

Hallituksen esitys Eduskunnalle terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevien rikoslain säännösten uudistamiseksi ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslain nykyinen 44 luku korvattaisiin uudella, terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevalla luvulla. Tähän liittyen ehdotetaan muutettavaksi 20 muuta lakia. Rikoslain 44 lukuun koottaisiin rikoslain uudistamiseen liittyvän keskittämisperiaatteen mukaisesti nykyisin erityislainsäädännössä olevat tähän aihepiiriin liittyvät vankeusuhkaiset rangaistussäännökset. Lisäksi lukuun ehdotetaan otettaviksi dopingrikoksia koskevat säännökset.

Terveysrikoksena rangaistaisiin kuuteen terveyttä ja turvallisuutta koskevan lainsäädännön alaan kuuluvaan lakiin liittyvien säännösten tai määräysten vastainen tavaroiden tai aineiden käsittely tai kuljettaminen taikka palvelusten suorittaminen. Rangaistavaa olisi vain sellainen toiminta, joka olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Luvussa säädettäisiin myös terveydensuojelurikkomuksesta ja luvattomasta terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisesta samoin kuin luvattomasta eläinlääkärimatman harjoittamisesta. Lääkelain ja eläinten lääkitsemisestä annetun lain säännösten rikkomisesta tuomittaisiin rangaistus lääkerikossäännöksen mukaan.

Dopingrikoksena rangaistaisiin dopingaineiden laiton maahantuonti, valmistaminen ja levitys. Dopingaineen hallussapito olisi rangaistavaa vain silloin, kun hallussapitajällä on ilmeisesti tarkoitus levittää dopingainetta laittomasti. Lukuun sisältyisi myös oma tunnusmerkistö törkeitä ja lieviä dopingrikoksia varten sekä dopingaineiden määritelmä.

Geenitekniikkalain säännösten rikkominen rangaistaisiin geenitekniikka-rikoksena, jos

toiminta on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Ydinenergian käyttörikosta koskevalla säännöksellä korvattaisiin ydinenergialaissa vielä olevat rangaistussäännökset. Räjähderikos koskisi räjähdysvaarallisista aineista annetun lain säännösten rikkomista. Lisäksi ehdotetussa luvussa säädettäisiin rangaistus varomattomasta käsittelystä ja vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta, vaaranmerkintärikkomuksesta ja ihmisille vaarallisen eläimen vartioimatta jättämisestä. Menettämisseuraamuksista ehdotetaan omaa säännöstä, joka olisi tarpeellinen siihen asti kun rikoslain menettämisseuraamuksia koskeva uudistus tulee voimaan.

Lisäksi ehdotetaan, että nykyisin rikoslain 44 luvussa säädetyistä liikenteen häirinnästä säädettäisiin liikenne-rikosluvussa. Murtovälineen hallussapitoa koskeva rangaistussäännös ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 28 lukuun. Törkeästä geenitekniikkalain säännösten rikkomisesta säädettäisiin rangaistus rikoslain 34 luvussa terveyden vaarantamista koskevana rikoksena. Salakuljetuksena rikoslain 46 luvun mukaan rangaistaisiin myös eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain säännösten rikkominen.

Suurin osa esitykseen liittyvien 20 erityislain rangaistussäännöksistä muutettaisiin viittaussäännöksiksi ehdotettuun rikoslain 44 lukuun. Joissain tilanteissa erityislakiin jäisi myös sakonuhkainen rangaistussäännös sellaisia vähämerkityksellisempiä tekoja varten, joihin ehdotetut 44 luvun säännökset eivät sovellu.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	5
1. Johdanto	5
2. Nykytila.....	6
2.1. Lainsäädäntö	6
2.2. Nykytilan arviointi.....	8
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	8
4. Dopingrikokset.....	13
4.1. Johdanto	13
4.2. Dopingaineisiin liittyvät rangaistussäännökset Suomessa ja muissa Pohjoismaissa.....	13
4.2.1. Suomi	13
4.2.2. Ruotsi	14
4.2.3. Tanska.....	15
4.2.4. Norja	15
4.3. Dopingaineiden vaikutuksista ja rangaistussäätelyn tarpeesta.....	15
4.3.1. Dopingaineiden käytön terveydelliset vaikutukset	15
4.3.2. Dopingaineiden käytön muista vaikutuksista	17
4.3.3. Rangaistussäätelyn tarve	17
Rangaistussäännösten kattavuus.....	17
Rangaistusasteikkojen riittävyys.....	18
Rangaistussäännösten näkyvyys	18
4.4. Dopingaineet näkyviksi rikoslaisissa	18
4.4.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	18
Dopingaineisiin liittyvän rikollisuuden vertailu huumausainerikoksiin	18
Dopingaineiden käytön kriminalisoinnista.....	19
Dopingaineiden hallussapidon kriminalisoinnista.....	20
Dopingaineiden maastaviennin kriminalisoinnista	20
4.4.2. Dopingaineita koskevat keskeiset ehdotukset	21
5. Esityksen vaikutukset.....	21
6. Asian valmistelu	22
7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	22
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	23
1. Lakiehdotusten perustelut	23
1.1. Rikoslaki	23
23 luku. Liikenne rikoksista	23
28 luku. Varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta käytöstä	23
34 luku. Yleisvaarallisista rikoksista	24
44 luku. Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista.....	26
46 luku. Säännöstelyrikoksista ja salakuljetuksesta	58

1.2.	Pakkokeinolaki.....	61
1.3.	Torjunta-ainelaki.....	61
1.4.	Tuoteturvallisuuslaki.....	62
1.5.	Kemikaalilaki.....	63
1.6.	Terveysturvallisuuslaki.....	64
1.7.	Elintarvikelaki.....	65
1.8.	Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta.....	67
1.9.	Tartuntatautilaki.....	68
1.10.	Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä.....	68
1.11.	Laki eläinlääkärinammatin harjoittamisesta.....	68
1.12.	Lääkelaki.....	69
1.13.	Laki yksityisestä terveydenhuollosta.....	70
1.14.	Laki eläinten lääkitsemisestä.....	70
1.15.	Geenitekniikkalaki.....	71
1.16.	Ydinenergialaki.....	72
1.17.	Ydinvastuulaki.....	73
1.18.	Laki räjähdysvaarallisista aineista.....	73
1.19.	Säteilylaki.....	74
1.20.	Laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta.....	74
1.21.	Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta.....	75
2.	Voimaantulo.....	76
LAKIEHDOTUKSET.....		77
	rikoslain muuttamisesta.....	77
	pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n muuttamisesta.....	82
	torjunta-ainelain 10 §:n muuttamisesta.....	83
	tuoteturvallisuuslain 17 §:n muuttamisesta.....	83
	kemikaalilain muuttamisesta.....	84
	terveydensuojelulain 54 §:n muuttamisesta.....	85
	elintarvikelain 39 §:n muuttamisesta.....	86
	eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain muuttamisesta.....	87
	tartuntatautilain muuttamisesta.....	88
	terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta.....	88
	eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 30 §:n muuttamisesta.....	89
	lääkelain muuttamisesta.....	90
	yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 24 §:n muuttamisesta.....	91
	eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta.....	91
	geenitekniikkalain muuttamisesta.....	92
	ydinenergialain muuttamisesta.....	93
	ydinvastuulain 41 §:n muuttamisesta.....	94
	räjähdysvaarallisista aineista annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta.....	94
	säteilylain 60 ja 61 §:n muuttamisesta.....	95
	vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta.....	96
	eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta.....	97

LIITE	98
RINNAKKAISTEKSTIT	98
rikoslain muuttamisesta	98
pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n muuttamisesta	113
torjunta-ainelain 10 §:n muuttamisesta.....	114
tuoteturvallisuuslain 17 §:n muuttamisesta	115
kemikaalilain muuttamisesta.....	116
terveydensuojelulain 54 §:n muuttamisesta	118
elintarvikelain 39 §:n muuttamisesta.....	120
eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain muuttamisesta	122
tartuntatautilain muuttamisesta	124
terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta	125
eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 30 §:n muuttamisesta.....	126
lääkelain muuttamisesta.....	127
yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	129
eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta	130
geenitekniikkalain muuttamisesta.....	131
ydinenergialain muuttamisesta	134
ydinvastuulain 41 §:n muuttamisesta	136
räjähdysvaarallisista aineista annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta	136
säteilylain 60 ja 61 §:n muuttamisesta	138
vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta	140
eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta.....	141

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Voimassa olevat "hengen, terveyden tahi omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta" annetut rikoslain 44 luvun säännökset ovat suurimmalta osin peräisin rikoslain säätämisajoilta tai 1900-luvun ensi vuosikymmeniltä. Vanhentuneina ne enää huonosti soveltuvat nyky-yhteiskunnassa rangaistavaan käyttäytymiseen puuttumiseen. Sen sijaan rikoslain ulkopuolisessa lainsäädännössä on lukuisia vankeusuhkaisia rangaistussäännöksiä, jotka liittyvät nykyisen rikoslain 44 luvun aihepiiriin, terveyteen ja turvallisuuteen. Nämä rikoslain ulkopuoliset rangaistussäännökset ovat monessa tapauksessa korvanneet vanhentuneen sääntelyn rikoslain 44 luvussa. Tästä syystä rikoslain nykyinen 44 luku ehdotetaan korvattavaksi uudella terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevalla luvulla, johon koottaisiin erityislainsäädännössä olevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset. Lisäksi lukuun otettaisiin dopingrikoksia koskevat rangaistussäännökset.

Ehdotus olisi rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatetun niin sanotun keskittämisperiaatteen mukainen. Keskittämisperiaatella tarkoitetaan sitä, että kaikki erityislainsäädännössä olevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset tulisi siirtää rikoslakiin. Säädännäisen oikeuden koko ajan lisääntyessä rikoslaki olisi paikka, josta kaikkein paheksuttavimmat eli vankeusrangaistuksella uhatut säännösten rikkomiset kokonaisuudessaan ilmenisivät. Keskittämisperiaate on yksi tärkeimmistä rikoslain kokonaisuudistukseen liittyvistä periaatteista. Keskittämisperiaatteen etuna on pidetty sen tarjoamaa mahdollisuutta arvioida entistä helpommin säännösten keskinäisiä suhteita. Esimerkiksi rangaistusasteikot olisi helpompi määrittää tekojen keskinäinen moitittavuus huomioon ottaen, kun kaikki vankeusrangaistuksella uhatut teot olisivat rikolaisissa.

Keskittämisperiaatteen varjopuolena on joissain tapauksissa ollut se, että rikoslain

säännökset ovat jääneet selvästi yleisluonteisimmiksi kuin erityislainsäädännössä olevat yksilöidyt rangaistussäännökset. Kytkenä aineelliseen lainsäädäntöön näkyy myös siinä, että keskittämisperiaate ei useinkaan ole toteutettavissa siten, että rangaistavuuden edellytykset olisivat kokonaisuudessaan luettavissa rikolaisista. Tämä ilmenee ehdotuksessa siten, että rikoslain rangaistussäännöksissä on käytetty viittaussäännöksiä aineelliseen lainsäädäntöön. Kun rangaistussäännökset erotetaan aineellisesta lainsäädännöstä rikoslakiin kokonaiskuvan saaminen rangaistavan käyttäytymisen alasta voi joissain tilanteissa edellyttää sekä aineelliseen lainsäädäntöön että rikoslakiin tutustumista. Myös rikoslain sisällä tiettyyn lakiin liittyvät rangaistussäännökset voivat jakautua usean eri luvun kesken.

Rikoslain uudistamisessa keskittämisperiaatteeseen liittyviä näkökohtia on punnittu jo aikaisemmin. Asiasta on keskusteltu eduskunnassa sekä kokonaisuudistuksen ensimmäisessä että toisessa vaiheessa. Keskittämisperiaatteen toteuttamisella saavutettavat edut on toistuvasti arvioitu suuremmiksi kuin siihen mahdollisesti liittyvät ongelmat. Eduskunnan lakivaliokunta lausui kokonaisuudistuksen toiseen vaiheeseen liittyen olevansa aikaisempaa vakuuttuneempi siitä, että keskittämisperiaatetta on pyrittävä noudattamaan myös rikoslain uudistuksen seuraavissa vaiheissa.

Valtaosa dopingaineista on lääkelaisia tarkoitettuja hormonilääkkeitä. Nykyisin niiden laittomaan maahantuontiin ja markkinointiin voidaan soveltaa rikoslain salakuljetussäännöksiä, laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä koskevia säännöksiä sekä lääkelain rangaistussäännöksiä. Suurimpana ongelmana onkin ehkä ollut se, että kun dopingaineita nykyisessä rikolainsäädännössä käsitellään pelkästään lääkkeinä, rangaistussäännökset ovat jääneet "piiloon". Tämän on väitetty vaikuttaneen muun muassa siihen, kuinka moitittavana yhteiskunta dopingainerikollisuutta pitää. Mittavien hormonimäärien salakuljetus-

tapauksissa myös rangaistusasteikot on koettu riittämättömiksi. Dopingaineille on vaadittu lisää näkyvyyttä rikoslainsäädännössä myös viittaamalla muiden Pohjoismaiden lainsäädäntöön sekä kansainväliseen keskusteluun dopingainerikollisuudesta. Asiantuntijoiden mukaan dopingaineiden vaarallisuus terveydelle on kiistatonta.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

Ehdotettu rikoslain 44 luku olisi soveltamisalaltaan hyvin laaja. Ehdotus korvaisi sekä nykyiset rikoslain 44 luvun säännökset että kahdenkymmenen erityislain nykyiset vankeusuhkaiset rangaistussäännökset. Nämä erityislait koskevat suurimmaksi osaksi kukin täysin itsenäistä elämänaluetta. Koska ehdotetuilla 44 luvun säännöksillä on kiinteä yhteys aineelliseen lainsäädäntöön, kunkin ehdotetun 44 luvun pykälän kohdalla selostetaan paitsi nykyistä erityislain rangaistussäännöstä myös laajemmin kutakin lakia. Pällekkäisyyksien välttämiseksi yleisperusteluissa käsitellään vain voimassa olevat rikoslain 44 luvun säännökset. Yksityiskohtaisissa perusteluissa kunkin rikoslain 44 lukuun ehdotettavan uuden pykälän kohdalla selostetaan näihin säännöksiin liittyvät erityislakien voimassa olevat rangaistussäännökset ja tarpeellisessa määrin näihin rangaistussäännöksiin liittyvä säädännällisen oikeuden alue.

Ehdotettavat dopingrikoksia koskevat rangaistussäännökset muodostavat oman kokonaisuuden. Dopingaineita koskevan lainsäädännön nykytilaa, nykyisen rangaistussääntelyn epäkohtia ja keskeisiä ehdotuksia käsitellään keskitetysti jaksossa 4.

Voimassa olevan 44 luvun otsake on "Hengen, terveyden tahi omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta". Luku on sisältänyt alunperin 27 pykälää, joista kuitenkin osa on kumottu. Lukuun on sijoitettu sellaisia rangaistussäännöksiä, jotka eivät luontevasti ole sopineet minkään muun rikoslain luvun aihepiiriin.

Luvun 1 §:ssä säädetään sakkorangaistus sille, joka jättää ladatun ampuma-aseen taikka räjähdysainetta, myrkyä tai muuta hen-

genvaarallista ainetta sellaiseen paikkaan, että lapsi tai muu ihminen ymmärtämättömydestä saattaa tehdä sillä vahinkoa, taikka muuten varomattomasti pitelee sellaista asetta tai ainetta.

Myrkyn tai muun sellaisen hengenvaarallisen aineen luvaton valmistus, kaupanpito tai jättäminen muulla tavoin toiselle on säädetty rangaistavaksi 4 §:n 1 momentissa. Rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kolme kuukautta. Saman pykälän 2 momentin mukaan rangaistaan ruudin tai muun räjähdysaineen luvattomasta valmistuksesta taikka varastossa tai kaupan pitämisestä sakolla tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistuksella. Luvattomasti valmistettu, kaupan tai varastossa pidetty aine on 3 momentin mukaan tuomittava valtiolle menetetyksi.

Luvun 5 §:n mukaan rangaistaan sakolla sitä, joka pitää kaupan tai myy pilaantumisen vuoksi tai muuten hänen tietensä terveydelle vaarallista ruokatavaraa tai juomaa. Tällainen kaupan pidetty tavara tuomitaan valtiolle menetetyksi.

Kulkutaudin estämiseksi tai ehkäisemiseksi annetun ohjeen rikkomisesta rangaistaan 6 §:n mukaan sakolla. Pykälän 1 momentti koskee ihmisissä ja 2 momentti kotieläimissä liikkuvaa kulkutautia.

Luvun 7 §:ssä säädetään sakkorangaistus sille, joka jättää oman ja vartioitavanaan olevan, vaaralliseksi tietämänsä kotieläimen tai kesyttömän eläimen pitämättä suljetussa paikassa tai tarkasti kytkettyinä. Sen lisäksi tuomioistuim voi määrätä eläimen tapettavaksi, jos siihen on aihetta.

Luvun 8 §:n mukaan rangaistaan sakolla sitä, joka ilman pakkoa usuttaa koiraa ihmisten tai kotieläimen päälle. Samoin rangaistaan koiran omistajaa tai hoitajaa, joka ei pidätä tai yritä pidättää koiraa hätyyttämästä ihmisistä tai kotieläimiä.

Rakennustyön, kaivon-, sillan- tai tienteon taikka muun sellaisen työn johtaja tai toimittaja, joka ei ryhdy tarpeellisiin varokeinoihin estääkseen vaaran ihmisiltä, taikka se, joka rakentaa niin, että siitä syntyy vaara ihmisille, tuomitaan 10 §:n nojalla sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi kuukaudeksi.

Joka sellaiseen paikkaan, jossa ihmisiä tavallisesti liikkuu, tai sellaisen paikan ääreen jättää peittämättä, aitaamatta, vaarinpitämättä

tai tarpeellisella merkillä merkitsemättä kellarin, kaivon, kuopan, avannon, muun aukon tai jyrkänteen, niin että siitä syntyy muille vaara, tuomitaan 11 §:n mukaan sakkoon.

Luvun 12 §:ssä säädetään rangaistus tien kunnossapidosta vastaavalle, jos hän ei viipymättä korjaa yleisellä tiellä tai kadulla olevaan siltaan, rumpuun tai tien reunan käsipuuhun syntynyttä vikaa, josta on vaaraa kulkijoille. Samoin rangaistaan sitä, joka ei korjaa yleisessä lossissa tai lauttasillassa olevaa vaarallista vikaa eikä johda talvitietä avannon tai railon ohi taikka pane siltaa sen ylitse. Pykälän 2 momentin mukaan on rangaistavaa yleisen lossin tai lauttasillan kulun lakkauttaminen, jos asianosainen on velvollinen pitämään sitä yllä. Rangaistus on kaikissa näissä tapauksissa sakkoa.

Luvun 13 §:ssä säädetään sakkorangaistus sille, joka viskaa, kaataa, ripustaa tai pystyttää yleiselle tielle, kadulle tai torille tai niiden ääreen jotakin, josta toinen tai toisen rakennus tai aitaus saattaa vahingoittua tai ryyettyä.

Liikenteen häirinnästä tuomitaan 14 §:n mukaan sakkoon tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen se, joka huomattavasti haittaa yleisen ilma-, raide- tai vesiliikenteen kulkua. Pykälän 2 momentti sisältää viittaussäännöksen tieliikennelakiin, jossa säädetään tieliikenteen ja raitiovaunu liikenteen häirinnästä.

Toisen veräjän tai hilan avaaminen ja sulkematta jättäminen on sakolla rangaistavaa 15 §:n mukaan. Tämä rikkomus on asianomistajarikos.

Seppää, joka luvattomasti avaa lukon tai tekee siihen avaimen taikka uskoo tiirikan tai väärän avaimen sille, jota hänellä on syytä epäillä, rangaistaan 18 §:n mukaan sakolla. Samoin rangaistaan pykälän 2 momentin nojalla seppää, joka pitää tiirikkaa tai väärää avainta niin huonossa tallessa, että toinen voi saada sen käsiinsä.

Luvun 19 §:ssä säädetään sakkorangaistus irtolaiselle, jolta tavataan tiirikka tai väärä avain, ja palkolliselle, jolla on ilman isännän lupaa tiirikka tai avain isännän hallussa olevaan lukkoon.

Useat 44 luvun loppupuolen säännökset koskevat varomatonta tulen käsittelyä. Huolimaton tulen tai herkästi syttyvän aineen kä-

sittely säädetään sakolla rangaistavaksi 20 §:ssä. Tämän säännöksen mukaan rangaistaan sitä, joka vie itse tai sallii toisen viedä ulos palavan kynttilän ilman lyhtyä tai muuta tulta ulkokuoneeseen, ullakkoon tai huoneeseen, jossa on tulenarkoja esineitä. Samoin rangaistaan sitä, joka tekee tulen uuniin tai liedelle ja jättää sen hoitamatta, polttaa tupakkaa riihessä, rehuhuoneessa tai niitä vastaavassa paikassa taikka tekee tai antaa toisen tehdä tulen tulenvaaralliseksi tietämällensä tulisijalle. Pykälän 2 momentin mukaan rangaistaan huolimaton tulen käsittely aluksessa, jossa on väkeä tai joka on satamassa.

Laukauksen luvaton ampuminen ja leikki-tulituksen polttaminen asumuksen tai tulenarkojen esineiden läheisyydessä säädetään 21 §:ssä sakolla rangaistavaksi.

Tulen sytyttäminen metsään tai kedolle tai niiden läheisyyteen ja sen tarkoin sammuttamatta jättäminen on rangaistavaa 22 §:n nojalla. Lisäksi on rangaistavaa valkean sytyttäminen edellä mainittuihin paikkoihin ilman pakottavaa tarvetta kovan tuulen tai kuivuuden vallitessa, valkean tekeminen ilman lupaa tai pakottavaa tarvetta toisen maalle taikka tulen tai hehkuvan esineen käsitteleminen sillä tavalla tai sellaisissa olosuhteissa, että siitä voi syttyä metsäpalo. Pykälän 2 momentin mukaan rangaistaan sitä, joka kaskeaa tai kydettää maalla, jolla hänellä ei ole oikeutta sitä tehdä, tai sytyttää kaskan tai kydön säädettyjä varokeinoja noudattamatta tai huolimattomasti hoitaa siinä olevaa tulta. Rangaistus kaikista 22 §:n mukaisista teoista on sakkoa.

Henkilön, joka havaitsee tai muuten saa tiedon kulosta, on ilmoitettava siitä paloviranomaisille. Samoin jokaisen on riennettävä läheiselle kulolle käskyä siihen odottamatta. Näiden velvollisuuksien rikkomisesta on 23 §:n 1 momentissa säädetty sakkorangaistus. Saman pykälän 2 momentissa säädetään puolestaan sakkorangaistus sille, joka laittomasti jättää kuljettamatta arpakapulaa tai leivittämättä muulla tavoin käskyä väen kokoamiseksi metsäpalon sammutukseen. Sama koskee sammutusvelvollista, joka laittomasti ilman pätevää syytä ei lähde sammutustyöhön, ei tottele sammutusta johtavan henkilön määräyksiä tai luopuu sammutuksesta pätevättä syytä ilman lupaa. Pykälän 3 momen-

tin mukaan laki on sama, jos joku laittomasti jättää kuljettamatta arpakapulan, joka muussa luvallisessa asiassa on liikkeelle pantu.

2.2. Nykytilan arviointi

Voimassa oleva 44 luku sisältää keskenään hyvin erilaisia rangaistussäännöksiä. Luvun säännökset ovat suurelta osin vanhahtavia. Muutamat niistä ovat nyky-yhteiskunnassa tarpeettomia, kuten veräjän sulkematta jättäminen ja isännän avaimen hallussapito. Rangaistussäännösten yksityiskohtainen kirjoitustapa korostaa sellaisia entisajan olosuhteita, joilla ei ole vastinetta nykyajassa.

Useita voimassa olevista 44 luvun pykälistä sovelletaan harvoin tai ei enää lainkaan. Säännöksiä, joiden perusteella on viime vuosina tuomittu koko maassa yli kymmenen henkilöä vuodessa, ovat luvun 1, 7, 8, 20, 21 ja 22 §. Ne koskevat aseiden tai myrkyä huolimattomasti käsittelyä (1 §), koiranpitäjän velvollisuuksia (7 ja 8 §), tulen käsittelyä (20 ja 22 §) ja laukauksen ampumista asutuksen läheisyydessä (21 §). Mistään näistä rikoksista ei ole tuomittu vuodessa yli sataa henkilöä. Käytännössä 44 luvun perusteella on tuomittu vain sakkorangaistuksia.

Jotkut säännökset ovat ainakin osittain päällekkäisiä muissa laeissa olevien rangaistussäännösten kanssa. Tulkintavaikeuksia aiheuttaa esimerkiksi 44 luvun 6 §:n suhde tartuntatautilain rangaistussäännökseen.

Rikoslain ulkopuolella onkin suuri joukko terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä rangaistussäännöksiä. Näiden rangaistussäännösten suhde rikoslain säännöksiin on usein epäselvä ja kokonaisuus vaikeasti hahmotettavissa. Kaikkien rikoslain ulkopuolisten rangaistussäännösten kirjoitustapa ei myöskään aina täytä rangaistussäännöksiltä vaadittavaa täsmällisyyttä ja selkeyttä. Myöskään rangaistusasteikkoja ei kaikissa tapauksissa ole mitoitettu oikeassa suhteessa tekojen moitittavuuteen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Rikoslain kokonaisuudistuksen yhtenä tavoitteena on vankeusuhan sisältävien rangaistussäännösten siirtäminen rikoslakiin.

Rikoslain ulkopuolella on useita rikoslain 44 luvun aihepiiriin, terveyteen ja turvallisuuteen, liittyviä vankeusuhkaisia rangaistussäännöksiä. Tästä syystä ehdotetaan, että rikoslain ulkopuoliset rangaistussäännökset yhdenmukaistettaisiin ja uudet säännökset sijoitettaisiin rikolakiin. Lisäksi ehdotetaan, että rikoslain uuteen 44 lukuun sisällytettäisiin myös dopingrikoksia koskevat rangaistussäännökset siten kuin jaksossa 4. tarkemmin esitetään.

Ehdotetut säännökset kattaisivat hyvin laajan elämänalueen. Uuden 44 luvun nimeksi tulisi Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista, koska säännökset liittyvät joko suoraan tai välillisesti ihmisten terveyteen taikka turvallisuuteen. Useat säännöksistä liittyvät vaarallisten aineiden käsittelyyn. Yhteistä kaikille nykyisin erityislainsäädännössä säädetuille rangaistussäännöksille on myös hallinnollisen valvonnan ja siihen liittyvien pakkokeinojen ensisijaisuus rikosoikeudellisiin sanktioihin verrattuna. Monia 44 lukuun liittyviä lakeja on myös kattavasti uudistettu aivan viime vuosina Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaisesti.

Koko nykyinen 44 luku korvattaisiin uudella. Uuteen lukuun tulisi 17 pykälää. Samassa yhteydessä rikoslain neljään muuhun lukuun ehdotetaan muutoksia. Rikoslakiin sisältyvien säännösten perusteella voitaisiin vankeusuhka poistaa parinkymmenen erityislain rangaistussäännöksistä. Ehdotettuun lukuun liittyvien erityislakien rangaistussäännökset muutettaisiin yleensä viittaussäännöksiksi tähän lukuun. Jos erityislaissa kuitenkin on tarpeen säilyttää rangaistusuhka muita kuin tämän luvun perusteella rangaistavia tekoja varten, jätettäisiin kyseiseen lakiin sakuuhan sisältävä rangaistussäännös.

Luvun rikoksista enemmistö edellyttäisi tahallisuutta tai törkeää tuottamusta. Perustasoinen tuottamus riittäisi ydinenergian käyttörikoksessa (10 §) ja varomattomassa käsittelyssä (12 §). Tahallisuutta edellyttäisi luvaton terveydenhuollon ammattitoimen harjoittaminen (3 §), luvaton eläinlääkärinammattin harjoittaminen (4 §) sekä dopingrikossäännökset (6—8 §).

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavat rikokset olisivat luonteeltaan sellaisia, että ne eivät välttämättä vaadi tunnusmerkistönsä

erillistä vaatimusta teon vaarallisuudesta, koska tekojen rangaistavuus perustuu niiden oletetulle vaarallisuudelle. Eräissä rikoksissa vaaraedellytys on kuitenkin tarpeen sulkemaan pelkät järjestysluontoiset rikkomukset rikoksen tunnusmerkistön ulkopuolelle. Terveysrikoksen (1 §) ja geenitekniikkarikoksen (9 §) rangaistavuuden edellytyksenä olisi, että teko on omiaan aiheuttamaan toiselle hengen tai terveyden vaaraa (abstrakti vaara). Varomattomassa käsittelyssä (12 §) ja vaarallisten aineiden kuljetusrikoksessa (13 §) abstraktisen terveysvaaran lisäksi vaihtoehtoisena edellytyksenä olisi, että teosta on konkreettista vaaraa toisen omaisuudelle.

Ehdotetussa 44 luvussa säädettäisiin rangaistuksia paheksuttavuusarvoltaan hyvin erityyppisistä rikoksista. Tästä syystä ehdotetut enimmäisrangaistukset vaihtelevat suuresti. Ankarin enimmäisrangaistus olisi törkeästä dopingrikoksesta (7 §) tuomittava neljän vuoden vankeusrangaistus. Kahden vuoden enimmäisrangaistus voitaisiin ehdotuksen mukaan tuomita dopingrikoksesta (6 §), räjähdერიkoksesta (11 §) ja vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta (13 §). Enimmillään yhden vuoden vankeusrangaistus voitaisiin tuomita lääkerikoksesta (5 §), geenitekniikkarikoksesta ja ydinenergian käyttörikoksesta. Muista rikoksista enimmäisrangaistukset ovat kolme tai kuusi kuukautta vankeutta lukuun ottamatta eläimen vartioimatta jättämistä, josta voitaisiin tuomita vain sakkoon. Erityislakien nykyisiin rangaistusasteikkoihin verrattuna ehdotetut asteikot ovat joissain tilanteissa lievempiä. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on 44 luvun säännösten yhteydessä tarkemmin vertailtu voimassa olevia erityislakien rangaistusasteikkoja suhteessa ehdotettuihin säännöksiin.

Niissäkin tilanteissa joissa enimmäisrangaistuksia on ehdotettu alennettaviksi perustuvat ehdotukset edellä mainittuun tekojen moitittavuuden uudelleenarviointiin suhteessa muihin rikoslakirikoksiin. Tämä on yksi rikoslain kokonaisuudistuksen keskeisiä tavoitteita. Alentamiselle on saatu tukea myös nykyisestä oikeuskäytännöstä. Edellä on jo todettu, että niissä tilanteissa, joissa voimassa olevaa 44 lukua on ylipäätään sovellettu, rangaistukset ovat yleensä olleet sakkoja. Oikeuskäytäntö on samansuuntaista myös 44

luvun uudistamiseen liittyvien erityislakien osalta. Vuoden 1997 oikeustilaston mukaan kaikkien näiden erityislakien nojalla on tuomittu yhteensä noin 350 henkilöä, joista vain viisi vankeusrangaistukseen. Yleisimmin tuomiot ovat koskeneet vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (276 henkilöä), räjähdysvaarallisista aineista annetun lain (54 henkilöä) tai lääkelain (21 henkilöä) rikkomisia. Kahden viimeksimainitun lain nojalla on tuomittu yhteensä 1 ehdoton ja 4 ehdollista vankeusrangaistusta. Uudistettavaan 44 lukuun liittyvien erityislakien osalta järjestelmä nojaakin rikosoikeudellisten sanktioiden sijasta ennen muuta hallinnolliseen valvontaan ja niihin liittyviin pakotteisiin. Järjestelmän rakentuminen hallinnollisen sanktioinnin varaan on myös yksi syy enimmäisrangaistusten alentamiseen, jotta rangaistusasteikot eivät olisi tarpeettoman laajoja.

Kun ehdotettuja 44 luvun rangaistusasteikkoja verrataan voimassa oleviin erityislakien rangaistusasteikkoihin, on lisäksi muistettava, että törkeimmissä tapauksissa sovellettaviksi voivat tulla rikoslain muiden lukujen ankaramman rangaistuksen sisältävät säännökset. Esimerkiksi geenitekniikkalain säännösten rikkomiseen yleistä hengen ja terveyden vaaraa aiheuttavalla tavalla voitaisiin soveltaa nyt uudistettavaksi ehdotettua 34 luvun 4 §:ää. Yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun säännösten lisäksi muissa törkeämissä erityislakien säännösten rikkomisissa sovellettaviksi voivat tulla myös esimerkiksi rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen taikka 48 luvun ympäristörikoksiin liittyvät säännökset. Rikoslain kokonaisuus huomioon ottaen rangaistuksiin saadaan siis myös riittävästi tuntuuutta. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on selvitetty mitkä 44 lukua ankaramman rangaistuksen sisältävät tunnusmerkistöt kussakin tilanteessa voisivat tulla kyseeseen. Rangaistusasteikkojen riittävyttä arvioitaessa on syytä myös muistaa, että sovellettaviksi voivat tulla yhtäaikaan myös useat eri rikoslain säännökset. Tällöin luonnollisesti myös kokonaisuudistukset kohoavat. Esimerkiksi vaarallisia aineita kuljettaessa samalla teolla saatetaan aiheuttaa vaaraa sekä toisen omaisuudelle että ympäristölle. Tällöin sovellettaviksi voivat yhtäaikaan tulla sekä rikoslain 44 luvun 13 §:n vaa-

rallisten aineiden kuljetusrikosta että rikoslain 48 luvun 1 §:n ympäristön turmelemista koskevat säännökset.

Ehdotetut rangaistusasteikot mahdollistavat yleensä myös pakkokeinojen käytön. Vuoden 1999 alusta voimaan tulleella pakkokeinolain muuttamisesta annetulla lailla (566/1998) pakkokeinolain (450/1987) 5 luvun 1 ja 10 §:ää on muutettu siten, että kotietsintä ja henkilöntarkastus ovat mahdollisia, kun rikoksesta on säädetty vähintään kuuden kuukauden enimmäisrangaistus. Niinpä esimerkiksi terveysrikoksessa, luvattomassa terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisessa ja varomattomassa käsittelyssä ehdotettu kuuden kuukauden rangaistusasteikko mahdollistaisi myös kotietsinnän. Ehdotetuista 44 luvun säännöksistä vain terveydensuojelurikokemuksessa, luvattomassa eläinlääkärinammatin harjoittamisessa, lievässä dopingrikoksessa, vaaranmerkintärikokemuksessa ja eläimen vartioimatta jättämisessä enimmäisrangaistus olisi alle kuusi kuukautta vankeutta.

Kuten edellä on todettu useimmille 44 lukuun liittyville erityislaeille on tyypillistä se, että niistä johtuvien velvoitteiden noudattamisessa hallinnollisella valvonnalla ja hallinnollisilla sanktioilla on huomattavasti suurempi merkitys kuin rikosoikeudellisilla sanktiolla. Erilaisilla ilmoitus- ja lupajärjestelmillä, viranomaisten tarkastuksilla, omavalvontavoittein ja näihin liittyvillä viranomaisten määräyksillä, kielloilla ja uhkasakoilla ohjataan toimintaa. Näiden hallinnollisten keinojen käytännön merkitys on myös niin suuri, että rangaistussäännöksiä harvoin käytetään. Ne ovat kuitenkin tarpeen viimesijaisena puuttumismahdollisuutena silloin, kun muita keinoja ei enää ole jäljellä.

Useissa erityislaeissa on myös säännös, jonka mukaan se, joka rikkoo kyseisen lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta. Tuomioistuimien voi tosin sanoen jättää rangaistuksen tuomitsematta, jos se harkitsee uhkasakon riittäväksi seuraamukseksi. Säännös jättää tuomioistuimelle harkintavallan. On siis mahdollista tuomita rangaistus, vaikka samasta teosta olisi määrätty uhkasakko. Tämä voi olla perusteltua esimerkiksi siksi, että uhkasakkoa ei aina tuomita maksettavaksi.

Useimmissa luvun rangaistussäännöksissä olisi myös toissijaisuuslauseke, jonka mukaan rikkomuksesta ei tuomita, jos teosta on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus.

Luvun ensimmäinen rikos olisi nimeltään terveysrikos (1 §). Terveysrikokseen syyllistyisi ensinnäkin se, joka säännöksessä lueteltujen lakien ja niiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti valmistaa, käsittelee, tuo tai tahallaan yrittää tuoda maahan, pitää hallussaan, varastoi, kuljettaa, pitää myynnissä, välittää tai luovuttaa tavaraa tai ainetta siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Säännöksen 1 momenttia sovellettaisiin torjunta-ainelain (327/1969), tuoteturvallisuuslain (914/1986), kemikaalilain (744/1989), terveydensuojelulain (763/1994), elintarvikelain (361/1995) ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain (1195/1996) sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaiseen toimintaan. Rangaistavaa olisi vain toiminta, joka on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen ihmisen hengelle tai terveydelle. Terveysrikossäännöksellä olisi liittymäkohtia myös ehdotettavaan varomatonta käsittelyä koskevaan 12 §:ään kemikaalilain ja torjunta-ainelain osalta. Terveysrikossäännös koskisi kuitenkin lähinnä elinkeinonharjoittamiseen liittyvää toimintaa, kun taas varomatonta käsittelyä koskeva säännös soveltuisi useammin myös yksityishenkilöiden toimintaan.

Terveysrikossäännöksen 1 momentti koskisi vain tavaraa ja ainetta. Ehdotuksen 2 momenttia voitaisiin soveltaa kuluttajapalvelusten suorittamiseen, myynnissäpitoon tai muuhun luovuttamiseen elinkeinotoiminnan yhteydessä abstraktia vaaraa aiheuttavalla tavalla. Terveysrikossäännös korvaisi pykälässä mainittujen lakien vankeusuhan sisältävät rangaistussäännökset sekä nykyisen rikoslain 44 luvun 4 ja 5 §:n.

Terveydensuojelurikokemuksena (2 §) rangaistaisiin terveydensuojelulaissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti sekä viranomaisen kyseisen lain nojalla antaman kiellon tai määräyksen rikkominen. Terveydensuojelurikokemuksena rangaistaisiin myös yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun säännöksen tai määräyksen rikkominen. Säännös korvaisi terveyden-

suojelulain ja tartuntatautilain (583/1986) rangaistussäännöksistä olennaisen osan ja voimassa olevan rikoslain 44 luvun 6 §:n 1 momentin säännöksen.

Luvattomaan terveydenhuollon ammatti-toimen harjoittamiseen (3 §) syyllistyisi se, joka ilman laillista oikeutta toimii terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettuna ammattihenkilönä. Terveydenhuollon ammattihenkilöitä ovat lääkäreiden ja sairaanhoitajien lisäksi muun muassa psykologit, optikot, farmaseutit ja kätilöt. Säännöksen suojelukohteena on potilasturvallisuus ja erityisesti potilaan oikeus luottaa siihen, että terveydenhuollon ammattihenkilönä toimivalla on ammatin edellyttämä koulutus ja kokemus. Saman säännöksen mukaan tuomittaisiin myös se, joka ilman lääkelain (395/1987) mukaista lupaa harjoittaa lääketukukauppaa tai apteekkiliikettä taikka ilman yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) vaadittua lupaa ylläpitää terveydenhuollon palveluja tuottavaa yksikköä.

Luvattomasta eläinlääkärinammatin harjoittamisesta tuomittaisiin 4 §:n mukaan se, joka ilman laillista oikeutta toimii eläinlääkärinä.

Lääkerikossäännös (5 §) korvaisi lääkelain ja eläinten lääkitsemisestä annetun lain (617/1997) nykyiset vankeusuhkaiset rangaistussäännökset. Pykälän 1 momentti koski ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä ja rangaistavaa olisi myös Euroopan yhteisön ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevien säännösten rikkominen. Lääkerikoksena rangaistaisiin esimerkiksi lääkkeiden valmistaminen ja myynissäpito sekä valvontaviranomaisen antaman kiellon rikkominen. Pykälän 2 momentin mukaan rangaistaisiin muun muassa eläinten lääkitseminen vastoin säännöksiä tai lääkkeiden käyttöön liittyvien varoikojen rikkominen.

Dopingrikossäännökset koskisivat 16 §:ssä määritellyjä aineita. Perustunnusmerkistön (6 §) lisäksi lukuun tulisi oma tunnusmerkistö törkeitä (7 §) ja lieviä (8 §) tekemuotoja varten. Dopingrikoksia koskevia säännöksiä selostetaan tarkemmin jaksossa 4.

Geeniteknikkalain (377/1995) nykyisistä vankeusuhkaisista rangaistussäännöksistä osa korvattaisiin 44 lukuun ehdotettavalla geeni-

tekniikkarikosta (9 §) koskevalla säännöksellä. Lisäksi rangaistus törkeimmistä geeniteknikkalain säännösten rikkomisista ehdotetaan säädettäväksi yleisvaarallisia rikoksia koskevassa 34 luvussa. Geeniteknikkarikoksena rangaistaisiin esimerkiksi geenitekniisesti muunnettujen organismien valmistaminen, käyttäminen, maahantuonti, myynissäpito tai markkinoille luovuttaminen säännösten tai määräysten vastaisella tavalla siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Jos teko olisi omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa — kuten biologisen asean valmistaminen — rangaistus tuomittaisiin ehdotettavan terveyden vaarantamista koskevan 34 luvun 4 §:n uuden 5 kohdan mukaan. Geeniteknikkalaki ei koske ihmisen perimän muuntelua, joten myöskään ehdotetut rangaistussäännökset eivät ulotu tällaiseen toimintaan. Esityksen tavoitteena on geeniteknikkalaissa olevien rangaistussäännösten siirtäminen rikoslakiin kokonaisuudistuksessa noudatetun keskittämisperiaatteen mukaisesti. Geeniteknikkarikossäännösten laajempi uudistamistarve tulee myöhemmin arvioida erikseen.

Ydinenergialain (990/1987) säännösten rikkomisesta voidaan jo nykyisin rangaista rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun tai ympäristörikoksia koskevan 48 luvun mukaan. Ydinenergialain 69 §:ssä on viittaussäännökset edellä mainittujen lukujen niihin säännöksiin, jotka voivat tulla sovellettaviksi. Ehdotuksen mukaan ydinenergialaisa vielä jäljellä olevat rangaistussäännökset siirrettäisiin rikoslain 44 luvun 10 §:ään ydinenergian käyttörikosta koskevaksi säännökseksi. Näin kaikki ydinenergiaan liittyvät rangaistussäännökset löytyisivät rikoslaista. Ydinenergian käyttörikoksena rangaistaisiin muun muassa ydinenergian käyttö ilman lupaa tai lupaehtojen vastaisesti. Rangaistavaa olisi myös esimerkiksi ydinenergian käytön turvallisuutta, ydinjätehuoltoa tai ydinenergian käytön valvontaa koskevien säännösten rikkominen. Myös eräiden ydinvastuulain (484/1972) mukaisten velvollisuuksien laiminlyönti tulisi ydinenergian käyttörikoksena rangaistavaksi.

Räjähderikosta (11 §) koskeva säännöksen mukaan tähän rikokseen syyllistyisi se, joka räjähdysvaarallisista aineista annetun lain

(263/1953) säännösten taikka sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti valmistaa, tuo maahan, käyttää, pitää hallussaan, varastoi, säilyttää, kuljettaa, pitää myynnissä tai luovuttaa vaarallista ainetta tai tuotetta. Tämä tekomuoto korvaisi mainitun lain nykyisen rangaistussäännöksen. Ehdotettu enimmäisrangaistus, kaksi vuotta vankeutta, olisi sama kuin nykyisessä laissa.

Varomattomaan käsittelyyn (12 §) syyllistyi muun muassa ampuma-aseen, tulen, kemikaalin, radioaktiivisen aineen tai säteilylaitteen varomaton käyttäjä, käsittelijä tai säilyttäjä. Varomattomaan käsittelyyn syyllistyi se, joka rikkoo näitä aineita tai tuotteita koskevia säännöksiä tai määräyksiä sekä joissain tilanteissa niin sanottua yleistä varovaisuusvelvoitetta. Tunnusmerkistön täyttäisi myös perustasoinen huolimattomuus. Rangaistavuus edellyttäisi kuitenkin aina, että teosta on ainakin abstraktia vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka konkreettista vaaraa toisen omaisuudelle. Toissijaisuuslausekkeen vuoksi 12 § syrjäytyisi, jos esimerkiksi räjähdeterikossäännöksen tai yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun säännösten tunnusmerkistö täytyisi. Varomaton käsittely korvaisi voimassa olevan rikoslain 44 luvun 1 ja 20—22 §:ssä olevat rangaistussäännökset.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettu laki (719/1994) kattaa tie-, rautatie-, ilma- ja vesikuljetukset muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Vaarallisten aineiden kuljetusrikoksella (13 §) korvattaisiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain nykyiset rangaistussäännökset. Rangaistavaa olisi niin vaarallisten aineiden lähettäjän, kuljetuksen suorittajan kuin kuljettajan velvollisuuksien laiminlyöminen. Nämä velvollisuudet koskevat yleensä ammatinharjoittajia, mutta myös matkustaja voisi joissain tilanteissa syyllistyä vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen esimerkiksi laiminlyömällä ilmoitusvelvollisuutensa. Enimmäisrangaistus olisi sama kuin räjähdeterikoksessa eli kaksi vuotta vankeutta, koska sekä räjähdysvaarallisista aineista annetun lain että vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain soveltamiskohteina olisivat osittain samat räjähdysvaaralliset aineet.

Uuden luvun 14 §:ksi ehdotettavaan vaaranmerkintärikkomukseen syyllistyisi se, jo-

ka pykälässä määritellyissä tilanteissa jättää asianmukaisesti merkitsemättä hengen tai terveyden vaaran taikka muuten siitä varoittamatta. Uusi säännös koskisi myös vaarasta ilmoittavan merkin luvatonta poistamista. Se korvaisi nykyisen luvun 10 ja 11 §:n.

Eläimen vartioimatta jättäminen (15 §) säädettäisiin edelleen rangaistavaksi. Säännöksen nojalla voidaan puuttua niihin tilanteisiin, joissa eläimen vartioimatta jättäminen aiheuttaa vaaratilanteen, vaikka vahinkoa ei vielä ole syntynyt. Tuomioistuimien voisi määrätä vaarallisen eläimen lopetettavaksi. Ehdotettu säännös korvaisi nykyisen 7 §:n ja osittain 8 §:n.

Ehdotettavan luvun eräisiin rikoksiin liittyy menettämisseuraamus. Sitä koskevan säännöksen (17 §) mukaan näiltä osin sovellettaisiin säännöstelyrikoksia ja salakuljetusta koskevia menettämisseuraamussäännöksiä rikoslain 46 luvussa. Ehdotettu säännös tulisi tarpeettomaksi sen jälkeen, kun rikoslain menettämisseuraamuksia koskeva uudistus on saatu valmiiksi (HE 80/2000 vp). Menettämisseuraamuksista säädettäisiin tällöin keskitetysti rikoslaissa omassa luvussaan.

Ehdotus sisältäisi muutoksia myös muutama muihin rikoslain lukuihin. Edellä on jo mainittu ehdotus, jonka mukaan geeniteknikkalain törkeimmistä rikkomuksista säädettäisiin yleisvaarallisia rikoksia koskevassa 34 luvussa. Nykyinen rikoslain 44 luvun 14 §:n liikenteen häirintää koskevaa säännös ehdotetaan sellaisenaan siirrettäväksi liikenne rikoksia koskevaan rikoslain uuteen 23 lukuun. Rikoslain 23 luvun uudistus, rikoslain muuttamisesta annettu laki (545/1999) tuli voimaan vuoden 1999 lokakuun alusta.

Omaisuusrikoksia koskevaan rikoslain 28 lukuun ehdotetaan uutta murtovälineen hallussapitoa koskevaa säännöstä (12 a §). Murtovälineen hallussapidosta tuomittaisiin se, joka pitää ilman hyväksyttävää syytä hallussaan sellaista avainta, tiirikkaa tai muuta välinettä, jota epäillään pääasiassa käytettävän luvattomana murtovälineenä. Mikäli murtovälineen menettäminen harkittaisiin asiassa riittäväksi seuraamukseksi, voitaisiin joissakin tilanteissa myös soveltaa syyttämättä tai tuomitsematta jättämistä koskevia säännöksiä. Pakkokeinolain 5 luvun 10 §:ää ehdote-

taan samassa yhteydessä muutettavaksi siten, että henkilöntarkastus olisi mahdollinen myös, jos epäilyn kohteena oleva rikos on murtovälineen hallussapito.

Salakuljetuksena rikoslain 46 luvun 4 §:n mukaan ehdotetaan rangaistavaksi laittoman maahantuonnin lisäksi myös eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) vastainen eläinten tai tavaroiden kauttakuljetus Suomen alueen kautta tai väli-varastointi Suomessa. Tällaiseen toimintaa liittyä samankaltainen eläintautien leviämisen vaara kuin laittomaan maahantuontiin.

4. Dopingrikokset

4.1. Johdanto

Dopingaineilla tarkoitetaan yleensä aineita, joiden tarkoituksena on parantaa fyysistä suorituskykyä tai kasvattaa lihasmassaa — tai lisätä näitä molempia. Dopingaine on kuitenkin käsitteenä epätäsmällinen ja sen sisältö riippuu myös käyttöyhteydestä.

Kilpaurheilussa kielletyt dopingaineet ilmenevät Kansainvälisen Olympiakomitean ja Euroopan Neuvoston julkaisemista dopingaineluetteloista. Kiellettyjen dopingaineiden luettelo on hyvin laaja ja kiellettyihin aineisiin kuuluu aineita, joiden väärinkäyttö voi olla vakavakin riski terveydelle, kuten huumausaineet ja eräät reseptilääkkeet. Toisaalta kilpaurheilussa dopingaineisiin luetaan myös kohtalaisen vaarattomat aineet kuten lieväksi piristeeksi luokiteltava kofeiini. Dopingaineilla tarkoitetaan piristeitä, kipulääkkeitä, anabolisia aineita ja muutamia muita aineita. Piristeitä ovat esimerkiksi efedriini ja huumausaineeksi luokiteltava amfetamiini. Anabolisiin aineisiin kuuluvat anaboliset steroidit ja B2-agonistit, esimerkiksi klenbuteroli. Muita kilpaurheilussa dopingaineiksi katsottavia aineita ovat esimerkiksi erytropoietiini (EPO), joka lisää punasolujen määrää veressä, sekä diureetit.

Dopingaineiden käyttö on kilpaurheilussa kielletty. Kiellonrikkomisesta rangaistaan Kansainvälisen Lajiliiton sääntöjen ja Kansainvälisen Olympiakomitean ohjeiden mukaan. Ensimmäisellä kerralla rangaistus on, eräitä poikkeuksia lukuunottamatta, 24 kuukauden kilpailukielto ja toisella kerralla elin-

ikäinen kilpailukielto. Dopingaineiden käyttöä valvovat sekä urheilujärjestöt itse että Suomen Antidoping -toimikunta. Euroopan Neuvoston dopingin vastaisen yleissopimuksen (ETS 135) mukaan dopingvalvonnan piiriin kuuluvat henkilöt, jotka osallistuvat säännöllisesti järjestettyyn urheilutoimintaan. Tällaisia henkilöitä ovat muun muassa kilpailulisenssin lunastaneet tai urheiluseuroihin ja lajiliittojen jäsenjärjestöihin kuuluvat henkilöt.

Kilpaurheilun ulkopuolella, lähinnä voimailussa ja kehonrakennuksessa, dopingaineilla tarkoitetaan yleensä anabolisia steroideja, B2-agonisteja, kasvuhormonia ja muutamia muita aineita, esimerkiksi istukka-hormonia. Tällöin dopingaineita käytetään sekä lihasvoiman että lihasmassan kasvattamiseen. Valtaosa voimailussa ja kehonrakennuksessa käytetyistä dopingaineista on anabolisia steroideja. Dopingaineet ovat pääosin salakuljetettuja Suomeen. Anabolisten steroidien laittomat markkinat ovat selvästi laajemmat ja niiden hinnat halvemmat kuin esimerkiksi kasvuhormonin. Kilpaurheilua koskevat kiellot ja valvonta eivät ulotu kehonrakennukseen ja harrastelijoiden piirissä tapahtuvaan voimailuun. Dopingaineiden käytön laajuudesta ei ole tutkimukseen perustuvaa tietoa, mutta asiantuntijarvioiden mukaan dopingaineiden käyttö on yleistä juuri kehonrakennusta ja voimailua harrastavien keskuudessa.

4.2. Dopingaineisiin liittyvät rangaistus-säännökset Suomessa ja muissa Pohjoismaissa

4.2.1. Suomi

Merkittävin osa dopingaineista on lääkelaisissa tarkoitettuja lääkkeitä. Yleensä kyseessä ovat hormonilääkkeet, joiden laillinen hankkiminen Suomessa edellyttää lääkemääräystä. Dopinainerikollisuuteen voidaan nykyisin soveltaa lääkelain rangaistussäännöksiä sekä rikoslain salakuljetussäännöksiä ja laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä koskevia säännöksiä.

Läkelain 96 §:n mukaista lääkerikossäännöstä voidaan soveltaa muun muassa lääkelain vastaiseen lääkkeiden varastointiin,

myyntiin tai muuhun luovutukseen, valmistukseen ja maahantuontiin. Lääkelaiissa on säädetty rangaistavaksi myös lääkelain vastainen lääkkeiden hallussapito. Lääkelaiissa ei kuitenkaan ole varsinaisia hallussapitoa koskevia säännöksiä. Enimmäisrangaistus lääkerikoksesta on nykyisin yksi vuosi vankeutta.

Suomessa käytettävät dopingaineet ovat useimmiten ulkomailta salakuljetettuja. Rikoslain 46 luvun 4 §:n mukaan salakuljetuksesta tuomitaan muun muassa se, joka tuontia koskevien säännösten vastaisesti tuo tai yrittää tuoda maahan tavaraa, jonka tuonti on kielletty tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta. Enimmäisrangaistus salakuljetuksesta on kaksi vuotta vankeutta. Jos salakuljetus, huomioon ottaen esimerkiksi tavarain määrä, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, sovelletaan rikoslain 46 luvun 5 §:n lievää salakuljetusta koskevaa sakkosäännöstä.

Laittomasti maahantuotujen hormonivalmisteiden pakkausmerkinnöistä näkyy usein myös tuotteen ulkomainen alkuperä. Tällaisissa ja muissa vastaavissa tapauksissa, joissa on selvä näyttö siitä, että kyseessä on salakuljetettu tavara, voidaan dopingaineiden hallussapitoon soveltaa rikoslain laitonta tuontitavaraan ryhtymistä koskevia säännöksiä (46 luvun 6 ja 6 a §). Rikoslain 46 luvun 6 §:ää sovelletaan muun muassa siihen, joka kätkee, hankkii, ottaa huostaansa tai välittää salakuljettamalla Suomeen tuotua omaisuutta taikka muulla tavoin ryhtyy sellaiseen omaisuuteen, vaikka tietää omaisuuden salakuljettamalla maahan tuoduksi. Enimmäisrangaistus laittomaan tuontitavaraan ryhtymisestä on vuoden 1999 joulukuun alusta voimaan tulleen rikoslain muuttamisesta annetun lain (951/1999) myötä yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Samassa yhteydessä rikoslain 46 lukuun on lisätty uusi 6 a §, jonka mukaan lievästä laittomaan tuontitavaraan ryhtymisestä tuomitaan sakkorangaistus.

Lääkelaiissa ei ole lääkkeiden maastavientiä koskevia säännöksiä. Tästä syystä myöskään rikoslain salakuljetussäännöstä ei ole voitu soveltaa dopingaineiden maastavientiin (KKO 1997:186).

Tullin takavarikoimat dopingainemäärät ovat 1990-luvulla vaihdelleet vuosittain 100 000 kappaleesta 500 000 kappaleeseen.

Määrien suuri vaihtelu selittyy sillä, että takavarikkoja tehdään suhteellisen harvoin, mutta toisaalta yhdellä kerralla takavarikoitu dopingainemäärä saattaa olla huomattavankin suuri. Lähes poikkeuksetta laitton tuonti tapahtuu matkustajaliikenteessä. Dopingaineet on kätetty matkatavaroihin tai — jos kyseessä ovat suuret määrät — kulkuneuvoihin tehtyihin kätköihin. Pääosan takavarikoituista dopingaineista muodostavat anabolisia steroideja, testosteronit ja kasvuhormonit.

4.2.2. Ruotsi

Ruotsissa tuli vuonna 1992 voimaan laki tiettyjen dopingaineiden kiellosta (lag om förbud mot vissa dopningsmedel (1991:1969)). Laki koskee synteettisiä anabolisia steroideja, testosteronia ja sen johdannaisia sekä kasvuhormonia. Lisäksi laki koskee sellaisia kemiallisia aineita, jotka lisäävät testosteronin, sen johdannaisten tai kasvuhormonin tuotantoa ja vapautumista. Lain keskeisenä sisältönä ovat kieltoja tukevat rangaistussäännökset. Vuoden 1999 huhtikuun alusta tuli voimaan dopinglain muutos (1999:44), jonka mukaan myös dopingaineiden käyttö tuli rangaistavaksi. Samalla lakiin lisättiin törkeän dopingrikoksen tunnusmerkistö.

Lain mukaan on rangaistavaa muussa kuin lääketieteellisessä tai tutkimuksellisessa tarkoituksessa luovuttaa, valmistaa, hankkia luovutustarkoituksessa, tarjota myyntiin, pitää hallussa tai käyttää laissa tarkoitettuja dopingaineita. Dopingaineiden luvottomasta maahantuonnista rangaistaan salakuljetussäännösten mukaan.

Rangaistus dopingrikoksesta on vankeutta enintään kaksi vuotta. Lievästä dopingrikoksesta voidaan tuomita sakkoja tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Lieväksi rikoksen tekee esimerkiksi dopingaineen vähäinen määrä. Dopingrikos on törkeä, jos toimintaa on harjoitettu laajasti tai ammattimaisesti, kyseessä on erityisen suuri määrä dopingainetta taikka rikos on muutoin ollut erityisen vaarallinen tai piittaamaton, kuten nuoriin tai lapsiin kohdistunut rikos. Törkeästä dopingrikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Muiden kuin lievien dopingrikosten yritys ja valmistelu ovat rangaistavia muutoin paitsi, jos kyseessä on hallussapito tai käyttö.

Samaan aikaan dopinglain muutoksen kanssa tuli Ruotsissa voimaan myös lääkkeiden ym. kauppaa koskevan lain muutos (1999:45). Yhden vuoden enimmäisrangaistuksella rangaistavaksi tuli lääkkeen hallussapito ilmeisenä tarkoituksena laittomasti myydä sitä. Vähäisistä rikoksista ei tuomita rangaistusta. Toisaalta törkeistä rikoksista voidaan vankeutta tuomita kahteen vuoteen saakka. Teon törkeyteen vaikuttaa ammattimaisuus, lääkkeiden huomattava määrä tai huomattava arvo taikka rikoksen muu erityinen vaarallisuus.

Lisäksi vuoden 1999 huhtikuun alusta tuli voimaan laki, jossa kielletään tietyt terveydelle vaaralliset aineet (1999:42). Lakia sovelletaan aineisiin, jotka ovat ominaisuuksiensa vuoksi terveydelle vaarallisia ja joita käytetään lähinnä huumaavaan tarkoitukseen. Kyseessä ovat esimerkiksi uudet synteettiset aineet kuten amfetamiinia muistuttavat MBDB, BDB ja MDDM, joita ei kuitenkaan ole luokiteltu huumausainelainsäädännön mukaisiksi huumeiksi. Lain tarkoituksena on mahdollistaa puuttuminen myös tällaisten aineiden kauppaan. Kiellettyjen tekotapojen luettelo on yhtenäinen dopinglain kanssa lukuun ottamatta sitä, että käyttöä ei ole kielletty. Enimmäisrangaistus kieltojen rikkomisesta on yksi vuosi vankeutta. Laki ei koske huumausaineita, lääkeaineita eikä dopinglaisia tarkoitettuja aineita.

4.2.3. *Tanska*

Tanskassa tuli vuoden 1994 alusta voimaan Ruotsin mallin mukainen laki tiettyjen dopingaineiden kiellosta. Kiellettyjen aineiden luettelo vastaa Ruotsin lainsäädäntöä muutoin, mutta Tanskassa kiellettyjä ovat testosteronien ja sen johdannaisten lisäksi näitä vastaavat aineet, joilla on androgeninen vaikutus. Rangaistavaa on näiden aineiden valmistaminen, maahantuonti, maastavienti, myynti, luovutus, jakelu ja hallussapito. Käyttö ei ole rangaistavaa. Terveystieteeseen tai tieteelliseen tarkoitukseen suuntautuva toiminta ei kuitenkaan ole rangaistavaa. Do-

pingrikoksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

4.2.4. *Norja*

Norjan rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskevaan 14 lukuun lisättiin vuonna 1992 dopingaineita koskeva rangaistussäännös (162 b §). Muun muassa huumausainerikoksista säädetään samassa luvussa. Dopingaineiden laittomasta valmistuksesta, maahantuonnista, maastaviennistä, säilyttämisestä, lähettämisestä ja luovuttamisesta rangaistaan sakolla tai vankeudella enintään kahdeksi vuodeksi. Myös tuottamuksellinen teko on rangaistava. Hallussapito tai käyttö ei ole rangaistavaa. Dopingaineiden käyttöön myötävaikuttaminen rangaistaan dopingrikoksena. Törkeästä, tahallista dopingrikoksesta tuomittava enimmäisrangaistus on kuusi vuotta vankeutta. Rikoksen törkeyttä arvioitaessa kiinnitetään huomiota dopingaineen laatuun ja määrään sekä rikoksen tekotapaan.

Norjassa katsotaan, että ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden turvaamiseksi dopingaineet on määriteltävä tyhjentävästi (kongelig resolusjon 30.4.1993). Dopingaineita ovat (a) valtion terveystieteiden viranomaisen (Statens Helsetilsyn) vahvistamasta dopinglistasta ilmenevät aineet. Dopinglistan aineisiin kuuluu anabolisia steroideja, testosteroneja tai stimuloivia aineita. Dopingaineita ovat lisäksi (b) edellä mainittujen aineiden suolat ja johdannaiset. Dopingaineita ovat (c) myös valmisteet, jotka sisältävät jotain edellä a- ja b- kohdissa mainittua ainetta. Suurin osa näin määritellyistä dopingaineista on lääkkeitä. Dopingaineisiin kuuluu kuitenkin myös muita kuin lääkkeitä määriteltäviä aineita.

4.3. **Dopingaineiden vaikutuksista ja rangaistussäntelyn tarpeesta**

4.3.1. *Dopingaineiden käytön terveydelliset vaikutukset*

Dopingaineiden käytön laajuudesta ei ole tutkimukseen perustuvaa tietoa, mutta asiantuntija-arvioiden mukaan Suomessa on noin 10 000 dopingaineiden käyttäjää. Dopingaineiden käyttö aloitetaan keskimäärin 20-

vuotiaana. Hormonivalmisteiden väärinkäyttäjien keski-ikä on noin 25 vuotta ja käyttö jatkuu yleensä 35—40 ikävuoteen asti. Dopingaineiden käytön arvioidaan olevan laajamittaisinta kilpaurheilun ulkopuolella, erityisesti kehonrakennuksessa ja voimailussa.

Dopingaineiden käyttö on yleensä tarkkaan suunniteltua. Aineita käytetään jaksottain niin, että esimerkiksi jokaista 1—5 kuukauden käyttöjaksoa seuraa muutaman kuukauden tauko. Käyttöjakson aikana käytetään yleensä useita eri hormoneja yhtäaikaan ja lisäksi siten, että käyttömääriä aluksi kasvatetaan ja taas ennen taukovaihetta asteittain vähennetään. Dopingaineiden käytölle on siten tyypillistä, että aineiden käyttömäärät vaihtelevat samallakin henkilölläkin suuresti riippuen siitä, mikä jakson vaihe on menossa. Kokonaiskäytön perusteella arvioiden nautitut hormonimäärät ovat kuitenkin erittäin suuria. Palautumisjaksot ovat elimistön oman hormonasapainon palauttamiseksi asiantuntija-arvioiden mukaan liian lyhyet ja suurten hormonimäärien nauttiminen rasittaa elimistöä pysyvästi kuuriin kuuluvista annosteluvaihteluista huolimatta.

Dopingaineina käytettyjen hormonien terveydelliset vaarat riippuvat olennaisesti nautittujen aineiden määrästä ja elimistön omasta hormoni tilasta. Lääketieteellisesti perustellussa hoidollisessa tarkoituksessa hormoneja käytetään esimerkiksi silloin, kun elimistön oma hormoni tila on alentunut. Hoidollisessa tarkoituksessa käytetyt hormonimäärät ovat pieniä eikä niiden käytöstä yleensä aiheudu haittoja. Jos haittoja on, ne ovat kuitenkin selkeästi lääketieteellisellä hoidolla saavuttuja etuja pienemmät. Sen sijaan silloin kun on kyse hormonien väärinkäytöstä eli dopingista, nautitut hormonimäärät ovat selvästi suurempia, jopa satakertaisia, hoidollisessa tarkoituksessa käytettyihin hormonimääriin verrattuna. Tällaisia hormonimääriä nautittaessa myös haitat ovat suuret.

Ainakin osa dopingaineista on sellaisia, että niiden väärinkäyttöön arvioidaan liittyvän merkittäviä terveydellisiä riskejä. Näitä ovat 1) synteettiset anaboliset steroidit, 2) testosteroni ja sen johdannaiset, 3) kasvuhormoni, 4) tietyt kemialliset aineet, jotka lisäävät testosteronin, sen johdannaisten tai kasvuhormonin tuotantoa tai vapautumista ihmis-

hossa, 5) istukkahormoni ja 6) B2-agonistit. Edellä mainitut aineet B2-agonisteja lukuunottamatta ovat hormonilääkkeitä, joiden laillinen hankkiminen Suomessa edellyttää lääkemääräystä.

Eri hormonien vaikutukset terveyteen riippuvat luonnollisesti myös siitä, minkälaisesta aineesta on kysymys. Anabolisten steroidien väärinkäyttö vaikuttaa ensinnäkin hormonasapainoon ja — ainakin väliaikaisesti — lisääntymiskykyyn. Naisilla haittavaikutukset ilmenevät muun muassa hius- ja iho-ongelmina sekä kuukautiskiertyön liittyvinä häiriöinä. Miehillä hormonien väärinkäyttö voi aiheuttaa ainakin tilapäistä hedelmättömyyttä ja käyttöjakson jälkeistä impotenssia. Hormonien väärinkäyttö voi myös lisätä riskiä sairastua eturauhassyöpään. Nuorilla, sekä miehillä että naisilla, hormonien väärinkäyttö voi näkyä myös kasvuhäiriöinä.

Anabolisten steroidien käytöllä voi myös olla vaikutuksia sydämen toimintaan ja verenkiertoon, rasva-aineenvaihduntaan ja maksan toimintaan. Hormoneja väärinkäyttäneillä on todettu sydämen toiminnan häiriöitä, rytmihäiriöitä, ja myös kuolemaan johtaneita sydänkohtauksia. Anabolisten steroidien väärinkäyttö voi vaikuttaa veren koaguloitumiseen, hyytymiseen, ja esimerkiksi diabeteksen puhkeamiseen. Maksan toimintaan anabolisten steroidien käyttö voi pahimmillaan vaikuttaa aiheuttamalla kasvaimia.

Anabolisten steroidien käytöllä voi olla vaikutuksia myös hermojärjestelmään. Anabolisten steroidien käyttöön liittyy usein esimerkiksi masentuneisuutta, erityisesti taukovaiheiden aikana. Tiedossa on myös tapauksia, joissa anabolisia steroideja käyttäneet henkilöt ovat syyllistyneet väkivaltaisuuksiin. Yleensä väkivaltaisuuksiin on tällöin liittynyt myös alkoholinkäyttö. On mahdollista, että anabolisten steroidien väärinkäyttö voi ainakin laukaista väkivaltaisuuksia, vaikka nämä hormonit eivät väkivaltaisuuksia suoraan aiheuttaisikaan. Kuitenkin tieteellisesti pitävä näyttö esimerkiksi anabolisten steroidien ja väkivaltaisuuksien välisestä syy-yhteydestä puuttuu ainakin toistaiseksi.

Kasvuhormonin käyttöön liittyy vähemmän haittavaikutuksia kuin synteettisten anabolisten steroidien ja testosteronin käyttöön. Kasvuhormonin liikakäyttö voi aiheuttaa esimer-

kiksi nivelkipuja. Vakavampia haittavaikutuksia kasvuhormonin liikakäytöstä voi kuitenkin aiheutua sydämen toiminnalle. Kasvuhormonin liikakäyttö voi kasvattaa sydänlihasta ja aiheuttaa muun muassa rytmihäiriöitä. Sydämen toimintaan kasvuhormonin väärinkäytöllä voi olla jopa haitallisemmat vaikutukset kuin anabolisilla steroideilla. Kasvuhormonin aiheuttamista psyykkisistä tai sosiaalisista sivuvaikutuksista ei ole tietoa.

Kasvuhormonin käytön houkuttelevuutta kilpaurheilussa lisää se, ettei väärinkäyttö näy luotettavasti testeissä. Synteettinen kasvuhormoni on erittäin vaikeasti saatavaa. Puhdasta synteettistä ainetta on vähän. Epäpuhtaampi kasvuhormoni on valmistettu kuolleiden ihmisten aivolisäkkeistä ja voi kantaa mukanaan muun muassa Creutzfeld-Jacobin -taudin aiheuttajaa.

Kaikkien lihakseen pistettävien hormonien käyttöön liittyy vaara epäpuhtaiden ruiskujen välityksellä tarttuvista taudeista kuten HIV-infektiosta tai hepatiitista. Dopingaineiden käyttö ei aiheuta samanlaista riippuvuutta itse aineisiin kuin huumausaineet aiheuttavat. Tästä huolimatta voi jonkinlainen tottumus tai riippuvuus kuitenkin syntyä esimerkiksi aineilla hankittuihin ominaisuuksiin kuten ulkonäköön. Niinpä kehonrakennuksessa onkin tyypillistä, että käyttöä jatketaan hyvin pitkään. Sen sijaan urheilussa on tyypillisempää, että dopingaineiden käyttö loppuu kilpaurheilu-uran loppuessa.

Tiivistetysti voidaan todeta, että dopingaineiden väärinkäytölle on tyypillistä, että hormoneja käytetään erittäin suuria määriä. Kyseessä on lisäksi eri hormonien sekakäyttö. Elimistön oma hormonitasapaino ei ehdi palautua käyttöjaksoja seuraavien lyhyiden taukovaikkeiden aikana. Vaikka kaikkia haittavaikutuksia ei vielä pystytä tieteellisesti yksilöimään, jokseenkin kiistattomana kuitenkin pidetään, että hyvin suurten hormonimäärien nauttiminen, doping, on vaaraksi fyysiselle terveydelle. Vakavimmat seuraukset hormonien väärinkäytöstä voivat aiheutua verenkiertoon sekä sydämen ja maksan toiminnalle. Dopingaineiden väärinkäytön psyykkisten vaikutusten tieteellinen osoittaminen on vaikeampaa ja tutkimus on tältä osin vielä alkuvaiheissa.

4.3.2. *Dopingaineiden käytön muista vaikutuksista*

Urheilun sääntöihin sisältyvän dopingaineiden kiellon tavoitteena on turvata kilpailun rehellisyys. Vaikka dopingaineisiin liittyvän rikosoikeudellisen sääntelyn tarvetta pohdittaessa keskeisintä onkin näiden aineiden vaarallisuus terveydelle, liittyy dopingaineiden käyttöön myös muita, yhteiskunnan toiminnan kannalta huonosti hyväksyttäviä, piirteitä. Urheilija voi dopingaineiden käytön ansiosta menestyä paremmin kuin ilman kiellettyjä aineita urheileva ja saada tästä syystä esimerkiksi parempia sopimuksia tai muutoin ansaita lajitoveriaan paremmin — ja näin suoraan tai välillisesti heikentää sallituin keinoin urheilevan toimeentuloa.

4.3.3. *Rangaistussääntelyn tarve*

Kuten edellä jaksossa 2.1. on selostettu, dopingaineisiin liittyviin rikoksiin voidaan Suomen lainsäädännön mukaan jo nykyisin puuttua melko kattavasti. Kuitenkin sekä rangaistussäännösten kattavuudessa että rangaistusasteikkojen riittävyudessa on joissain tilanteissa puutteita. Lisäksi epäkohtana on se, että dopingaineisiin kohdistuvat rangaistusuhat jäävät nykyisin usein havaitsematta, kun dopingaineita käsitellään lainsäädännössä lääkkeinä.

Rangaistussäännösten kattavuus

Dopingaineiden hallussapidon rangaistavuuden osalta nykyinen oikeuskäytäntö on ollut epäyhdenmukaista. Silloin, kun näyttö esirikoksesta ja tahallisuudesta (salakuljetuksesta ja siitä, että henkilö on tiennyt aineen salakuljettamalla maahan tuoduksi) on selvä — esimerkiksi aineen ulkomainen alkuperä ilmenee suoraan pakkauksesta — on voitu soveltaa rikoslain laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä koskevia säännöksiä. Ongelmallisempia laintulkinnan kannalta ovat olleet esimerkiksi ne tilanteet, joissa henkilön hallusta on tavattu suuri määrä hormonia, jolle ei ole myyntilupaa Suomessa taikka muuta hormonia, jonka hallussapitoon henkilöllä ei kuitenkaan ole lääkemääräystä. Mikäli rikoslain laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä

koskevia säännöksiä ei tällaisissa tilanteissa ole voitu soveltaa näytön riittämättömyyden vuoksi, on oikeuskäytännössä jouduttu pohdimaan lääkelain säännösten soveltuvuutta hallussapidon rankaisemiseen. Oikeuskäytännössä onkin ollut tulkintaepäselvyyksiä siitä, voidaanko lääkelain säännösten nojalla tuomita dopingaineiden hallussapidosta rangaistukseen. Lääkelaiassa säädetään rangaistus lääkelain vastaisesta lääkkeiden hallussapidosta. Lääkelaiassa ei kuitenkaan ole varsinaisia hallussapitoa koskevia säännöksiä.

Rangaistusasteikkojen riittävyys

Dopingrikoksilla tavoiteltu ja saatu taloudellinen hyöty voi olla huomattava erityisesti silloin, kun dopingainemäärät ovat hyvin suuria tai kun kyseessä on erittäin arvokas ja vaikeasti saatava hormoni. Rikollisuuteen voi tällöin myös liittyä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvia piirteitä. Tällaiseen rikollisuuteen liittyy yleensä sellaista suunnitelmallisuutta, jossa myös kiinnijäämisriski ja tekoihin liittyvät rangaistusuhat puntaroidaan rikoksia suunniteltaessa.

Dopingin käyttäjät ovat suurelta osin nuoria aikuisia. Dopingaineiden käytöllä on kiistattomia fyysisiä haittavaikutuksia. Nautituista aineista ja niiden määrästä riippuen fyysiset haittavaikutukset voivat olla pysyviä ja pahimmillaan hengenvaarallisia. Lisäksi on arvioitu, että dopingaineet yhdessä alkoholin kanssa voivat laukaista väkivaltaista käyttäytymistä. Vaikka dopingaineisiin ei synny samanlaista fyysistä riippuvuutta kuin huumausaineisiin, voivat dopingaineet kuitenkin aiheuttaa vahvan sosiaalisen riippuvuuden näillä aineilla hankittuihin ominaisuuksiin. Erityisesti nuorten voi olla vaikea arvioida edellä mainitun kaltaisia dopingaineiden käytön terveydellisiä ja sosiaalisia vaaroja suhteessa tavoiteltuihin tulospaannuksiin. Dopingaineet ovat myös nuorille haitallisempia kuin aikuisille, koska vielä kasvuvaiheessa oleva nuoren elimistö reagoi aikuista herkemmin hormonien väärinkäyttöön.

Rangaistussäännösten näkyvyys

Dopingaineiden käsitteleminen nykyisessä lainsäädännössä lääkkeinä on aiheuttanut on-

gelmia paitsi edellä kerrotuin tavoin sekä rangaistusasteikoissa että säännösten kattavuudessa myös siinä, kuinka tuomittavaksi dopingaineisiin liittyvä rikollisuus on mielletty. Ääritilanteissa tämä dopingaineiden näkymättömyys" lainsäädännössä on luonut jopa harhakäsityksiä siitä, ettei dopingaineisiin liittyviin laittomuuksiin voitaisi nykyisin lainkaan rangaistussäännöksin puuttua.

Dopingaineiden nykyistä parempaan näkyvyyteen lainsäädännössä pyrittiin myös edelliselle eduskunnalle annetussa ja sittemmin rauenneessa, Tuija Braxin ja 112 muun kansanedustajan allekirjoittamassa lakialoitteessa (LA 76/1998 vp). Lakialoitteessa ehdotettiin rikoslakiin omaa dopingrikoksia koskevaa lukua huumausainerikosten tapaan.

4.4. Dopingaineet näkyviksi rikoslaiassa

4.4.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Dopingaineisiin liittyvän rikollisuuden vertailu huumausainerikoksiin

Vaikka dopingaineisiin liittyy jaksossa 3.1. kuvatus kaltaisia riskejä, dopingaineet eivät yleisesti ottaen ole huumausaineisiin rinnastettavia aineita vaarallisuutensa tai aineiden käyttöön liittyvien sosiaalisten haittojen suhteen. Dopingaineiden käyttö ei yleensä johda sellaiseen yhteiskunnan ulkopuolelle syrjäytymiseen, joka usein liittyy huumausaineiden käyttöön. Dopingin käyttöön tarvittavia varoja ei tyypillisesti hankita muulla rikollisella toiminnalla. Dopingaineiden salakuljettajien ja välittäjien keskuudessa ei ole samassa mitassa sellaista erittäin vaarallista, piittaamattomia ja kovaotteista alakulttuurista kuin huumausainerikollisilla. Koska dopingaineet edellä kuvatuin tavoin poikkeavat huumausaineista, tulisi erojen näkyä myös näiden rikosten rangaistusasteikoissa ja tunnusmerkistöissä. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että dopingaineita koskevien rangaistusasteikkojen tulisi olla huumausainerikoksia lievempiä. Samasta syystä ei olisi perusteltua säätää esimerkiksi dopingaineisiin liittyvien rikosten valmistelua rangaistavaksi. Jäljempänä esitetyin tavoin dopingaineiden ja huumaus-

aineiden eroavaisuuksien tulisi näkyä myös pohdittaessa dopingaineiden käytön rangaistavaksi säätämistä.

Dopingaineiden käytön kriminalisoinnista

Norjassa ja Tanskassa dopingaineiden käyttö ei ole rangaistavaa. Ruotsissa sitä vastoin dopingaineiden käyttö säädettiin rangaistavaksi huhtikuun 1999 alusta voimaan tulleella lailla. Asiaa edelsi vilkas keskustelu ja esimerkiksi valmisteluvaiheessa käytön kriminalisointia kannattaneita ja vastustaneita lausunnonantajia oli suurin piirtein yhtä paljon. Ruotsin lain esitöissä korostetaan, että vaikka urheilun omien sanktioiden langettamisessa riittävää on positiivinen tulos dopingtestissä, ei tämä vielä yksistään riitä rikosoikeudelliseksi näytöksi dopingaineiden käytöstä. Ruotsissa käytön säätämistä rangaistavaksi arvosteltiin muun muassa juuri näyttövaikeuksien vuoksi.

Yleisen rikosoikeudellinen periaateen mukaan rangaistavaa ei tulisi olla oman terveyden tai muiden omien etujen vaarantaminen tai vahingoittaminen. Onkin hyvin harvinaista, että tästä periaatteesta rikoslainsäädännössä poiketaan. Tärkein poikkeus itsensä vahingoittamisen rankaisemattomuuden periaatteesta on huumausaineiden käytön rangaistavuus. Huumausaineiden vaikutukset fyysiselle ja psyykkiselle terveydelle ovat kuitenkin yleisesti ottaen huomattavasti suuremmat kuin dopingaineiden. Huumausaineet aiheuttavat myös riippuvuutta toisin kuin dopingaineet. Lisäksi huumausaineiden käyttöön liittyy myös usein muuta rikollisuutta. Dopingaineiden käytön säätämiseksi rangaistavaksi ei ole esitettävissä samanlaisia syitä, jotka vaikuttivat huumausaineiden käytön säätämiseen rangaistavaksi. Huumausaineiden käytön vaarallisuus terveydelle, huumausaineiden käyttöön syntyvä riippuvuus sekä huumausaineiden käytön liittyminen muuhun rikollisuuteen on yleisesti ottaen huomattavasti suurempaa kuin dopingaineiden käyttöön liittyvät vaarat.

Huumausaineiden käyttö on Suomessa ollut rangaistavaa vuodesta 1966 lähtien. Pohdittaessa käytön rangaistavuutta huumausainerikoksia koskevia säännöksiä viimeksi uudistettaessa vuonna 1992 (HE 180/1992 vp)

arvioitiin myös, että osittainkin luopuminen käytön rangaistavuudesta tulkittaisiin tässä tilanteessa yhteiskunnan viestiksi huumausaineiden käytön hyväksymisestä. Voimassa oleva lainsäädäntö ei dopingaineiden käytön osalta aiheuta samanlaisia odotuksia kuin huumausaineissa.

Toinen poikkeus itsensä vahingoittamisen rankaisemattomuuden periaatteeseen sisältyy sotilasrikoksia koskevaan rikoslain 45 lukuun. Rikoslain 2 luvun 14 a §:n ja 45 luvun muuttamisesta annettu laki (559/2000) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001. Palvelusrikoksesta voidaan kyseisen luvun 1 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan tuomita muun muassa sotilas, joka vahingoittaa tai yrittää vahingoittaa terveyttään. Säännöksen soveltaminen edellyttää kuitenkin sitä, että itsensä vahingoittaminen tehdään tarkoituksessa hankkia vapautus tai muu helpotus palveluksesta. Itsensä vahingoittamisen rankaiseminen liittyy näissä tilanteissa siis sotilasvelvollisuuksista laistamiseen tai sen yritykseen. Vastaavan tyyppisiä erityisiä syitä ei liity dopingaineiden käyttöön.

Dopingaineiden käytön säätämällä rangaistavaksi voisi myös olla suoranaisia kielteisiä vaikutuksia. Dopingaineiden käyttöön ei nykyisin liity samanlaista syrjäytymistä kuin huumausaineiden käyttöön. Käytön rangaistavuus voisi vaikuttaa dopingaineiden käyttäjien ohjautumiseen yhteiskunnan ulkopuolelle. Vaarana olisi, että dopingaineita käyttävät rangaistuksen pelossa jättäytyisivät esimerkiksi yhteiskunnan terveydenhuolto- ja palveluiden ulkopuolelle tai vaikkapa hakeutumatta alkoholiongelman vuoksi hoitoon.

Toinen dopingaineiden käytön rangaistavuuteen liittyvä kielteinen seuraus koskisi seuraamusten kasautumista urheilussa. Jos dopingaineiden käyttö olisi rangaistavaa, joutuisivat sellaiset urheilijat, jotka jäävät kiinni dopingaineiden käytöstä myös rikosoikeudellisen arvioinnin kohteeksi. Urheilijoille dopingaineiden käytöstä on jo nyt varsin tuntuva seuraamus kilpailukieltöineen. Mahdolliset rikosoikeudelliset seuraamukset näiden urheilun sisäisten rangaistusten lisäksi voisivat monissa tapauksissa merkitä kohtuutonta seuraamusten kasautumista pelkkään käyttöön syyllystyneelle urheilijalle.

Lisäksi dopingaineiden käytön säätäminen

rikoslaissa rangaistavaksi voisi vaikuttaa edellä kuvattua seuraamusten kasaantumista laajemminkin nykyiseen rikosoikeudenhoidon ja urheilun järjestöjen väliseen työnjakoon. Nykyisin urheilijoiden testaaminen ja kurinpidollinen rankaiseminen dopingaineiden käytöstä kuuluu urheilujärjestöille. Dopingaineiden levittämiseen puuttuminen kuuluu taas rikosoikeudellisena asiana poliisille, syyttäjille ja tuomioistuinelaitokselle. Jos dopingaineiden käyttö säädettäisiin rikoslaissa rangaistavaksi, olisi periaatteessa myös kilpaurheilussa ilmitulleet dopingtapaukset tutkittava rikosasioina. Sekaannuksia voisi aiheuttaa ensinnäkin se, että urheilussa ja rikoslaissa dopingaineiden määritelmät poikkeaisivat toisistaan. Urheilijaa voidaan kilpailukiellolla rangaista sellaisenkin dopingaineen käytöstä, jota ei rikoslaissa edes määriteltäisi dopingaineeksi. Lisäksi silloinkin, kun kyse olisi sekä urheilun että rikoslain kannalta kielletyn aineen käytöstä, olisi mahdollista, että näyttökynnyksen erilaisuudesta johtuen ratkaisut tuomioistuimessa ja urheilun järjestöissä poikkeaisivat toisistaan. Tällaiset tulkintaepäselvyydet voisivat merkittävästi vaikeuttaa nykyistä urheilujärjestöjen suorittamaa dopingaineiden käytön valvontaa.

Edellä mainituista syistä dopingaineiden käyttöä ei ehdoteta rangaistavaksi.

Dopingaineiden hallussapidon kriminalisoinnista

Dopingaineiden käyttöä ei ehdoteta rangaistavaksi. Jos dopingaineiden hallussapito omaa käyttöä varten olisi rangaistavaa, rangaistaisiin tosiasiallisesti myös käytöstä, koska dopingaineiden käyttö — muissa kuin aivan poikkeuksellisissa tilanteissa — edellyttää käytännössä myös hallussapitoa. Yleistä dopingaineiden hallussapitoa koskevaa rangaistussäännöstä ei tästä syystä ehdoteta.

Rangaistussäännösten keskeisin tehtävä dopingaineisiin liittyvässä rikollisuudessa on mahdollisimman tehokas puuttuminen dopingaineiden maahantuontiin ja kauppaan. Tehokas puuttuminen dopingaineiden markkinoitiin vaatisikin toisaalta, että myös dopingaineiden hallussapidon tulisi jossain määrin olla rangaistavaa. Suurten dopin-

gainemäärien hallussapito viittaa käytännössä siihen, että aineilla käydään kauppaa. Esityksessä ehdotetaan, että rangaistavaksi säädettäisiin dopingaineiden hallussapito vain silloin, kun hallussapito tapahtuu ilmeisesti tarkoituksessa levittää dopingaineita laittomasti. Suurten dopingainemäärien hallussapitoa voitaisiin pitää näyttönä ilmeisestä myyntitarkoituksesta. Näissä tapauksissa erillistä näyttöä siitä, että kyseessä on salakuljetettu tai anastettu omaisuus ei tarvittaisi — ja rikollisuuteen puuttuminen olisi mahdollista kaikissa tilanteissa.

Lisäksi vähäisten dopingainemäärien hallussapitoon voitaisiin edelleen puuttua rikoslain laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä koskevien säännösten nojalla esimerkiksi silloin, kun aineen ulkomainen alkuperä kiistattomasti selviää pakkauksista.

Voimassa olevassa lainsäädännössä myyntitarkoituksessa tapahtuvasta hallussapidosta säädetään rangaistus esimerkiksi vuoden 1968 alkoholilaisissa (459/1968). Lain 86 §:n mukaan alkoholijuoman laittomasta hallussapidosta rangaistaa muun muassa sitä, joka luvottomasti pitää hallussaan, kuljettaa tai yrittää kuljettaa alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa.

Dopingaineiden maastaviennin kriminalisoinnista

Dopingaineiden maastavienti on säädetty rangaistavaksi Norjassa ja Tanskassa. Sen sijaan Ruotsissa dopingaineiden maastavienti ei ole rangaistavaa. Suomen voimassa oleva lääkelain rangaistussäännös ei koske lääkkeiden maastavientiä. Kuten edellä jaksossa 4.2. on selostettu tästä syystä ei lääkkeiden maastavientiin myöskään voida soveltaa rikoslain salakuljetussäännöksiä.

Kuten nykyisinkin lääkelain rangaistussäännöksen nojalla myös ehdotuksen mukaan dopingaineiden laitton maahantuonti olisi rangaistavaa. Laillinen dopingaineiden maahantuonti on määriteltävissä lääkelain säännösten ja lääkelaitoksen henkilökohtaisten lääkevalmisteiden maahantuontia koskevan määräyksen nojalla. Samalla tavoin kuin maahantuontiin myös maastavientiin saattaa olla hyväksyttävä peruste. Tällainen olisi esimerkiksi tilanne, jossa ehdotuksen

16 §:ssä tarkoitettuja aineita viedään maasta käytettäväksi henkilökohtaiseen lääkitykseen hormonilääkkeinä. Vastaavasti hyväksyttävä peruste maastaviennille olisi esimerkiksi Suomessa laillisesti valmistettujen hormonilääkkeiden kaupallinen maastavienti. Tällaiset tapaukset tulisi rajata mahdollisen rangaistussäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Kun lääkelaisia ei lainkaan säännellä maastavientiä, vaikuttaisi tällaisten asioiden poissulkeminen maastavientiä koskevan rangaistussäännöksen soveltamisalasta sääntelyn selkeyteen.

Käytännössä dopingaineiden maastavientiä voitaisiin useimmiten puuttua ehdotettavan dopingrikossäännöksen hallussapitoa koskevan kohdan nojalla. Lisäksi dopingaineiden maastavienti ei ole laajuudeltaan samanlainen ongelma kuin dopingaineiden maahantuonti.

Edellä mainituilla perusteilla dopingaineiden maastavientiä ei ehdoteta mainittavaksi dopingrikoksen tunnusmerkistössä.

4.4.2. *Dopingaineita koskevat keskeiset ehdotukset*

Esityksessä ehdotetaan rikoslain 44 lukuun sisällytettäväksi dopingrikoksia koskevat rangaistussäännökset. Perustekomuodon lisäksi säädettäisiin oma tunnusmerkistö niin törkeitä kuin lieviäkin dopingrikoksia varten. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi määritelmäsäännös. Menettämisseuraamusten osalta sovellettaisiin rikoslain 46 luvun 8-13 §:n säännöksiä siihen asti, kunnes eduskunnan käsiteltävänä oleva rikoslain menettämisseuraamuksia koskeva kokonaisuudistus (HE 80/2000 vp) tulee voimaan.

Dopingrikoksena olisi ehdotuksen mukaan rangaistavaa dopingaineiden valmistaminen, maahantuonti ja levitys sekä niiden yritys. Dopingaineiden hallussapito olisi rangaistavaa vain rajoitetusti. Dopingrikoksesta tuomittaisiin silloin, kun dopingainetta pidetään hallussa ilmeisesti tarkoituksessa levittää sitä laittomasti. Käytännössä se, olisiko kyseessä ilmeisesti tarkoitus levittää dopingaineita laittomasti, olisi pääteltävissä hallussapidetyn dopingainemäärän suuruudesta.

Törkeän dopingrikoksen tunnusmerkistö

täytyisi, kun toiminta kohdistuu huomattavan suureen dopingainemäärään tai rikoksel-la muutoin tavoitellaan huomattavaa taloudellisesta hyötyä. Ankarammin rangaistavaa olisi myös toimiminen dopingrikosten laajamittaista tekemistä varten perustetussa ryhmässä sekä dopingaineen levittäminen alaikäisille. Lisäksi edellytettäisiin, että teko kaikissa näissä tilanteissa on myös kokonais-arvostelun perusteella törkeä.

Lievässä dopingrikoksessa olisi kyse vähäisestä määrästä dopingainetta tai muutoin kokonaisarvostelun perusteella vähäisestä rikoksesta. Käytännössä säännöstä sovellettaisiin ennen kaikkea lieviin yksityishenkilöiden tekemiin väärinkäyttöihin, joissa rangaistusmääräysmenettelyn mahdollistama prosessin yksinkertaistaminen ja nopeuttaminen olisi etu tavalliseen oikeudenkäyntiin verrattuna.

Dopingaineiden määrittelemiseksi ehdotetaan kaksiportaista järjestelmää. Rikoslaisa määriteltäisiin yleispiirteisesti se, mitä aineita pidettäisiin dopingaineina. Tulkintavaikauksien välttämiseksi alemmantasoisessa säännöksessä lueteltaisiin tyhjentävästi kaikki rikoslainsäädännön kannalta dopingaineiksi katsottavat aineet. Tarkkarajainen dopingaineiden määrittely vastaa myös perustuslain 8 §:n mukaista rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimusta. Tarkoituksena on, että rikoslainsäädännön kannalta dopingaineiksi katsottavien aineiden luettelo olisi suppeampi kuin urheilua koskevien kiellettyjen lääkeaineiden lista. Ehdotetun kaltaista määrittelytapaa noudatetaan myös huumausainerikossäännöksissä. Rikoslain 50 luvussa tarkoitettujen aineiden määrittelyä huumausainelaisa (1289/1993) ja yksityiskohtaisemmin sen nojalla annetussa sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä (1709/1993).

5. Esityksen vaikutukset

Rangaistavan käyttäytymisen ala ei esityksen johdosta olennaisesti muutu. Esityksellä ei myöskään tavoitella muutoksia hallinnolisten ja rikosoikeudellisten säännösten keskinäiseen suhteeseen. Esityksellä ei muutoinkaan ole merkittäviä organisatorisia tai taloudellisia vaikutuksia.

6. Asian valmistelu

Ensimmäinen ehdotus rikoslain 44 luvun terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevaksi luvuksi hyväksyttiin oikeusministeriön rikoslakiprojektin johtoryhmässä vuonna 1990. Asia ei tuolloin johtanut lainsäädäntötoimiin. Valmistelu käynnistettiin uudelleen vuonna 1997. Ehdotuksen runkona on käytetty vanhaa vuoden 1990 luonnosta. Nyt annettava ehdotus poikkeaa monilta osin aikaisemmasta johtoryhmän ehdotuksesta. Tähän on vaikuttanut muun muassa Suomen liittyminen Euroopan yhteisön jäseneksi ja siitä johtuvat muutokset erityisesti rikoslain 44 lukuun liittyvässä erityislainsäädännössä.

Valmistelutyön kuluessa on oltu yhteydessä kauppa- ja teollisuusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan osaston sekä sosiaali- ja terveyspalveluosaston, maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston sekä liikenneministeriön tieliikenneosaston edustajiin. Lisäksi valmistelun yhteydessä on kuultu muun muassa Keskusrikospoliisin, tullihallituksen, Lääkelaitoksen, Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja Suomen Antidoping -toimikunnan edustajia.

Muilta kuin dopingrikoksia koskevilta osin ehdotus on ollut lausuntokierroksella loppuvuodesta 1998. Lausuntokierrokselta saatu palaute on pyritty ottamaan huomioon.

Dopingrikossäännöksistä järjestettiin erillinen kuulemistilaisuus toukokuussa 2000. Kuultavina olivat sisäasiainministeriön, opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, valtakunnansyyttäjänviraston, Helsingin käräjäoikeuden, Vantaan kihlakunnanviraston syyttäjäsoston, Keskusrikospoliisin, tullihallituksen, Lääkelaitoksen, Terveystieteiden

huollon oikeusturvakeskuksen, Suomen Antidoping -toimikunnan ja Suomen asianajaliiton edustajat. Lisäksi kuultavina olivat professori Ari-Matti Nuutila, dosentti Timo Seppälä ja hallintoneuvos Lauri Tarasti. Seitsemän kuultavaa jätti myös kirjallisen lausuntonsa. Kuulemistilaisuudessa saatu palaute dopingrikossäännöksistä oli yleisesti ottaen hyvin myönteinen.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Menettämisseuraamuksia koskeva hallituksen esitys (HE 80/2000 vp) on eduskunnan käsiteltävänä. Esityksen mukaan menettämisseuraamuksista säädettäisiin keskitetysti rikoslaissa omassa luvussaan. Lukuun sisältyisivät myös yleissäännökset rikoksen tuotteen ja rikoksen kohteen eli rikosesineen menetyksi tuomitsemisesta. Rikoslain konfiskaatiolukua sovellettaisiin niin rikoslain kuin sen ulkopuolistenkin rangaistussäännösten soveltamisen yhteydessä. Kun menettämisseuraamuksia koskeva uudistus tulee voimaan, sitä sovellettaisiin myös nyt ehdotettujen rikoslain 44 luvun rikosten ja siihen liittyvien erityislakien rangaistussäännösten yhteydessä. Nyt ehdotettu rikoslain 44 luvun 17 §:n menettämisseuraamuksia koskeva säännös kävisi tuolloin tarpeettomaksi. Kunkin rikoslain 44 luvun uudistamiseen liittyvän erityislain yksityiskohtaisissa perusteluissa on lisäksi selostettu nyt kysymyksessä olevan hallituksen esityksen ja edellä mainitun menettämisseuraamuksia koskevan hallituksen esityksen mahdollinen yhteensovittamisen tarve näiden lakien menettämisseuraamuksia koskevien säännösten osalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut**1.1. Rikoslaki****23 luku. Liikenne rikoksista**

11 a §. *Liikenteen häirintä*. Voimassa olevan rikoslain 44 luvun 14 §:n mukaan se, joka huomattavasti haittaa yleisen ilma-, raide- tai vesiliikenteen kulkua, on tuomittava liikenteen häirinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Säännös on hiljattain uudistettu osana rikoslain kokonaisuudistuksen toista vaihetta rikoslain muuttamisesta annetulla lailla (578/1995). Tämä säännös ehdotetaan sellaisenaan siirrettäväksi rikoslain uuteen 23 lukuun. Rikoslain 23 luvun uudistus tuli voimaan vuoden 1999 lokakuun alusta.

Kuten nykyisinkin liikenteen häirintää koskevaa säännöstä sovellettaisiin vain yleiseen ilma-, raide- ja vesiliikenteeseen. Tällä tarkoitetaan yleisön käytössä olevaa liikennetapa ja useimmiten kyse on joukkoliikenteestä. Säännöstä ei sovellettaisi yksityisliikenteeseen. Liikenteen häirintää olisi huomattavan haitan aiheuttaminen liikenteen sujuvuudelle esimerkiksi viivästysten muodossa. Vain tahallinen häirintä olisi rangaistavaa. Liikenteen häirintään voi sisältyä myös liikenneturvallisuuden vaarantamista. Liikenteen häirintää koskeva säännös on toissijainen suhteessa rikoslain 34 luvun 2 §:n liikennetuhothyöhön.

Kuten nykyisinkin liikenteen häirintää koskevaa säännöstä ei sovellettaisi tieliikenteeseen eikä raitiovaunuliikenteeseen.

28 luku. Varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta käytöstä

12 a §. *Murtovälineen hallussapito*. Voimassa olevan rikoslain 44 luvun 19 §:n 1 momentin mukaan irtolaista, jolta tavataan tiirikka tai väärä avain, rangaistaan sakolla. Pykälän 2 momentissa on säädetty sama ran-

gaistus palkolliselle, jolla on ilman isäntänsä lupaa tiirikka, väärä avain, vara-avain tai pääavain isännän huostassa olevaan lukkoon.

Irtolaisia koskeva muu lainsäädäntö on kumottu. Irtolaiskäsitteellä ei ole nyky-yhteiskuntaan soveltuvaa yleiskielen mukaisista merkityssisältöä. Palkollisen ja isännän suhde on korvautunut työsuhteella, jossa avainten hallussapidolla ei ole entisen kaltaista merkitystä.

Rikosten ennaltaehkäisyyn kannalta olisi kuitenkin tarvetta löytää keino, jolla voitaisiin kieltää lukkojen avaamiseen soveltuvien erityisvälineiden ja väärin avaimien hallussapito joissakin tapauksissa. Irtolaisen tiirikkaa koskeva pykälä on tähän asti antanut kiellolle tietyn, tosin rajoitetun ja varsin tulkinvaraisen oikeutuksen.

Rikosten selvittämistyössä ja yleisen järjestyksen valvonnassa poliisi joutuu joskus sellaiseen tilanteeseen, jossa jollakin henkilöllä on ilman hyväksyttävää perustetta hallussaan lukkojen avaamiseen liittyviä välineitä tai avaimia, joiden ilmeinen käyttötarkoitus on auttaa tunkeutumisessa anastuspaikalle. Jos henkilö on tehnyt rikoksen, voidaan rikoksen tekemiseen käytetty esine tai muu omaisuus julistaa rikoslain 2 luvun 16 §:n 3 momentin nojalla valtiolle menetetyksi. Sama koskee myös esinettä, joka on yksinomaan tai pääasiassa rikoksen tekemistä varten valmistettu tai hankittu. Pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n mukaan esine voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että tuomioistuimien julistaa sen menetetyksi.

Jos rikos on tapahtunut, muutkin kuin sen rikoksen tekemiseen käytetyt rikosentekovälineet voidaan takavarikoida ja julistaa valtiolle menetetyksi. Rikoksen tehokas ennaltaehkäisy edellyttäisi, että rikosten tekemiseen tarkoitettu esine voitaisiin ottaa epäilyttävältä henkilöltä pois ennen rikoksen tekemistä. Tämä edellyttäisi, että murtautumisrikosten tekemiseen pääasiassa tarkoitettujen välineiden hallussapito ilman hyväksyttävää syytä säädettäisiin rangaistavaksi. Näin osoi-

tettaisiin myös yhteiskunnan paheksuvaa suhtautumista tällaisten välineiden hallussapitoon.

Rikoslain 44 luvun uudistamisen yhteydessä on harkittava, tarvitaanko rikoslakiin murtovälineen hallussapitoa koskeva rangaistus-säännös. Rangaistussäännöksen tarvetta sinänsä ei voida pitää suurena, mutta murtovälineiden etukäteiseen poisottoon tulisi olla mahdollisuus. Siksi ehdotetaan, että murtovälineen hallussapito säädettäisiin rangaistavaksi. Murtovälineen menetetyksi tuomitseminen olisi mahdollista, kun eduskunnan käsiteltävänä oleva rikoslain kokonaisuudistukseen liittyvä menettämisseuraamuksia koskeva uudistus (HE 80/2000 vp) tulee voimaan. Seuraamusluonteista syyttämättä ja tuomitsematta jättämistä koskevia säännöksiä voitaisiin soveltaa silloin, kun murtovälineen menettäminen harkittaisiin riittäväksi seuraamukseksi.

Ehdotuksen mukaan murtovälineen hallussapidosta tuomittaisiin se, joka ilman hyväksyttävää syytä pitää hallussaan avainta toisen lukkoon taikka tiirikkaa tai muuta välinettä. Hallussapidon pitää olla sellaista, että avainta, tiirikkaa tai muuta välinettä voidaan perustellusti epäillä pääasiassa käytettävän tunkeutumiseen rikosten tekemistä varten toisen hallinnassa olevaan suljettuun tilaan.

Hallussapidon kohteena olevat avaimet, tiirikat ja muut välineet määritellään ehdotuksessa niiden oletetun käyttötarkoituksen mukaan. Yksinomaan murtautumiseen soveltuvan välineen, esimerkiksi tiirikan hallussapidosta voitaisiin rangaista jo esineen laadun perusteella, jollei sen hallussapitoon ole hyväksyttävää syytä. Sen sijaan esimerkiksi eräiden työvälineiden, joita voidaan käyttää murtautumiseen, hallussapidosta rangaistaisiin säännöksen perusteella vain, jos välineen hallussapito-olosuhteista voidaan vahvoin perustein epäillä sitä käytettävän apuna rikoksen tekemisessä.

Murtovälineitä käytetään apuna yleensä omaisuusrikosten tekemisessä. Säännöksen tarkoitus on suojata pääasiassa asuntoja, muita omaisuuden säilytyspaikkoja ja autoja. Säännös edellyttää oletusta, että kysymyksessä olevalla välineellä tunkeudutaan toisen suljettuun tilaan. Tunkeutumisen tarkoitus tulee olla rikoksen tekeminen. Rikos, jonka

murtovälineen hallussapitäjän voidaan suljettussa tilassa olettaa tekevän, voi olla periaatteessa mikä rikos tahansa. Pelkkä lukon avaaminen ja sisäänmeno paikkaan, joka ei ole kotirauhan piirissä, ei kuitenkaan sinänsä riitä täyttämään säännöksen vaatimusta.

Ehdotukseen liittyy jäljempänä selostettava pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n muutosehdotus, jonka mukaan henkilöntarkastus voitaisiin suorittaa myös, kun epäilyn kohteena oleva rikos on murtovälineen hallussapito.

34 luku. Yleisvaarallisista rikoksista

Ehdotuksen mukaan terveyden vaarantamista koskevaan 4 §:ää muutettaisiin niin, että 1 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, joka koskisi geenitekniikkalain rikkomista yleistä vaaraa aiheuttavalla tavalla. Nykyisin 4 §:ssä säädetään rangaistavaksi muun muassa ydinenergialain ja säteilylain rikkomisen vastaavalla tavalla. Samassa pykälässä olisi asiayhteyden puolesta luonteva säännellä myös geenitekniikkalain törkeimmät rikkomiset. Nykyisin asiasta säädetään geenitekniikkalaissa, mutta rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatettavan keskittämisperiaatteen mukaisesti geenitekniikkalain rangaistussäännökset ehdotetaan siirrettäväksi rikoslakiin. Ehdotuksen mukaan terveyden vaarantamisena olisi rangaistavaa geenitekniikalla käsiteltyjen organismien tai niitä sisältävien tuotteiden valmistaminen, käyttäminen, maahan tuonti, myynnissäpito tai markkinoille luovuttaminen geenitekniikkalain vastaisesti siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa. Muista kuin yleisvaarallisista geenitekniikkalain rikkomisista säädettäisiin rangaistus ehdotetussa rikoslain 44 luvun 9 §:ssä. Lisäksi geenitekniikkalain säännöksiä rikkomalla tehtyyn ympäristön turmelemiseen voidaan soveltaa ympäristörikoksia koskevia rikoslain 48 luvun säännöksiä.

4 §. *Terveyden vaarantaminen.* Terveyden vaarantamisesta tuomittaisiin ehdotuksen mukaan se, joka geenitekniikkalain vastaisesti valmistaa, käyttää, tuo maahan, pitää myynnissä tai luovuttaa markkinoille geenitekniikalla muunnettuja organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita. Lisäksi teon tulisi olla omiaan aiheuttamaan yleistä vaaraa hengelle

tai terveydelle. Ehdotettu säännös korvaisi lähinnä geenitekniikkalain nykyisen törkeää geenitekniikkarikosta koskevan 40 §:n.

Nykyisin geenitekniikkalain rangaistus-säännösten vastaiseen menettelyyn syyllistyy se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta valmistaa, käyttää, tuo maahan, myy tai muutoin luovuttaa markkinoille geenitekniikalla muunnettuja organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita kyseisen lain tai sen nojalla annettujen säännösten, määräysten tai kieltojen vastaisesti. Rangaistavaa on myös geenitekniikkalain vastaisesti ottaa käyttöön geenitekniikalla muunnettuja organismeja käyttävä laitos tai sen osa taikka laiminlyödä geenitekniikkalaista johtuvia huollellisuus-, selvillääolo-, ilmoitus- ja kirjaamisvelvollisuuksia. Törkeän geenitekniikkarikoksen tunnusmerkistö edellyttää, että edellä mainitulla teolla aiheutetaan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai ympäristölle. Vaaran vakavuuden kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon muassa vaaran laaja ulottuvuus, pysyvyys ja muut seikat. Rangaistus törkeästä geenitekniikkarikoksesta on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Ehdotettu säännös ja voimassa oleva törkeää geenitekniikkarikosta koskevan pykälä ovat lähellä toisiaan. Säännöksissä on sama rangaistusasteikko. Aiheutetun vaaran suhteen tunnusmerkistöt poikkeavat toisistaan. Voimassa olevassa laissa vaaran tulee olla konkreettinen eli rikoksen toteutuminen vaatii sen osoittamista, että teko juuri siinä nimellisessä tilanteessa on aiheuttanut jollekulle terveyden vaaran. Ehdotetun säännöksen mukaan riittävää olisi, että teko on luonteeltaan vaarantava. Tällöin ei siis edellytetä näyttöä todellisesta vaaratilanteesta. Tällaisen abstraktin vaaran osalta riittävää on, että tekotyyppeä on sellainen, että se kokemusmuseräisesti yleensä aiheuttaa hengen tai terveyden vaaraa. Jonkinlainen todellinen, vakavasti otettava mahdollisuus vahinkoon tulee teosta kuitenkin aiheutua.

Ehdotetussa säännöksessä vaaran tulee lisäksi olla yleistä. Vaatimus on sama kuin kaikissa rikoslain 34 luvun rikoksissa. Tällöin edellytetään yleensä sitä, että vaara uhkaa määrältään tai muilta ominaisuuksiltaan määrittelemätöntä, ennalta rajoittamatonta

joukkoa. Toisaalta eräänlainen vähimmäisvaatimus on, että vaaran alaiseksi tulee ainakin periaatteessa joutua yhtä useampi henkilö. Myös vaaran yleisyyden suhteen ehdotettu tunnusmerkistö poikkeaa nykyisestä törkeää geenitekniikkarikosta koskevasta säännöksestä, jossa teon tulee aiheuttaa vakavaa vaaraa. Voimassa oleva tunnusmerkistön mukaan ei ole aivan poissuljettua, että yhden henkilölle aiheutettu vakava terveyden vaara poikkeuksellisesti täyttäisi tunnusmerkistön. Ehdotettu säännös on vaaran yleisyyden ja abstraktiuden osalta yhdenmukainen muiden saman pykälän ja useimpien muiden rikoslain 34 luvun säännösten kanssa. Silloin kun teko koskisi vain yhden henkilön hengen tai terveyden vaarantamista, voitaisiin soveltaa rikoslain 44 luvun 9 §:ää tai rikoslain 21 luvun säännöksiä.

Nykyisistä geenitekniikkalain rangaistus-säännöksistä poiketen ehdotetun säännöksen tunnusmerkistöön ei sisältyisi vaaran aiheuttamista ympäristölle. Vaaran aiheuttamista ympäristölle ei sisälly myöskään ehdotettuun rikoslain 44 luvun geenitekniikkarikosta koskevaan säännökseen. Kuten edellä on todettu, tämä johtuu siitä, että geenitekniikkalain säännöksiä rikkomalla tehtyyn ympäristön turmelemiseen voidaan aina soveltaa rikoslain ympäristörikosluvun säännöksiä. Tällöin voivat myös rikoslain 9 luvun oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset tulla sovellettaviksi. Tarkoituksena on siis välttää tarpeeton päällekkäisyys tunnusmerkistöissä.

Terveyden vaarantamisrikokseen voi syyllistyä vain tahallisesti geenitekniikkalain säännöksiä rikkomalla. Tahallisuusvaatimus on sama kuin muissakin saman pykälän mukaan rangaistavissa teoissa eli tekijän on tehtävä perusteko tahallaan ja oltava lisäksi tietoinen teon vaarallisesta luonteesta. Nykyisen törkeää geenitekniikkarikosta koskevan säännöksen mukaan rangaistus voidaan tuomita myös törkeästä tuottamuksesta tehdystä rikoksesta. Nyt ehdotettu säännös ei kuitenkaan tosiasiallisesti merkitsisi suurta muutosta nykyiseen, sillä rikoslain 34 luvun 7—9 §:n nojalla myös geenitekniikkalakea rikkomalla aiheutetusta yleisestä vaarasta voidaan rangaista yleisvaaran tuottamuksena, törkeänä yleisvaaran tuottamuksena tai yleis-

vaarallisen rikoksen valmisteluna.

Ehdotettu muutos tarkoittaisi lisäksi sitä, että rikoslain 34 luvun 5 §:n törkeää terveyden vaarantamista koskeva säännös voisi tulla sovellettavaksi myös geeniteknikkalain säännösten kaikkein törkeimpiin rikkomisiin. Rangaistusasteikko törkeässä terveyden vaarantamisessa on vankeutta vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta.

Esimerkiksi biologisen aseiden valmistaminen olisi sellainen rikos, joka täyttäisi ehdotetun terveyden vaarantamisrikoksen tunnusmerkistön.

44 luku. **Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista**

1 §. *Terveysrikos.* Ehdotetun terveysrikosta koskevan säännöksen perusteella tuomittaisiin rangaistus teoista, jotka ovat omiaan vaarantamaan toisen henkeä tai terveyttä. Ehdotettu terveysrikossäännös kattaisi ne teot, joista nykyisin säädetään rangaistus rikoslain 44 luvun 4 §:n 1 momentissa ja 5 §:ssä. Säännös korvaisi myös useita sellaisia rikoslain ulkopuolella olevia rangaistussäännöksiä, joiden tavoitteena on ihmisen terveyden suojeleminen. Kun ehdotetun 1 momentin soveltamisalaan kuuluisivat vain säännöksessä luetelluissa laeissa tarkoitetut tavarat ja aineet, säädettäisiin 2 momentissa vielä kuluttajapalveluista.

1 momentti. Voimassa olevan rikoslain 44 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan rangaistaan sitä, joka ilman laillista oikeutta valmistaa, pitää kaupan tai muulla tavoin toiselle luovuttaa myrkyä tai muuta sellaista hengen-vaarallista ainetta. Rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kolme kuukautta. Saman luvun 5 §:n mukaan rangaistaan sakolla sitä, joka pitää kaupan taikka myy ruokatavaraa tai juomaa, joka pilaantumisen takia tai muuten hänen tietensä on terveydelle vahingollista. Molempiin mainittuihin säännöksiin liittyy menettämisseuraamus.

Ehdotetussa terveysrikossäännöksessä lueteltaisiin ne lait, joiden vastaisista teoista tämän pykälän nojalla rangaistaisiin. Säännöksessä mainittujen lakien lisäksi sen soveltamisalaan kuuluisivat myös näiden lakien nojalla annetut säännökset ja yleiset tai yksittäistapausta koskevat määräykset. Terveysri-

kosken soveltamisalaan kuuluvat lait olisivat torjunta-ainelaki, tuoteturvallisuuslaki, kemikaalilaki, terveydensuojelulaki, elintarvikelaki ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki. Osaan torjunta-ainelain ja kemikaalilain säännösten rikkomisia voitaisiin kuitenkin soveltaa varomatonta käsittelyä koskevaa rikoslain 44 luvun 8 §:ksi ehdotettua säännöstä. Terveydensuojelulain rikkomisiin sovellettaisiin taas osittain terveydensuojelurikkomusta koskevaa rikoslain 44 luvun 2 §:ksi ehdotettua säännöstä.

Terveysrikossäännöksen 1 momentin soveltamiskohteena olisivat edellä mainituissa laeissa tarkoitetut tavarat ja aineet, joista suurimmalla osalla on suora tai välillinen vaikutus ihmisten terveyteen. Esimerkiksi elintarvikkeet ja kemikaalit voivat väärin valmistettuina tai käytettyinä aiheuttaa ihmisille vakavaa terveydellistä haittaa. Näiden tuotteiden turvallisuus onkin pyritty takaamaan niiden laatua koskevalla sääntelyllä, jonka noudattamista myös tehokkaasti valvotaan. Mahdollista terveydellistä vaaraa aiheuttaviin tuotteisiin sovelletaan usein erilaisia tarkastus-, myyntilupa- ja rekisteröintimenettelyjä. Valvontaviranomaisilla on määräysten rikkomistapauksissa yleensä mahdollisuus asettaa uhkasakko tai teettämisuhka antamansa kiellon tai määräyksen tueksi. Säännösten noudattamisen kannalta valvonnalla ja hallinnollisilla pakkokeinoilla on käytännössä ratkaiseva merkitys rangaistussäännöksiin verrattuna. Ennalta estävän toiminnan apuna tarvitaan kuitenkin myös rangaistussäännöksiä, joita myös nykyisin on edellä mainituissa laeissa.

Terveysrikossäännöksen teko- ja tapa-olijat olisivat 1 momentissa tarkoitettujen tavaroiden tai aineiden valmistaminen, käsitteleminen, maahantuonti tai sen tahallinen yritys, hallussapito, varastointi, kuljettaminen, myynnisäpito, välittäminen tai luovuttaminen. Välittämällä tarkoitetaan tässä yhteydessä ammattimaista, korvausta vastaan tapahtuvaa toimintaa. Usein teko- ja tapa-olijat on aineellisessa lainsäädännössä määritelty yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi elintarvikelain mukaan valmistuksella tarkoitetaan elintarvikkeen yhdistämistä muihin ainesosiin, kypsentämistä, säilömistä tai muuta vastaavaa käsittelyä (elintarvikelain 4 §:n 10 kohta).

Ehdotetun terveysrikossäännöksen mukaan rangaistavuus edellyttäisi sitä, että teko olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Pelkkä säännösten rikkominen ei siis riittäisi, ellei teko olisi luonteeltaan toisen terveydelle vaarallinen. Vaaran ei kuitenkaan tarvitsisi olla konkreettinen, vaan jo teon vaarallinen luonne täyttäisi vaatimuksen. Vaarantamisen tulisi kohdistua toisen henkeen tai terveyteen. Näin ollen pelkkä omaisuuden vaarantaminen ei täyttäisi terveysrikoksen tunnusmerkistöä.

Terveysrikossäännös edellyttäisi tahallista tekoa tai törkeää huolimattomuutta. Maahan tuonnin yritys olisi rangaistavaa vain tahallisenä. Perustasoisesta tuottamuksesta ei enää rangaistaisi muissa kuin niissä tapauksissa, joissa erityislakiin jätettäisiin tällainen sakon uhan sisältävä rangaistussäännös. Lisäksi torjunta-aineiden ja kemikaalien osalta sovellettavaksi voi tulla myös ehdotettu varomatonta käsittelyä koskeva rikoslain 44 luvun 12 §, jonka soveltamiseen riittää tekijän perustasoinen huolimattomuus.

Rangaistukseksi terveysrikoksesta ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Tuoteturvallisuuslaissa, terveys- ja elintarvikelaissa, elintarvikelaissa ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetussa laissa on nykyisin vastaava asteikko. Ankarampia enimmäisrangaistuksia on nykyisin torjunta-ainelaisissa (yksi vuosi vankeutta) ja kemikaalilaisissa (kaksi vuotta vankeutta). Torjunta-ainelain ja kemikaalilain osalta pitkiä vankeusrangaistuksia ei nykyisinkään ole käytetty. Ehdotuksella pyritäänkin tarpeettoman väljän asteikon tiivistämiseen. Ehdotettu kuuden kuukauden enimmäisrangaistus mahdollistaisi myös kotietsinnän.

Ehdotettu rangaistussäännös on toissijainen eli sitä sovelletaan vain, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi yleisvaarallisia rikoksia koskevassa 34 luvussa ja ympäristörikoksia koskevassa 48 luvussa. Vaikka rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä suojelukohteenä on ympäristön lisäksi myös terveys, on huomattava että ympäristörikossäännöksissä terveydelle aiheutuvan vaaraan tulee kuitenkin aina syntyä ympäristön kautta, esimerkiksi siten, että jotain terveydelle vahingollis-

ta ainetta päästetään ympäristöön. Ehdotetun rikoslain 44 luvun 1 §:ssä tällaista kytketään ympäristöön ei edellytetä.

Terveysrikosta koski ehdotuksen 17 §:ssä oleva menettämisseuraamussäännös. Menettämisseuraamus tulisi koskemaan kaikkien lueteltujen lakien vastaisia terveysrikoksen tunnusmerkistön täyttäviä tekoja. Näissä laeissa on nykyisin sisällöltään vaihtelevia säännöksiä menettämisseuraamuksista. Tuoteturvallisuuslaki on nykyään terveysrikossäännöksen soveltamisalan laeista ainoa, jossa menettämisseuraamuksista ei säädetä lainkaan. Kuten yleisperustelujen yhteydessä on selostettu menettämisseuraamuksiin liittyvän kokonaisuudistuksen (HE 80/2000 vp) tultua voimaan myös rikoslain 44 luvun rikoksia koskisivat rikoslain yleiset menettämisseuraamussäännökset ja 17 § kävisi tarpeettomaksi.

Terveysrikossäännös koski myös maahantuontia. Kiellettyyn taikka ilman vaadittua viranomaisten lupaa tai tarkastusta tapahtuvaan maahantuontiin sovellettaisiin kuitenkin terveysrikossäännöksessä olevan toissijaisuuslausekkeen vuoksi rikoslain 46 luvun 4 §:n salakuljetussäännöstä. Terveysrikossäännöstä taas voitaisiin soveltaa esimerkiksi tuotaessa tavaraa maahan eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain vastaisesti siten, että ensisaapumispaikkana toimiva vähittäiskauppa laiminlyö omavalvontavelvoitteen.

Elintarvikehygienialaki koskee vain Euroopan yhteisön sisämarkkinatoimintaa eikä esimerkiksi tavaroiden tuonti toisesta jäsenvaltiosta suoraan vähittäiskauppaan edellytä viranomaisten lupaa tai tarkastusta vaan vähittäiskaupan suorittamaa omaa valvontaa ja tuonnista johtuvia ilmoituksia viranomaisille. Rikoslain salakuljetussäännös ei tällaiseen toimintaan soveltuisi.

Jäljempänä esitettävillä terveysrikossäännöksen soveltamisesimerkeillä ei ole tarkoitus vaikuttaa siihen painotukseen, jonka mukaan näiden lakien rikkomiset ensisijaisesti hoidetaan valvonnan ja siihen liittyvien hallinnollisten pakkokeinojen avulla.

1 momentin 1 kohta. Torjunta-aineilla tarkoitetaan sellaisia kasvinsuojeluaineita, joita voidaan käyttää maa- ja metsätaloudessa, maa- ja metsätalouden tuotteissa ja kotita-

loudessa esiintyvien tuhoeläinten, tuhosiienen ja rikkakasvien torjuntaan. Torjunta-aineita ovat myös sellaiset kasvunsäätäjät, joita käytetään viljelykasvien käsittelyyn. Torjunta-ainekäyttöön tarkoitettuihin geeniteknisesti muunnettuja organismeja sisältäviin valmisteisiin sovelletaan torjunta-ainelain lisäksi geeniteknikkalakia. Torjunta-aineista huomattava osa on kemikaaleja. Vaaralliseksi luokitellun torjunta-aineen valmistuksesta, teknisestä käytöstä, varastoinnista, säilyttämisestä, myynnistä ja muusta luovutuksesta, luokituksesta ja merkinnöistä säädetään kemikaalilaissa ja sen nojalla annetuissa alemmanasteisissa säädöksissä.

Torjunta-ainelaisissa säännellään erityisesti torjunta-aineiden hyväksymisestä käyttötarkoitukseensa, josta päättää torjunta-ainelautakunta. Torjunta-aineena ei saa myydä, luovuttaa kulutukseen eikä käyttää valmistetta, jota ei ole rekisteröity torjunta-aineeksi. Torjunta-aineeksi hyväksyminen edellyttää muun muassa aineen tehokkuuden ja käyttökelpoisuuden sekä terveys- ja ympäristövaikutusten arviointia. Rekisteröinti voi edellyttää myös sitä, että aine on Euroopan yhteisöjen komission sallituksi määrittelemä aine.

Torjunta-ainelain nykyisen rangaistussäännöksen mukaan tuomitaan se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo torjunta-ainelain tai sen nojalla torjunta-aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, kaupasta, säilytyksestä, kuljetuksesta tai käytöstä annettuja säännöksiä tai määräyksiä (10 §:n 3 momentti). Torjunta-ainelain rangaistussäännöstä sovelletaan kuitenkin vain, jollei teko ole ympäristörikoksena rangaistava tai teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Enimmäisrangaistus on nykyisin yksi vuosi vankeutta.

Nykyisin torjunta-ainelain nojalla rangaistavista teoista tuomittaisiin ehdotuksen mukaan rangaistus joko terveysrikosta koskevan rikoslain 44 luvun 1 §:n mukaan tai varomatonta käsittelyä koskevan saman luvun 12 §:n mukaan. Näistä 1 §:n terveysrikossäännös edellyttäisi vähintään törkeää tuottamusta. Ehdotettua terveysrikossäännöstä ei myöskään voitaisi soveltaa vaaran aiheuttamiseen toisen omaisuudelle toisin kuin varomatonta

käsittelyä koskevaa 12 §:n säännöstä. Terveysrikossäännöksen tekotavat ovat sellaiset, että säännöstä sovellettaisiin todennäköisesti useimmiten elinkeinotoimintaan kun taas varomatonta käsittelyä koskevaa säännöstä sovellettaisiin myös muuhun, mittakaavaltaan pienimuotoisempaan toimintaan kuten kotitalouksissa tapahtuvaan torjunta-aineiden säilyttämiseen. Terveysrikossäännöstä voitaisiin — muiden edellytysten täytyessä — soveltaa esimerkiksi silloin, kun torjunta-ainelain vastaisesti myydään rekisteröimätöntä torjunta-ainetta. Sen sijaan esimerkiksi torjunta-aineen käyttö säännösten tai määräysten vastaisesti tulisi pikemminkin rangaistavaksi varomatonta käsittelyä koskevan säännöksen nojalla kuten jäljempänä 12 §:n perusteluissa selvitetään.

1 momentin 2 kohta. Tuoteturvallisuuslaki koskee elinkeinona harjoitettua kulutustavaroitten valmistusta, kaupanpitoa, myyntiä tai muuta luovuttamista sekä maahantuontia. Laki koskee myös kuluttajapalveluksia. Kulutustavaroilla ja kuluttajapalveluilla tarkoitetaan pääsääntöisesti sellaisia tavaroita ja palveluksia, joita olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen. Kuluttajapalveluista säädettäisiin erikseen tämän pykälän 2 momentissa.

Tuoteturvallisuuslain 4 §:n mukaan terveydelle vaarallisena pidetään kulutustavaraa, joka rakenteessaan tai koostumuksessaan olevan vian tai puutteellisuuden taikka tavarasta annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle. Omaisuudelle vaarallisena pidetään kulutustavaraa, joka edellä mainittujen seikkojen vuoksi voi vahingoittaa toista esinettä tai muuta omaisuutta.

Tuoteturvallisuuslain 17 §:n mukaan terveydelle tai omaisuudelle vaarallisen kulutustavaran valmistaminen, kaupanpito, myyminen tai muu elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuva luovuttaminen tai maahantuonti sekä kuluttajapalveluksen suorittaminen, kaupanpito, myyminen tai muu elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuva luovuttaminen on rangaistava tuoteturvallisuusrikoksena. Teon rangaistavuus edellyttää, että toiminnalla aiheutetaan tahallisesti vaaraa ku-

luttajan terveydelle tai omaisuudelle. Rangaistus on sakkoo tai enintään kuusi kuukautta vankeutta (1 momentti). Tuoteturvallisuusrikkoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan rikkoo valvontaviranomaisen antamaa kieltoa tai määräystä, esimerkiksi kuluttajaviraston antamaa terveydelle vaarallisen kulutustavaran myyntikieltoa tai hävittämismääräystä (2 momentti). Joka syyllistyy edellä mainittuihin tekoihin törkeästä huolimattomuudesta tai varomattomuudesta, tuomitaan tuoteturvallisuusrikkomuksesta sakkoon (3 momentti). Tuoteturvallisuusrikosta ja -rikkomusta koskevia säännöksiä sovelletaan vain, jos teoista ei ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta.

Ehdotettu terveysturvasäännös korvaisi pääosin nykyiset tuoteturvallisuuslain rangaistussäännökset. Tuoteturvallisuuslakiin ehdotetaan kuitenkin sakkosäännöstä, jonka perusteella voitaisiin rangaista valvontaviranomaisen antaman kiellon tai määräyksen rikkominen.

Nykyiseen sääntelyyn verrattuna ehdotettu terveysturvasäännös aiheuttaisi rangaistavuuden alassa myös joitain muutoksia. Nykyiset tuoteturvallisuuslain rangaistussäännökset edellyttävät, että teosta on ollut konkreettista vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle. Ehdotuksen mukaan rangaistavaa olisi jos se, että teko on luonteeltaan sellainen, että siitä olisi voinut aiheutua vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Toisaalta ehdotettu säännös ei enää kattaisi tekoja, jotka ovat vaarallisia pelkästään kuluttajan omaisuudelle. Tällaisiin tekoihin soveltuivat kuitenkin edelleen tuoteturvallisuuslain mukaiset hallinnolliset pakkokeinot. Elinkeinonharjoittajalla on luonnollisesti myös siivilioikeudellisperusteinen vahingonkorvausvastuu kuluttajan omaisuudelle aiheutetusta vahingosta. Lisäksi tahalliseen toisen omaisuuden vahingoittamiseen voitaisiin soveltaa rikoslain 35 luvun vahingontekosäännöksiä.

Ehdotetun terveysturvasäännöksen 1 momentin perusteella voisi olla rangaistavaa esimerkiksi valmistaa tai myydä kuluttajalle sellainen rakenteeltaan puutteellinen valaisin, jonka käytöstä tiedetään voivan aiheutua vaaraa hengelle tai terveydelle. Rangaistavaa voisi olla myös se, että esimerkiksi kodinkoneesta tai lelusta annettujen puutteellisten tie-

tojen vuoksi sen käytöstä voisi aiheutua vaaraa kuluttajan terveydelle.

Ehdotettavan terveysturvasuojelurikoksen rangaistusasteikko, sakkoo tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, on sama kuin nykyisessä laissa.

1 momentin 3 kohta. Kemikaalilain tarkoituksena on ehkäistä ja torjua kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja sekä ehkäistä kemikaalien aiheuttamaa palo- ja räjähdysvaaraa. Lain 52 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rangaistaan kemikaalirikkomuksesta sitä, joka kemikaalilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti valmistaa, tuo maahan, vie maasta, varastoi, luovuttaa, pitää hallussa, säilyttää, käyttää tai testaa kemikaalia taikka harjoittaa muuta sanotussa laissa tarkoitettua toimintaa. Saman momentin 2—4 kohtien mukaan kemikaalirikkomuksena rangaistaan myös laissa tarkemmin määriteltyjen ennakkohyväksynnän, luvan hakemisen sekä käyttöturvallisuustiedotteen tekemisen laiminlyönnistä sekä valtioneuvoston tai valvontaviranomaisen kiellon tai määräyksen rikkomisesta ja tiettyjen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuksien laiminlyönnistä. Kemikaalirikkomuksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Jos teko on tehty tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta taikka sillä on aiheutettu merkittävää haittaa terveydelle tai ympäristölle, tekoa pidetään 2 momentin mukaan kemikaalirikoksena, josta rangaistus on sakkoo tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Säännöksiä sovelletaan vain, jollei teoista ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Vastoin kemikaalilakia tehdystä ympäristön turmelemisesta tuomitaan rangaistukset rikoslain mukaan.

Nykyisen kemikaalilain 52 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettut teot tulisivat ehdotuksen mukaan yleensä rangaistaviksi joko rikoslain 44 luvun 1 §:n terveysturvasäännösten mukaan. Kemikaalilakiin jäisi lisäksi sakkosäännös. Kuten nykyisinkin kemikaalilakia rikkomalla tehtyyn ympäristön turmelemiseen sovelletaan rikoslain 48 luvun ympäristörikoksia koskevia säännöksiä.

Kuten torjunta-ainelain osalta myös kemikaalilain kannalta olisi 1 §:n terveysturvasäännöksen

säännöksen ja 12 §:n varomatonta käsittelyä koskevan säännöksen tunnusmerkistöissä keskittämisperiaatteen toteuttamisesta johtuvaa osittaista päällekkäisyyttä. Terveysrikossäännöksen ja varomatonta käsittelyä koskevan säännöksen soveltamistilanteet kemikaalilain kannalta ovat samantyyppiset kuin edellä torjunta-ainelain osalta kohdassa 1 on esitetty. Ehdotettua terveystrikossäännöstä voitaisiin soveltaa kemikaalilain rikkomiseen esimerkiksi silloin, jos yrittäjä luovuttaa markkinoille väärin merkityn kemikaalierän ja teko olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen terveydelle. Varomatonta käsittelyä koskevaa säännöstä sovellettaisiin taas esimerkiksi silloin, kun henkilö huolimattomuudesta lainaa naapurilleen vaarallista kemikaalia elintarvikkeiden säilyttämiseen tarkoitetussa astiassa, josta sen sisältö ei käy ilmi. Koska kemikaalilakia rikotaan yleisimmin juuri huolimattomuudesta, sovellettaisiin varomatonta käsittelyä koskevaa 12 §:ää todennäköisesti terveystrikossäännöstä useammin.

Ehdotetun terveystrikossäännöksen tekota-poihin kuuluu myös kuljettaminen. Kemikaalien kuljetukseen sovelletaan kuitenkin pääsääntöisesti vaaraallisten aineiden kuljetuksesta annettua lakia, johon liittyyvää rangaistussäännöstä ehdotetaan rikoslain 44 luvun 13 §:ksi. Terveystrikossäännöksen rikkomiseen kemikaalilain vastaisesti kuljettamalla voisi siten syyllistyä vain esimerkiksi tehdasalueen sisäisissä kemikaalien siirroissa tai sisällä rakennuksessa tapahtuvissa kuljetuksissa.

Kemikaalilain säännösten noudattamisessa hallinnollisilla pakkokeinoilla on suuri merkitys. Rikosoikeudellisten seuraamusten uhkaa tehokkaammin säännösten noudattamiseen voi vaikuttaa säännösten tai määräysten vastaiseen käyttäytymiseen liittyvä taloudellisten menetysten pelko. Esimerkiksi suurikin tuote-erä, joka on pakattu väärin, voidaan joutua vetämään pois markkinoilta ja pakkaamaan uudelleen säännösten mukaisella tavalla.

1 momentin 4 kohta. Terveystrikossuojelulaki on luonteeltaan yleislaki ja se kattaa hyvin laajan elämänalueen. Laissa on esimerkiksi yleistä elintarvikehygieniää, talous- ja jätevesiä sekä terveydelle haitatonta asumista koskevia säännöksiä. Terveystrikossuojelulain

54 §:n mukaan tuomitaan terveyden vaarantamisrikkomuksesta sakkoon se, joka laiminlyö laissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisen, rikkoo viranomaisen kyseisen lain nojalla antaman määräyksen, tai muuten rikkoo terveydensuojelulakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Jos teko on tehty tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ja sillä on aiheutettu haittaa terveydelle, rikoksentekijä syyllistyy terveyden vaarantamisrikkomukseen, josta on seuraamuksena sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Terveystrikossuojelulain rangaistussäännöstä sovelletaan toissijaisesti. Terveystrikossuojelulakia rikkomalla tehtyyn ympäristön turmelemiseen sovelletaan rikoslain säännöksiä.

Ehdotettua 1 §:n terveystrikossäännöstä sovellettaisiin terveydensuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaiseen toimintaan, joka on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Nykyisen, tunnusmerkistöltään verraten avoimen terveydensuojelulain rangaistussäännöksen sijasta ehdotetussa 1 §:ssä lueteltaisiin tekotavat tyhjentävästi. Terveystrikossuojelulain nykyisen vankeusuhkaisen rangaistussäännöksen tapaan törkeä tuottamus säilyisi myös terveystrikoksen soveltamisen edellytyksenä. Sen sijaan ehdotetun säännöksen mukaan olisi riittävää jo teon vaarallinen luonne, kun nykyisen vankeussäännöksen soveltaminen edellyttää, että teosta on aiheutunut haittaa terveydelle. Terveystrikossäännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi terveydensuojelulain yleistä elintarvikehygieniää koskevien säännösten vastaiseen toimintaan. Terveystrikossuojelulain laaja-alaisuudesta johtuen ehdotettu terveystrikossäännös ei kuitenkaan kattaisi kaikkia nykyisin terveydensuojelulain mukaan rangaistavia tekoja. Muuhun terveydensuojelulain vastaiseen toimintaan, kuten esimerkiksi ilmoitusvelvollisuuksien laiminlyöntiin, sovellettaisiin ehdotettua 2 §:n terveydensuojelurikkomusta koskevaa säännöstä taikka terveydensuojelulakiin ehdotettavaa sakkosäännöstä. Kuten nykyisinkin terveydensuojelulakia rikkomalla tehtyyn ympäristön turmelemiseen sovelletaan rikoslain 48 luvun säännöksiä.

Terveystrikoksen tunnusmerkistö voisi täytyä myös toiminnalla, jossa rikotaan useiden siinä mainittujen lakien säännöksiä. Esimer-

kiksi elintarvikkeiden osalta toiminnassa voitaisiin rikkoa sekä terveydensuojelulakia, joka koskee elintarvikkeiden valmistukseen ja käsittelyyn liittyvää olosuhdevalvontaa, että elintarvikelakia, joka keskittyy ensijaisesti tuotteeseen kohdistuvaan valvontaan. Olosuhdevalvonnalla tarkoitetaan esimerkiksi elintarvikehuoneistoihin kohdistuvia vaatimuksia tai elintarvikkeen valmistukseen käytettävän veden laadun valvontaa.

1 momentin 5 kohta. Elintarvikelaissa tarkoitetaan elintarvikkeella pakattua tai pakkaamatonta syötäväksi, juotavaksi tai muutoin ihmisen nautittavaksi tarkoitettua tuotetta tai valmistetta taikka sen ainesosaa tahi raaka-ainetta. Elintarvikelakia sovelletaan alkoholijuomiin vain rajoitetusti. Elintarvikelaissa säännellään elintarvikkeen käsittelyn ja luovutuksen yleiset ehdot. Ihmisravinnoksi sopimattoman elintarvikkeen valmistus, maahantuonti, maastavienti, kaupanpito, tarjoilu ja muu luovutus elintarvikkeena on kielletty. Elintarvikkeita koskevaa tarkempaa sääntelyä on lisäksi elintarvikelain nojalla annetuissa asetuksissa ja määräyksissä. Esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä elintarvikkeen alkuperästä, koostumuksesta ja hyväksymisestä ennen sen markkinoille toimitamista.

Elintarvikelain 39 §:n 1 momentin mukaan elintarvikerikkomuksesta tuomitaan sakkoon se, joka laiminlyö elintarvikelaissa säädetyn veloitteen suorittamisen, rikkoo viranomaisen sanotun lain nojalla antaman määräyksen tai muutoin rikkoo elintarvikelakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ankarammin rangaistava tekemuoto on 39 §:n 2 momentin elintarvikerikos, josta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Tällöin edellytetään, että tahallinen teko tai laiminlyönti on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisen terveydelle. Elintarvikelain rangaistussäännöksiä sovelletaan vain, jos rikoksista ei ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

Ehdotettu terveystarkastussäännös olisi nykyisiä elintarvikelain rangaistussäännöksiä yksilöidempi. Tekotavat ilmenisivät selkeästi rangaistussäännöksestä. Terveystarkastussäännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi pilantuneeksi tiedetyn elintarvikkeen myyntiin. Sel-

lasiin rikkomuksiin, joista ei ole edes abstraktia vaaraa hengelle tai terveydelle, voitaisiin soveltaa elintarvikelakiin ehdotettavaa sakonuhkaista rangaistussäännöstä.

1 momentin 6 kohta. Vuoden 1997 alusta voimaan tulleella eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetulla lailla (jäljempänä elintarvikehygienialaki) korvattiin aikaisemmat kalaa, lihaa, muna-valmisteita ja maitoa koskeneet hygienialait. Elintarvikehygienialain tarkoituksena on turvata eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieeninen laatu ja estää tartuntojen leviäminen elintarvikkeiden välityksellä eläimistä ihmisiin. Lakia sovelletaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyyn, elintarvikehygieenisiin laatuvaatimuksiin, valvontaan ja tarkastukseen ennen elintarviketun vähittäiskauppavaihetta. Lakia sovelletaan myös Euroopan unionin jäsenmaista Suomeen saapuvien elintarvikkeiden valvontaan ja tarkastukseen silloinkin, kun vähittäiskauppa tai suurtilaus toimii niin sanottuna ensisaapumispaikkana eli ensimmäisenä vastaanottaa toisesta jäsenvaltiosta toimitettuja eläimistä saatuja elintarvikkeita. Elintarvikehygienialaissa on sekä elintarvikkeen valmistus- ja käsittelyolosuhteisiin että valmiiseen tuotteeseen liittyvää sääntelyä. Elintarvikehygienialaki on siis soveltamisalaltaan hyvin laaja. Lain perusteella suoritettu valvonta ulottuu osittain tuotantotilalle saakka.

Lain 46 §:n 1 momentissa on rangaistussäännös. Momentin 1 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta käyttää elintarvikkeeksi taikka käsittelee, kuljettaa, tuo maahan tai vie maasta eläimistä saatavia elintarvikkeita kyseisen lain tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisesti. Säännöksen muiden kohtien nojalla rangaistaan esimerkiksi valvonnan kannalta tarpeellisten tietojen ilmoittamatta jättäminen tai toiminnan harjoittaminen sellaisessa laitoksessa tai kalastusaluksessa, jota ei ole lain mukaisesti hyväksytty tai rekisteröity. Elintarvikehygienialain rikkomisesta on seuraamuksena sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tätäkin säännöstä sovelletaan toissijaisesti eli vain, jos teosta ei ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

Ehdotettu terveysrikossäännös kattaisi osin nykyisen elintarvikehygienialain 46 §:n 1 momentin 1 kohdan rangaistussäännöksen. Elintarvikehygienialakiin jäisi lisäksi sakonuhkainen säännös niitä tilanteita varten, joissa 1 kohdan rikkominen ei aiheuta vaaraa tai on toteutettu perustasoisella huolimattomuudella. Sakolla rangaistaisiin myös muiden elintarvikehygienialaista johtuvien velvollisuuksien kuin 1 kohdan rikkomisesta.

Ehdotettua terveysrikossäännöstä voitaisiin soveltaa elintarvikehygienialain rikkomiseen silloin, kun toiminnan järjestämisessä on laiminlyönti lain edellyttämän hygieniatason noudattaminen esimerkiksi siten, että laitoksen tai henkilökunnan puhtaudesta ei ole huolehdittu riittävän tehokkaasti — ja toiminta olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa terveydelle.

2 momentti. Ehdotuksen 1 momentti koski vain tavaraa tai ainetta. Säännös riittääkin pääosin kattamaan erityislakien mukaan nykyisin rangaistavat teot muutoin paitsi tuoteturvallisuuslain osalta. Tuoteturvallisuuslain keskeisenä soveltamisalana ovat kulutustavaroitten lisäksi kuluttajapalvelut. Myös niitä voidaan tarjota siten, että kuluttajan hengelle tai terveydelle voi aiheutua teosta vaaraa. Niinpä ehdotettavan 2 momentin mukaan terveysrikossäännöstä sovellettaisiin myös tuoteturvallisuuslain vastaiseen kuluttajapalvelusten suorittamiseen, kaupanpitoon ja muuhun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvaan luovuttamiseen.

Tuoteturvallisuuslain 4 §:n mukaan kuluttajapalvelusta pidetään terveydelle vaarallisena silloin, kun se suorittamistapaansa liittyvän vian tai puutteellisuuden tai palveluksessa käytettävän tavaran rakenteessa tai koostumuksessa olevan vian tai puutteellisuuden taikka palveluksessa annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle.

Myös kuluttajapalvelusten osalta terveysrikoksena rangaistavaa olisi vain sellainen teko, josta voi olla vaaraa toisen hengelle ja terveydelle. Samoin kuin edellä 1 momentissa kulutustavaroitten osalta vaaran aiheuttaminen toisen omaisuudelle jäisi kattavien hallinnollisten pakkokeinojen ja siviilioikeu-

dellisen vahingonkorvausvastuun varaan.

Ehdotetun säännökseen rikkomiseen voisi syyllistyä esimerkiksi kuntosalipalvelujen tarjoaja silloin, kun jonkin laitteen rakenteessa olevan vian vuoksi tuon laitteen käyttämisestä voisi aiheutua vaaraa terveydelle.

2 §. Terveystensuojelurikkomus. Terveystensuojelurikkomuksena ehdotetaan rangaistavaksi viranomaisen terveystensuojelulain tai tartuntatautilain nojalla antaman yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen rikkominen. Rangaistavaa olisi myös terveystensuojelulakiin perustuvan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti tai viranomaisen saman lain nojalla antaman kiellon rikkominen sekä yleisvaarallisten tartuntatautiin leviämisen estämiseksi annettujen säännösten rikkomisen.

1 kohta. Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin rangaistus terveystensuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesta ilmoituksen tekemättä jättämisestä taikka viranomaisen antaman kiellon tai määräyksen rikkomisesta. Nykyisin vastaavista teoista voidaan tuomita rangaistus terveystensuojelulain 54 §:n mukaan.

Terveystensuojelulain 54 §:n 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä, viranomaisen antaman määräyksen rikkomisesta tai muusta terveystensuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten rikkomisesta rangaistaan sakolla. Saman pykälän 2 momentin mukaan voidaan 1 momentin mukaisesta teosta, joka on tehty vähintään törkeästi huolimattomuudesta ja jolla on aiheutettu haittaa terveydelle, tuomita enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Terveystensuojelulain nykyisiä rangaistussäännöksiä sovelletaan vain, jollei teosta ole muualla laissa, kuten esimerkiksi rikoslain ympäristörikosluvussa, säädetty ankarampaa rangaistusta.

Ehdotuksen mukaan säädetyn ilmoituksen tekemättä jättämisellä tarkoitetaan niitä tilanteita, joissa toiminnalta ei terveystensuojelulain mukaan edellytetä erityistä lupaa, vaan viranomaiselle hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista tehty kirjallinen ilmoitus riittää. Tällaista ilmoitusta vaaditaan esimerkiksi terveystensuojelulain 13 §:n mukaiseen julkisen huvi-, kokoontumis- tai majoitushuoneiston perustamiseen tai käyttöönottoon

sekä yleiseen käyttöön tarkoitetun saunan, uimahallin, uimarannan taikka uimalan tai kylpylän perustamiseen tai käyttöönottoon. Lisäksi terveydensuojelulaissa säädetään myös muista kuin toiminnan aloittamiseen liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista. Esimerkiksi terveydensuojelulain 38 §:n 1 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on välittömästi ilmoitettava käsittelemänsä elintarvikkeen aiheuttamasta ruokamyrkytyksestä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Viranomaisen antaman kiellon tai yksittäistapausta koskevan määräyksen rikkomisella tarkoitetaan esimerkiksi kunnan terveydensuojeluviranomaisen terveydensuojelulain 51 §:n nojalla antamia kieltoja tai määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen syntymisen ehkäisemiseksi. Yleisiä määräyksiä voivat olla esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön terveydensuojelulain 21 §:n nojalla antamat määräykset talousveden laatuvaatimuksista.

Terveydensuojelurikkomukselta edellytetäisiin tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Rangaistusasteikko lievenisi nykyiseen verrattuna, sillä terveydensuojelurikkomuksen enimmäisrangaistukseksi ehdotetaan kolmen kuukauden vankeutta nykyisen kuuden kuukauden sijaan. Toisaalta nykyisen terveydensuojelulain mukaan vankeusrangaistuksen tuomitseminen edellyttää, että teolla on aiheutettu haittaa terveydelle. Tällaista vaatimusta ei ehdotettuun säännökseen sisältyisi. Ehdotettu terveydensuojelurikkomussäännös olisi lisäksi toissijainen eli sitä sovellettaisiin vain, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Silloin kun terveydensuojelulakia rikkomalla turmellaan ympäristöä, sovellettaviksi tulevat rikoslain 48 luvun ympäristörikoksia koskevat säännökset kuten nykyisinkin.

Terveydensuojelulakiin ehdotetaan jätettäväksi vähäisempiä tekoja koskeva, sakkorangaistuksen mahdollistava säännös, jonka nojalla voitaisiin tuomita rangaistus myös perustasoisesta huolimattomuudesta tehdystä yksilöityjen terveydensuojelulain säännösten rikkomisesta.

2 kohta. Voimassa olevan rikoslain 44 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan rangaistaan sakolla sitä, joka rikkoo ihmisissä liikkuvan

kulkutaudin estämisestä tai ehkäisemisestä annetun ohjeen. Pykälän 2 momentti koskee vastaavasti kotieläimissä liikkuvaa kulkutautia koskevan ohjeen rikkomista. Tartuntatautilain nykyisen 37 §:n mukaan rangaistaan sakolla tai enintään kuuden kuukauden vankeudella tartuntavaaran aiheuttamisesta sitä, joka jättää noudattamatta hänelle tartuntataudin leviämisen estämiseksi annettuja määräyksiä, jättää laitokseen eristettynä noudattamatta laitoksen järjestyssääntöjä, tai rikkoo tartuntatautilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ja siten aiheuttaa yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen vaaran.

Terveydensuojelurikkomuksen toiseksi tekomuodoksi ehdotetaan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen rikkomista. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena olisi suojata ihmisiä tartuntatautilain mukaiselta sairaudelta tai tartunnalta. Nykyisen rangaistussäännöksen tapaan rangaistavaa olisi vain yleisvaarallisia tartuntatauteja koskevien säännösten tai määräysten rikkominen. Tartuntataudit jaetaan yleisvaarallisiin, ilmoitettaviin ja muihin tartuntatauteihin. Suurin osa tartuntatautilain säännöksistä koskee kuitenkin vain yleisvaarallisia tartuntatauteja. Vain eläimissä liikkuvan taudin levittäminen jäisi rangaistavaksi lähinnä eläintautilain (55/1980) 23 §:n nojalla.

Tartuntatautilain mukaan tartuntatautiin vastustamistyö kuuluu viranomaisille, joiden tulee järjestää tartuntatautiin ehkäisytyö ja antaa siihen kuuluvia ohjeita ja määräyksiä. Terveysviranomaisten toimivaltansa rajoissa antamien määräysten rikkomisesta rangaistaisiin terveydensuojelurikkomuksena. Viranomaisten antamat yleiset määräykset voivat koskea esimerkiksi tietyin edellytyksin toimeenpantavaa yleistä pakollista rokotusta tai yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi tarpeellisia pakollisia terveystarkastuksia. Viranomaisen antamilla yksittäistapausta koskevilla määräyksillä tarkoitetaan tartuntatautilain 16 §:n nojalla yksilölle annettuja henkilökohtaisia määräyksiä kuten esimerkiksi elintarviketyöntekijälle salmonellatartunnan johdosta annettuja määräyksiä.

Ehdotettu säännös olisi nykyistä hieman suppeampi siten, että rangaistussäännöksen soveltaminen edellyttäisi vähintään törkeää tuottamusta. Kun tartuntatautilakiin ei jäisi itsenäistä rangaistussäännöstä, perustasoisesta huolimattomuudesta tapahtuva tartuntatautilain säännösten rikkominen ei enää olisi rangaistavaa. Myös enimmäisrangaistus laskeisi nykyisestä kuuden kuukauden vankeudesta kolmeen kuukauteen. Ehdotetulla säännöksellä voitaneen kuitenkin riittävästi puuttua niihin tilanteisiin, joissa rangaistussäännöksiä tarvitaan hallinnollisen valvonnan ja siihen liittyvien pakkokeinojen apuna. Tartuntatautilain perusteella viranomaisilla on esimerkiksi oikeus määrätä henkilön pakkoeristyksestä enimmillään viiden kuukauden ajaksi.

Ehdotettu terveydensuojelurikkomusta koskeva rangaistussäännös olisi toissijainen eli säännöstä sovellettaisiin vain, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Tällaisena säännöksenä voisi tulla kyseeseen esimerkiksi rikoslain 34 luvun 4 §:n terveyden vaarantamista vakavaa sairautta levittämällä koskeva säännös.

3 §. *Luvaton terveydenhuollon ammattitoimen harjoittaminen.* Ehdotetun säännöksen mukaan rangaistaisiin sitä, joka ilman laillista oikeutta toimii terveydenhuollon ammattihenkilönä. Potilasturvallisuuden takaaminen ja terveydenhoitopalvelujen laadun valvominen on tavoitteena myös lääketukku-kaupan ja apteekkiliikkeen harjoittamiseen sekä yksityisten terveydenhuoltopalvelujen tarjoamiseen liittyvässä lupajärjestelmässä. Ehdotetun pykälän mukaan rangaistaisiin myös tällaisen toiminnan harjoittamisesta ilman laillista oikeutta.

1 momentti. Oikeus harjoittaa keskeisimpiä terveydenhoitoalan ammatteja on terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaan vain tietyn ammattipätevyuden omaavilla henkilöillä eli terveydenhuollon ammattihenkilöillä. Näillä tarkoitetaan laillistettuja ammattihenkilöitä, luvan saaneita ammattihenkilöitä ja nimikesuojattuja ammattihenkilöitä. Muilla kuin laillistetuilla ammattihenkilöillä ei ole oikeutta suorittaa kyseiseen ammattiin kuuluvia tehtäviä eikä oikeutta käyttää kyseistä ammattinimikettä. Laillistettuja ammattihenkilöitä ovat esimerkiksi lää-

kärit, hammaslääkärit, psykologit, terveydenhoitajat ja optikot. Nimikesuojatulla ammattihenkilöllä tarkoitetaan sitä, että ainoastaan tällainen ammattihenkilö saa käyttää asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä. Nimikesuojatun ammattihenkilön ammattinimikkeitä ovat esimerkiksi lastenhoitaja, psykoterapeutti ja koulutettu hieroja. Laillistamisesta eli ammatinharjoittamisoikeuden myöntämisestä päättää terveydenhuollon oikeusturvakeskus, joka myös pitää keskusrekisteriä kaikista terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Lisäksi terveydenhuollon oikeusturvakeskus toimii yhdessä lääninhallituksen kanssa valvontaviranomaisena.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain tarkoituksena on turvata se, että terveystalvelujen tarvitsija saa päteväksi todetun ammatinharjoittajan apua. Siksi laissa on myös luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimista koskevat rangaistussäännökset. Nykyisin rangaistuksista säädetään neljässä eri momentissa sen mukaan onko kyseessä pelkkä luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen (34 §:n 1 momentti), hoidettavaa vaarantava luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen (34 §:n 2 momentti), ammattimainen luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen (35 §:n 1 momentti) vai hoidettavaa vaarantava ammattimainen luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen (35 §:n 2 momentti). Ankarin enimmäisrangaistus on viimeksi mainitussa säännöksessä oleva yhden vuoden vankeusrangaistus.

Ehdotetulla rikoslain säännöksellä on tarkoitus korvata nykyiset terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa olevat rangaistussäännökset. Ehdotetun säännöksen mukaan rangaistaisiin sitä, joka ilman laillista oikeutta toimii terveydenhuollon ammattihenkilönä.

Ehdotettu säännös poikkeaisi nykyisistä säännöksistä siten, että ammattimaisuutta tai teon hoidettavaa vaarantavaa luonnetta ei erikseen mainittaisi tunnusmerkistössä. Myös ehdotettu rangaistusasteikko olisi nykyistä matalampi.

Vaikka ehdotettuun säännökseen ei sisälly nykyisissä säännöksissä olevaa teon ammattimaisuutta erityisenä tunnusmerkistökijä-

nä, voidaan ammattimaisuus luonnollisesti ottaa huomioon rangaistuksen mittaamisessa rangaistusta ankaroitavana tekijänä. Ehdotetun säännöksen tunnusmerkistöön ei myöskään sisälly erityistä vaatimusta toiminnan vaarallisuudesta, koska tekojen rangaistavuus jo itsessään perustuu niiden oletetulle vaarallisuudelle. Lisäksi sellaiseen toimintaan, josta aiheutuisi konkreettista vaaraa hoidettavan terveydelle, voitaisiin soveltaa rikoslain 21 luvun säännöksiä. Esimerkiksi jos toiminnasta aiheutuisi konkreettista, vakavaa vaaraa hoidettavan hengelle tai terveydelle, voitaisiin rangaistus tuomita rikoslain 21 luvun 13 §:n mukaan vaaran aiheuttamisena. Jos huolimattomuudella aiheutetaan toiselle vähäistä suurempi ruumiinvamma tai sairaus, voitaisiin toiminnasta rangaista saman luvun 10 §:n vammantuottamusta koskevan säännöksen nojalla. Rikoslain 21 luvun rikoksista on myös säädetty ankarammat rangaistukset kuin nyt ehdotetussa pykälässä. Koska vakavampiin tekoihin voidaan soveltaa ankaramman rangaistuksen sisältäviä rikoslain säännöksiä, ehdotetaan luvattomasta terveydenhuollon ammattitoiminnan harjoittamisesta rangaistukseksi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Ehdotetun säännöksen nojalla olisi ensinnäkin rangaistavaa terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikkeen käyttäminen ilman terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen suorittamaa laillistamista tai nimikesuojattujen ammattihenkilöiden osalta ilman laista johtuvaa oikeutusta. Siten rangaistavaa olisi esimerkiksi lääkärin ammattinimikkeen käyttäminen ilman terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen suorittamaa laillistamista.

Suomesta puuttuu lainsäädäntö, joka koskisi muiden kuin terveydenhuollon ammattihenkilöiden harjoittamaa ihmisten hoitamista (puoskarilaki). Aineellisen lainsäädännön puuttuessa ehdotettu rangaistussäännös ei koskisi tällaista toimintaa laajemmin kuin nykyinenkään laki. Ehdotetun säännöksen mukaan olisi siis rangaistavaa esiintyä terveydenhuollon ammattihenkilön nimikkeellä ilman laillista oikeutta kyseisen ammattinimikkeen käyttöön. Muun kuin terveydenhuollon ammattihenkilön harjoittama ihmisten hoitaminen ei myöskään saa olla ristiri-

dassa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 22 §:n kanssa, jossa säädetään laillistetun lääkärin oikeudeksi päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärittämisestä ja siihen liittyvästä hoidosta sekä oikeudesta määrätä lääkkeitä. Sama säännös koskee vastaavasti myös laillistetulle hammaslääkärille kuuluvia oikeuksia.

Ehdotetun säännöksen nojalla rangaistaisiin myös silloin, jos terveydenhuollon ammattihenkilö suorittaisi ilman laillista oikeutta toiselle terveydenhuollon ammattihenkilölle kuuluvia tehtäviä, joihin hänen koulutuksensa ja kokemuksensa ei riitä. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa on säännös siitä, että laillistettu tai nimikesuojattu ammattihenkilö voi kuitenkin koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa puitteissa suorittaa toisen laillistetun tai nimikesuojatun ammattihenkilön ammattiin kuuluvia tehtäviä tarvittaessa silloin, kun se olisi perusteltua työjärjestelyjen ja terveyspalvelujen tuottamisen kannalta. Ehdotettu rangaistussäännös voisi joissakin tilanteissa tulla sovellettavaksi, jos koulutukseltaan alempi terveydenhuollon ammattihenkilö suorittaisi tehtäviä, jotka kuuluvat laajemman koulutuksen omaavan ammattihenkilön tehtäviin. Ehdotettua säännöstä rikkoisi terveydenhoitaja, joka esimerkiksi määräämällä lääkkeitä suorittaisi ilman laillista oikeutta tehtäviä, jotka kuuluvat lääkärille.

Luvattoman toiminnan rangaistavuus ei ehdotetun säännöksen mukaan riipu siitä otetaanko toiminnasta korvausta. Välittömän tai välillisen korvauksen vaatiminen toiminnasta on usein merkki toiminnan vakiintuneisuudesta ja ammattimaisuudesta, joka vaikuttaa myös rangaistuksen mittaamiseen. Toisaalta rangaistavaa olisi myös korvauksetta tapahtuva luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen. Rikosoikeudelliset toimenpiteistäluopumissäännökset mahdollistavat kuitenkin ilmoittamatta, syyttämättä ja tuomitsematta jättämisen silloin, kun kyseessä ovat vähämerkitykselliset teot.

Ehdotettua säännöstä ei voitaisi soveltaa silloin, jos terveydenhuollon ammattihenkilö toimii terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 26 §:ssä tarkoitettulla tavalla virheellisesti esimerkiksi laiminlyömällä velvol-

lisuutensa taikka toimimalla muutoin moitittavasti. Lääkärin virheellistä menettelyä on esimerkiksi se, että hän väärinkäyttää terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 22 §:stä johtuvaa oikeutta määrätä alkoholia tai huumausaineita tai muuta niihin verrattavaa ainetta. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 26 ja 33 §:n nojalla terveydenhuollon oikeusturvakeskuksella on laajat valtuudet puuttua virheellisesti toimineen terveydenhuollon ammattihenkilön toimintaan esimerkiksi rajoittamalla tai kieltämällä toistaiseksi ammatinharjoittamisoikeus taikka antamalla kirjallinen varoitus.

2 momentti. Luvattomaan terveydenhuollon ammattitoiminnan harjoittamiseen liittyy läheisesti lääketukkukaupan tai apteekkiliikeen harjoittaminen, joihin tarvitaan lääkelain mukaan lupa. Myös yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) mukaan se, joka ylläpitää terveydenhuollon palveluja tuottavaa yksikköä (palvelujen tuottaja) tarvitsee toimintaansa luvan. Luvanhakuvollisuus koskee yksityisesti annettavan laitospuotoisen toiminnan aloittamista. Toiminnalle ei tarvita lupaa silloin, kun kyse on itsenäisen ammatinharjoittajan vastaanotosta. Esimerkiksi itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivaa lääkäriä koskee pelkästään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 20 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus toiminnan aloittamisesta. Ehdotetun 2 momentin mukaan rangaistaisiin luvatun lääketukkukaupan ja apteekkiliikeen harjoittaminen sekä yksityisen terveydenhuollon palveluja tuottavan yksikön ylläpitäminen ilman vaadittua lupaa. Ehdotettu 2 momentti korvaisi edellä mainituissa laeissa nykyisin olevat rangaistussäännökset.

4 §. Luvaton eläinlääkäriammattin harjoittaminen. Samalla tavoin kuin 3 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi rangaistus ihmisten terveydenhuoltoon liittyvän ammatin luvattomasta harjoittamisesta säädettäisiin tässä pykälässä rangaistus eläinlääkäriammattin luvattomasta harjoittamisesta. Siitä, kenellä on oikeus eläinlääkäriammattin harjoittamiseen, säädetään eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetussa laissa (29/2000). Eläinlääkäriammattin harjoittajalla tarkoitetaan jo laillistettuja eläinlääkäreitä sekä väliaikaisesti eläinlääkäriammattia harjoittamaan oikeu-

tettuja eläinlääketieteen opiskelijoita. Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintöosasto päättää laillistamisesta ja väliaikaisesta oikeuttamisesta.

Eläinlääkäriammattiin kuuluu eläinsairauksien hoitamisen ohella myös ihmisten käyttöön tarkoitettujen, eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta. Vaikka eläinlääkäriammattiin näin ollen välillisesti liittyy myös ihmisten terveydestä huolehtiminen, ehdotetaan rangaistus luvattomasta eläinlääkäriammattin harjoittamisesta kuitenkin selvyden vuoksi säädettäväksi eri pykälässä kuin rangaistus luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta. Näiden kahden ammattiryhmän toimintaa säätelevät omat lakinsa ja toiminnan valvonnasta vastaavat eri viranomaiset. Rangaistussäännösten sijoittaminen samaan pykälään voisi aiheuttaa sekaannusta, koska terveydenhuoltoon kuuluu ainoastaan ihmisten terveydestä vastaaminen ja eläinlääkärit taas toimivat ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvalla alueella.

Rikoslain 44 lukuun ehdotettu säännös korvaisi eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 30 §:n. Rikoslain 44 lukuun ehdotettu säännös vastaisi asiallisesti tätä säännöstä muutoin, mutta enää ei vaadittaisi, että eläinlääkäriammattia harjoitetaan korvausta vastaan. Kuten edellä 3 §:ssä voitaisiin kuitenkin esimerkiksi sellaisiin vähämerkityksellisiin tekoihin, jotka on tehty ilman korvausta, soveltaa toimenpiteistaluopumissäännöksiä. Rangaistusasteikko säilyisi ennallaan.

5 §. Lääkerikos. Ehdotettu lääkerikossäännös on tarkoitettu korvaamaan lääkelain ja eläinten lääkitsemisestä annetun lain nykyiset vankeusuhkaiset rangaistussäännökset. Ehdotettu 1 momentti koskisi lääkelain säännösten rikkomista ja sitä sovellettaisiin myös tiettyihin Euroopan yhteisön säädösten vastaisiin tekoihin silloin, kun kyseessä ovat lääkelaisa tarkoitetut lääkkeet. Ehdotetun 2 momentin mukaan rangaistaisiin eläinten lääkitsemisestä annetun lain rikkomisen.

1 momentti. Lääkelain tavoitteena on edistää lääkkeiden ja niiden käytön turvallisuutta ja varmistaa lääkkeiden asianmukainen valmistus ja saatavuus maassa. Nykyisin lääkelain 96 ja 98 §:ssä säädetään rangaistukset

lääkerikoksesta ja lääkerikkomuksesta. Lääkerikosta koskevan 96 §:n 1 kohdan mukaan tuomitaan se, joka valmistaa, myy tai muutoin luovuttaa, pitää kaupan, tuo maahan, varastoi tai pitää hallussaan lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä kyseisen lain tai Euroopan yhteisön säädösten vastaisesti. Pykälän 2 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka laiminlyö edellä mainituissa säädöksissä asetetun tietojenantovelvollisuuden tai ilmoitusvelvollisuuden taikka laiminlyö lääkelain mukaisen luettelon pitämisen tai lääketaksan noudattamisen. Pykälän 3 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka rikkoo valvontaviranomaisen tai Euroopan unionin toimielimen antaman lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan kiellon. Luvaton lääketukkukaupan tai apteekki-liikkeen harjoittaminen säädetään rangaistavaksi 4 kohdassa. Lääkerikoksesta voidaan nykyisin tuomita sakkoon tai enintään yhden vuoden vankeuteen. Säännös kuitenkin syrjäytyy, jos teosta on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus. Lääkelain 98 §:ssä on lievempi, avoin rangaistussäännös, jonka mukaan lääkerikkomuksesta tuomitaan sakkoon se, joka muulla tavoin rikkoo lääkelakia tai Euroopan yhteisön lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevia säädöksiä tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Myös lääkerikkomusta koskevaa säännöstä sovelletaan toissijaisesti eli jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta.

Ehdotuksen mukaan nykyisin lääkelaissa rangaistavaksi säädetyistä teoista säädettäisiin rikoslain 44 luvun 3 §:n 2 momentissa sekä 5 §:n 1 momentissa. Lääkelakiin jäisi lisäksi sakkorangaistussäännös. Rikkomussäännöksen nojalla voitaisiin rangaista myös lievemmistä, perustasoisesta huolimattomuudesta tehdyistä lääkelain säännösten rikkomisista sekä lääketaksan noudattamatta jättämisestä.

Ehdotuksen 1 momentin 1 kohta koskisi lääkelaissa tarkoitettujen lääkkeiden valmistamista, maahantuontia, varastointia, myynnissäpitoa tai luovuttamista lääkelain tai Euroopan yhteisön lääkkeiden valvontaa koskevien säädösten vastaisesti. Ehdotettu 1 kohta vastaisi nykyistä lääkelain 96 §:n 1 kohtaa muutoin, mutta lääkkeiden hallussapito on jätetty pois tunnusmerkistöstä. Lääkkeiden hallussapito ei nykyisenkään lain aikana tosiasia-

allisesti ole ollut rangaistavaa, koska lääke-laista puuttuvat hallussapitoa koskevat säännökset. Toisaalta taas esimerkiksi laittomasti maahantuotujen tai varastettujen lääkkeiden hallussapidosta voidaan rangaista rikoslain muiden säännösten nojalla (laiton tuontitavaraan ryhtyminen, rikoslain 46 luvun 6 § ja kätkemisrikokset, rikoslain 32 luku). Useimmat tässä kohdassa mainitut tekotavat edellyttävät lääkelain mukaan lupaa tai hyväksymismenettelyä. Yksityishenkilöllä on lääkelain 19 §:n mukaan oikeus rajoitetusti tuoda maahan lääkevalmisteita omaa henkilökohtaista lääkitystä varten. Lääkelain säännökset tulevat lähtökohtaisesti sovellettaviksi kaikkiin tuotteisiin, joille ilmoitetaan terapeutin, lääkkeellinen käyttötarkoitus. Niinpä lääkerikokseen syyllityisi esimerkiksi se, joka myy valmistetta, jolle on markkinoinnissa ilmoitettu lääkkeelliset käyttötarkoitukset, mutta jonka myyntiin ei kuitenkaan ole hankittu lääkelain 22 §:n mukaisesti lääkelaitoksen tai Euroopan unionin toimielimen lupaa.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan rangaistaisiin lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevien ilmoitusvelvollisuuksien, tiedonantovelvollisuuksien tai luettelonpitovelvollisuuksien laiminlyönti. Ehdotettu 2 kohta vastaa nykyistä lääkelain 96 §:n 2 kohtaa muutoin, mutta lääketaksan noudattamatta jättäminen tulisi ehdotuksen mukaan rangaistavaksi ainoastaan sakolla lääkelakiin jätettävän erityissäännöksen nojalla. Vastaavasti ehdotettu 3 kohta vastaisi nykyistä lääkelain 96 §:n 3 kohtaa eli rangaistavaksi säädettäisiin lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan kiellon noudattamatta jättäminen. Tällaisia kieltoja voivat antaa lääkelaitos Suomen valvontaviranomaisena taikka Euroopan yhteisön toimielimistä yleensä komissio ja joissain tilanteissa neuvosto. Lääkelaitos voi lääkelain 101 §:n mukaan esimerkiksi kieltää lääkkeen valmistuksen, jos ilmenee, ettei lupaehtojen mukaisia velvoitteita ole täytetty.

Edellä mainituin tavoin lääkerikoksesta voitaisiin ehdotuksen mukaan tuomita paitsi lääkelain myös Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 100 a tai 235 artiklan nojalla annettujen, lääkkeiden valvontaa koskevien, asetusten rikkomisesta. Euroopan yhteisön säädösten rikkomisen olisi 1 momentin mu-

kaan rangaistavaa vain silloin, kun kyseessä ovat lääkelaisia tarkoitettut lääkkeet.

Lääkkeiden valvonnan kannalta yksi keskeisimpiä keinoja on myyntiluvista päättäminen. Euroopan yhteisön piirissä kehitettiin vuonna 1995 uusi lääkevalvontajärjestelmä. Menettelytapoja on kolme lääkevalmisteen tyyppistä riippuen. (1) Keskitetyssä menettelyssä päätetään myyntiluvista huomattaviksi uusiksi lääkekeksinnöiksi katsottaville tuotteille kuten bioteknologisin menetelmin valmistetuille lääkkeille. Euroopan lääkearviointivirasto käsittelee asian ja ratkaisun tekee pääsääntöisesti Euroopan yhteisöjen komissio. Näihin lääkevalmistesiin ei voida soveltaa lääkelain myyntiluvan myöntämistä ja siihen liittyvää valvontaa koskevia säännöksiä siltä osin kuin niistä säädetään yhteisösäädöksin. (2) Hajautettu menettely koskee valtaosaa niin sanotuista perinteisistä lääkevalmisteista. Sen mukaisesti myyntilupaa haetaan yhdestä jäsenmaasta ja sen jälkeen, kun lupa on myönnetty, luvanhakija voi hakea sen tunnustamista muissa jäsenmaissa. Jos tunnustamisesta tällöin tulee jäsenvaltioiden kesken erimielisyyksiä, sovelletaan keskitettyä menettelyä vastaavaa käsittelyjärjestelmää. Euroopan yhteisön toimielimen päätös on tällöinkin jäsenmaita sitova. (3) Kansallisesti myyntiluvista voidaan päättää sellaisten lääkevalmisteiden osalta, joita on tarkoitettu markkinoida vain yhdessä jäsenmaassa.

Euroopan yhteisöjen sopimuksen 235 artiklan nojalla annetussa Neuvoston Asetuksessa 2309/93 on määritelty sellaisia lääkkeitä, joita saa myydä ainoastaan Euroopan yhteisön keskitetyllä luvalla. Ehdotetun lääkerikossäännöksen 1 momentin 1 kohtaa voitaisiin soveltaa esimerkiksi tuollaisen lääkkeen luvattomaan myyntiin. Saman asetuksen 22 artiklan mukaan myyntiluvan haltijan on ilmoitettava vakavat epätoivotut vaikutukset sen jäsenvaltion viranomaisille, jonka alueella vaikutus sattui. Ehdotetun lääkerikossäännöksen 1 momentin 2 kohtaa voitaisiin soveltaa siihen, joka laiminlöisi edellä mainitun tietojenantovelvollisuuden.

Nykyisiin lääkelain rangaistussäännöksiin ei sisälly erityistä vaaran aiheuttamisen vaatimusta. Myös ehdotetun säännöksen tunnuserkistöstä tämä vaatimus puuttuu.

Lääkkeet voivat olla siinä määrin vaarallisia terveydelle, että myös niiden valvonnassa sekä Suomessa että muualla Euroopan yhteisön alueella lähdetään ennakkotarkastus- ja ennakkolupamenettelystä jälkikäteishallinnon sijasta. Lääkelain vastainen toiminta on sellaisenaan peruste rangaistussäännösten soveltamiselle. Tekojen rangaistavuus perustuu siis niiden oletetulle vaarallisuudelle.

Ehdotettu rangaistusasteikko, sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi, olisi sama kuin lääkelain nykyisessä lääkerikosta koskevassa säännöksessä. Ehdotettu säännös mahdollistaisi myös nykyistä lääkelain säännöstä selkeämmin vankeusrangaistuksen tuomitsemisen paitsi tahallisesta myös törkeästä huolimattomuudesta tehdystä lääkerikoksesta.

Ehdotettu lääkerikossäännös on toissijainen. Niinpä esimerkiksi lääkkeiden maahantuontiin sovellettaisiin rikoslain 46 luvun 4 §:n salakuljetussäännöstä silloin, kun kyse on sellaisesta lääkkeiden maahantuonnista, joka on kiellettyä tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta. Törkeämpien tekojen osalta sovellettavaksi voisivat tulla myös rikoslain muut säännökset kuten terveyden vaarantamista koskeva rikoslain 34 luvun 4 § taikka henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevan rikoslain 21 luvun säännökset.

Joitakin lääkkeitä voidaan käyttää myös dopingaineina. Silloin kun kyseessä olisi 16 §:n määritelmän mukainen dopingaine, sovellettaisiin ehdotettuja rikoslain 44 luvun 6—8 §:n dopingrikossäännöksiä.

2 momentti. Lääkerikoksena tuomittaisiin myös eläinten lääkitsemisestä annetun lain säännösten rikkominen. Nykyinen eläinten lääkitsemisestä annettu laki tuli voimaan vuoden 1997 heinäkuussa. Laissa säädetään muun muassa eläinlääkkeiden käytöstä ja niiden käytön valvonnasta. Lailla pantiin täytäntöön kasvua edistävien aineiden käyttökieltoa ja jäämävalvontaa koskevat Euroopan yhteisön direktiivit. Laki mahdollistaa näiden direktiivien mukaisesti hyvin kattavien ja tuntuvien pakkokeinojen käytön. Uutta lainsäädännössä ovat myös rangaistussäännökset.

Eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään rangaistavaksi lääkkeiden, lääkeaineiden tai

muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden taikka eläinten lääkitsemisessä käytettävien välineiden käyttö kyseisen lain säännösten vastaisesti. Saman momentin 2 kohdan mukaan rangaistaan vienti- ja tuontirajoitusten rikkominen. Edelleen 3 kohdan mukaan rangaistaan viranomaisen antaminen määräysten, kieltojen tai haltuunottopäätösten rikkominen. Momentin 4—6 kohtien mukaan rangaistaan tunnistamista ja merkitsemistä koskevien velvollisuuksien sekä ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyönti ja varoajoja koskevien säännösten rikkominen. Eläinten lääkitsemisrikoksesta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Teko on rangaistava tahallisesti tai huolimattomuudesta tehtynä.

Ehdotettava 2 momentti kattaisi suurimman osan nykyisin eläinten lääkitsemisrikoksena rangaistavista teoista. Eläinten lääkitsemisestä annettuun lakiin jäisi edelleen sakkosäännös vähäisempiä rikkomuksia varten.

Ehdotettu rikoslain 44 luvun 5 §:n 2 momentin 1 kohta vastaisi tekotavoiltaa nykyistä eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Rangaistavaa olisi viimeksi mainitun lain säännösten vastainen lääkkeiden, lääkeaineiden tai muiden eläinten käsittelyssä käytettävien taikka eläinten lääkitsemisessä käytettävien välineiden käyttö. Eläinten lääkitsemisessä käytettävät välineet ovat esimerkiksi lääkeruiskuja, injektioneuloja ja ultraäänilaitteita. Ehdotetun 2 kohdan mukaan rangaistaisiin eläinten lääkitsemisestä annetun lain 27 §:n mukaisen viranomaisen antaman määräyksen tai kiellon taikka 31 §:n nojalla tehdyn haltuunottopäätöksen rikkominen. Tällainen kiello voi olla esimerkiksi lääninhallituksen antama kiello siirtää eläimiä tai luovuttaa elintarvikkeina eläimistä saatavia tuotteita tuotantotalalta tutkimusten ajaksi, jos kyseisen tilan eläimistä saaduissa elintarvikkeissa on todettu lääkejäämiä yli sallittujen enimmäismäärien. Ehdotettu kohta vastaa nykyistä eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n 1 momentin 3 kohtaa. Ehdotettu 3 kohta koskee eläinten lääkitsemisestä annetun lain 11 §:n mukaista eläinten tunnistamista, 12 §:n mukaista eläinten merkitsemistä sekä 13—

15 §:n mukaisia varoajoja, joiden kuluessa eläintä ei saa teurastaa taikka eläintä tai siitä saatua tuotetta ei saa luovuttaa elintarvikkeena käytettäväksi. Tämä kohta vastaa nykyisiä eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohtaa. Ehdotetun 4 kohdan mukaan rangaistaan eläinten lääkitsemisestä annetun lain mukaisten tiedonantovelvollisuuksien laiminlyönneistä. Tärkein näistä on 18 §:n mukainen velvollisuus ilmoittaa teurastamolle, ostajalle tai uudelle haltijalle, jos eläin luovutetaan lääkehoidon aikana tai varoajan kuluessa. Muista tiedonantovelvollisuuksista säädetään eläinten lääkitsemisestä annetun lain 16 §:ssä, 17 §:ssä ja 22 §:ssä. Tämä kohta vastaa nykyistä eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n 1 momentin 6 kohtaa, 2 momentin 1 kohtaa ja osaa 3 kohdasta.

Ehdotuksen mukaan rangaistavuus edellyttää tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Huolimattomuudesta tehtyihin tekoihin voitaisiin kuitenkin osittain soveltaa eläinten lääkitsemisestä annettuun lakiin jätettävää sakkorangaistussäännöstä.

Ehdotettu rangaistusasteikko olisi sama kuin nykyisessä laissa.

Vakavampiin tekoihin voidaan soveltaa rikoslain muita säännöksiä. Sovellettaviksi voivat tulla esimerkiksi terveyden vaarantamista koskeva rikoslain 34 luvun 4 § tai ympäristörikoksia koskevan rikoslain 48 luvun 1—4 §. Eläinsuojelunäkökohdista sovellettaviksi voivat tulla myös rikoslain eläinsuojelurikosta tai lievää eläinsuojelurikosta taikka eläinsuojelulain (247/1996) eläinsuojelurikokmusta koskevat säännökset (rikoslain 17 luvun 14—15 § ja eläinsuojelulain 54 §).

Lisäksi eläinten lääkitsemisestä annettussa laissa on tehokkaat ja varsin ankarat hallinnolliset puuttumismahdollisuudet säännösten vastaiseen toimintaan. Lain mukaan voidaan esimerkiksi laittomasti lääkityt eläimet määrätä hävitettäväksi eläimen omistajan kustannuksella. Eläimissä todettujen kiellettyjen lääkejäämien aiheuttamat lisätutkimukset ja tehostettu valvonta suoritetaan myös eläimen omistajan tai haltijan kustannuksella. Todennäköisesti juuri hallinnollinen valvonta ja siihen liittyvät pakkokeinot toimivat rangaistussäännöksiä tehokkaammin sekä rikkeisiin puuttuessa että myös lainvastaista toimintaa

ennakolta ehkäisten.

6 §. *Dopingrikos*. Dopingrikoksena olisi *1 momentin* mukaan rangaistavaa dopingaineiden valmistaminen, maahantuonti ja levitys sekä niiden yritys. Dopingaineina pidettävät aineet määriteltäisiin 16 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

Säännöksen soveltaminen edellyttäisi, että kyseessä on laiton toiminta. Dopingaineiden käsittely ei toisin sanoen olisi rangaistavaa silloin, kun toiminta perustuu lakiin. Koska useat dopingaineet ovat myös lääkkeinä käytettäviä hormoneja, on dopingaineiden laillisessa käsittelyssä useimmiten kyse lääkelain mukaisesta toiminnasta. Esimerkiksi hormoneja voidaan lääkkeinä myydä laillisesti silloin, kun luvan lääkevalmisteen luovutukseen on myöntänyt lääkelain 21 §:n mukaisesti lääkelaitos tai Euroopan unionin toimielin, käytännössä komissio.

Ehdotetussa säännöksessä dopingaineen valmistamisen, maahantuonnin ja levittämisen yritys rinnastettaisiin täytettyyn tekoon. Rangaistusta mitattaessa yritykseen ei siis sovellettaisi rikoslain 4 luvun 1 §:n mukaista alennettua asteikkoa. Yritys on rinnastettu täytettyyn tekoon myös esimerkiksi rikoslain 46 luvun 4 §:n salakuljetussäännöksessä ja 50 luvun 1 §:n huumausainerikossäännöksessä. Tyypillistä kaikille näille rikoksille on, että teon jääminen yritysasteelle riippuu yleensä muista kuin rikoksenteijästä johtuvista syistä. Usein yritys vaiheen jälkeen ei myöskään tarvita erillisiä täytäntöönpanotoimia. Tekemuodot voivat jopa olla niin päällekkäisiä, että täytetyn teon ja yrityksen rinnastaminen on perusteltua.

Dopingrikoksesta rangaistaisiin *1 kohdan* mukaan sitä, joka valmistaa tai yrittää valmistaa dopingainetta. Dopingaineiden valmistaminen on teknisesti hyvin vaativaa ja edellyttää esimerkiksi hyvin korkeatasoisia laboratorio-olosuhteita. Tiedossa ei ole, että dopingaineita olisi laittomasti valmistettu Suomessa.

Kohdan 2 mukaan rangaistaisiin dopingaineen laittomasta maahantuonnista tai sen yrityksestä. Yksi tyypillisimpiä laittomia dopingaineiden maahantuontitapoja on se, että henkilö tuo muiden matkatavaroidensa ohessa useita kymmeniä tuhansia hormonipillereitä sisältävän laukullisen doping-

aineita. Dopingaineiden laittomasta maahantuonnista rangaistaisiin myös sitä, joka toisen välityksellä tuo dopingaineita maahan, esimerkiksi rahoittamalla toisen matkan.

Dopingaineen maahantuonti olisi laillista esimerkiksi silloin, kun kyseessä on lääkelain 3 luvussa säädetetyt edellytykset täyttävä lääkkeiden maahantuonti. Dopingaineen maahantuonti olisi laillista myös silloin, kun kyseessä on hormoni, jota yksityishenkilö voi tuoda maahan lääkelain 19 §:n nojalla omaa henkilökohtaista lääkitystään varten. Lääkelaitos on antanut henkilökohtaisten lääkevalmisteiden maahantuontia koskevan määräyksen (1/96). Määräystä ollaan parhaillaan uudistamassa. Nykyisen määräyksen mukaan Euroopan talousalueelta voidaan tuoda mukana enintään yhden vuoden käyttöä vastaava määrä lääkettä. Muualta lääkkeitä voi tuoda enintään kolmen kuukauden käyttöä vastaavan määrän. Kuitenkin huumausaineiksi katsottavia lääkkeitä voi tuoda enintään 14 vuorokauden käyttöä vastaavan määrän. Myös postitse voidaan henkilökohtaiseen käyttöön tilata muita kuin huumausaineina pidettäviä lääkkeitä Euroopan talousalueelta enintään kolmen kuukauden ajaksi. Kaikissa näissä tilanteissa maahantuojan tulee tarvittaessa todistaa esimerkiksi reseptillä tai lääkirintodistuksella, että lääke on tarkoitettu hänen henkilökohtaiseen käyttöönsä. Tällaista rajoitettua lääkevalmisteen maahantuontioikeutta ei luonnollisestikaan ole silloin, jos hormonia tuodaan maahan muussa kuin lääkkeellisessä tarkoituksessa, esimerkiksi dopingaineena käytettäväksi.

Pykälän *3 kohdan* mukaan rangaistaisiin dopingaineen levittämisestä tai sen yrittämisestä. Säännöstä voitaisiin soveltaa dopingaineen myyntiin tai sen yrittämiseen, mutta vastikkeetonkin dopingaineen luovutus olisi rangaistavaa. Säännöksellä voitaisiin puuttua esimerkiksi ilmaisten dopingnäytteiden jakamiseen uusien käyttäjien houkuttelun tavossa tai vaikkapa kaveripiirissä tapahtuvaan vastikkeettomaan dopingaineen luovutukseen. Koska yrittäminen on tunnusmerkistöissä rinnastettu täytettyyn tekoon, rangaistavaa olisi myös esimerkiksi dopingaineen kaupaksi tarjoaminen, levittämisen yritys. Levittämistä olisi myös dopingaineen välittäminen myyjältä ostajalle. Välittämistä on esimer-

kiksi ostajan hankkiminen tietyille dopingaine-erälle. Toisaalta pelkkä yleisluonteinen toteamus dopingaineiden mahdollisesta hankintapaikasta ei kuitenkaan olisi laissa tarkoitettua välittämistä. Dopingaineen levittämisestä olisi kyse myös esimerkiksi silloin, kun reseptillä lääkkeen itselleen hankkinut luovuttaa lääkkeen edelleen dopingaineena käytettäväksi. Samaan tapaan kuin huumausainerikoksissa dopingaineen levittämiseen syyllistyisi myös lääkäri, joka ilman lääketieteellistä perustetta määrää hormonia tietäen, että ainetta tullaan käyttämään dopingaineena eikä lääkkeenä. Hormonilääkkeiden kuten muidenkin lääkkeiden määräämiseen liittyviä väärinkäytöksiä valvoo lisäksi terveydenhuollon oikeusturvakeskus, joka voi tarvittaessa esimerkiksi kieltää lääkärin oikeuden ammatinharjoittamiseen kuten 3 §:n perustelujen yhteydessä on selostettu.

Dopingrikossäännöksille samoin kuin esimerkiksi huumausainerikossäännöksille on tyypillistä, että samaa aine-erää koskeva tekokokonaisuus saattaa täyttää usemman kohdan tunnusmerkistöstä. Tekijä voi esimerkiksi syyllistyä saman dopingaine-erän maahantuontiin ja levitykseen. Kyse olisi kuitenkin yhdestä dopingrikoksesta.

Dopingrikossäännöksessä rangaistavuus edellyttäisi tahallisuutta. Niinpä esimerkiksi dopingaineen maahantuonnista ei tuomittaisi henkilöä, joka tietämättään on joutunut kuriiriksi toisen kätettyä dopingainetta matkatarvoihin. Tahallisuusvaatimus edellyttäisi myös tietoisuutta siitä, että kyseessä on dopingaine. Dopingrikoksesta ei siten tuomittaisi henkilöä, joka erehdyksessä esimerkiksi vitamiinivalmisteiden sijasta tuo maahan sellaisia valmisteita, joiden ainesosina on muiden aineiden ohella käytetty myös dopingaineita.

Dopingrikossäännöksen tunnusmerkistössä on päällekkäisyyttä niin ehdotetun lääkerikossäännöksen kuin rikoslain voimassaolevien salakuljetusta koskevien säännösten kanssa. Erityissäännöksenä dopingaineita koskevia rangaistussäännöksiä sovellettaisiin aina silloin, kun kyseessä olisi 16 pykälässä tarkoitettu dopingaine.

Dopingrikoksesta voitaisiin tuomita rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Dopingrikossäännöksen ran-

gaistusasteikko olisi ankarampi kuin ehdotettu lääkerikossäännös. Rangaistusasteikko dopingrikossäännöksessä ja rikoslain salakuljetussäännöksessä olisi sama. Ehdotettu törkeää dopingrikosta koskeva säännös mahdollistaisi dopingaineiden salakuljetustapauksessa myös ankaramman asteikon käytön kuin rikoslain yleisen salakuljetussäännöksen nojalla nykyisin on mahdollista.

Pykälän 2 momentin mukaan dopingrikoksesta rangaistaisiin myös sitä, joka pitää hallussaan dopingainetta ilmeisesti tarkoitukseenaan levittää sitä laittomasti. Laittomalla levittämistarkoituksella viitattaisiin 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun, muuhun kuin lääkelain mukaiseen, levittämiseen.

Tunnuksmerkistön täyttymiselle olisi riittävää, että kyseessä olisi ilmeisesti laitton levittämistarkoitus. Olosuhteiden perusteella tulisi siis olla pääteltävissä, että hallussapito tapahtuu todennäköisesti levittämistarkoituksessa. Käytännössä tämä olisi useimmiten pääteltävissä hallussapidetyn dopingaineen suuresta määrästä. Koska hallussapito ilman levittämistarkoitusta ei olisi rangaistavaa, tarkoituksena on, ettei rangaistussäännöstä yleensä sovellettaisi pienten dopingainemäärien hallussapitoon.

Yleisperusteluissa esitetyistä syistä johtuen dopingaineiden oma käyttö ei olisi rangaistavaa. Koska omassa käytössäkin dopingainemäärät ovat tyypillisesti suuria, voi joskus olla vaikea päätellä, pidetäänkö dopingainetta hallussa omaa käyttöä varten vai levittämistarkoituksessa. Mitä suuremmista määristä dopingainetta on kyse, sitä ilmeisempää levittämistarkoitus on. Kyseessä on aina kokonaisharkinta. Huumausaineiden osalta oikeuskäytännössä annetaan merkitystä sekä kerta-annoksen suuruudelle että hinnalle, joka huumausaineesta saataisiin myytäessä sitä pieninä erinä laittomilla markkinoilla. Dopingaineiden osalta määriä ei kuitenkaan voida suhteuttaa kerta-annoksiin, koska käyttömäärät saattavat vaihdella suuresti. Dopingrikoksissa olisikin selkeintä antaa merkitystä hallussapidettyjen dopingainetablettien tai -ampullien kappalemäärille. Rajana voisi olla vaikkapa määrä, joka lääketieteellisten asiantuntija-arvioiden mukaan riittäisi tietyksi lyhyehköksi määräajaksi muuhun kuin lääketieteelliseen omaan käyt-

töön, toisin sanoen omaan dopingkäyttöön. Tuon rajan alittavat hallussapitomäärät tulkittaisiin lähtökohtaisesti pieneksi määräksi ja pelkkään omaan käyttöön tarkoitetuksi. Vastaavasti oletamus olisi päinvastainen silloin, kun edellä mainituin tavoin määritelty kappalemäärä täyttyisi tai ylittyisi. Dopingaineisiin kuuluvien aineiden erilaisuudesta johtuen rajat voitaisiin asettaa eri aineiden osalta erilaissiksi. Esimerkiksi kasvuhormoni on erittäin huonosti säilyvää ainetta, eikä sitä voi tuoda kovinkaan paljon varastoon tulevaisuudessa tapahtuvaa omaa käyttöä varten. Samaan tapaan kuin huumausainerikoksissa myös dopingrikoksissa voidaan siis oikeuskäytännössä asettaa rajat sille, minkälaisien dopingainemäärien — esimerkiksi kuinka monta tablettia tai ampullia — katsotaan osoittavan, että hallussapito tapahtuu ilmeisesti tarkoituksessa levittää aineita laittomasti.

Kyseinen tarkoitus voi olla pääteltävissä myös muista olosuhteista kuin dopingaineen määrästä. Dopingaine voi esimerkiksi olla pakattu vähittäisjakelua varten valmiiksi hinnoiteltuihin pusseihin. Usein voi olla kyse olosuhteiden kokonaisarviointista: hallussapidetty määrä ei ehkä vielä yksistään riittäisi osoittamaan ilmeistä levittämistarkoitusta, mutta hallussapito voi tapahtua sellaisissa olosuhteissa — esimerkiksi matkalla kuntosalille — että levittämistarkoitus on ilmeinen. Vastaavasti esimerkiksi henkilön taloudellinen asema tai ammatti voi yhdessä muiden tekijöiden kanssa viitata siihen, että dopingaineiden hallussapito tapahtuu tarkoituksessa levittää aineita laittomasti. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi se, jos vakituisia tuloja vailla olevalla urheiluvalmentajalla on kuntosalilla hallussaan dopingaineita, jotka on pakattu vähittäisjakelutarkoitukseen soveltuvasti.

Hallussapito ei välttämättä edellytä sitä, että dopingaine on tekijän välittömässä fyysisessä hallinnassa. Säännöksessä tarkoitettua hallussapitoa voisi olla sekin, että dopingainetta säilytetään piilotettuna välivarastoon — kunhan tekijällä on pääsy säilytyspaikkaan.

7 §. *Törkeä dopingrikos.* Törkeästä dopingrikoksesta rangaistaisiin silloin, kun kyseessä on erityisen suuri dopingainemäärä tai rikoksella muutoin tavoitellaan huomattavaa ta-

loudellisesta hyötyä. Ankarammin rangaistavaa olisi myös toimiminen tällaisten rikosten laajamittaista tekemistä varten perustetussa ryhmässä sekä dopingaineen levittäminen alaikäisille. Lisäksi edellytettäisiin, että teko kaikissa näissä tilanteissa on myös kokonaisarvostelun perusteella törkeä.

Pykälän 1 kohdan mukaan dopingrikoksesta tekisi törkeän huomattavan suuri määrä dopingainetta. Verrattuna esimerkiksi huumausaineisiin tai lääkkeellisiin käyttötarkoituksiin dopingaineita käsiteltäessä määrät ovat jo lähtökohtaisesti suuria. Sama aine voi olla lääke tai lääkkeellistä käyttöä huomattavasti suurempina annoksina nautittavaksi tarkoitettuna dopingaine. Myös dopingrikoksena rangaistavaksi ehdotettu dopingaineen hallussapito ilmeisessä laittomassa levittämistarkoituksessa tarkoittaisi käytännössä suurien määrien hallussapitoa. Edellä mainituista syistä johtuen ankaroitamisperusteen soveltaminen edellyttäisi, että kyseessä olisivat selvästi 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja dopingainemääriä suuremmat määrät. Vaikka huumausainerikoksen tekee törkeäksi jo suuri määrä huumausainetta, edellytettäisiin siis törkeältä dopingrikokselta, että kyseessä on huomattavan suuri määrä dopingainetta. Tässä suhteessa törkeää huumausainerikosta tiukempia vaatimuksia törkeän dopingrikoksen tunnusmerkistön täyttymiselle ehdotetaan edellä mainittujen syiden lisäksi myös siitä syystä, että dopingaineet eivät ole yleisperusteluissa esitetyillä perusteilla huumausaineisiin rinnastettavia aineita vaarallisuutensa suhteen.

Samaan tapaan kuin edellä 6 §:n 2 momentin perusteluissa sen arvioinnissa, koska hallussapito tapahtuu tarkoituksessa ilmeisesti levittää dopingainetta laittomasti, myös 7 §:n 1 kohdassa tarkoitettua huomattavan suuren määrän arvioinnissa voitaisiin käyttää apuna ohjeellisia rajoja. Merkitystä voitaisiin antaa esimerkiksi sille, kuinka monelle henkilölle myytäväksi dopingainemäärä riittäisi. Huomattavan suuri määrä voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun dopingainetta riittäisi myytäväksi kymmenelle henkilölle muutama kuukauden käyttöä varten. Tässä esimerkissä rajat huomattavan suurelle määrälle olisivat siis kymmenkertaiset 6 § 2 momentissa tarkoitettuihin hallussapitomääriin näh-

den. Samaan tapaan kuin dopingrikoksessa myös törkeässä dopingrikoksessa oikeuskäytäntö asettaa siis viime kädessä rajat sille, minkälaisia dopingainemääriä — kuinka monta tablettia tai ampullia — pidetään huomattavan suurena määränä. Törkeän dopingrikoksen osalta on lisäksi huomattava, että tunnusmerkistön täytyminen edellyttää aina myös sitä, että teko on myös kokonaisarvostelun perusteella törkeä.

Ehdotuksen 2 kohdan mukaisella huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelussa olisi todennäköisesti useimmiten kyse suurista dopingainemääristä. Dopingrikokseen voi kuitenkin liittyä huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelua myös silloin kun kyseessä on erityisen arvokas dopingaine. Esimerkiksi vaikean hankittavuuden vuoksi jokin aine voi olla katukaupassa erityisen arvokas ja rikoksella tavoiteltu taloudellinen hyöty voi olla huomattava, vaikka dopingainemäärä ei sinänsä olisi erityisen suuri.

Tunnusmerkistön täyttymiseen riittäisi jo hyödyn tavoittelu. Säännöksen soveltaminen ei siis edellyttäisi, että rikoksella on välttämättä ehditty saada merkittävää taloudellista hyötyä.

Kolmantena ankaroitavana tekijänä olisi toimiminen dopingrikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Tässä kohdassa tunnusmerkistön täytyminen edellyttäisi samalla tavoin kuin huumausainerikoksissa sitä, että työnjako ryhmässä on eriytynyttä ja tekijä tietää oman osuutensa organisaatiossa. Toiminnan tulee olla suunnitelmallista ja etukäteen hyvin järjestäytynyttä. Sen sijaan tekijän oman osuuden tällaisesta järjestäytyneestä toiminnasta ei välttämättä tarvitse olla törkeää, jotta tunnusmerkistöä voitaisiin soveltaa. Toiminnan tavoitteena on oltava laajamittainen dopingrikollisuus. Tunnusmerkistön täytyminen ei kuitenkaan edellytä, että toiminta on myös toteutunut laajamittaisena. Toisaalta kyse ei välttämättä ole törkeästä dopingrikoksesta, vaikka henkilöt suunnittelisivat ja toteuttaisivat rikoksen yhdessä. Esimerkiksi yksitáistapauksellinen yhteenliittymä vähäisen dopingaine-erän maahantuonniksi ei vielä tee teosta törkeää.

Ehdotuksen 4 kohdan mukaan törkeäksi dopingrikoksen tekisi myös dopingaineen le-

vittäminen alaikäisille. Kuten muussakin lainsäädännössä alaikäisillä tarkoitetaan alle 18-vuotiaita. Levittämistä olisi samalla tavoin ehdotetun 6 §:n 3 kohdassa niin vastikkeeton kuin vastikkeellinenkin toiminta eli dopingaineiden myyminen, välittäminen tai ilmaiseksi luovuttaminen. Aikuisella voi jo asemansa vuoksi — esimerkiksi kuntosalin ohjaajana tai valmentajana — olla mahdollisuus nuorten uteliaisuutta ja puutteellisia tietoja hyväksikäyttämällä levittää dopingainetta alaikäisille. Tunnusmerkistön edellyttämä kokonaisharkinta teon törkeydestä voisi taas joissain tilanteissa vaikuttaa siihen, ettei esimerkiksi alaikäisten kaveripiirin sisäisiä luovutuksia välttämättä pidettäisi törkeinä dopingrikoksina.

Ankaroittavat tekijät on tunnusmerkistössä lueteltu tyhjentävästi. Millään muilla kuin edellä kuvatuilla perusteilla dopingrikosta ei voitaisi pitää törkeänä. Riittävää ei vielä olisi se, että jokin laissa mainituista ankaroitamisperusteista täytyisi, vaan lisäksi rikoksen tulisi myös kokonaisuutena arvioiden olla törkeä. Toisaalta jos kokonaisarvostelu johtaa siihen, ettei tekoa ole pidettävä törkeänä, voivat ankaroitamisperusteet kuitenkin vaikuttaa rangaistukseen mittaamiseen normaaliasteikon sisällä.

Kuten edellisen pykälän perusteluissa on todettu ehdotetussa dopingrikossäännöksessä yritys on rinnastettu täytettyyn tekoon. Koska dopingrikoksen törkeän tunnusmerkistön soveltaminen edellyttää perustunnusmerkistön täyttymistä, olisi myös törkeän dopingrikoksen yritys rangaistavaa. Täytetyn teon ja yrityksen rangaistus mitattaisiin siis myös törkeässä dopingrikoksessa samalta asteikolta.

Ehdotettu rangaistusasteikko törkeästä dopingrikoksesta olisi vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

8 §. *Lievä dopingrikos.* Pykälän mukaan lievästä dopingrikoksesta rangaistaisiin silloin, kun tekoa on — dopingaineiden määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat huomioon ottaen — kokonaisarvostelun perusteella pidettävä vähäisenä.

Dopingaineen vähäinen määrä olisi keskeisin peruste pitää tekoa lievänä. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi kuitenkin aina kokonaisarviointia. Jos esimerkiksi kyseessä olisi aineen vaikean saatavuuden vuoksi eri-

tyisen arvokas dopingaine, ei pelkkä aineen vähäinen määrä välttämättä johtaisi siihen, että teko arvioitaisiin lieväksi. Kokonaisarviointiin vaikuttaisi luonnollisesti myös esimerkiksi se, että tekijä tietäisi dopingaineen epäpuhtauksiensa vuoksi sisältävän erityisen suuren terveystriskin. Kokonaisarvostelussa merkitystä voidaankin antaa sille, että dopingrikossäännöksillä pyritään ensisijaisesti suojelemaan terveyttä.

Lievästä dopingrikoksesta voitaisiin tuomita sakkorangaistus. Ehdotettu asteikko on sama kuin esimerkiksi rikoslain 46 luvun 5 §:n lievässä salakuljetuksessa. Ehdotettu säännös mahdollistaisi tavallista oikeudenkäyntiä yksinkertaisemman ja nopeamman rangaistusmääräysmenettelyn käytön lievässä tapauksissa.

Ehdotettua säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, kun kyseessä on vähäinen laitton dopingaineiden maahantuonti omaan käyttöön.

9 §. *Geenitekniikkarikos.* Geenitekniikka on yksi eläviä organismeja hyväksikäyttävän tekniikan eli biotekniikan osa-alue. Geenien tutkiminen, muuntelu ja monistaminen eli geenitekniikka pohjautuu niin sanotulle yhdistelmä-DNA-tekniikalle. Tällä tarkoitetaan sellaisia menetelmiä, joilla perintöainemolekyylejä voidaan solun ulkopuolella leikata ja liittää uudestaan toisiinsa halutulla tavalla. Nykyisin geenitekniikkaan kuuluu monia muitakin menetelmiä.

Geenitekniikalla on merkitystä paitsi tutkimustoiminnassa myös teollisuudessa ja maa- ja metsätaloudessa. Lääketeollisuudessa antibioottien ja rokotteiden valmistuksessa geenitekniikka on keskeisellä sijalla. Kemianteollisuudessa geenitekniikkaa sovelletaan esimerkiksi pesuaine-entsyymien tuotannossa. Elintarviketeollisuuden prosesseissa käytetään geenitekniikalla muunnettujen organismien tuottamia entsyymejä, jolloin näitä organismeja ei ole enää elintarvikkeissa. Elintarvike voidaan myös valmistaa geenitekniikalla muunnettujen organismien avulla siten, että näitä organismeja saattaa olla myös lopullisessa tuotteessa. Maa- ja metsätaloudessa geenitekniikkaa käytetään kasvinjalostuksessa esimerkiksi parantamaan kasvien satoisuutta. Ympäristönsuojelussa geenitekniikkaa voidaan käyttää hyödyksi jätve-

sien tai maaperän puhdistuksessa.

Geenitekniikalla eliöiden perimään voidaan aiheuttaa muutoksia, joita ei luonnossa tiedetä tapahtuvan. Geenitekniikka on vielä verraten uusi menetelmä ja geenitekniikan käytön sovellutukset ja lopputulokset ovat vielä osittain ennalta arvaamattomia. Vaikka suurimpaan osaan geenitekniisiä sovellutuksia ei todennäköisesti liity riskejä, ei riskien mahdollisuutta kuitenkaan voida kokonaan sulkea pois. Geenitekniikan käyttöön liittyvien riskien minimoimiseen tähtää myös alan kansainväliseen sääntelyyn pohjautuva geenitekniikkalaki. Geenitekniikkalaissa säännellään geenitekniikalla muunnettujen organismien valmistuksesta ja käytöstä suljetussa tilassa sekä tällaisten organismien tarkoituksellista levittämistä ympäristöön. Sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, geenitekniikan lautakunta ja lautakunnan määräämät tarkastajat toimivat valvontaviranomaisina. Geenitekniikan käytön valvonta perustuu suurelta osin ilmoitusjärjestelmään ja siihen liittyviin hyväksymismenettelyihin. Hallinnollisen valvonnan ja siihen liittyvien pakkokeinojen lisäksi geenitekniikkalain 39—41 §:ssä on geenitekniikkarikosta, törkeää geenitekniikkarikosta ja geenitekniikkarikkomusta koskevat rangaistussäännökset.

Geenitekniikkalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan geenitekniikkarikoksesta tuomitaan se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta valmistaa, käyttää, tuottaa, myy tai muutoin luovuttaa markkinoille geenitekniikalla muunnettuja organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita kyseisen lain tai sen nojalla annettujen säännösten, määräysten tai kieltojen vastaisesti. Momentin 2 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka geenitekniikkalain vastaisesti ottaa käyttöön geenitekniikalla muunnettuja organismeja käyttävän laitoksen tai sen osan. Rangaistavuus edellyttää, että teko on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa tai haittaa ihmisen terveydelle tai ympäristölle. Geenitekniikkarikoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Pykälän 2 momentin mukaan geenitekniikkarikoksesta voidaan tuomita myös se, joka laiminlyö geenitekniikkalaista johtuvia huolellisuus-, selvillääolo-, ilmoitus- ja kirjaamisvelvollisuuksia siten, että menettely on omiaan aihe-

uttamaan vaaraa tai haittaa ihmisen terveydelle tai ympäristölle.

Törkeäksi geenitekniikkarikoksen tekee 40 §:n mukaan se, että teolla aiheutetaan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai ympäristölle. Vaaran vakavuuden kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon muun muassa vaaran laaja ulottuvuus ja pysyvyys. Rangaistus törkeästä geenitekniikkarikoksesta on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Geenitekniikkarikkomuksesta on 41 §:n mukaan kyse silloin, kun teon kokonaisarvioinnin perusteella on aiheutettu ainoastaan vähäinen vaara tai vahinko terveydelle tai ympäristölle taikka tekoa on muiden rikokseen liittyvien seikkojen kokonaisarvioinnin nojalla pidettävä vähäisenä. Geenitekniikkarikkomuksesta voidaan tuomita sakkorangaistukseen.

Ehdotuksen mukaan geenitekniikkalain rikkomisesta säädettäisiin rangaistukset kokonaisuudessaan rikoslaisissa. Geenitekniikkarikoksesta säädettäisiin rangaistus rikoslain uudessa 44 luvun 9 §:ssä. Rikoslain 34 luvun 4 §:n 1 momentin uuden 5 kohdan mukaan tuomittaisiin rangaistus törkeistä geenitekniikkalain rikkomisista eli sellaisista teoista, jotka ovat omiaan aiheuttamaan yleistä hengen ja terveyden vaaraa. Lisäksi geenitekniikkalain rikkomisiin voidaan soveltaa ympäristön turmelemista koskevia rikoslain 48 luvun säännöksiä. Koska tavoitteena tässä hallituksen esityksessä on rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatetun keskittämisperiaatteen toteuttaminen, ei tässä yhteydessä ole arvioitu geenitekniikkarikossäännösten mahdollista laajempaa uudistamistarvetta. Geenitekniikkalain perusteluissa todettiin tavoin tällainen uudistamistarve on arvioitava myöhemmin erikseen.

Geenitekniikkarikosta koskevan ehdotetun rikoslain 44 luvun 9 §:n 1 kohdan mukaan rangaistaisiin geenitekniikalla muunnettujen organismien tai niitä sisältävien tuotteiden valmistaminen, käyttäminen, maahantuonti, myynnissäpito tai luovuttaminen markkinoille geenitekniikkalain tai sen nojalla annettujen säännösten, määräysten tai kieltojen vastaisesti. Kyseessä on yleissäännös, jota täydentäisi saman pykälän 2—5 kohdissa sää-

detty rangaistus erityisistä geenitekniikkalain velvoitteiden rikkomisista. Ehdotettua 1 kohtaa voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, kun rikotaan geenitekniikan lautakunnan geenitekniikkalain 22 §:n nojalla antamaa kieltoa käyttää toiminnassa geeniteknisesti muunnettuja organismeja. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös esimerkiksi siihen, joka rikkoo sosiaali- ja terveysministeriön geenitekniikkalain 24 §:n nojalla antamaa kieltoa myydä tai käyttää geenitekniikalla muunnettuja organismeja sisältävää tuotetta. Tuomitsemisen edellytyksenä luonnollisesti olisi, että myös muut, jäljempänä selostettavat tunnusmerkistöekijät täytyisivät.

Ehdotuksen 2 kohta koskee geenitekniikkalain muunnettuja organismeja käyttävän laitoksen tai sen osan käyttöönottoa. Kyseessä on yleensä geenitekniikkalain 4 luvussa tarkoitettu geenitekniikalla muunnettujen organismien käyttö suljetussa tilassa eli siten, että tällaisten organismien tahaton leviäminen väestön keskuuteen tai ympäristöön on mahdollisimman hyvin estetty eristämällä. Laitoksen tai sen osan käyttöönotto edellyttää geenitekniikkalain 15 §:n mukaan ilmoitusperusteista ennakkohyväksyntää tai kaikkein vaarattomimmiksi luokiteltujen organismien osalta tietyn määräajan kulumista ilmoituksen teosta. Ehdotetun 2 kohdan nojalla olisi rangaistavaa esimerkiksi geenitekniikalla muunnettuja organismeja käyttävän laitoksen käyttöönotto ennen kuin geenitekniikan lautakunta on hyväksynyt käyttöönottoa koskevan ilmoituksen — edellyttäen, että teko olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle.

Ehdotuksen 3 kohdan mukaan rangaistaan toiminnanharjoittajaa, joka jättää noudattamatta geenitekniikkalain 3 luvussa säädettyjä toiminnanharjoittajan yleisiä velvollisuuksia. Näitä ovat huolellisuusvelvoite (8 §), selvilläolovelvollisuus (9 §) ja velvollisuus ilmoittaa uusista tiedoista (11 §) sekä onnettomuuksista ja vaaratilanteista (12 §). Huolellisuusvelvoite tarkoittaa muun muassa toiminnanharjoittajan velvollisuutta laatia geenitekniikalla muunnetun organismin käyttöä koskeva riskiarviointi. Myös työtapojen tulee olla asiallisia esimerkiksi siten, että geeniteknisesti muunnettuja organismeja käsitellään niin, ettei niitä tahattomasti vapaudu ympä-

ristöön. Selvillä olovelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että toiminnanharjoittajan tulee muita paremmin perehtyä käsittelemisensä ja markkinoille luovuttamiensa geeniteknisesti muunnettujen organismien ominaisuuksiin sekä hankkia tarpeelliset tiedot niiden terveys- ja ympäristövaikutuksista. Uusia tietoja koskeva ilmoitusvelvollisuus tarkoittaa velvollisuutta ilmoittaa uusista, mahdollisesti haitallisia terveys- tai ympäristövaikutuksia koskevista tiedoista geeniteknikan lautakunnalle. Tällainen tieto voisi olla esimerkiksi se, että käytetyn geeniteknikalla muunnetun organismin luokka muuttuu. Organismit on luokiteltu niiden terveys- ja ympäristövaikutusten perusteella ja myös toiminnanharjoittajan velvollisuudet riippuvat näistä luokituksista. Ehdotettu 3 kohta koskisi vielä laiminlyöntiä ilmoittaa sellaisista onnettomuuksista tai vaaratilanteista, jotka ovat johtaneet tai olisivat voineet johtaa geeniteknisesti muunnettujen organismien vapautumiseen. Rankaiseminen myös näissä tapauksissa edellyttää, että teko on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle.

Ehdotuksen 4 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka laiminlyö geeniteknikkalain 10 §:ssä tarkoitetun kirjaamisvelvollisuuden. Valvonnan kannalta on keskeistä, että toiminnanharjoittaja pitää kirjaa geeniteknikalla muunnettujen organismien käytöstä sekä tutkimus- ja kehittämiskokeista. Rangaistavuus edellyttää, että teosta on ainakin abstraktia hengen tai terveyden vaaraa.

Ehdotuksen 5 kohdassa säädettäisiin vielä rangaistavaksi tiettyjen valvonnan kannalta keskeisten ilmoitusvelvollisuuksien laiminlyönti. Rangaistavaa olisi ensinnäkin laiminlyödä geeniteknikkalain 14 tai 14 a §:ssä tarkoitettu velvollisuus ilmoittaa laitoksen tai sen osan taikka geeniteknikalla muunnettujen organismien käyttönotosta. Toiseksi rangaistavaa olisi laiminlyödä geeniteknikkalain 17 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus geeniteknikalla muunnettujen organismien tutkimus- ja kehittämiskokeesta tai tällaisen kokeen tuloksista. Tutkimus- ja kehittämiskokeella tarkoitetaan geeniteknikalla muunnettujen organismien suoraa tai epäsuoraa tarkoituksellista päästöä ympäristöön suljetun tilojen ulkopuolelle. Tutkimus- ja kehittä-

miskokeena pidetään esimerkiksi eläviä geeniteknikalla muunnettuja organismeja sisältävillä lääkkeillä tehtäviä kliinisiä kokeita tai tuotekehittelyvaiheessa olevalla elintarvikkeella tehtävää koemarkkinointia. Kolmas ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti liittyisi tuotteiden markkinoille luovuttamiseen. Geeniteknikkalain 20 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on ilmoitettava geeniteknikan lautakunnalle ennen kuin geeniteknikalla muunnettuja organismeja sisältävä tuote luovutetaan ensimmäisen kerran Euroopan talousalueen markkinoille Suomen alueella. Tällainen tuote voidaan laskea markkinoille vasta, kun geeniteknikan lautakunta on tiettyjen edellytysten täytyttyä hyväksynyt ilmoituksen. Menettelyn tarkoituksena on estää vaarallisten tai puutteellisesti tutkittujen tuotteiden pääsy markkinoille.

Kaikkien edellä mainittujen kohtien osalta rikoksen toteutuminen edellyttää lisäksi, että teko on luonteeltaan vaarantava eli sellainen, että se on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Vaaran vaatimuksella tarkoitetaan samaa kuin terveysrikoksen yhteydessä. Kyseessä on abstrakti vaara eli teon on oltava sellainen, että se tekotyyppinä kokemusperäisesti yleensä aiheuttaa kyseisen vaaran. Geeniteknikkalain säännösten rikkominen siten, että teosta ei aiheudu edes abstraktia vaaraa, ei olisi ehdotuksen mukaan enää rangaistavaa. Hallinnollinen valvonta ja siihen liittyvät hallinnolliset pakkokeinot ovat riittäviä tällaisiin rikkeisiin puuttumiseen.

Nykyisestä säännöksestä poiketen geeniteknikkarikoksen tunnusmerkistössä ei enää mainittaisi vaaran aiheuttamista ympäristölle. Tarkoituksena on välttää päällekkäisyyttä rikoslain tunnusmerkistöissä. Silloin kun geeniteknikkalain säännöksiä rikkomalla turmellaan ympäristöä, tulevat rikoslain ympäristörikosluvun säännökset aina sovellettaviksi — tilanteesta riippuen joko geeniteknikkarikossäännöksen ohella tai sen sijasta. Geeniteknikkalain säännöksiä rikkomalla tehtyyn ympäristön turmelemiseen voidaan soveltaa myös rikoslain oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä.

Ehdotetussa geeniteknikkarikossäännöksessä rangaistavuus edellyttäisi tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Kun arvioidaan

sitä, onko kyseessä törkeä huolimattomuus, huomiota voidaan kiinnittää muun muassa siihen, kuinka olennaisesti huolellisuusvelvoitteita on rikottu ja kuinka suuri merkitys velvoitteiden rikkomisella on ollut.

Ehdotetun pykälän 1—5 kohdissa tarkoitettu toiminta olisi rangaistavaa silloin, kun se on geenitekniikkalain tai sen nojalla annettujen säännösten taikka yleisten tai yksittäistapausta koskevien määräysten tai kieltojen vastaista. Niinpä rangaistussäännöstä ei voitaisi soveltaa esimerkiksi ihmisen perintöaineksen muuntamiseen geenitekniikalla, koska geenitekniikkalaki ei koske tällaista toimintaa (geenitekniikkalain 2 §:n 4 momentti).

Ehdotettu säännös korvaisi nykyisen geenitekniikkalain 39 §:n (geenitekniikkarikos) ja 41 §:n (geenitekniikkarikkomus). Ehdotetun säännöksen rangaistusasteikko olisi sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Ehdotettu enimmäisrangaistus olisi matalampi kuin nykyisestä geenitekniikkarikoksesta tuomittava kahden vuoden enimmäisrangaistus. Törkeämmistä teoista voitaisiin kuitenkin tuomita terveyden vaarantamista koskevan rikoslain 34 luvun 4 §:n uuden 5 kohdan mukaan. Sovellettaviksi voisivat tulla myös ympäristön turmelemista koskevat rikoslain 48 luvun säännökset tai törkeää terveyden vaarantamista koskeva rikoslain 34 luvun 5 §. Toisaalta rangaistuksia geenitekniikkalaista rikoslakiin siirrettäessä poistuisi myös erillinen lieviä tekemuotoja koskeva sakkosäännös. Ehdotetun säännöksen mukaan sakkorangaistus voitaisiin tuomita esimerkiksi silloin, kun teosta on vain vähäinen vaara toisen terveydelle. Lähellä rangaistusasteikon ylärajaa liikuttaisiin esimerkiksi silloin, jos teko olisi omiaan vakavasti vaarantamaan toisen henkeä aiheuttamatta silti yleistä vaaraa. Vaaran aiheuttamista koskevaa rikoslain 21 luvun 13 §:ää voitaisiin taas soveltaa silloin, jos teolla yhdelle henkilölle aiheutettu vakava vaara olisi konkreettinen.

10 §. *Ydinenergian käyttörikos.* Ehdotettu säännös korvaisi nykyiset ydinenergiain ja ydinvastuulain rangaistussäännökset. Rangaistavan käyttäytymisen ala säilyisi nykyisellään.

1 momentti. Ydinenergiain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastai-

sesta toiminnasta voidaan jo nykyisinkin tuomita rangaistus rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun tai ympäristörikoksia koskevan 48 luvun mukaan. Tekoihin, jotka eivät täytä näin vakavien rikosten tunnusmerkistöä, sovellettaisiin ehdotettua rikoslain 44 luvun säännöstä.

Ehdotetun muutoksen jälkeen kaikki ydinenergiaan liittyvät rangaistussäännökset olisivat rikoslaissa.

Ydinenergiainsäädännön yksi keskeinen tavoite on huolehtia siitä, että ydinenergian käyttö on ihmisen ja ympäristön kannalta turvallista ja tapahtuu yhteiskunnan kokonaisedun mukaisesti. Myös ydinaseiden leviämisen estäminen kuuluu lainsäädännön tavoitteisiin. Lisäksi ydinenergiaa koskevien säännösten sisältöön ovat vaikuttaneet kansainväliset sopimusvelvoitteet. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi ydinenergiainlaissa säädetään ydinenergian käytön yleisistä periaatteista, ydinenergian käytön luvanvaraisuudesta, valvonnasta ja toimivaltaisista viranomaisista sekä ydinjätehuollon toteuttamisesta. Rikosoikeudellisista seuraamuksista säädetään ydinenergiain 11 luvussa.

Voimassa olevan ydinenergiain 72 §:n 1 momentissa säädetään luvattomasta ydinenergian käytöstä rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Saman pykälän 2 momentissa on luettelo teoista, joihin syyllistyvä tuomitaan ydinenergiain rikkomisesta sakkoon tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen, jollei teko ole rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun tai ympäristörikoksia koskevan 48 luvun mukaan rangaistava.

Ehdotetun ydinenergian käyttörikoksen *1 kohtaa* sovellettaisiin ydinenergian käyttöön ilman asianmukaista lupaa tai ydinenergian käyttöluvan ehtojen noudattamatta jättämiseen. Nämä käyttöluvan ehdot perustuvat ydinenergiain 25 §:n säännökseen. Esimäisen kohdan mukaan voitaisiin rangaista esimerkiksi silloin, kun tutkimuslaboratorio jatkaa toimintaansa vaikka lupa on mennyt umpeen. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös silloin, kun tutkimuslaboratorio toimii laajemmin kuin myönnetty lupa oikeuttaa: esimerkiksi käyttää tutkimustoiminnassa materiaalia, jota lupaehdot eivät kata. Koska ydinenergiain mukaan myös ydinlaitoksen

rakentaminen on ydinenergian käyttöä, tuomittaisiin rangaistus myös luvattomasta ydinlaitoksen rakentamisesta 1 kohdan mukaan.

Momentin 2 kohdan mukaan rangaistaisiin ydinenergian käytön turvallisuutta, ydinjätehuoltoon liittyvää huolehtimisvelvollisuutta, turva- ja valmiusjärjestelyjä tai sellaisia pelastuspalvelujärjestelyjä, jotka eivät kuulu viranomaisille, koskevien säännösten tai määräysten noudattamisen laiminlyönti. Näistä velvollisuuksista huolehtiminen kuuluu ydinenergilain 9 §:n mukaisesti luvanhaltijalle. Ehdotetun 2 kohdan mukaan tuomittaisiin siis rangaistus ydinenergilain 9 §:n mukaisen luvanhaltijan velvollisuuksien rikkomisesta. Rangaistavaa olisi myös näitä velvollisuuksia koskevien, ydinenergilain nojalla annettujen säännösten taikka yleisten tai yksittäistapausta koskevien määräysten rikkominen. Ydinenergian käytön turvallisuudella tarkoitetaan ydinenergilain 6 §:n mukaan sitä, että ydinenergian käytön on oltava turvallista eikä siitä saa aiheutua vahinkoa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle. Ydinenergian käytöstä aiheutuu säteilyä ja ydinenergian käyttö voi aiheuttaa vaaraa. Ydinenergian käytön ehdottomaksi edellytykseksi onkin asetettu vaaran pitäminen hyväksyttävällä tasolla. Ydinenergilain 9 §:n mukaan luvanhaltijan, jonka toiminnan seurauksena syntyy tai on syntynyt ydinjätettä, on huolehdittava kaikista näiden jätteiden ydinjätehuoltoon kuuluvista toimenpiteistä ja niiden valmistelmisestä sekä vastattava niiden kustannuksista. Ydinjätehuollolla tarkoitetaan ydinjätteiden talteenottamista, säilyttämistä, käsittelemistä ja loppusijoittamista. Turvajärjestelyillä tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen ydinenergian käytön suojaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta, esimerkiksi terrori-iskuilta. Valmiusjärjestelyt ovat ydinvahinkojen rajoittamiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Ydinenergilain 9 §:n mukaan luvanhaltijan velvollisuuksiin kuuluu huolehtia myös sellaisista muista ydinvahinkojen rajoittamiseksi tarpeellisista järjestelyistä, jotka eivät kuulu viranomaisille. Tällä tarkoitetaan muita kuin viranomaisille kuuluvia pelastuspalvelujärjestelyjä. Myös näiden velvollisuuksien laiminlyönti olisi rangaistavaa 2 kohdan mukaan. Ehdotetun rangaistussäännöksen rikkomiseen syylistyisi esimerkiksi

se, joka laiminlyö ydinjätehuoltoa koskevien suunnitelmien toimittamisen viranomaiselle. Tätä kohtaa voitaisiin soveltaa myös silloin, kun rikotaan valtioneuvoston ydinenergilain 81 §:n nojalla antamia ydinenergian käytön turvallisuutta, turva- ja valmiusjärjestelyjä tai pelastuspalvelujärjestelyjä koskevia yleisiä määräyksiä. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös säteilyturvakeskuksen ydinenergilain 55 §:n nojalla antamien ydinenergian käytön turvallisuutta koskevien yksityiskohtaisten määräysten rikkomiseen.

Momentin 3 kohdan mukaan rangaistaisiin, jos ydinenergilain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettu jätehuoltovelvollinen — eli luvanhaltija, jonka toiminnan seurauksena syntyy tai on syntynyt ydinjätettä — jättäisi täyttämättä ydinenergilain 7 luvun mukaisen varautumisvelvollisuutensa ydinjätehuollon kustannuksiin. Ehdotetun kohdan perusteella olisi rangaistavaa esimerkiksi jättää hoitamatta ydinenergilain 42 §:n mukaiset ydinjätehuoltomaksut tai jättää luovuttamatta ydinenergilain 44 §:ssä säädetyt vakuudet valtiolle. Saman kohdan mukaan rangaistaisiin myös silloin, jos ydinlaitoksen käyttämiseen ryhdytään siihen myönnetyn luvan perusteella ennen kuin kauppa- ja teollisuusministeriö on ydinenergilain 20 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisesti todennut, että varautuminen ydinjätehuollon kustannuksiin on järjestetty ydinenergilain mukaisesti. Lisäksi ehdotetun kohdan perusteella olisi rangaistavaa jättää ilmoittamatta ilmoitusvelvollisuuden alaisesta toiminnasta. Säännöksessä tarkoitetaan sellaista toimintaa, joka on ydinenergilain 2 §:n 2 momentin nojalla vapautettu luvanhakovelvollisuudesta, mutta jota kuitenkin koskee ydinenergilain 76 §:n 1 momentin mukainen ilmoitusvelvollisuus.

Momentin 4 kohtaa sovellettaisiin silloin, kun myönnetyn luvan perusteella ryhdytään käyttämään ydinlaitosta tai, aloittamatta ydinlaitoksen rakentamista, ryhdytään muutoin käyttämään ydinenergiaa ennen kuin säteilyturvakeskus on ydinenergilain 20 §:n 2 momentin tai 21 §:n 2 momentin mukaisesti todennut turvallisuusvaatimukset täytetyiksi, turva- ja valmiusjärjestelyt riittäviksi, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellisen valvonnan asianmukaisesti järjestetyksi ja vahingonkorvausvastuun toiminnan yhtey-

dessä sattuvan ydinvahingon varalta järjestetyksi siitä säädetyllä tavalla. Ydinlaitoksen käyttämiseen ryhtyminen myönnetyn luvan perusteella edellyttää aina, että säteilyturvakeskus on todennut edellä mainitut ydinenergiain 20 §:n 2 momentin mukaiset vaatimukset täytetyiksi. Sen sijaan muuhun ydinenergian käyttöön voidaan ydinenergiain 21 §:n 2 momentin mukaan joissain tilanteissa, toiminnan laadusta riippuen, ryhtyä jo myönnetyn luvan perusteella. Säteilyturvakeskus ratkaisee, milloin toiminta edellyttää luvan lisäksi myös etukäteisvarmistautumista siitä, että ydinenergiain 21 §:n 2 momentin mukaiset velvollisuudet on täytetty.

Momentin 5 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka muusta kuin turvallisuuden varmistamiseksi pakottavasta syystä estää tai haittaa ydinenergian käytön valvontaa varten asennetun laitteen toimintaa. Kyseessä ovat ydinenergiain 63 §:ssä tarkoitetut, ydinaseiden leviämisen estämistä koskevaa valvontaa varten asennetut laitteet.

Momentin 6 kohdan mukaan tuomittaisiin ydinenergiain 63 §:n 1 momentin 5 kohdassa asetettujen velvollisuuksien rikkomisesta.

Ydinenergian käyttörikos voitaisiin tehdä tahallisesti tai huolimattomuudesta. Koska ydinenergian käyttö vaatii vaarallisuutensa vuoksi erityistä huolellisuutta, rikoksen tunnusmerkistön täyttäisi myös perustasoinen tuottamus. Erillistä vaaravaatimusta tunnusmerkistöön ei sisälly. Rikoslain säännöksen kattavuuden ja ydinenergiaa koskevan tiukan valvonnan vuoksi ydinenergiain 63 §:n 1 momentin 5 kohdassa asetettuja velvollisuuksia ei ehdoteta jätettäväksi sakkosäännöstä.

Rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuotta. Ydinenergiain 72 §:ssä enimmäisrangaistus on nykyisin kaksi vuotta vankeutta. Ehdotus rangaistusasteikon laskemiseen liittyy rikoslain kokonaisuudessaan omaksuttuun periaatteen poistamiseen asteikoista turhaa väljyyttä. Asteikon laskemista voidaan perustella sillä, että vakavampiin tekoihin soveltuisivat rikoslain muut — lähinnä yleisvaarallisia rikoksia ja ympäristörikoksia koskevat — säännökset. Esimerkiksi ydinlaitoksen käyttämiseen ryhtymisestä ilman viranomaisen erityisesti turvallisuuteen liittyviä varmistustoimenpiteitä tuomittaisiin rangaistus ehdotettavan rikoslain 44 luvun 10 §:n 1 momentin 4 kohdan

mukaan. Enimmäisrangaistus olisi tällöin yksi vuosi vankeutta. Jos toiminta kuitenkin olisi sellaista, että se olisi omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa, sovellettaisiin rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun 4 §:n 4 kohtaa (terveyden vaarantaminen). Enimmäisrangaistus olisi tällöin neljä vuotta vankeutta — ja törkeän rikoksen tapauksessa (rikoslain 34 luvun 5 §, törkeä terveyden vaarantaminen) kymmenen vuotta vankeutta.

2 momentti. Ydinenergian käyttörikosta koskevaa säännöstä sovellettaisiin myös tuomittaessa rangaistusta ydinvastuulain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai taloudellisen takuun asettamisen laiminlyönnistä. Ydinvastuulain 23 §:n mukaan tulee Suomessa olevan ydinlaitoksen haltijalla olla Vakuutusvalvontaviraston hyväksymä vakuutus ydinvahingosta johtuvan vastuun varalta. Saman lain 28 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto voi vapauttaa vakuuttamisvelvollisuudesta laitoksenhaltijan, joka asettaa muun yhtä turvaavan taloudellisen takuun ja lisäksi osoittaa huolehtineensa syntyvien vahinkojen korvausjärjestelyistä. Ehdotettu säännös vastaisi ydinvastuulain nykyistä 41 §:ää. Keskittämisperiaatteen toteuttaminen aiheuttaisi kuitenkin enimmäisrangaistuksen nousemisen kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen. Rangaistussäännöksen siirtämisellä rikoslakiin ei tältä osin kuitenkaan tavoitella muutoksia kyseisestä rikoksesta mitattavan rangaistuksen pituuteen.

11 §. Räjähderikos. Ehdotettu pykälä korvaisi voimassa olevan rikoslain 44 luvun räjähdysaineita koskevat säännökset sekä räjähdysvaarallisista aineista annetun lain vankeusuhkaiset rangaistussäännökset.

Voimassa olevan rikoslain 44 luvun 1 §:ssä säädetään räjähdysaineen varomattomasta käsittelystä sakkorangaistus. Ruudin tai muun räjähdysaineen valmistamisesta, varastossa tai kaupan pitämisestä ilman laillista oikeutta voidaan 4 §:n 2 momentin mukaan rangaista sakolla tai enintään yhdellä vuodella vankeutta. Räjähdysvaarallista aineista annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan tuomitaan se, joka antamalla väärän ilmoituksen tai salaamalla laadun tai muuta vilppiä käyttämällä rikkoo kyseistä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä. Rangaistus on sakkoa tai

vankeutta enintään kaksi vuotta. Saman pykälän 2 momentin mukaan voidaan tuomita sakkorangaistukseen se, joka muutoin kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo räjähdysvaarallisista aineista annettua lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä. Räjähdyksivaarallisista aineista annetun lain rangaistussäännöksiä sovelletaan vain, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ehdotetun säännöksen mukaan räjähderikoksesta rangaistaisiin sitä, joka räjähdysvaarallisista aineista annetun lain taikka sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti valmistaa, tuo maahan, käyttää, pitää hallussaan, varastoi, säilyttää, kuljettaa, pitää myynnissä tai luovuttaa vaarallista ainetta tai tuotetta.

Ehdotettu säännös koskisi kaikkia niitä aineita ja tuotteita, joita räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa tarkoitetaan. Räjähderikossäännöstä voitaisiin soveltaa siten paitsi räjähdysaineiden myös esimerkiksi palavien nesteiden ja kaasujen käsittelyyn.

Ehdotettu säännös on rakenteeltaan ja tekokuuoluetteloltaan samankaltainen kuin 1 §:n terveystuotetuossäännös. Räjähderikoksen tunnusmerkistö ei kuitenkaan edellytä, että teko olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa. Räjähdyksivaarallisia aineita voidaan pitää sinänsä niin vaarallisina aineina, että jonkinasteinen vaaran syntyminen niitä säännösten vastaisesti käsiteltäessä on siinä määrin ilmeistä, ettei erillistä vaarakriteeriä säännöksessä tarvita. Syyksiluettavuusvaatimukseksi ehdotetaan tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Syyksiluettavuusvaatimus on korkeampi kuin esimerkiksi 12 §:ssä, joka myös osittain koskee räjähdysvaarallisia aineita.

Räjähdyksivaarallisista aineista annetun lain nojalla on annettu muun muassa räjähdeasetus (473/1993), nestekaasuasetus (711/1993), maakaasuasetus (1058/1993), asetus vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista (59/1999) ja asetus räjähteiden vaatimustenmukaisuuden toteamisesta (1384/1994). Kokonaisuudessaan rangaistavan käyttäytymisen ala hahmottuu näiden alemmanasteisten säännösten perusteella. Esimerkiksi vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annetun

asetuksen mukaan varastointi edellyttää toiminnan laajuudesta riippuen lupaa tai ilmoitusta. Niinpä ehdotetun räjähderikossäännöksen perusteella rangaistavaa voisi olla esimerkiksi tällaisen kemikaalin laajamittainen varastointi ilman turvatekniikan keskukselta saatua lupaa. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitettua räjähdysvaarallisista aineista annettujen säännösten vastaista varastointia olisi myös se, että elinkeinonharjoittaja vältyäkseen tällaiselta lupamenettelyltä ilmoittaisi varastoimansa kemikaalimäärät todellista pienemmiksi ja näin turvautuisi ilmoitusmenettelyyn. Viimeksi mainitussa tilanteessa sovellettavaksi voisi tulla räjähderikossäännöksen lisäksi väärän todistuksen antamista viranomaiselle koskeva rangaistussäännös (rikoslain 16 luvun 8 §). Viranomaisille annettavien tietojen oikeellisuudella on räjähdysvaarallisten aineiden valvonnan kannalta olennainen merkitys, koska räjähdysvaarallisten aineiden käytön valvonta perustuu suurelta osin ilmoitusmenettelyyn. Ilmoitusten sisältämien tietojen perusteella voidaan esimerkiksi ratkaista minkälainen rakentaminen lähialueelle on sallittua.

Ehdotettua räjähderikossäännöstä voitaisiin soveltaa myös esimerkiksi ilotulitusvälineiden kauppaan silloin, kun valmistaja tai maahantuoja ei ole hakenut myytävälle tuotteelle räjähdeasetuksen 33 §:n mukaista teknillisen tarkastuskeskuksen hyväksyntää.

Suurin osa räjähdysvaarallisia aineita koskevista säännöksistä ja määräyksistä velvoittaa elinkeinonharjoittajia. Joukosta löytyy kuitenkin myös säännöksiä, jotka koskevat muitakin kuin ammattinsa puolesta tällaisten aineiden parissa työskenteleviä. Räjähderikossäännöksen perusteella voitaisiin tuomita esimerkiksi räjähteen luvattomasta hallussapidosta. Esimerkiksi räjähdeasetuksen 70—73 §:ssä säädetään räjähteiden säilytyksestä ja saman asetuksen 77—82 §:ssä säädetään pyroteknisten välineiden, kuten ilotulitusvälineiden, käytöstä.

Rangaistus räjähderikoksesta olisi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Räjähderikossäännöksen toissijaisuus voi olla merkityksellinen tarkasteltaessa teon suhdetta rikoslain 34 luvussa tarkoitettuihin rikoksiin. Joka räjäyttää jotain siten,

että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa tai teosta on yleistä erittäin huomattavan taloudellisen vahingon vaaraa, tuomitaan tuhotyöstä rikoslain 34 luvun 1 §:n mukaan. Tuhotyöstä tuomittava enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta. Myös rikoslain 34 luvun 3 §:n törkeää tuhotyötä ja 8 §:n törkeää yleisvaaran tuottamista koskevissa säännöksissä on ehdotettua räjähdeterikossäännöstä ankarampi asteikko.

Yleisvaarallisen rikoksen valmistelua koskevan rikoslain 34 luvun 9 §:n mukaan rangaistaan sitä, joka tehdäkseen yleisvaarallisen rikoksen pitää hallussaan pommia, muuta räjähdettä, vaarallista laitetta tai ainetta. Teosta tuomittava enimmäisrangaistus on sama kuin ehdotettu räjähdeterikoksen asteikko eli kaksi vuotta vankeutta. Ulkonaisesti valmisteluna voidaan pitää pommin tai muun vaarallisen aineen hallussapitoa. Yleisvaarallisen rikoksen valmistelua koskevan säännöksen soveltaminen edellyttää kuitenkin myös selvää aikomusta tehdä yleisvaarallinen rikos. Aikomus voi ilmetä esimerkiksi siten, että pommia on alettu kuljettaa yleisvaarallisen rikoksen tekemiseksi suunniteltuun paikkaan. Sen sijaan pommin tai muun räjähteen muusta laittomasta hallussapidosta voitaisiin rangaista ehdotetun 44 luvun 11 §:n mukaan.

Räjähdysvaaralliset aineet voivat ympäristöön joutuessaan aiheuttaa myös ympäristön pilaantumista, niinpä sovellettaviksi voivat tulla myös rikoslain 48 luvun ympäristörikossäännökset.

Jäljempänä selostettavassa rikoslain 44 luvun 12 §:ssä säädetään muun muassa räjähdysvaarallisten aineiden tai tuotteiden varomattomasta käsittelystä. Tuomittava enimmäisrangaistus on kuusi kuukautta vankeutta ja säännös on toissijainen. Niinpä 11 §:n räjähdeterikossäännöstä sovellettaisiin ensisijaisesti myös räjähdysaineen varomattomaan käsittelyyn. Varomatonta käsittelyä koskevaa 12 §:ää taas voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, kun kyseessä on perustasoinen huolimattomuus.

12 §. *Varomaton käsittely.* Ehdotettu säännös koskisi eräiden vaarallisten laitteiden ja aineiden varomatonta käyttöä, käsittelyä ja säilyttämistä. Käsittelyllä tarkoitetaan aktiivisia toimia tai menettelytapoja, jotka

kohdistuvat sellaisiin säännöksessä mainittuihin laitteisiin tai aineisiin kuten ampumaseisiin, räjähdysaineisiin, kemikaaleihin, radioaktiivisiin aineisiin ja säteilylaitteisiin sekä tuleen. Käsittelyyn rinnastetaan ehdotetussa säännöksessä säilyttäminen, jolla tarkoitetaan passiivista käsittelyä eli lähinnä varastointia tai hallussapitoa.

Säännöksessä tarkoitettujen laitteiden ja aineiden käytöstä, käsittelystä ja säilyttämisestä on yksityiskohtaisia lain ja sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, joiden rikkomisesta rangaistaisiin ehdotetun säännöksen nojalla. Siltä osin kuin säännöksiä tai määräyksiä ei ole, varomattomasta käsittelystä rankaiseminen perustuisi yleisen huolellisuusvelvoitteen laiminlyöntiin. Jokaisen tulee kykyjensä mukaan varmistaa toimintansa turvallisuus ennen kuin hän alkaa käsitellä vaarallisia laitteita ja aineita.

Rangaistussäännöksessä mainittaisiin, minkä laitteiden tai millaisten aineiden käsittelyä säännös koskisi. Rangaistavan käsittelyn tulisi olla jonkin säännöksen tai määräyksen vastaisen teon taikka varomattomuuden tulos. Tapaturmasta aiheutunut seuraus ei kuuluisi säännöksen soveltamisalaan.

Säännöksessä edellytetyn hengen tai terveyden vaaran ei tarvitsisi olla kysymyksessä olevassa tapauksessa nimenomaisesti ilmenevä mahdollisuus seurauksen syntymiseen, vaan riittäisi, että teko on luonteeltaan sellainen, että se yleensä aiheuttaa tällaista vaaraa. Sen sijaan toisen omaisuudelle aiheutetun vaaran tulisi olla konkreettinen. Pelkästään oman hengen, terveyden tai omaisuuden vaarantamisesta ei rangaistaisi. Vahinkoa tai muuta seurausta ei rangaistussäännös edellyttäisi eikä se siihen sisältyisi, vaan vahingon aiheuttamisesta rangaistaisiin erikseen. Varomattomasta käsittelystä ei kuitenkaan tuomittaisi, jos teosta on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus.

Varomattoman käsittelyn ei tarvitsisi olla välttämättä tahallista, vaan rikoksen tunnusmerkistön täyttäisi myös perustasoinen huolimattomuus.

Usein varomattomaan käsittelyyn syyllistyttäisiin jonkin säännöksen tai määräyksen vastaisella menettelyllä. Määräys tulisi olla annettu virallisen toimivallan rajoissa. Viranomaisen tai yksityishenkilön toiselle an-

tama ohje tai suositus ei täyttäisi tätä vaatimusta. Yleisen varovaisuusvelvoitteen rikkomisen tulisi kysymyksiin lähinnä sellaisissa tilanteissa, joista ei ole olemassa menettelytapamääräyksiä. Esimerkkinä tällaisesta voidaan mainita tulen käsittely.

Varomatonta käsittelyä koskevan säännöksen 1 kohta koskisi ampuma-aseen, tulen ja räjähdysvaarallisen aineen tai tuotteen käsittelyä. Voimassa olevan 44 luvun 1 §:n rangaistussäännös koskee ladatun ampuma-aseen jättämistä sellaiseen paikkaan, jossa toinen voi aiheuttaa sillä vahinkoa, ja muuta ampuma-aseen varomatonta pitelyä. Saman luvun 21 §:n säännös laukauksen ampumisesta asumuksen läheisyydessä on myös tarkoitus korvata varomatonta käsittelyä koskevalla säännöksellä. Ehdotetun säännöksen soveltamisala ja nykyinen rangaistavuuden ala pysyisivät ampuma-aseiden varomattoman käytön osalta ennallaan. Sen sijaan uutta säännöstä ei voitaisi soveltaa sellaiseen ammuskeluun ja ilotulitusvälineiden käyttöön, jotka häiritsevät lähinnä toisten rauhaa, mutta eivät vaaranna turvallisuutta.

Ampuma-aseella tarkoitettaisiin samaa kuin ampuma-aselainsäädännössä. Maaliskuun alussa 1998 voimaan tullut uusi ampuma-aselaki (1/1998) sisältää myös ampuma-aserikosta, törkeää ampuma-aserikosta ja ampuma-aserikkomusta koskevat rangaistussäännökset. Ampuma-aselain rangaistussäännökset ja ehdotettu varomatonta käsittelevä koskeva säännös olisivat osittain päällekkäisiä. Varomatonta käsittelyä koskeva säännös olisi kuitenkin toissijainen. Ampuma-aserikoksen ja törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikot ovat ankarammat kuin ehdotetun varomatonta käsittelyä koskevan säännöksen, joten niitä sovellettaisiin ensisijaisesti. Sen sijaan joissain tilanteissa voitaisiin joutua pohtimaan sitä, sovelletaanko sakonuhkaista ampuma-aserikkomussäännöstä vai kuuden kuukauden enimmäisrangaistuksen mahdollistavaa varomatonta käsittelevä koskevaa säännöstä. Ampuma-aselain perusteluissa (HE 183/1997 vp) todetaan esimerkiksi, että ampuma-aserikkomuksena rangaistaisiin muun muassa aseiden säilyttäminen seinällä ilman, että se olisi lukittuna. Jotta ankarampaa, rikoslakiin ehdotettua varoma-

tonta käsittelyä koskevaa säännöstä voitaisiin soveltaa, tulisi teosta aiheutua ainakin abstraktia vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai konkreettista vaaraa toisen omaisuudelle. Mikäli kyse siis olisi pelkästään ampumaselain 106 §:n säilytystä koskevan säännöksen rikkomisesta sovellettaisiin ampuma-aserikkomussäännöstä. Jos teosta kuitenkin aiheutuisi tätä ilmeisempää vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, tuomittaisiin rangaistus ehdotettavan varomatonta käsittelevä koskevan säännöksen mukaan. Rikoslain kokonaisuudistuksessa ainakin ampuma-aselain vankeusuhkaiset rangaistussäännökset siirretään myöhemmin rikoslakiin. Tässä yhteydessä näiden säännösten ja nyt ehdotetun varomatonta käsittelevä koskevan säännöksen suhteet arvioidaan kattavasti.

Tulen varomaton käsittely rangaistaisiin tämän säännöksen mukaan erityisesti silloin, kun se on omiaan vaarantamaan toisen omaisuutta. Jos tulen sytyttäminen on omiaan aiheuttamaan yleistä vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, siitä rangaistaisiin 34 luvun mukaisena tahallisena tai tuottamuksellisena yleisvaarallisena rikoksena. Jos tahallisesta varomattomasta tulen käsittelystä syntyy taloudellista vahinkoa, teko voidaan arvostella vahingonteoksi, jonka rangaistusasteikko on ankarampi kuin varomattoman käsittelyn asteikko. Varomatonta käsittelyä koskevaan säännökseen ehdotetaan toissijaisuuslauseketta, jonka mukaan tätä säännöstä ei sovellettaisi, jos teosta on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus. Rangaistusasteikkojen ankaruuden vertailua voidaan joutua suorittamaan myös varomattoman käsittelyn ja 21 luvun rikosten välillä.

Varomattoman käsittelyn rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakkoa tai enintään kuutta kuukautta vankeutta. Voimassa olevassa 44 luvussa on varomattomasta tulenkäsittelystä rangaistussäännöksiä erityisesti 20 ja 22 §:ssä. Näiden pykälien perusteella voidaan tuomita vain sakkorangaistus. Myös pelästusuojelua koskevien säännösten rikkomisesta säädetään sakkorangaistus.

Myös räjähdysvaarallisten aineiden tai tuotteiden varomaton käsittely säädettäisiin rangaistavaksi tässä säännöksessä. Räjähdysvaarallisilla aineilla tarkoitetaan räjähdysai-

neita, palavia nesteitä tai kaasuja sekä niihin verrattavia helposti syttyviä aineita. Ehdotettu rangaistusasteikko olisi kuitenkin lievempi kuin 11 §:n mukainen räjähdeterikoksen asteikko. Siksi räjähdysaineen hallussapidosta rangaistaisiin 11 §:n mukaan. Varomattomana käsittelynä jäisi siten rangaistavaksi vain muu kuin 11 §:ssä mainittu varomattomuus räjähdysaineen käsittelyssä, esimerkiksi huolimattomuudesta tapahtuva räjähdysaineiden käsittely siten, että teko olisi kuitenkin omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai siitä olisi vaaraa toisen omaisuudelle.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin kemikaalien varomattomasta käsittelystä. Voimassa olevan 44 luvun 1 §:ssä on rangaistussäännös myrkyä huolimattomasta käsittelystä tai säilytyksestä. Myrkyä käsitteestä on kuitenkin lainsäädännössämme luovuttu myrkyä kumoavan kemikaalilain tultua voimaan 1.9.1990. Kemikaalilaissa vaaralliset kemikaalit jaetaan terveydelle ja ympäristölle vaarallisiin sekä palo- ja räjähdysvaarallisiin. Kun varomatonta käsittelyä koskevalla rangaistussäännöksellä pyritään estämään paitsi toisen terveyden vaarantaminen myös muun vahingonvaaran aiheuttaminen toisen omaisuudelle, ehdotettu säännös koskisi kaikkia edellä mainittuja kemikaalilain luokituksen mukaisia kemikaaleja.

Koska vaarallisten aineiden tarkkaa luetteloa on mahdoton etukäteen laatia, rangaistavaksi olisi säädettävä myös muun vaarallista kemikaalia vastaavan aineen varomatonta käsittely. Tällainen aine voisi olla esimerkiksi torjunta-aine. Torjunta-aineita voivat olla myös muut kuin kemikaalit, esimerkiksi biologiset torjunta-aineet ja geeniteknisesti muunnetut organismit. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös esimerkiksi biosidivalmistisiin.

Jätteiden käsittelystä säädetään jätelaissa (1072/1993), jossa on myös sakkorangaistussäännös. Vakavammista jätelain säännösten rikkomisista tuomitaan rangaistus rikoslain ympäristörikoksia koskevan 48 luvun mukaan. Myös jätelain säännösten rikkomisiin voitaisiin joissain tilanteissa soveltaa ehdotettua varomatonta käsittelyä koskevaa säännöstä. Jos esimerkiksi jätelain 17 §:n 1 momentin nojalla annettua kunnallista jätehuol-

tomääräystä jätteen säilyttämisestä on rikottu, tuomittaisiin rangaistus jätelain jäterikkomusta koskevan säännöksen mukaan tai — jos toiminnasta on aiheutunut vähintään abstraktia vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka konkreettista vaaraa toisen omaisuudelle — voitaisiin soveltaa ehdotettua rikoslain 44 luvun säännöstä.

Sekä kemikaalilain että torjunta-ainelain osalta varomatonta käsittelyä koskevan säännöksen tunnusmerkistöä joudutaan arvioimaan myös suhteessa ehdotettuun 1 §:n terveysrikossäännökseen, joka voidaan toteuttaa myös molempia edellä mainittuja lakeja rikkomalla. Rangaistusasteikko molemmissa ehdotetuissa säännöksissä on sama, mutta esimerkiksi vaaditun tahallisuuden asteen tai omaisuudelle aiheutetun vaaran suhteen tunnusmerkistöt poikkeavat toisistaan. Varomatonta käsittelyä koskeva säännös on soveltamisalaltaan laajempi. Kuten edellä 1 §:n perustelujen yhteydessä on selvitetty terveysrikossäännöksen tekotavat ovat sellaiset, että säännöksen rikkominen toteutuisi todennäköisesti useimmiten elinkeinotoiminnassa kun taas 12 §:n varomatonta käsittelyä koskeva säännöstä sovellettaisiin ehkä useammin yksityishenkilöiden toimintaan. Kemikaalilakia rikotaankin tavallisimmin juuri huolimattomuudesta esimerkiksi siten, että vaarallinen kemikaali vaihdetaan toiseen astiaan ja luovutetaan eteenpäin. Tällainen menettely voi olla omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, sillä myöhemmin vaarallinen kemikaali voi erehdyksessä esimerkiksi tulla nautituksi väärän säilytysastian vuoksi.

Torjunta-ainelainsäädäntöä rikkomalla voisi varomatonta käsittelyä koskevan säännöksen tunnusmerkistö täyttyä silloin, kun torjunta-ainetta käytetään säännösten tai määräysten vastaisesti esimerkiksi yliannostamalla. Torjunta-aineen määräysten vastainen liikakäyttö voi torjunta-ainejääminä olla omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen terveydelle.

Momentin 3 kohta koskisi säteilystä aiheutuvaa vaaraa. Terveyden vaarantamista koskevan 34 luvun 4 §:n mukaan rangaistaan sellaisesta säteilylaitteen tai radioaktiivisen aineen käsittelystä, joka on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa. Jos tällaisen aineen tai laitteen käytöstä on vaa-

raa vain esimerkiksi toisen omaisuudelle, rangaistus tuomittaisiin varomatonta käsittelyä koskevan rangaistussäännöksen perusteella. Varomattomaan käsittelyyn voisi ehdotetun rikoslain 44 luvun 12 §:n 3 kohdan mukaan syyllistyä myös esimerkiksi se, joka kytkee röntgenlaitteen päälle varmistamatta sitä, etteivät ulkopuoliset ihmiset joutu säteilylle alttiiksi.

Rangaistussäännöksen toissijaisuuslausekkeen perusteella tulisivat eräisiin tekoihin sovellettaviksi tuhotyötä tai terveyden vaarantamista koskevat rikoslain 34 luvun rangaistussäännökset. Myös 11 §:n räjähderykossäännöksen rangaistusasteikko on ankarampi kuin varomattoman käsittelyn. Ankarampi on myös rikoslain 21 luvun 13 §:ssä säädetyn vaaran aiheuttamisen rangaistusasteikko.

13 §. *Vaarallisten aineiden kuljetusrikos.* Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettua lakia sovelletaan kuljetuksiin tiellä, rautatiellä, ilma-aluksessa ja vesillä. Lain soveltamisala on hyvin laaja ja sen ulkopuolelle jäävät vain kuljetukset säiliöaluksissa ja irtotavaran kuljetus aluksissa. Vaarallisten aineiden tiekuljetuksia valvovat poliisiviranomaiset, tullilaitos ja rajavartiolaitos. Ilmakuljetusten valvonnasta vastaa edellä mainittujen viranomaisten lisäksi Ilmailulaitos. Rautatiekuljetuksia valvovat Ratahallintokeskus, tullilaitos ja rajavartiolaitos. Aluskuljetusten valvonnasta vastaavat merenkulkulaitos, poliisi- ja satamaviranomaiset sekä tullilaitos ja rajavartiolaitos.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 19 §:n 1 momentissa säädetään rangaistus kyseisen lain tai sen nojalla kuljetuksen turvallisuuden vuoksi annettujen säännösten tai määräysten noudattamatta jättämisestä siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka omaisuudelle tai ympäristölle. Tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tehdystä vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Pykälän 2 momentissa säädetään sakkorangaistus muusta kuin 1 momentissa tarkoitettua kyseisen lain säännösten rikkomisesta. Säännöksiä sovelletaan vain, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ehdotetulla säännöksellä korvattaisiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain nykyinen rangaistussäännös, joka koskee yleisesti kuljetuksen turvallisuuden vuoksi annettujen säännösten rikkomista. Miltei kaikki kyseisessä laissa olevat säännökset on annettu juuri edellä mainittua tarkoitusta silmälläpitäen. Ehdotetussa säännöksessä tekoavat kuvattaisiin nykyistä täsmällisemmin. Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettuun lakiin jäisi lisäksi sakonuhkainen rangaistussäännös lievempiä tekoja varten.

Ehdotuksen mukaan vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta tuomittaisiin se, joka vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti lähettää, antaa lastiksi, laivaa, kuljettaa, ajaa, kuormaa, lastaa, purkaa, käsittelee, pitää matkatavarana tai tilapäisesti säilyttää vaarallista ainetta. Menettelyn tulisi lisäksi olla omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka siitä tulisi olla vaaraa toisen omaisuudelle.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 3 luvun perusteella lähettäjällä, kuljetuksen suorittajalla ja kuljettajalla on yksilöidyt velvollisuudet. Esimerkiksi lähettäjän velvollisuuksista säädetään vaarallisten aineiden kuljettamisesta annetun lain 8 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä. Lähettäjän velvollisuuteena on yleensä huolehtia siitä, että vaarallinen aine on oikein luokiteltu, pakattu ja asianmukaisesti merkitetty sekä säädetyt ilmoitusvelvollisuudet täytetty. Näistä velvollisuuksista huolehtiminen on kuljetuksen turvallisuuden kannalta olennaista. Vaaratilanne voi aiheutua esimerkiksi siitä, että kuljetettava aine on pakattu vääränlaiseen astiaan. Vaarana tällöin on, että kuljetettava aine voi esimerkiksi syövyttää pakkausastian tai aiheuttaa räjähdysriskin. Ehdotettua säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi näihin lähettäjän velvollisuuksien laiminlyönteihin.

Vaikka vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettu laki koskee erityisesti ammatinharjoittajia, on sen nojalla annettu myös matkustajia koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Ehdotettua säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi matkustajaan, jos hän laiminlyö velvollisuutensa ilmoittaa kuljettajalle matkatavarana olevasta vaarallisesta aineesta.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettu laki on puitelakityyppinen ja velvoitteiden sisältö ilmee täsmällisesti lain nojalla annetuissa säännöksissä ja yleisissä ja yksitvistapaus- ta koskevissa määräyksissä. Samalla tavoin myös ehdotetun rangaistussäännöksen mukaan rangaistavan käyttäytymisen ala ulottui- si näihin alemmanasteisiin säännöksiin ja määräyksiin.

Vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen voisi ehdotuksen mukaan syyllistyä joko tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta. Lisäksi teon tulisi olla omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka siitä tulisi olla vaaraa toisen omaisuudelle. Vaaran vaatimus olisi siis samanlainen kuin varomatonta käsittelyä koskevassa 12 §:ssä. Teon tulisi olla luonteeltaan vaarallinen hengel- le tai terveydelle, mutta omaisuudelle te- osta tulisi olla konkreettista, juuri siinä tilan- teessa ilmenevää vaaraa. Omaisuuden osalta konkreettisen vaaran vaatimus on nykyistä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain rangaistussäännöstä tiukempi.

Toisin kuin varomatonta käsittelyä koske- vassa 12 §:ssä huolimattomuuden tulisi vaa- rallisten aineiden kuljetusrikoksessa olla tör- keää. Sen kokonaisarviontiin vaikuttaa esi- merkiksi se, kuinka suuret edut ovat kysees- sä, kuinka olennaisesti velvollisuuksia on ri- kottu ja kuinka tietoista riskinotto, velvoit- teista piittaamaton käyttäytyminen, on ollut. Perustasoiseen huolimattomuuteen voitaisiin taas soveltaa vaarallisten aineiden kuljetuk- sesta annettuun lakiin ehdotettavaa sakonuh- kaista rikkomussäännöstä.

Nykyisin vaarallisten aineiden kuljetukses- ta annetun lain rangaistussäännöksessä suoje- lukohteenä on hengen, terveyden ja omai- suuden lisäksi ympäristö. Ehdotetussa sään- nöksessä ei ympäristöä enää mainittaisi, kos- ka ympäristön turmelemiseen sovelletaan ri- koslain 48 luvun ympäristörikossäännöksiä. Jos esimerkiksi vaarallisia aineita kuljetetta- essa säännösten vastaisesti päästettäisiin ympä- ristöön vaarallista ainetta ja teko olisi omi- aan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, voitaisiin rangaistus tuomita rikoslain 48 lu- vun 1 §:n nojalla. Joissain tilanteissa sovel- lettaviksi voivat tulla myös yhtäaikaan rikos- lain 44 luvun ja 48 luvun säännökset. Ympä- ristörikossäännökset eivät esimerkiksi suojaa

irtainta omaisuutta. Niinpä silloin kun vaaral- lisia aineita säännösten vastaisesti kuljetetta- essa toiminnasta olisi konkreettista vaaraa omaisuudelle ja toisaalta myös ympäristön pilaantumisen vaaraa, sovellettaviksi voisivat tulla sekä rikoslain 44 luvun 13 §:n ja 48 lu- vun 1 §:n säännökset. Myös esimerkiksi sil- loin, kun sama toiminta on omiaan aiheutta- maan vaaraa terveydelle ja toisaalta ympäris- tön pilaantumista, voivat sovellettavaksi tulla yhtäaikaan molemmat edellä mainitut sään- nökset.

Rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään kahta vuotta. Rangais- tusasteikko olisi sama kuin ehdotetussa 11 §:n räjähdeterikossäännöksessä. Kyseisten säännösten soveltamiskohteina voivat olla samat aineet. Esimerkiksi räjähdysvaarallisten kemikaalien kuljetukseen sovelletaan pääsääntöisesti vaarallisten aineiden kulje- tuksesta annettua lakia. Räjähdysvaarallisen kemikaalin laajamittaista, teollista varastoin- tia koskisivat taas räjähdysvaarallisia ai- neista annetun lain säännökset. Kuljetuksiin räjähdysvaarallisista aineista annettua lakia sovelletaan yleensä vain silloin, kun kyseessä ovat kuljetukset tehdas-, varasto- tai satama- alueen sisällä. Ehdotuksen mukaan esimer- kiksi näiden toimien, kuljetus tai varastointi, suorittaminen lain tai alemmanasteisten säännösten tai määräysten vastaisesti voisi johtaa myös samansuuruiseen rangaistuk- seen. Vaarallisiin aineisiin liittyvä säännös- ten vastainen toiminta olisi toisin sanoen yhtä moitittavaa tekotavasta riippumatta.

Rangaistusasteikko olisi sama kuin nykyi- sessä laissa. Vakavampiin vaarallisten ainei- den kuljetuksesta annetun lain säännösten rikkomisiin voitaisiin soveltaa rikoslain mui- ta säännöksiä kuten törkeää ympäristön tur- melemista koskevaa rikoslain 48 luvun 2 §:ää tai yleisvaarallisia rikoksia koskevia rikoslain 34 luvun säännöksiä. Kuten edellä on todettu, kokonaisrangaistusta voi joissain tilanteissa nostaa myös se, että samaan tekoon tulevat yhtäaikaan sovellettaviksi rikoslain useamman luvun säännökset.

14 §. *Vaaranmerkintärikkomus.* Vaaralli- sen työn suorittamisessa on noudatettava siitä annettuja määräyksiä. Palvelussuhteessa teh- tyä työtä koskevat työturvallisuusmääräykset. Niiden rikkomisesta rangaistaan rikoslain 47

luvun säännösten nojalla. Aiheutetun seurauksen johdosta tulevat muussakin kuin palvelussuhteessa sovellettaviksi rikoslain terveyden tai omaisuuden vahingoittamista (rikoslain 21 ja 35 luku) koskevat säännökset.

Yhteiskunnan tekninen kehitys tuo mukaan erilaisia toimintoja ja työvaiheita, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa tai vaaraa. Tällaiseen toimintaan osallistuvalla on yleinen velvollisuus huolehtia siitä, että vahinkoa ei pääse syntymään. Kaikkea vaarallista toimintaa ei voida kieltää tai ohjeistaa niin, että toiminnasta ei syntyisi mitään vaaraa ulkopuolisille. Esimerkkinä voidaan mainita rakennuksen ja kulkuväylän korjaustyö, joka voi tilapäisesti aiheuttaa työhön osallistumattomalle vaaraa. Vaaran torjumiseksi olisi siitä varoitettava. Varoittaminen voidaan tehdä monella eri tavalla. Yleisin tapa on varoitusmerkin asettaminen. Joissakin tilanteissa tehokkain vaaran tiedottamistapa on ääni- tai valomerkki.

1 momentti. Vaarasta varoittamisen laiminlyönnistä ehdotetaan rangaistavaksi sitä, joka jättää asianmukaisesti merkitsemättä hengen tai terveyden vaaran tai muuten varoittamatta siitä. Pelkän omaisuusvaaran varoittamatta jättämistä säännös ei koskisi. Rikoksen nimi olisi vaaranmerkintärikkomus. Rangaistus olisi sakkoa tai vankeutta enintään kolme kuukautta.

Ehdotettu säännös korvaisi lähinnä voimassa olevan 44 luvun 10, 11 ja 12 §:n. Kun voimassa olevat säännökset koskevat sanamuotonsa mukaisesti lähinnä vaarallista toimintaa sinänsä, vaaranmerkintää koskevan säännöksen soveltamisala olisi uhkaavasta vaarasta tiedottamatta jättäminen. Rangaistus olisi ehdotetussa säännöksessä ankarampi kuin voimassa olevassa laissa.

Vaaranmerkintärikkomukseen syllistyisi se, joka suorittaa rakennustyötä, maansiirtotyötä tai vesirakentamista. Kysymyksessä ei tarvitse olla varsinaisessa mielessä rakennus, vaan rakennustyö voisi olla minkä tahansa kohteen rakentamista, korjaamista tai purkamista, joka aiheuttaa vaaran toisen hengelle tai terveydelle. Maansiirtotyö ja vesirakentaminen mainitaan säännöksessä selvyden vuoksi erikseen. Näin ollen vaaran merkitsemisvelvollisuus koskisi kaikenlaista maa-aineksen käsittelyä. Vaarallista vesirakentamista voisi olla esimerkiksi keskeneräinen

laiturityö.

Ehdotettua säännöstä voidaan joutua arvioimaan myös suhteessa maa-aineslakiin (555/1981). Maa-aineslain säännöksiä rikkomalla tehtyyn ympäristön turmelemiseen sovelletaan rikoslain 48 luvun ympäristörikos-säännöksiä. Vähäisemmistä maa-aineslain säännösten rikkomisista säädetään sakkorangaistus maa-aineslaissa. Maa-ainesrikkomuksena voi olla esimerkiksi rangaistavaa se, että huolimattomuudesta laiminlyö luvassa määrätty velvollisuudet, jotka voivat koskea muun muassa alueen suojaamista. Kuitenkin silloin, kun kyseessä olisi vähintään törkeästä huolimattomuudesta tapahtuva hengen tai terveyden vaarasta varoitamatta jättäminen, sovellettaisiin ehdotettua rikoslain 44 luvun säännöstä.

Vaarapaikan merkitseminen on erityisen tärkeää liikenneväylillä. Siksi vaaran merkitsemättä jättämistä koskevan säännöksen toiseksi kohdaksi ehdotetaan mainintaa tie-, rai-de- ja vesiliikenneväylän rakentamisesta. Lisäksi liikenneväylien kunnossaolosta vastaavan olisi huolehdittava vaaran merkitsemisestä muulloinkin kuin liikenneväylän rakennusvaiheessa.

Säännöksen kolmas kohta koskee henkilöä, joka on vastuussa kaivosta, kuopasta tai avannosta. Varoitusvelvollisuus olisi vain sellaisen kaivon, kuopan tai avannon suhteen, joka on yleiseen liikkumisen käytetyssä paikassa, esimerkiksi ulkoiluun käytetyn reitin varrella. Vastuu kaivosta, kuopasta tai avannosta on ratkaistava sen mukaan, kenen tarpeita varten kaivo tai vastaava aukko on olemassa. Vastuussa olisi alueen omistaja tai haltija, ellei hän ole antanut kaivon tai vastaavan aukon hallintaoikeutta muulle henkilölle. Säännöksen tarkoittamat aukot ovat yleensä ihmisen tekemiä. Luonnon synnyttämiä vaarallisia paikkoja, kuten jyrkänteitä ja suonsilmiä, merkitsemisvelvollisuus ei tämän säännöksen perusteella koskisi.

Vaaranmerkintärikkomus edellyttäisi tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta.

2 momentti. Vaaranmerkintärikkomuksesta tuomittaisiin 2 momentin mukaan se, joka poistaa hengen tai terveyden vaarasta ilmoittavan merkin. Luonnollisena rajoituksena säännöksen soveltamiselle olisi, että merkin poistaminen tulee olla tehty ilman lupaa tai

muuta tekoon oikeuttavaa perustetta. Myös merkin poistamista koskeva momentti edellyttäisi tahallisuutta tai törkeää tuottamusta.

15 §. *Eläimen vartioimatta jättäminen.* Eläimen aiheuttamasta vaarasta tai vahingosta on voimassa olevassa 44 luvussa kaksi rangaistussäännöstä. Luvun 7 §:n mukaan tuomitaan se, joka ei pidä omaa tai vartioitavanaan olevaa kotieläintä tai kesytöntä eläintä, suljetussa paikassa tai tarkasti kytkettynä. Rangaistusvastuu edellyttää, että eläimen hoitaja tietää eläimen olevan vaarallinen ihmisille. Tällainen eläin on tapettava, jos siihen on aihetta.

Jos ilman pakkoa usuttaa koira ihmisten, juhdan tai muun kotieläimen päälle, tuomitaan 8 §:n mukaan sakkoon. Sama koskee koiran omistajaa tai hoitajaa, joka ei pidätä tai koeta pidättää koira hätyyttämästä ihmisiä tai kotieläimiä.

Koiran kiinnipidosta on tietynä aikana vuodesta on säännös metsästyslain (615/1993) 51 §:ssä. Tämän säännöksen rikkomisesta tuomitaan metsästyslain 75 §:n nojalla metsästyslain säännösten rikkomisesta. Metsästyslain rangaistussäännösten uudistustarve tulee pohdittavaksi rikoslain kokonaisuudistuksen myöhemmässä vaiheessa.

1 momentti. Suurta tarvetta eläinten vartioinnin laiminlyöntiä koskevaan erilliseen rangaistussäännökseen ei ole. Eläimistä vastuussa oleva joutuu tuottamuksensa perusteella korvaamaan eläinten aiheuttamat välittömät vahingot. Esimerkiksi koiran usuttaminen ihmisen kimppuun voi tulla rangaistavaksi pahoinpitelyrikoksena. Huolimattomasti vahditun vaarallisen koiran purema voi saattaa koiranpitäjän vastuuseen vammantuottamuksesta. Eläimen usuttaminen tekemään vahinkoa toisen eläimelle tai muulle toisen omaisuudelle voi olla vahingontekoa.

Erillinen rangaistussäännös on kuitenkin tarpeen sellaisissa tilanteissa, joissa vahinkoa ei vielä ole syntynyt, mutta eläimen vartioinnin laiminlyönti aiheuttaa vaaratilanteen. Säännöksen perusteella olisi oikeus puuttua vaaraa ja aiheellista pelkoa aiheuttavaan eläimen riittämättömään vartiointiin, ennen kuin vahinkoa on syntynyt. Joissakin tapauksissa säännös voi varmistaa jokamiehen oikeuksien toteutumisen.

Vaarallisella eläimellä tarkoitettaisiin säännöksessä mitä tahansa kotieläimeksi otettua eläintä, joka voi olla ihmiselle vaarallinen. Säännös tarkoittaa yhtä hyvin taloudellisen toiminnan vuoksi pidettäviä eläimiä kuin lemmikkieläimiä. Eläimenpitäjän tulee olla tietoinen eläimen vaarallisuudesta tai ainakin on näytettävä, että eläimenpitäjällä on ollut aihetta olettaa, että eläin saattaa olla vaarallinen.

Eläimestä olisi säännöksen tarkoittamassa mielessä vastuussa sen omistaja, hoitaja tai se, joka on ottanut sen huostaansa. Rangaistukseksi eläimen vartioimatta jättämisestä säädettäisiin sakkoa.

2 momentti. Nykyisen säännös, jonka mukaan vaarallinen eläin voidaan määrätä tapettavaksi, on joissakin tapauksissa edelleen tarpeellinen. Siksi uuteenkin rangaistussäännökseen ehdotetaan otettavaksi säännös tuomioistuimen oikeudesta antaa eläimen tappomääräys, jos se on perusteltua eläimen vaarallisuuden vuoksi. Eläimen vaarallisuus riippuu paitsi eläimen ominaisuuksista myös siitä, miten eläimen valvonta on järjestetty. Poliisilaissa (493/1995) on jo nykyisin säännös (25 §) poliisimiehen oikeudesta lopettaa ihmisille vaarallinen eläin. Lopettamisen syynä voi poliisilain mukaan olla myös se, että eläin aiheuttaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantaa liikenneturvallisuutta. Myös eläimen oma kunto voi oikeuttaa eläimen lopettamiseen.

16 §. *Määritelmä.* Dopingaineiden määrittelemiseksi ehdotetaan kaksiportaista järjestelmää. Laissa määriteltäisiin yleispiirteisesti se, mitä aineita pidettäisiin dopingaineina. Tulkintavaikeuksien välttämiseksi alemman-tasoisessa säännöksessä lueteltaisiin yksityiskohtaisesti kaikki rikoslainsäädännön kannalta dopingaineiksi katsottavat aineet. Tarkoituksena on, että dopingaineiksi katsottaisiin aineet, joihin liittyy lääketieteellinen riski. Tarkoituksena on, että rikoslainsäädännön kannalta dopingaineiksi katsottavien aineiden luettelo olisi kuitenkin suppeampi kuin urheilua koskevien kiellettyjen lääkeaineiden lista. Rikoslaisissa dopingaineina ei esimerkiksi pidettäisi piristeitä tai niin sanottuja peiteaineita. Piristeisiin voitaisiin kuitenkin soveltaa ehdotettua 5 §:n lääkerikossäännöstä silloin, kun kyse on lääkkeistä. Lääkerikos-

säännös soveltuisi esimerkiksi efedriiniin.

1 momentti. Rikoslain mukaan dopingaineita olisivat synteettiset anaboliset steroidit ja niiden johdannaiset, testosteroni ja sen johdannaiset, kasvuhormonit sekä sellaiset kemialliset aineet, jotka lisäävät testosteronin, sen johdannaisten tai kasvuhormonin tuontantoa ihmiskehossa. Näistä aineista laittomilla markkinoilla anabolisten steroidien määrä on suurin, seuraavaksi eniten tavataan testosteronia ja sen johdannaisia. Kasvuhormonin osuus on vähäinen, koska aine on vaikeasti hankittavaa ja kallista. Kasvuhormonia käytetäänkin lähinnä tehostamaan anabolisten steroidien lihaksia rakentavaa vaikutusta. Luettelon viimeiseen ryhmään, kohtaan 4, kuuluva aine on esimerkiksi istukkahormoni. Istukkahormonia käytetään kehonrakennuksen yhteydessä käyttöjakson loppupuolella tehostamaan testosteronin eritystä ja vähentämään anabolisten steroidien aiheuttamaa hormonilamaa.

2 momentti. Edellä 1 momentissa esitetty luettelo dopingaineiden ainoana määritelmänä sisältäisi monia tulkinnanvaraisuuksia. Esimerkiksi alkoholi lisää testosteronin tuontantoa ja periaatteessa voitaisiin väittää senkin kuuluvan 1 momentin määritelmän piiriin. Vaikka näin tuskin käytännössä kävisi, tulisi lakia alemmanasteisissa säännöksissä tyhjentävästi määritellä rikoslainsäädännön kannalta dopingaineiksi katsottavat aineet. Esityksessä ehdotetaan, että rikoslaiassa tarkoitettut dopingaineet luettelaisiin tyhjentävästi valtioneuvoston asetuksessa. Myös oikeusturvanäkökohdista tällainen luettelo olisi perusteltu. Epävarmoissa tilanteissa olisi mahdollista etukäteen varmistua siitä, että toiminta, esimerkiksi jonkin aineen maahan-tuonti, on laillista.

17 §. *Menettämisseuraamus.* Useat luvun rangaistussäännökset korvaisivat sellaisia erityislaeissa olevia rangaistussäännöksiä, joihin liittyy menettämisseuraamus. Menettämisseuraamuksesta olisi siksi säädettävä rikoslain 44 luvussa siltä osin, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä oleva yleinen menettämisseuraamussäännös ei kata. Mainitussa pykälässä on säännökset rikoksentekovälineen ja rikoksen tuottaman hyödyn valtiolle menetetyksi tuomitsemisesta. Sen sijaan yleinen säännös

puuttuu rikoksen kohteena olevan omaisuuden (ns. rikosesineen) ja sen säilyttämiseen tai kuljettamiseen käytetyn välineen sekä rikosesineen arvon valtiolle menettämisestä. Rikoslain 46 luvussa on kuitenkin säännöstelyrikkoksia ja salakuljetusta koskevat menettämisseuraamussäännökset, jotka sopivat sovellettaviksi myös 44 luvun rikoksiin.

Ehdotuksen mukaan erityinen menettämisseuraamus koskisi terveystrikoksen, lääkerikoksen, dopingrikoksen, törkeän dopingrikoksen, lievän dopingrikoksen, geeniteknikkarikoksen, räjähdერიkoksen, varomattoman käsittelyn ja vaarallisten aineiden kuljetusrikoksen kohteena olevaa omaisuutta tai sen arvoa, rikosesineen säilyttämiseen käytettyä astiaa, päällystä tai välinettä taikka rikoksen tekemisessä käytettyä kuljetusvälinettä. Säännöstä voitaisiin siis soveltaa esimerkiksi vaarallisten aineiden kuljetuksessa käytetyn säiliön menetetyksi tuomitsemiseen. Menettämisseuraamus tuomittaisiin rikoslain 46 luvun 8—13 §:n säännösten mukaan. Menettämisseuraamuksia koskeva kokonaisuudistus on eduskunnan käsiteltävänä (HE 80/2000 vp). Kaikista menettämisseuraamuksista on tarkoitus säätää keskitetysti rikoslaiassa omassa luvussa. Uuudistuksen toteutuksessa sitä luonnollisesti sovellettaisiin myös rikoslain 44 luvun rikoksiin ja ehdotettu rikoslain 44 luvun 17 § kävisi tarpeettomaksi.

46 luku. **Säännöstelyrikkoksista ja salakuljetuksesta**

4 §. *Salakuljetus.* Salakuljetusta koskevaan 4 §:ään ehdotetaan lisättäväksi *uusi 2 momentti*, jonka mukaan salakuljetuksesta tuomittaisiin 1 momentissa säädetyn laittoman maahantuonnin tai maastaviennin lisäksi myös eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain vastainen eläinten tai tavaroiden kauttakuljetus Suomen alueen kautta tai väli-varastointi Suomessa. Pykälän nykyinen 2 momentti siirtyisi samalla 3 momentiksi. Nykyistä salakuljetussäännöstä voidaan soveltaa silloin, kun maahan tuotaessa laiminlyödään eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetusta laista johtuva velvollisuus eläinten tai tavaroiden tarkastuttamiseen. Ehdotetun muutoksen jälkeen salakuljetussäännöstä sovellettaisiin myös silloin, kun tarkas-

tuttamisvelvollisuus lyötäisiin laimin kuljettaessa eläimiä tai tavaroita Euroopan yhteisön ulkopuolisista eli niin sanotuista kolmansista maista Suomen kautta edelleen muualle Euroopan yhteisön alueelle tai kolmansiin maihin. Lisäksi ehdotettua säännöstä sovellettaisiin eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen laiminlyöntiin tavaroita Suomessa välivarastoitaessa eli tuotaessa niitä tullivarastoihin, vapaa-alueille tai vapaavarastoihin. Tällaiseen kauttakuljetukseen tai välivarastointiin voi liittyä samanlainen eläintautien leviämisen vaara kuin maahantuontiin. Tästä syystä asiasta ehdotetaan säädettäväksi salakuljetussäännöksen yhteydessä.

2 momentti. Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta tuli voimaan vuoden 1997 alusta. Lain tavoitteena on estää eläintautien leviäminen silloin, kun eläimiä tai tavaroita tuodaan Euroopan yhteisön ulkopuolisista maista Suomeen taikka kun niitä kuljetetaan Suomen alueen kautta muualle Euroopan yhteisön alueelle tai kolmansiin maihin. Lain tarkoituksena on myös rajatarkastuksen keinoin turvata sellaisten eläimistä saatavien elintarvikkeiden laatu, jotka tuodaan kolmansista maista Suomeen tai viedään Suomen kautta muualle Euroopan yhteisön alueelle. Lain rikkomisesta säädetään 27 §:n 1 momentissa rangaistukseksi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tärkeästä eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain rikkomisesta voi seurata saman pykälän 2 momentin mukaan enimmillään kahden vuoden vankeusrangaistus.

Nykyisessä eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain rangaistussäännöksessä tekotavat on kuvattu siten, että 27 §:n 1 momentin 1 kohta koskee eläinten tai tavaroiden maahantuontia tai kuljettamista Suomen alueen kautta kyseisen lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti. Momentin 2 kohta koskee eläinten tai tavaroiden maahantuontia muun kuin hyväksytyyn rajanylityspaikan kautta tai laiminlyöntiä välittömästi kuljettaa eläimet tai tavarat eläinlääkinnälliselle rajatarkastusasemalle. Momentin 4 kohta koskee tullivarastoissa, vapaa-alueilla tai vapaavarastoissa säilytettävien tuontierierien säilytys- tai käsittelyvelvollisuuksien laiminlyöntiä sekä tuontierää koskevan kirjanpito-velvollisuuden laiminlyöntiä. Lisäksi muiden

kohtien perusteella rangaistavaksi on säädetty muunlainen tarkastuttamisvelvollisuuksien laiminlyönti tai valvontaviranomaisten antamien määräysten rikkominen. Jo perustasoisen huolimattomuus täyttää tunnusmerkistön. Tärkeäksi teon tekee 2 momentin mukaan erityinen suunnitelmallisuus, huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu tai se, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa vaaraa eläinten tai ihmisten terveydelle. Lisäksi teon tulee olla kokonaisuutena arvostellen tärkeä.

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa on lisäksi toissijaisuussäännös, jonka mukaan säännöstä ei sovelleta, jos teosta muualla laissa säädetään ankarampi rangaistus. Tällaisena säännöksenä voi tulla kyseeseen rikoslain nykyinen 46 luvun 4 §:n salakuljetussäännös. Salakuljetussäännös kattaa kuitenkin vain osin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain rikkomiset. Salakuljetussäännöksen nojalla on rangaistavaa muun muassa ilman asianmukaista lupaa taikka muuten tuontia koskevien säännösten tai määräysten vastaisesti tuoda tai yrittää tuoda maahan tavaraa, jonka tuonti on kielletty tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta. Nykyisen salakuljetussäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät kuitenkin teot, joissa eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettua lakia rikotaan silloin, kun eläimiä tai tavaraa kuljetetaan Suomen alueen kautta tai välivarastoidaan Suomessa. Tällaiset teot voivat kuitenkin vaarantaa eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain tarkoituksien toteutumisen, eläintautien leviämisen estämisen ja terveyden suojelun samalla tavoin kuin nykyiset salakuljetussäännöksen mukaiset tekotavat. Suomen alueen kautta voidaan esimerkiksi kuljettaa kolmansia maita varten tuotteita, joiden tuonti Suomeen ja muualle Euroopan yhteisön alueelle on kielletty.

Rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatetun keskittämisperiaatteen mukaan vankeusuhkaiset rangaistussäännökset tulisi siirtää rikoslakiin. Eläinten rajatarkastuksesta annetun lain rikkomisista on asiayhteytensä puolesta luonteva säännellä kokonaisuudessaan nykyisen salakuljetussäännöksen yhteydessä. Myös nykyisen salakuljetussäännöksen yhtenä tavoitteena on turvata tuontiin liittyvien kieltojen ja rajoitusten noudattaminen siten,

että vältettäisiin esimerkiksi terveydelliset vaarat tai eläintautien leviäminen. Tästä syystä rikoslain salakuljetussäännökseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka nojalla salakuljetuksesta voitaisiin tuomita myös silloin, kun kyseessä on kauttakuljetus Suomen alueen kautta tai välivarastointi Suomessa. Salakuljetussäännöksen nykyinen 2 momentti, joka koskee salakuljetusrikosten ja säännöstelyrikosten suhdetta, siirtyisi 3 momentiksi.

Rikoslain 46 luvun 4 §:n uusi 2 momentti voitaisiin muotoilla siten, että siinä mainitaan vain ne tekotavat, joita salakuljetussäännös ei nykyisellään kata. Tulkintaongelmien välttämiseksi ja mahdollisimman suuren havainnollisuuden saavuttamiseksi ehdotetussa säännöksessä on kuitenkin tyhjentävästi lueteltu ne tekotavat, jotka eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettua lakia rikkomalla täyttäisivät salakuljetusrikoksen tunnusmerkistön. Salakuljetuksesta tuomitaan siis ehdotettavan 2 momentin mukaan se, joka eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai yleisten tai yksittäistapausta koskevien määräysten vastaisesti tuo tai tahallaan yrittää tuoda maahan, kuljettaa, käsittelee tai säilyttää eläimiä tai tavaroita taikka laiminlyö velvollisuutensa tarkastuttaa eläimet tai tavarat. Eläinten rajatarkastuksesta annettuun lakiin jäisi ehdotuksen mukaan ainoastaan sakko-säännös tuontierää koskevan kirjanpitovelvollisuuden rikkomisesta.

Ehdotetussa säännöksessä maahantuonnilla tai sen yrittämisellä tarkoitettaisiin samaa kuin nykyisessäkin salakuljetussäännöksessä. Samalla tavoin kuin nykyisessäkin säännöksessä salakuljetuksena pidetään myös sellaista maahantuontia, jossa laiminlyödään maahantuontiin liittyvä eläinten tarkastuttamisvelvollisuus. Kuljettamisella tarkoitetaan aiemmin mainittua kauttakuljetusta kolmansista maista Suomen alueen läpi muualle Euroopan yhteisön alueelle tai kolmansiin maihin siinä laajuudessa kuin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa säädetään. Käsittelemisellä tai säilyttämisellä tarkoitetaan välivarastointiin liittyviä eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetusta laista johtuvia velvollisuuksia. Välivarastoinnilla tarkoitetaan tuontia tullivarastoihin,

vapaa-alueille ja vapaavarastoihin. Tullilainsäädännön mukaan kyseiset alueet ovat alueita, joissa tuontierää voidaan säilyttää ennen niiden tullausta. Myös näille alueille vietävät tuontierät kuuluvat eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen piiriin.

Ehdotetussa säännöksessä eläimillä ja tavaroilla tarkoitettaisiin samaa kuin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa. Eläinten lisäksi säännös koskisi eläimistä saatavia elintarvikkeita ja muita eläintauteja mahdollisesti levittäviä tavaroita. Soveltamisalaan kuuluisivat siten esimerkiksi eläimistä peräisin olevia aineita sisältävät rehut ja lainnoitteet, eläimille tarkoitetut rokotteet sekä eläinten ja niistä saatujen tuotteiden säilytykseen, pakkaamiseen tai kuljetukseen käytetyt esineet.

Ehdotetun säännöksen mukaan rangaistavaa olisi myös törkeästä huolimattomuudesta tapahtuva säännösten tai määräysten rikkominen. Nykyistä salakuljetussäännöstä, joka koskee vain maahantuontia tai maastavientä taikka niiden yritystä, voidaan soveltaa vain tahallisiin rikoksiin. Ehdotetun säännöksen tekoaluetuotto on kuitenkin laajempi ja esimerkiksi eläinten tai tavaroiden säännösten vastainen käsittely tai säilyttäminen voi helposti johtua myös huolimattomasta toiminnasta. Tällaiseen huolimattomaan käyttäytymiseen liittyvät terveydelliset ja taloudelliset vaarat voivat olla huomattavia. Uhka eläintautien leviämisestä voi esimerkiksi johtaa hyvin laaja-alaiseen eläinten hävittämiseen ja eläintuotteiden vientikieltoihin. Lain tavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että huolellisuusvelvollisuutta korostetaan myös rikosoikeudellisten seuraamusten osalta. Teon huolimattomuutta arvioitaessa merkitystä voi olla juuri edellä kuvatun kaltaisella vaaran laajuudella ja todennäköisyydellä.

Salakuljetukseen voisi syyllyä esimerkiksi se, joka törkeällä huolimattomuudella laiminlyö tavaraa Suomessa välivarastoitessa huolehtia siitä, että käsittely ja säilytys tapahtuu eläinten rajatarkastuksesta annetussa laissa edellytetyllä tavalla. Jos esimerkiksi kuljettaessa raakalihavalmistetta Suomen alueen kautta Euroopan yhteisön ulkopuoliseen maahan välivarastoinnissa ei noudateta lain edellyttämää huolellisuutta ja tästä syystä tuhoeläimet, esimerkiksi rotat, pääsevät

kuljettamaan tuotetta luontoon, voisi epäpuhtaan tuotteen välityksellä Suomeen levitä tarttuva eläintauti, kuten sikarutto. Mitä tärkeämmän huolellisuusvelvoitteen rikkomisesta on kyse ja mitä olennaisemmin velvoitetta on rikottu, sitä helpommin teko voitaisiin arvioida törkeästä huolimattomuudesta tehdyksi. Kyseessä on kuitenkin aina kokonaisarviointi.

3 momentti. Nykyinen säännöstelyrikosten ja salakuljetusrikosten suhdetta koskeva 2 momentin säännös ehdotetaan siirrettäväksi 3 momentiksi.

1.2. Pakkokeinolaki

5 luvun 10 §. *Henkilöntarkastuksen edellytykset*. Pakkokeinolain 5 luvun 10 §:ssä säädetään henkilöntarkastuksen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan henkilöntarkastus saadaan toimittaa takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Lisäksi lainkohdassa luetellaan rikoksia, joista epäiltäessä saadaan myös suorittaa henkilöntarkastus, vaikka säädetty enimmäisrangaistus on alle kuusi kuukautta vankeutta. Tällaisia rikoksia ovat muun muassa lievä pahoinpitely, näpistys ja lievä luvaton käyttö. Luetteloon ehdotetaan lisättäväksi murtovälineen hallussapito.

Murtovälineen hallussapidosta on ehdotettu säädetäväksirangaistus rikoslain 28 luvun 12 a §:ssä. Murtovälineen hallussapidosta voitaisiin tuomita sakkoon. Kuten tuon säännöksen perusteluista ilmenee, keskeisenä perusteena murtovälineen hallussapidon kriminalisoimiselle on mahdollisuus päästä puuttumaan murtautumisvälineiden perusteettomaan hallussapitoon jo ennen kuin esimerkiksi varkausrikokseen on syyllistytty. Ehdotettu pakkokeinolain muutos tukisi tuota vakavampien rikosten ennaltaehkäisyn tavoitetta.

1.3. Torjunta-ainelaki

10 §. Torjunta-ainelain 1 momentissa on

viittaussäännös rikoslain ympäristörikosluvun rangaistussäännöksiin. Torjunta-ainelain 10 §:n 3 momentissa säädetään rangaistus muusta kuin ympäristörikoksena rangaistavasta torjunta-ainelain taikka sen nojalla torjunta-aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, kaupasta, säilytyksestä, kuljetuksesta tai käytöstä annettujen säännösten tai määräysten rikkomisesta. Rangaistus torjunta-ainelain rikkomisesta on sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Teko on rangaistava tahallaan tai huolimattomuudesta tehtynä. Pykälän 4 momentissa on harkinnanvarainen säännös menettämisseuraamuksen tuomitsemisesta. Sen mukaan vastoin torjunta-ainelakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä maahantuotu, täällä valmistettu, hallussa pidetty, kuljetettu tai kaupaksi tarjottu tavara taikka sen arvo sekä rikoksen tuottama taloudellinen hyöty voidaan tuomita valtiolle menetetyksi.

Ehdotuksen mukaan teoista, joista nykyisin säädetään rangaistus torjunta-ainelain 10 §:n 3 momentissa tuomittaisiin rangaistus rikoslain 44 luvun 1 §:n terveysrikossäännöksen tai 12 §:n varomatonta käsittelyä koskevan säännöksen mukaan. Torjunta-ainelain 10 §:ksi ehdotetaan viittaussäännöstä rikoslain ympäristörikosluvun säännöksiin sekä edellä mainittuihin rikoslain 44 luvun pykäliin. Torjunta-ainelakiin ei enää jäisi itsenäistä rangaistussäännöstä.

Nykyisen 10 §:n 4 momentin kaltaista säännöstä menettämisseuraamuksista ei torjunta-ainelaissa enää tarvittaisi. Ehdotetussa rikoslain 44 luvussa olisi myös kyseisen luvun rikoksia koskeva menettämisseuraamussäännös (17 §), joka olisi voimassa siihen asti, kunnes eduskunnan käsiteltävänä oleva, menettämisseuraamusten kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys (HE 80/2000 vp) tulee voimaan. Ehdotus on asiasisällöltään sopusoinnussa viimeksi mainitun hallituksen esityksen kanssa, jossa nykyinen 10 §:n 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi.

Ehdotus merkitsisi nykyiseen torjunta-ainelain rangaistussäännökseen muutosta kahdessa suhteessa eli rangaistusasteikkojen ja tekoon liittyvän vaarantamisvaatimuksen osalta. Ehdotuksen mukaan rangaistusasteikko alenisi nykyisestä yhden vuoden enim-

mäisrangaistuksesta kuuteen kuukauteen. Rangaistusasteikon alentaminen on perusteltua, sillä torjunta-ainelain rangaistussäännöksen nojalla on harvoin tuomittu rangaistuksia. Kun rangaistussäännöstä on sovellettu, tuomiot ovat yleensä olleet sakkoja. Vakavammista teoista voitaisiin tuomita rangaistus esimerkiksi rikoslain ympäristörikosluvun tai henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevan luvun mukaan.

Ehdotus merkitsisi myös rangaistavuuden alan supistumista nykyiseen verrattuna, sillä teon tulisi olla omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle. Varomattoman käsittelyn osalta riittäisi myös vaaran aiheuttaminen toisen omaisuudelle. Nykyisessä torjunta-ainelain rangaistussäännöksessä ei näy teon vaarallisesta luonteesta edellytetä. Toimintaan, joka ei aiheuta minäänlaista vaaraa, voitaneen rangaistussäännöksiä tehokkaammin puuttua valvonnan ja hallinnollisten pakkokeinojen avulla. Nämä keinot ovat nykyisinkin keskeisimmät torjunta-ainelakiin liittyvien rikosten ennaltaehkäisyssä.

1.4. Tuoteturvallisuuslaki

17 §. Voimassa olevassa 17 §:ssä säädetään rangaistus tuoteturvallisuusrikoksesta ja tuoteturvallisuusrikkomuksesta. Terveydelle vaarallisen kulutustavaran valmistaminen, pitäminen kaupan, myynti tai muu elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuva luovuttaminen tai maahantuonti sekä terveydelle vaarallisen kuluttajapalveluksen suorittaminen, pitäminen kaupan, myynti tai muu elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuva luovuttaminen tuomitaan 1 momentin mukaan tuoteturvallisuusrikoksena. Nykyisen 2 momentin mukaan tuomitaan tuoteturvallisuusrikoksena myös tässä laissa tarkoitettujen kieltojen ja määräysten noudattamatta jättäminen. Rangaistus tuoteturvallisuusrikoksesta on sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Jos 17 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu teko on tehty törkeästi huolimattomuudesta tai varomattomuudesta, teko on tuoteturvallisuusrikkomus, josta rangaistaan sakolla. Rangaistusta ei kuitenkaan 4 momentin mukaan voida tuomita teosta, jolla rikotaan uhkasakolla tehostettua päätöstä.

Tuoteturvallisuuslain 17 § ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Teot, joista nykyisin tuomitaan rangaistus tuoteturvallisuuslain nojalla, tulisivat osittain rangaistaviksi ehdotettavan rikoslain 44 luvun 1 §:n mukaan. Muilta osin rangaistus tuomittaisiin tuoteturvallisuuslain 17 §:n 2 momentiksi ehdotettavan uuden sakkosäännöksen mukaan. Rangaistavan käyttäymisen ala säilyisi pääpiirteissään nykyisellään.

1 momentti. Tuoteturvallisuuslain 17 §:n 1 momentiksi ehdotetaan viittausta rikoslain 44 luvun terveysturvasäännöksen. Yksityiskohtaisemmin nykyisen sääntelyn ja ehdotuksen eroja on käsitelty edellä rikoslain 44 luvun 1 §:n perustelujen yhteydessä.

2 momentti. Tuoteturvallisuuslakiin jäisi sakonuhkainen rangaistussäännös niitä tapauksia varten, joissa tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikotaan lain 12, 12 a, 13, 13 a tai 13 b §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä. Tällaisiin määräyksiin kuuluvat esimerkiksi kuluttajaviraston oikeus kieltää terveydelle tai omaisuudelle vaarallisen kulutustavaran tai kuluttajapalveluksen valmistaminen ja suorittaminen sekä elinkeinonharjoittajan velvoittaminen korjaamaan tai vaihtamaan vaarallinen tavara tai purkamaan kauppa.

Säännös olisi toissijainen eli sitä sovellettaisiin vain, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Niinpä tuoteturvallisuusrikkomussäännös syrjäytyisi esimerkiksi silloin, kun tekoon soveltuisi ehdotettu rikoslain terveysturvasäännös. Jos elinkeinonharjoittaja esimerkiksi vastoin kuluttajaviraston tuoteturvallisuuslain 12 §:n nojalla antamaa kieltoa pitää kaupan terveydelle vaarallista kulutustavaraa, voitaisiin tekoon soveltaan rikoslain 44 luvun 1 §:n säännöstä — mikäli säännöksen soveltamisen edellytykset muutoin täyttyisivät. Tuoteturvallisuuslain sakkosäännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, kun elinkeinonharjoittaja ei noudata kuluttajaviraston tuoteturvallisuuslain 13 §:n nojalla antamaa määräystä tavaran hävittämisestä.

3 momentti. Ehdotettu 3 momentti vastaa nykyisen lain 4 momenttia muutoin, mutta säännös on kirjoitettu nykykäytännön mukaisesti harkinnanvaraiseksi. Uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määräystä rikkova voitaisiin

jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta. Säännös jättää tuomioistuimelle harkintavallan. Tuomioistuin voisi siis myös tuomita rangaistuksen, vaikka teosta on määrätty uhkasakko. Tämä voisi olla perusteltua esimerkiksi siksi, että uhkasakkoa ei aina tuomita maksettavaksi.

1.5. Kemikaalilaki

52 §. *Kemikaalirikkomus.* Kemikaalilain (744/1989) 52 §:n 1 momentissa on rangaistussäännös kemikaalirikkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei teko ole sellainen, että siitä on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus. Momentin 1 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka valmistaa, tuo maahan, vie maasta, varastoi, luovuttaa, pitää hallussa, säilyttää, käyttää tai testaa kemikaalia taikka harjoittaa muuta kemikaalilaissa tarkoitettua toimintaa sanotun lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti. Momentin 2—4 kohtien mukaan rangaistaan laissa tarkemmin määriteltyjen ennakkohyväksynnän, luvan hakemisen sekä käyttöturvallisuustiedotteen tekemisen laiminlyönnistä sekä valtioneuvoston tai valvontaviranomaisen kiellon tai määräyksen rikkominen ja tiettyjen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuksien laiminlyöminen.

Jos edellä kuvattu teko on tehty tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta taikka sillä on aiheutettu merkittävää haittaa terveydelle tai ympäristölle, rikoksentehtijä tuomitaan, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, 52 §:n 2 momentin nojalla kemikaalirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Pykälän 5 momentissa on nykyisin säännös mahdollisuudesta jättää rangaistus tuomitsematta silloin, kun kyseessä on uhkasakolla tehostetun kiellon rikkominen.

Ehdotuksen mukaan rikoslaisissa säädettäisiin rangaistukset vankeusuhkaisista kemikaalilain rikkomisista. Nykyisen kemikaalilain 52 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettut teot tulisivat ehdotuksen mukaan yleensä rangaistaviksi joko rikoslain 44 luvun 1 §:n terveysrikosta tai 12 §:n varomatonta käsittelyä koskevien säännösten mukaan. Viittaussäännöksiä rikoslain nojalla

kemikaalilain rikkomisesta tuomittavista rangaistuksista ehdotetaan 52 a §:ksi. Kemikaalilain 52 §:ään jäisi lievempiä tekoja varten sakkosäännös.

1 momentti. Uudeksi 52 §:n 1 momentiksi ehdotetaan kemikaalirikkomusta koskevaa sakkosäännöstä, joka saisi sisältönsä nykyisen lain 52 §:n 1 momentin 2—4 kohdista. Voimassa olevat 52 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohdat siirtyisivät ehdotettavan kemikaalirikkomussäännöksen 1 ja 3 kohdiksi. Nykyinen kemikaalilain 52 §:n 3 kohta siirtyisi kemikaalirikkomussäännöksen 2 kohdaksi hieman muutettuna siten, että kemikaalilain 43 §:n nojalla annetun kiellon tai määräyksen rikkominen jätettäisiin kohdasta pois. Mainitussa pykälässä tarkoitetaan kieltoja ja määräyksiä, joita valtioneuvosto ja kiireellisissä tapauksissa eräät muut tahot voivat antaa esimerkiksi ihmisen terveyttä tai ympäristöä haittaavan kemikaalin valmistuksesta, käytöstä ja muusta käsittelystä. Tällaisia kieltoja ja määräyksiä on annettu runsaasti, esimerkiksi kaikkien syöpää aiheuttavien kemikaalien vähittäismyynti on 43 §:n perusteella kielletty. Kemikaalilain 44 §:n mukaan valtioneuvosto voi 43 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai rajoitusta määrätessään kieltää myös esimerkiksi kysymyksessä olevaa kemikaalia sisältävien tai sillä käsiteltyjen tuotteiden ja tarvikkeiden valmistuksen, maahantuonnin ja käytön. Ehdotetut rikoslain 44 luvun säännökset soveltuisivat tällaisiin vakavampiin kemikaalilain 43 ja 44 §:n rikkomistapauksiin.

2 momentti. Pykälän 2 momentti vastaisi sisällöltään nykyistä 52 §:n 5 momenttia, jonka mukaan rangaistus voidaan jättää tuomitsematta silloin, kun kyseessä on uhkasakolla tehostetun kiellon rikkominen.

52 a §. *Rangaistuksia koskeva viittaussäännös.* Pykälässä on nykyisin viittaussäännös rikoslain ympäristörikossäännöksiin. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen koottaisiin kaikki viittaukset kemikaalilakia rikkomalla tehtyihin rikoslain nojalla tuomittaviin rangaistuksiin. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin rikoslain 44 luvun 1 §:n terveysrikokseen ja pykälän 2 momentissa terveydelle tai ympäristölle vaarallisen taikka palo- ja räjähdysvaarallisen kemikaalin varomattomasta käsittelystä 44 luvun 12 §:ssä

säädettävään rangaistukseen. Pykälän 3 momentti vastaisi sisällöltään nykyistä viittaussäännöstä vastoin kemikaalilakia tehdystä ympäristön turmelemisesta rikoslain 48 luvussa säädettäviin rangaistuksiin.

53 §. *Menettämisseuraamukset.* Voimassa olevassa säännöksessä on kemikaalirikkomukseen ja -rikokseen liittyvä menettämisseuraamussäännös sekä rikoksen tuottaman hyödyn osalta viittaussäännös rikoslain 2 luvun 16 §:ään.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Erillinen menettämisseuraamuksia koskeva säännös ei olisi enää ehdotuksen voimaantulon jälkeen tarpeen, koska rikoslain 44 luvun 17 §:ksi ehdotettavaa menettämisseuraamuksia koskevaa säännöstä sovellettaisiin myös vastoin kemikaalilakia tehtyyn terveysrikokseen ja varomattomaan käsittelyyn siihen asti kunnes menettämisseuraamuksia koskeva kokonaisuudistus tulee voimaan. Erillinen kemikaalilain 53 §:n menettämisseuraamussäännös on ehdotettu kumottavaksi myös menettämisseuraamuksia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 80/2000 vp).

1.6. Terveysuojelulaki

54 §. Terveysuojelulain tavoitteena on ehkäistä sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Lain laaja-alaisuudesta johtuen nykyisin terveysuojelulain 54 §:n 1 tai 2 momentin nojalla rangaistavat teot tulisivat ehdotuksen mukaan rangaistaviksi rikoslain 44 luvun 1 tai 2 §:n nojalla taikka terveysuojelulakiin jäävän sakkosäännöksen nojalla. Ehdotuksen mukaan terveysuojelulain 54 §:ään koottaisiin kaikki rikoslakiin liittyvät viittaussäännökset. Lisäksi pykälän 4 momentiksi ehdotetaan sakonuhkaista rangaistussäännöstä lievempiä tekemuotoja varten.

Terveysuojelulain nykyisen 54 §:n 1 momentin mukaan tuomitaan sakkoon se, joka laiminlyö laissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisen, rikkoo viranomaisen kyseisen lain nojalla antaman määräyksen, tai muuten rikkoo terveysuojelulakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Jos teko on tehty tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ja sillä on aiheutettu haittaa terveydelle, rikoksentehtäjä syyllistyy 54 §:n 2

momentin mukaan terveyden vaarantamisrikokseen, josta on seuraamuksena sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Säännöksiä sovelletaan toissijaisesti. Lisäksi pykälän 3 momentissa on viittaussäännös rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä säädettyihin ympäristön turmelemista koskeviin rangaistussäännöksiin.

1 momentti. Terveysuojelulain rikkomisesta siten, että teko olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle ja terveydelle tuomittaisiin rangaistus ehdotettavan rikoslain 44 luvun 1 §:n terveysrikossäännöksen mukaan. Nykyiseen terveysuojelulain terveyden vaarantamisrikokseen verrattuna tekotavat yksilöitäisiin tarkemmin. Rangaistavaa olisi terveysuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai yleisten tai yksittäistapausta koskevien määräysten vastainen tavarain tai aineen valmistaminen, käsitteleminen, maahantuonti, hallussapito, varastointi, kuljettaminen, kaupanpito tai luovuttaminen. Enimmäisrangaistus säilyisi nykyisellään kuudessa kuukaudessa.

Momenttiin ehdotetaan viittaussäännöstä rikoslain terveysrikossäännökseen.

2 momentti. Terveysuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesta ilmoituksen tekemättä jättämisestä taikka viranomaisen antaman kiellon tai määräyksen rikkomisesta säädettäisiin rangaistus rikoslain 44 luvun 2 §:n 1 kohdassa. Nykyisin näistä asioista säädetään rangaistus terveysuojelulain 54 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa. Rikoslain terveysuojelurikkomuksen tunnusmerkistössä mainittaisiin selvyden vuoksi myös viranomaisten antamat kiellot. Enimmäisrangaistus rikoslain terveysuojelurikkomussäännöksessä olisi kolme kuukautta vankeutta, kun nykyinen säännös mahdollistaa kuuden kuukauden vankeusrangaistuksen tuomitsemisen. Toisaalta ehdotetussa säännöksessä ei enää edellytettäisi, että teosta on ollut haittaa terveydelle. Myöskään näyttöä teon vaarallisesta luonteesta ei tunnusmerkistön mukaan edellytettäisi.

Momenttiin ehdotetaan viittaussäännöstä rikoslain terveysuojelurikkomusta koskevaan säännökseen.

3 momentti. Viittaussäännös rikoslain ympäristörikosluvun mukaan tuomittavista rangaistuksista säilyisi entisellä paikallaan.

4 momentti. Momenttiin ehdotetaan sakkorangaistussäännöstä vähäisempiä terveydensuojelulain rikkomisia varten. Rikkomuksen nimike olisi nykyisen lain tapaan terveyden vaarantamisrikkomus. Nykyisen melko avoimen tunnusmerkistön sijasta tekotavat yksilöitäisiin pykäläviittauksin.

Säännökset, joiden rikkominen olisi sakolla rangaistavaa, koskisivat ehdotettavassa 1 kohdassa velvoitteita toimia siten, että terveyshaittaa ei aiheudu vedenotamossa tai talousvettä toimittavassa laitoksessa (17 § 2 mom.), jätteiden, viemärin tai jäteveden käsittelyssä (22 §), asunnossa tai muussa oleskelutilassa (26 §), yleisellä alueella, rakennuksessa tai laitoksessa kuten esimerkiksi leirintäalueella tai kylpylässä (28 §), käymälän yhteydessä (30 § 2 mom.), elintarvikkeiden käsittelyssä (33 §), tai elintarvikehuoneistossa (35 §). Rangaistavaa olisi myös rikkoa terveydensuojelulaissa säädettyä vesi-johtoon tai viemäriin liittymisvelvollisuutta (2 kohta) tai lain nojalla annettua kieltoa tai rajoitusta käyttää asuntoa tai oleskelutilaa tarkoitukseensa (3 kohta).

Ehdotuksen 4 kohdan mukaan rangaistaisiin terveydensuojelulain 36 §:ssä säädettyä toiminnanharjoittajan omavalvontavelvoitteen rikkomisesta ja 5 kohdan mukaan siitä, että jättää säädetyllä tavalla ilmoittamatta ruokamyrkytyksestä tai kunnan terveydensuojeluviranomaisille terveydensuojelun kannalta merkityksellisestä onnettomuudesta tai muusta toiminnan häiriöstä. Viimeksi mainittu velvollisuus koskee toiminnanharjoittajaa ja yleisötilaisuuden järjestäjää terveydensuojelulain 44 §:n 2 momentin mukaan.

Edellä mainittujen säännösten rikkominen olisi rangaistavaa jo perustasoisesta huolimattomuudesta tehtynä toisin kuin esimerkiksi ehdotetuissa rikoslain 44 luvun 1 ja 2 §:n säännöksissä. Terveyden vaarantamisrikkomusta koskevan säännöksen soveltaminen ei myöskään edellyttäisi näyttöä teon vaarallisesta luonteesta kuten rikolain 44 luvun 1 §:n terveystarkastussäännös. Toissijaisuuslausuman vuoksi terveyden vaarantamisrikkomussäännös syrjäytyisi, jos teko täyttäisi 54 §:n 1—3 momenteissa mainittujen rikoslain rangaistussäännösten tunnusmerkistön.

Terveydensuojelulainkin osalta hallinnolli-

set pakkokeinot ovat lain noudattamisen kannalta tehokkaimpia ja myös eniten käytettyjä. Kuitenkin rangaistussäännösten tarpeellisuutta puoltaa osaltaan se, että terveydensuojelulailla on viime vuosina toimeenpantu muun muassa yleistä elintarvikehygieniaa, juomavettä sekä uimavettä koskevaa yhteisö-lainsäädäntöä ja Euroopan yhteisön komissio on korostanut sanktioiden käytön merkitystä sisämarkkinalainsäädännössä (KOM (95) 162 lopul.).

1.7. Elintarvikelaki

39 §. Voimassa oleva elintarvikelain 39 §:n 1 momentin mukaan elintarvikerikkomuksesta tuomitaan sakkoon se, joka laiminlyö elintarvikelaissa säädetyn velvoitteen suorittamisen, rikkoo viranomaisen sanotun lain nojalla antaman määräyksen tai muutoin rikkoo elintarvikelakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Saman pykälän 2 momentin mukaan rikoksentehtäjä on tuomitava elintarvikerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jos 1 momentissa tarkoitettu teko tai laiminlyönti on katsottava tahalliseksi ja se on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisen terveydelle. Kumpaakin rangaistussäännöstä sovelletaan vain, jos teosta tai laiminlyönnistä ei ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

Nykyisiä säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että teoista, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, tuomittaisiin rangaistus rikoslain 44 luvun mukaan. Lisäksi elintarvikelakiin jäisi sakonuhkainen rangaistussäännös. Ehdotetut muutokset eivät ole käytännössä merkittäviä, koska syytteitä elintarvikelain nojalla ei yleensä ole nostettu. Hallinnolliset pakkokeinot ovat yleensä riittäviä lievien rikkeiden seuraamuksena.

1 momentti. Elintarvikelain 39 §:n 1 momenttiin ehdotetaan viittaussäännöstä terveysrikosta koskevaan rikoslain 44 luvun 1 §:ään. Ehdotus merkitsisi rangaistavuuden alan täsmentämistä nykyiseen verrattuna, sillä 44 luvun 1 §:ssä selvästi lueteltaisiin terveysrikoksen tekotavat. Nykyisen elintarvikerikoksen ja ehdotettavan terveysrikoksen rangaistusasteikko on sama, sakkoa tai van-

keutta enintään kuusi kuukautta.

2 momentti. Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan yksilöityä elintarvikerikkomussäännöstä. *Momentin 1 kohdan* mukaan rangaistaisiin sitä, joka valmistaa, tuo maahan, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muutoin luovuttaa elintarvikkeen, joka ei täytä elintarvikemääräyksiä. Kohta liittyy elintarvikelain 5 ja 7 §:ään, joista 5 §:ssä kielletään ihmisravinnoksi sopimattoman elintarvikkeen valmistus ja muu sellainen ehdotettavan 1 kohdan tekopalueteloa vastaavasti, 7 §:n 2 momentissa on vastaava kiello elintarvikkeille, jotka eivät täytä elintarvikemääräyksiä.

Pykälän 2 kohdan perusteella tuomittaisiin elintarvikelain 6 §:n mukaisen tietojenanto-velvollisuuden rikkomisesta. Elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavalla on 6 §:n mukaan annettava tuudenmukaiset ja riittävät tiedot elintarvikkeesta. Harhaanjohtavien tietojen antaminen on kielletty. Lisäksi terveyteen liittyvien väitämien ja lääkkeellisten tietojen antaminen elintarvikkeesta tai sellaisiin tietoihin viittaaminen on kielletty, jollei toisin määrätä.

Elintarvikerikkomussäännöksen 3 kohdaksi ehdotetaan elintarvikelain 8 §:ssä säädetyn omavalvontavelvoitteen rikkomista. Oma-
valvontavelvoitteella tarkoitetaan muun muassa sitä, että elinkeinonharjoittajan on luetteloitava elintarvikemääräysten kannalta kriittiset kohdat elintarvikkeen valmistuksessa ja käsittelyssä. Näiden kohtien säännölliseksi valvomiseksi elinkeinonharjoittajan on laadittava kirjallinen omavalvontasuunnitelma, joka on annettava tiedoksi paikalliselle valvontaviranomaiselle.

Rikkomuksena rangaistaisiin ehdotuksen 4 kohdan mukaan elintarvikelaitoksia koskevan, lain 23 §:ssä tarkoitetun, kauppa- ja teollisuusministeriön määräämän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti sekä kauppa- ja teollisuusministeriön saman pykälän nojalla antaman lupapäätöksen vastainen menettely.

Säännöksen 5 kohdan nojalla rangaistaisiin valvontaviranomaisen elintarvikelain nojalla antaman määräyksen, kiellon tai haltuunotto-päätöksen rikkomisesta. Elintarvikelain 27 §:n mukaan valvontaviranomainen voi määrätä elintarvikkeen muutettavaksi säännösten tai määräysten mukaiseksi, käytettäväksi hyväksytyyn tarkoitukseen tai hävitet-

täväksi. Lain 31 §:n mukaan valvontaviranomainen voi myös määrätä elinkeinonharjoittajan poistamaan markkinoilta elintarvikkeen, jonka epäillään olevan ihmisravinnoksi sopimaton. Lain 34 §:n mukaan elintarvikevirasto voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan määrääjässä toimittamaan markkinointitoimen oikaisun. Lain 28 § ja 29 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen oikeudesta väliaikaisesti tai pysyvästi kieltää elintarvikkeen valmistus, maahantuonti, maastavienti, kauppanpito, tarjoilu ja muu luovutus. Lain 33 §:n mukaan elintarvikevirasto voi kieltää elintarvikelain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisen markkinoinnin. Lain 36 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen oikeudesta ottaa elintarvike haltuun, jos on syytä epäillä elintarvikkeen aiheuttavan välitöntä haittaa terveydelle. Lain 38 §:ssä säädetään muun muassa valvontaviranomaisen oikeudesta päättää haltuunotetun omaisuuden käytöstä, myynnistä tai hävittämisestä.

Elintarvikerikkomuksen rangaistavuus ei edellyttäisi edes abstraktin vaaran aiheuttamista, toisin kuin ehdotettava rikoslain terveysrikossäännös. Elintarvikerikkomuksen rangaistavuuteen riittäisi niin ikään perustasoinen huolimattomuus, siinä missä terveysrikoksen rangaistavuudelta edellytettäisiin vähintään törkeää huolimattomuutta. Erityisesti ehdotetun elintarvikerikkomussäännöksen 1 kohdan vertailu rikoslain 44 luvun 1 §:n terveysrikossäännökseen tulisi merkitykselliseksi elintarvikerikkomussäännökseen sisältyvän toissijaisuuslausuman takia. Silloin kun ankarammin rangaistavan terveysrikossäännöksen tunnusmerkistö täytyisi, ei elintarvikerikkomussäännöstä sovellettaisi. Toissijaisuuslausuman vuoksi myös rangaistus totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien tietojen antamisesta markkinoinnissa tuomittaisiin ehdotetun elintarvikerikkomussäännöksen 2 kohdan mukaan vain silloin, kun teko ei olisi rangaistava rikoslain 30 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna markkinointirikoksena.

3 momentti. Menettämisseuraamuksista säädetään 39 §:n 3 momentissa, jonka mukaan pykälän 1 tai 2 momentissa mainittujen rikosten kohteena ollut omaisuus, tai sen arvo, on tuomittava osittain tai kokonaan valtiolle menetetyksi sen mukaisesti kuin rikoslain 46 luvun 8—12 §:ssä säädetään. Rikok-

sen tai rikkomuksen tuottaman taloudellisen hyödyn, näiden tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisesta valtiolle menetetyksi noudatetaan muutoin, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetään. Tämä momentti ehdotetaan kumottavaksi, sillä rikoslain 44 luvun 17 §:ksi ehdotettava säännös tulisi kattamaan myös terveysrikoksen menettämisseuraamukset siihen asti, kunnes kokonaisuudistuksen mukaisesti kaikista menettämisseuraamuksista säädettäisiin keskitysti rikoslaissa omissa luvussa. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa menettämisseuraamuksia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 80/2000 vp) on myös ehdotettu 3 momentin kumoamista.

1.8. Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta

46 §:n 1 ja 2 momentti. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain (jäljempänä elintarvikehygienialain) 46 §:n 1 momentissa on kuusi kohtaa sisältävä yksityiskohtainen rangaistussäännös. Momentin 1 kohdan mukaan tuomitaan se, joka käyttää elintarvikkeeksi taikka käsittelee, kuljettaa, tuo maahan tai vie maasta eläimistä saatavia elintarvikkeita sanotun lain tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisesti. Momentin muiden kohtien mukaan rangaistaan muun muassa kyseisen lain mukaisen toiminnan harjoittaminen sellaisessa laitoksessa tai kalastusaluksessa, jota ei ole asianmukaisesti hyväksytty tai rekisteröity. Rangaistavaksi säädetään niin ikään valvonnan kannalta tarpeellisten tietojen ilmoittamatta jättäminen ja viranomaisen antaman määräyksen, kiellon tai haltuunottopäätöksen rikkominen. Rangaistavaa on myös valvontaviranomaisen huomautuksesta tai kiellosta huolimatta toimittaa tuotantotilalta sellaista elintarviketta, joka ei täytä puheena olevan lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia. Täsmällisesti kuvattujen tunnusmerkistöjen lisäksi momentin viimeisessä, 6 kohdassa on avoin rangaistussäännös, jonka mukaan rangaistavaa on myös muu kuin säännöksessä aikaisemmin yksilöity lain rikkominen.

Pykälän uudeksi 1 momentiksi ehdotetaan viittaussäännöstä terveysrikosta koskevaan

rikoslain 44 luvun 1 §:ään. Nykyisen elintarvikehygienialain 46 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen teko, joka on tehty vähintään törkeästä huolimattomuudesta ja joka on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tulisi rangaistavaksi rikoslain mukaan. Muutoin rangaistus tuomittaisiin elintarvikehygienialain 46 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan. Tätä elintarvikehygienialain sakkosäännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, kun elintarvikkeen säännösten vastaisesta käsittelystä aiheutuisi selvä tuotteen ulkonäössä tai maussa tuntuva haitta, vaikka virheestä ei olisikaan terveydellistä vaaraa. Todennäköisesti tällaisiinkin tilanteisiin ensisijaisesti puuttuttaisiin hallinnollisen valvonnan keinoin.

Viittaussäännöstä lukuunottamatta elintarvikehygienialain rangaistussäännös säilyisi miltei nykyisen sisältöisenä. Rangaistusseuraamuksena olisi kuitenkin enää sakko ja 6 kohdan avoin tunnusmerkistö täsmennettäisiin koskemaan elintarvikehygienialain 27 §:ssä tarkoitettua avunantovelvollisuuden rikkomista. Tuon säännöksen mukaan elinkeinonharjoittaja on velvollinen omalla kustannuksellaan antamaan valvontaviranomaiselle valvontaa ja tarkastusta varten tarpeellista apua.

3 ja 4 momentti. Ehdotettaviin momentteihin tulisivat asiallisesti sellaisenaan nykyiset 46 §:n 2 ja 3 momenttien säännökset valvontaviranomaisen mahdollisuudesta jättää vähäinen rikos ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle sekä mahdollisuus jättää rangaistus tuomitsematta uhkasakolla tehostettua kieltoa rikottaessa.

48 §. Nykyisen 48 §:n 1 momentin mukaan vastoin elintarvikehygienialakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä käsitelty, valmistettu, kuljetettu, maahan tuotu, maasta viety tai myytävänä pidetty eläimistä saatava elintarvike taikka sen arvo voidaan tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi. Lisäksi pykälän 2 momentissa on viittaussäännös rikoslain 2 luvun 16 §:ään rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn ja rikoksen tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisesta valtiolle menetetyksi.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Rikoslain 44 luvun 17 §:ksi ehdotettavaa menettämisseuraamusta koskevaan

seuraamuksia koskevaa säännöstä voidaan soveltaa myös terveysrikokseen siihen asti, kunnes menettämisseuraamuksia koskeva kokonaisuudistus tulee voimaan. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa menettämisseuraamuksia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 80/2000 vp) on myös ehdotettu 48 §:n kumoamista.

1.9. Tartuntatautilaki

37 §. Tartuntatautilain 37 §:n mukaan rangaistaan sitä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta jättää noudattamatta hänelle tartuntataudin leviämisen estämiseksi annettuja määräyksiä, jättää laitokseen eristettynä noudattamatta laitoksen järjestyssääntöjä tai rikkoo tartuntatautilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ja siten aiheuttaa yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen vaaran. Rangaistus tartuntavaaran aiheuttamisesta on sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

Rikoslain ehdotetun 44 luvun 2 §:n 2 kohdan mukaan terveydensuojelurikkomuksesta rangaistaisiin tartuntatautilain tai sen nojalla annettujen säännösten vastainen yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen noudattamatta jättäminen. Tartuntatautilakiin ei enää jäisi itsenäistä rangaistussäännöstä. Perustasoisesta huolimattomuudesta tapahtuva tartuntatautilain säännösten rikkominen ei enää olisi rangaistavaa. Myös ehdotettu rangaistusasteikko olisi alempi kuin nykyisessä säännöksessä rikoslain 44 luvun 2 §:n perusteluissa esitetyllä tavoin.

Pykälään ehdotetaan viittaussäännöstä rikoslain terveydensuojelurikkomusta koskevaan säännökseen.

38 §. Voimassa oleva pykälä sisältää syyttämättäjättämissäännöksen. Virallinen syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta, jos 37 §:ssä mainittu teko tai laiminlyönti on vähäinen ja on aiheutunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä eikä yleinen etu vaadi toimenpiteitä sen johdosta. Kun rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumismahdollisuuksia yleisesti laajennettiin vuoden 1991 alusta voimaan tul-

leella lainsäädännöllä (300-303/1990), ehdotetaan 38 §:n erillinen syyttämättä jättämistä koskeva säännös kumottavaksi.

1.10. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä

34 §. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 34 §:n 1 momentin mukaan tuomitaan sakkorangaistukseen se, joka ilman laillista oikeutta toimii terveydenhuollon ammattihenkilönä. Mikäli tällaisen toiminnan yhteydessä annetaan hoitoa, joka voi tuottaa vaaraa hoidettavan hengelle tai terveydelle, voidaan seuraamukseksi tuomita 2 momentin mukaan sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Edellä mainittujen toimien ammattimainen harjoittaminen säädetään rangaistavaksi lain 35 §:ssä. Lain 35 §:n 1 momentin mukaan voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta ammattimaisesta luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta. Saman pykälän 2 momentin mukaan voidaan tuomita enintään yhden vuoden vankeusrangaistus hoidettavaa vaarantavasta ammattimaisesta luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta.

Ehdotetun rikoslain 44 luvun 3 §:n mukaan se, joka ilman laillista oikeutta toimii terveydenhuollon ammattihenkilönä, tuomittaisiin luvattomasta terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Tästä syystä ehdotetaan 34 § pykälä korvattavaksi viittaussäännöksellä mainittuun rikoslain pykälään. Rangaistavuuden alan ja rangaistusasteikkojen vertailujen osalta viitataan rikoslain 44 luvun 3 §:n perusteluihin.

35 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska ei ole tarvetta säätää erityistä rangaistussäännöstä ammattimaisesti harjoitetusta luvattomasta lääkärintoimesta, vaan ammattimaisuus voidaan ottaa huomioon rangaistuksen mittaamisessa kuten rikoslain 44 luvun 3 §:n perustelujen yhteydessä todetaan.

1.11. Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta

30 §. Eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 30 §:n mukaan luvattomasta

eläinlääkärinä toimimisesta korvausta vastaan rangaistaan sakolla. Jos luvaton toiminta on ammattimaista, rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kolme kuukautta.

Pykälä korvattaisiin viittauksella rikoslain 44 luvun 4 §:ään, joka koskee eläinlääkärinammatin harjoittamista ilman lupaa. Eläinlääkärin tehtäviin kuuluvat eläinsairauksien hoidon lisäksi ihmisten käyttöön tarkoitettujen, eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta. Eläinlääkärin toimi edellyttää tiettyä oikeutusta kuten terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminenkin.

Ehdotettu säännös koskisi myös eläinlääkärinammatin harjoittajaa silloin, kun hän harjoittaa eläinlääkärinammattia laajemmassa mitassa kuin hänen oikeutensa edellyttää. Ehdotetun rikoslain 44 luvun 4 §:n rangaistussäännöksen ohella eläinlääkärinammatin hallinnollisella valvonnalla voidaan puuttua virheellisesti toimineen eläinlääkärin ammattiharjoittamisoikeuksiin esimerkiksi rajoittamalla hänen oikeuksiaan toimia ammatissa. Eläinsuojelullisista näkökohdista virheelliseen toimintaan voidaan puuttua eläinsuojelulain (247/96) sekä rikoslain 17 luvun eläinsuojelurikosta (14 §) ja lievää eläinsuojelurikosta (15 §) koskevien säännösten nojalla.

1.12. Lääkelaki

96 §. Lääkelain 96 §:ssä säädetään lääkerikoksena rangaistaviksi tietyt lääkelain ja Euroopan yhteisön säädösten vastaiset toimet. Pykälän 1 kohdan mukaan rangaistaan lääkelaisissa tarkoitettujen lääkkeiden valmistaminen, myynti tai muu luovuttaminen, pitäminen kaupan, maahantuonti, varastointi ja hallussapito lääkelain tai Euroopan yhteisön säädösten vastaisesti. Saman pykälän 2 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka laiminlyö lääkelaisissa tarkoitettujen luettelon pitämisen, ilmoituksen tekemisen, lääketaksan noudattamisen tai tietojenantovelvollisuuden taikka Euroopan yhteisön säädöksissä tarkoitettujen, lääkelaisissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan ilmoituksen tekemisen tai tietojenantovelvollisuuden. Pykälän 3 kohdassa säädetään rangaistavaksi valvontaviranomaisen lääkelain nojalla antaman tai Euroopan unionin toimielimen antaman, sanotussa laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan kiellon rikkominen. Li-

säksi 4 kohdassa säädetään rangaistaviksi vielä lääketukkukaupan tai apteekkiliikkeen harjoittaminen ilman lupaa. Rangaistus lääkerikoksesta on sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Lääkerikoksesta ei tuomita, jos teosta on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus.

Ehdotuksen mukaan lääkelain 96 §:n 1—3 kohdassa tarkoitettujen tekojen tilalle tulisi rikoslain 44 luvun 5 §:ksi ehdotettu lääkerikossäännös. Lääketukkukaupan tai apteekkiliikkeen harjoittaminen ilman lupaa rangaistaisiin ehdotuksen mukaan rikoslain 44 luvun 3 §:n 2 momentin luvattomana terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisena.

Lääkelain 96 § ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännöksi luvattonta terveydenhuollon ammattitoiminnan harjoittamista ja lääkerikosta koskeviin rikoslain 44 luvun 3 ja 5 §:iin.

98 §. Pykälän mukaan lääkerikkomuksesta tuomitaan sakkoon se, joka muulla tavoin kuin lääkerikokseen tai salassapitovelvollisuuden rikkomiseen syyllistymällä rikkoo lääkelakia tai Euroopan yhteisön sanotussa laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevia säädöksiä. Tämä avoin rangaistussäännös ehdotetaan korvattavaksi yksilöidyllä sakkosäännöksellä. Pykälän 1 momentin lääkerikkomussäännös vastaisi rikoslain 44 luvun 5 §:n 1 momentin lääkerikossäännöstä muutoin, mutta sakkosäännöstä voitaisiin soveltaa myös perustasoisesta huolimattomuudesta tehtyyn lääkelain ja Euroopan yhteisön säännösten rikkomiseen. Pykälän 2 momentin mukaan lääkerikkomuksena rangaistaisiin myös lääketaksan noudattamatta jättäminen.

99 §. Vastoin lääkelakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä valmistettu, myyty tai muutoin luovutettu, kaupan pidetty, maahantuotu, varastoitu tai hallussa pidetty lääke tai sen arvo sekä rikoksen kautta saatu taloudellinen hyöty on 99 §:n 1 momentin mukaan tuomittava valtiolle menettäytyksi. Pykälän 2 momentin mukaan menettämisseuraamus voidaan myös jättää tuomitsematta tai rajoittaa koskemaan vain osaa omaisuudesta tai taloudellisesta hyödystä, jos seuraamus muuten olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuuton.

Kun terveysrikkomusta koskeva menettämisseuraamus tuomittaisiin ehdotuksen mu-

kaan rikoslain 44 luvun 17 §:n nojalla, voidaan 99 § kumota. Myöhemmin, kun rikoslain kokonaisuudistuksen periaatteiden mukaisesti menettämisseuraamuksista säädetään keskitetysti rikoslaisissa omassa luvussa, käy myös rikoslain 44 luvun menettämisseuraamusta koskeva säännös tarpeettomaksi. Myös eduskunnan käsiteltävänä olevassa menettämisseuraamuksia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 80/2000 vp) on ehdotettu 99 §:n kumoamista.

100 §. Pykälässä säädetään lääkkeen takavarikointioikeudesta. Säännöksen mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saa takavarikoida lääkelaissa tarkoitettua lääkkeen, jos on todennäköistä, että se tulisiin tuomitsemaan valtiolle menetetyksi. Pakkokeinolaiki sisältää takavarikosta yleiset säännökset. Pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n mukaan esine voidaan takavarikoida muun muassa jos on syytä olettaa, että tuomioistuin julistaa sen menetetyksi. Kun takavarikoinnin yleiset edellytykset eivät aseta suurempia vaatimuksia, lääkelain erityistä takavarikkosäännöstä ei tarvita. Tämän vuoksi lääkelain 100 § ehdotetaan kumottavaksi, ja pakkokeinolain säännökset tulisivat noudatettaviksi sen sijaan.

1.13. Laki yksityisestä terveydenhuollosta

24 §:n 1 momentti. Yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain mukaan palvelujen tuottajalla on oltava lääninhallituksen lupa terveydenhuollon palvelujen antamiseen. Lain 24 §:n 1 momentin mukaan tuomitaan se, joka ilman asianmukaista lupaa antaa yksityisesti terveydenhuollon palveluja, luvattomasta yksityisen terveydenhuollon palvelujen antamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Kun tämä säännös asiasisällöltään sellaisenaan on ehdotettu siirrettäväksi rikoslain 44 luvun 3 §:n 2 momentiksi, sen tilalle ehdotetaan viittaussäännöstä mainittuun rikoslain kohtaan.

24 §:n 3 momentti. Lain 24 §:n 3 momentissa on säännös mahdollisuudesta jättää vähäisten rikkomusten tapauksessa ilmoitus tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta. Säännös ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi, koska viranomaisilla on sama mahdollisuus vuoden 1991 alusta voimaan

tulleiden rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumista koskevien säännösten nojalla.

1.14. Laki eläinten lääkitsemisestä

36 §:n 1 momentti. Eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n 1 momentissa säädetään rangaistavaksi muun muassa lääkeaineiden ja eläinten lääkitsemisessä käytettävien välineiden laitton käyttö, vienti- ja tuontirajoitusten, varoainojen antamien määräysten sekä viranomaisten antamien määräysten ja kieltojen rikkominen. Eläinten lääkitsemisrikkoksesta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Teko on rangaistava tahallaan tai huolimattomuudesta tehtynä.

Säännös tulisi korvattavaksi lääkerikosta koskevalla rikoslain 44 luvun 5 §:n 2 momentilla. Rikoslain säännös vastaisi nykyistä eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n 1 momenttia muutoin, mutta nykyisen 2 kohdan mukainen vienti- ja tuontirajoitusten rikkominen tulisi ehdotuksen mukaan rangaistavaksi eläinten lääkitsemisrikkomuksena sakolla. Lisäksi sakkosäännöksen nojalla rangaistaisiin myös perustasoisesta huolimattomuudesta tapahtuva eläinlääkkeiden luvaton käyttö.

Eläinten lääkitsemisrikkoksesta koskevan säännöksen tilalle ehdotetaan viittaussäännöstä rikoslain lääkerikossäännökseen.

36 §:n 2 momentti. Eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n 2 momentin mukaan tuomitaan sakkoon tietojenanto-, kirjanpito-, ilmoitus- ja avunantovelvollisuuksien laiminlyönnistä.

Ehdotuksen mukaan eläinten lääkitsemisestä annettuun lakiin jäisi edelleen sakkosäännös, joka vastaisi suurelta osin nykyistä eläinten lääkitsemisrikkomussäännöstä.

Ehdotuksen 1 kohta koskee laitonta lääkeaineiden tai eläinten lääkitsemisessä käytettävien välineiden käyttöä. Säännös vastaa muutoin ehdotettua rikoslain 44 luvun 5 §:n 2 momentin 1 kohtaa, mutta sitä voitaisiin soveltaa myös perustasoisesta huolimattomuudesta tehtyyn rikkomukseen. Ehdotuksen 2 kohdan mukaan rangaistaisiin sellaisten vienti- ja tuontirajoitusten rikkominen, jotka koskevat kauppaa Euroopan yhteisön ulko-

puolisten maiden ja Suomen välillä. Vastaava säännös on nykyisin 36 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Kirjanpitovelvollisuuksien laiminlyönnistä säädetään 3 kohdassa (nykyisin 2 momentin 2 kohta). Ehdotetun 4 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka kieltäytyy antamasta valvontaa tai tarkastusta varten apua valvontaviranomaiselle tai ulkomaiselle tarkastajalle (nykyinen 3 kohta).

Kuten nykyisinkin eläinten lääkitsemisrikkomus olisi rangaistava tahallaan tai huolimattomuudesta tehtynä.

1.15. Geenitekniikkalaki

39—42 §. Nykyisin geenitekniikkalain 39 §:ssä säädetään rangaistus geenitekniikkarikoksesta. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tuomitaan se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta valmistaa, käyttää, tuo maahan, myy tai muutoin luovuttaa markkinoille geenitekniikalla muunnettuja organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita kyseisen lain tai sen nojalla annettujen säännösten, määräysten tai kieltojen vastaisesti. Saman momentin 2 kohdan mukaan rangaistaan sitä, joka geenitekniikkalain vastaisesti ottaa käyttöön geenitekniikalla muunnettuja organismeja käyttävän laitoksen tai sen osan. Pykälän 2 momentin mukaan geenitekniikkarikoksesta voidaan tuomita myös se, joka laiminlyö geenitekniikkalaista johtuvia huolellisuus-, selvilläolo-, ilmoitus- tai kirjaimisvelvollisuuksia. Rangaistussäännöksen soveltaminen edellyttää lisäksi, että teko on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa tai haittaa ihmisen terveydelle tai ympäristölle. Geenitekniikkarikoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Törkeäksi geenitekniikkarikoksen tekee 40 §:n mukaan se, että teolla aiheutetaan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai ympäristölle. Vaaran vakavuuden kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon muun muassa vaaran laaja ulottuvuus ja pysyvyys. Rangaistus törkeästi geenitekniikkarikoksesta on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Geenitekniikkarikoksesta on 41 §:n mukaan kyse silloin, kun teon kokonaisarvioinnin perusteella on aiheutettu ainoastaan

vähäinen vaara tai vahinko terveydelle tai ympäristölle taikka tekoa on muiden rikokseen liittyvien seikkojen kokonaisarvioinnin nojalla pidettävä vähäisenä. Geenitekniikkarikoksesta voidaan tuomita sakkorangaistukseen.

Geenitekniikkalain 42 §:ssä on salassapitovelvollisuuden rikkomista ja ympäristörikkosia koskevat viittaussäännökset rikoslakiin.

Ehdotuksen mukaan geenitekniikkalain säännösten rikkomisista säädettäisiin rangaistukset kokonaisuudessaan rikoslaisia. Geenitekniikkarikoksesta säädettäisiin rangaistus rikoslain uudessa 44 luvun 9 §:ssä. Rikoslain 34 luvun 4 §:n 1 momentin uuden 5 kohdan mukaan tuomittaisiin rangaistus törkeistä geenitekniikkalain rikkomisista eli sellaisista teoista, jotka ovat omiaan aiheuttamaan yleistä hengen ja terveyden vaaraa. Silloin kun geenitekniikkalain säännöksiä rikkomalla on turmeltu ympäristöä, tuomittaisiin rangaistus rikoslain ympäristörikkosia koskevan 48 luvun 1—4 §:n mukaan. Geenitekniikkalain 32 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomittaisiin rangaistus rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n taikka 40 luvun 5 §:n mukaan. Ehdotuksen mukaan geenitekniikkalain 42 § sisältäisi viittaussäännökset kaikkiin edellä mainittuihin rikoslain pykäliin. Geenitekniikkalain 39, 40 ja 41 § kumottaisiin. Geenitekniikkalain säännösten lieviä rikkomisia varten ei enää olisi omaa säännöstä. Sakkorangaistus näistä rikkomuksista voitaisiin tuomita rikoslain 44 luvun 9 §:n mukaan.

Geenitekniikkalain nykyisten rangaistussäännösten suhde ehdotettuihin rikoslain säännöksiin käy tarkemmin ilmi kyseessä olevien rikoslain säännösten perusteluista.

Ehdotettavan rikoslain 44 luvun 9 §:n geenitekniikkarikoksesta koskevan säännöksen perusteluissa on jo viitattu siihen, että geenitekniikka verraten uutena menetelmänä tarkoittaa myös sitä, että geenitekniikan käytön sovellutukset ja lopputulokset ovat vielä osittain ennalta arvaamattomia. Geenitekniikkalainsäädännöllä pyritään tämän tekniikan käyttöön liittyvien riskien minimoimiseen. Viime aikoina on kuitenkin keskusteltu esimerkiksi geenitekniikan käyttöön mahdollisesti liittyvistä riskeistä elinarvikeitollisuudessa ja maa- ja metsätaloudessa sekä siitä,

antaako nykyinen geenitekniikkalainsäädäntö riittävät mahdollisuudet valvoa ihmisen tai ympäristön turvallisuudelle riskialtista käyttäytymistä — ja tarpeen vaatiessa myös rangaista siitä. Tämän esityksen tavoitteena on rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatetun keskittämisperiaatteen mukaisesti siirtää geenitekniikkalain nykyiset rangaistussäännökset rikoslakiin. Keskeisiltä osin rangaistavan käyttäytymisen ala säilyisi siis nykyisellään. Geenitekniikkarikossäännösten mahdollista laajempaa uudistamistarvetta tulee myöhemmin arvioida erikseen.

1.16. Ydinenergi laki

69 §:n 5 momentti. Ydinenergi lain 69 §:n 1—4 momentissa on viittaussäännökset rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskevaan 34 lukuun ja ympäristörikoksia koskevaan 48 lukuun. Ehdotuksen mukaan näitä rikoksia vähäisemmästä ydinenergi lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten rikkomisesta tuomittaisiin rangaistus rikoslain 44 luvun 10 §:n mukaan. Tästä syystä ydinenergi lain 69 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa olisi viittaus edellä mainittuun ydinenergi an käyttörikosta koskevaan säännökseen.

72 §. Ehdotettu rikoslain 44 luvun 10 § kat taitaisi kaikki ne rikokset, joista nykyisin sääde tään rangaistus ydinenergi lain 72 §:ssä. Ydinenergi lain nykyinen rangaistussäännös ehdotetaan kumottavaksi.

73 §:n 1 ja 2 momentti. Ydinenergi lain 73 §:n 1 momentissa säädetään pakollisesta menettämis seuraamuksesta. Momentin mu kaan ydinräjähdde, ydinaine tai ydinjäte, jota on käytetty 69 §:ssä tarkoitettujen yleisvaarallisten rikosten tai ympäristörikosten teke miseen on tuomittava valtiolle menetetyksi. Menetetyksi on tuomittava myös ydinräjäh teen valmistukseen tarvittava laite tai aine taikka valmistuskaava tai -piirustus silloin, kun kyseessä on yleisvaarallisen rikoksen valmistelua koskevan säännöksen rikkomine n.

Ydinenergi lain 73 §:n 2 momentissa on li säksi erityissäännös harkinnanvaraisesta me nettämis seuraamuksesta silloin, kun kyseessä on 72 §:n 1 momentin mukainen ydinenergi an luvaton käyttö. Kokonaan tai osaksi valti-

olle menetetyksi voidaan tuomita esimerkiksi vastoin ydinenergi alakiä tai sen nojalla an nettuja säännöksiä tai määräyksiä toimintan sa aloittanut kaivos tai rikastuslaitos tai sel laisessa laitoksessa tuotettu uraania tai to riumia sisältävä malmi tai malmirikaste.

Ydinenergi lain menettämis seuraamuksiin ei ehdoteta tehtäväksi asiallisia muutoksia. Ydinenergi lain rangaistussäännösten siirtä minen rikoslakiin vaikuttaa kuitenkin siten, että myös menettämis seuraamussäännöksen pykäläviittauksia on muutettava. Ydinener gi lain 73 §:n 1 momentin soveltamisala säi lyisi entisellään, kun säännöstä sovellettaisiin 69 §:n 1—4 momentissa tarkoitettuihin te koihin. Ydinenergi an luvattomasta käytöstä ehdotetaan säädettäväksi rangaistus rikoslain 44 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa. Ydinenergi lain 73 §:n 2 momenttia sovellet taitisiin edelleen ydinenergi an luvaton käyttöä koskevaan rikokseen.

Ydinenergi lain muuttamisesta annetulla lailla (738/2000) on muutettu muun muassa 73 §:n 2 momentin 4 kohtaa. Lainmuutos tu lee kuitenkin voimaan vasta myöhemmin ta savallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana. Nyt kyseessä olevassa hallituk sen esityksessä tuo lainmuutos on otettu asi allisesti huomioon lisäämällä 4 kohdan luet teloon myös valmistetut tai kootut aineet, laitteet, laitteistot tai ydinenergi a-alan tieto aineisto. Koska lainmuutos on tässä esityk sessä asiallisesti otettu huomioon, ehdotetaan tässä esityksessä erilaisista voimaantuloajan kohdista mahdollisesti aiheutuvien tulkinta epäselyyksien välttämiseksi ydinenergi lain muuttamisesta annetun lain (738/2000) 73 §:n 2 momentin 4 kohta kumottavaksi.

Eduskunnalle annetussa menettämis seuraamuksia koskevan lainsäädännön uudista mista käsittelevässä hallituksen esityksessä (80/2000 vp) ehdotetaan myös ydinenergi alain 73 §:n 2 ja 3 momenttia muutettaviksi. Nyt kysymyksessä oleva hallituksen esitys ja edellä mainittu menettämis seuraamuksia koskeva hallituksen esitys on sovitettava yh teen niitä eduskunnassa käsiteltäessä. Tarkoi tuksena on, että sen jälkeen kun molemmat edellä mainituista hallituksen esityksistä ovat tulleet voimaan, ydinenergi lain 73 §:n 2 momentissa viitattaisiin rikoslain 44 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohtaan ja toisaalta

ydinenergialain 73 §:n 2 momentin 4 kohta ei enää koskisi arvon menettämistä, josta säädetäisiin rikoslain 10 luvussa. Tarkoituksena on myös, että menettämisseuraamuksia koskeva uudistus näkyisi tuolloin 73 §:n 2 momentin kirjoitustavassa siten, että momentti koskisi pakollista menettämisseuraamusta. Menettämisseuraamuksia koskevassa kokonaisuudistuksessa ehdotetun kohtuullistamis-säännöksen (ehdotettu rikoslain 10 luvun 10 §) avulla voitaisiin kuitenkin käytännössä päätyä samaan lopputulokseen kuin nykyisessä laissa. Samasta syystä ei menettämisseuraamuksia koskevan uudistuksen tultua voimaan olisi myöskään tarpeen enää erikseen mainita osakonfiskaation mahdollisuudesta.

1.17. Ydinvastuulaki

41 §. Rangaistus tämän lain mukaisen vastuuttamisvelvollisuuden tai taloudellisen takuun asettamisen laiminlyönnistä ehdotetaan säädettäväksi rikoslain 44 luvun 10 §:n 2 momentissa. Tästä syystä ydinvastuulain rangaistussäännös ehdotetaan korvattavaksi viittaussäännöksellä edellä mainittuun rikoslain pykälään.

1.18. Laki räjähdysvaarallisista aineista

11 §. Räjähdysvaarallisista aineista annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan rangaistaan sakolla tai vankeudella enintään kahdeksi vuodeksi sitä, joka antamalla väärän ilmoituksen tai salaamalla laadun taikka muuta vilppiä käyttämällä rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä. Muunlaisesta räjähdysvaarallisia aineita koskevien säännösten rikkomisesta rangaistaan 2 momentin mukaan sakolla. Pykälän 3 momentissa on menettämisseuraamussäännös.

Ehdotetussa rikoslain 44 luvun 11 §:ssä säädettäisiin rangaistus räjähdysvaarallisista aineista annetun lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesta vaarallisen aineen tai tuotteen valmistuksesta, maahantuonnista, käyttämisestä, hallussapidosta, varastoinnista, säilyttämisestä, kuljettamisesta, myynnissäpidosta tai luovutuk-

sesta. Rangaistus säännösten tai määräysten vastaisesta taikka muuten varomattomasta räjähdysvaarallisen aineen tai tuotteen käyttämisestä, käsittelystä tai säilytyksestä ehdotetaan säädettäväksi rikoslain 44 luvun 12 §:ssä. Näin ollen räjähdysvaarallisista aineista annetun lain 11 §:ksi ehdotetaan viittaussäännöstä edellä mainittuihin rikoslain pykälisiin. Lisäksi 11 §:ään ehdotetaan viittaussäännöstä rikoslain 16 luvun 8 §:ään, joka koskee väärän todistuksen antamista viranomaiselle.

Ehdotettavaan rikoslain 44 lukuun tulisi myös oma menettämisseuraamuksia koskeva säännös, jota sovellettaisiin myös 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuihin rikoksiin siihen asti, kunnes menettämisseuraamuksista säädetään keskitetysti rikoslaissa omassa luvussa menettämisseuraamussäännösten uudistamista koskevan hallituksen esityksen (HE 80/2000 vp) mukaisesti. Räjähdysvaarallisista aineista annettuun lakiin ei näin ollen enää tarvita erillistä menettämisseuraamuksia koskevaa säännöstä.

12 §. Pykälä sisältää viittaussäännöksen rikoslain nykyisen 44 luvun mukaan rangaistavaan huolimattomaan tai varomattomaan räjähdysvaarallisten aineiden käsittelyyn. Ehdotuksen mukaan kaikki viittaussäännökset rikoslain uuden 44 luvun mukaan rangaistaviin tekoihin olisivat räjähdysvaarallisista aineista annetun lain 11 §:ssä. Ehdotuksen mukaan räjähdysvaarallisista aineista annetun lain vähäisemmistä rikkomisista rangaistaisiin tämän pykälän mukaan.

Ehdotetun 1 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka räjähdysvaarallista aineista annetun lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti valmistaa, tuo maahan, pitää myynnissä, luovuttaa, asentaa, huoltaa, tarkastaa tai käyttää räjähdysvaarallisten aineiden tai tuotteiden valmistus-, varastointi- tai käyttölaitteita. Säännöksen rikkomiseen syllistyisi esimerkiksi omakotitalojen öljylämmityslaitteistojen asentaja, joka suorittaa asennusta ilman, että on säännösten vaatimalla tavalla osoittanut pätevyytensä turvatekniikan keskukselle.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka laiminlyö säädetyt tiedonanto- tai kirjanpitovelvollisuutensa. Lain 4 ja 5 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen oikeudesta

saada valvontaa varten tarpeelliset tiedot elinkeinonharjoittajilta ja muilta henkilöiltä, joita lain velvoitteet koskevat. Valvontaviranomainen voi myös velvoittaa elinkeinonharjoittajan pitämään tuotanto-, varasto- ja myyntikirjanpitoa.

Ehdotetun 3 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka laiminlyö onnettomuuksien tai niistä aiheutuvien vahinkojen torjumiseksi säädetyn tai määrätyn ilmoitusvelvollisuutensa taikka selvityksen laatimiseen ja siitä tiedottamiseen liittyvän velvollisuutensa. Esimerkiksi vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annetun asetuksen 61 §:n mukaan tällaista toimintaa harjoittavassa laitoksessa sattuneesta onnettomuudesta on ilmoitettava viranomaisille. Edellä mainitun asetuksen 22, 24 ja 29 §:ssä säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta laatia turvallisuusselvitys suuronnettomuuksien ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja tiedottaa siitä.

1.19. Säteilylaki

60 §. *Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset.* Säteilylain 60 §:ssä viitataan säteilylain säännösten rikkomisista yleistä vaaraa aiheuttavalla tavalla taikka ympäristöä turmelemalla rikoslaissa säädettyihin rangaistuksiin. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa viitattaisiin varomatonta käsittelyä koskevaan rikoslain 44 luvun 12 §:ään. Ehdotetun rikoslain 44 luvun 12 §:n mukaan rangaistaisiin radioaktiivisen aineen tai säteilylaitteen varomattomasta käsittelystä. Tahallaan tai huolimattomuudesta tehdyn teon tulisi olla omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai teosta tulisi olla vaaraa toisen omaisuudelle. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälän sisältöä.

61 §. *Säteilyrikkomus.* Rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatettavien periaatteiden mukaisesti kaikista vakavammista, vankeudella rangaistavista säteilylain säännösten rikkomisista säädettäisiin rikoslaissa. Säteilylakiin jäisi ainoastaan sakkosäännös lievempiä rikkomuksia varten. Ehdotettu säännös vastaisi asiallisesti nykyistä 61 §:ää muutoin, mutta pykälän otsikko ja rangaistusasteikko

muuttuisivat. Pykälän rikkomuksia koskeva luettelo muotoiltaisiin samalla uudelleen niin, että nykyiset 1—8 kohta jakautuisivat pykälän 1—4 kohdaksi. Säteilyrikkomuksesta voitaisiin ehdotuksen mukaan tuomita sakkorangaistukseen. Kyseessä ovat vähäiset, vaaraa aiheuttamattomat rikkomukset, joihin ensijaisesti puututaan hallinnollisen valvonnan ja siihen liittyvien pakkokeinojen avulla.

1.20. Laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta

19 §. *1 ja 2 momentti.* Pykälän 1 momentin mukaan tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta jättää noudattamatta vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain tai sen nojalla kuljetuksen turvallisuuden vuoksi annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Lisäksi edellytetään, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka omaisuudelle tai ympäristölle. Saman pykälän 2 momentin mukaan voidaan tuomita sakkoon se, joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavoin rikkoo kyseisen lain säännöksiä. Molempia säännöksiä sovelletaan vain, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ehdotuksen mukaan vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain rikkomisesta säädettäisiin rangaistus rikoslain 44 luvun 13 §:ssä. Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan viittaussäännöstä edellä mainittuun vaarallisten aineiden kuljetusrikosta koskevaan säännökseen.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain säännöksiä rikkomalla tehdystä ympäristön turmelemisesta tuomittaisiin rangaistus rikoslain 48 luvun 1—4 §:n mukaan. Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan viittaussäännöstä rikoslain ympäristörikoslukuun. Uudella viittaussäännöksellä on haluttu korostaa sitä, että vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain säännösten rikkomisesta voi myös joutua vastuuseen rikoslain ympäristörikossäännösten mukaan. Koska rikoslain ympäristörikossäännökset soveltuisivat vaarallisia aineita kuljetettaessa tehtyihin ympäristön turmelemisiin, ei vaarallisten aineiden kuljetusrikossäännöksessä rikoslain 44 luvun 13 §:ssä erikseen mainittaisi ympäristöä suo-

jelukohteena.

3 momentti. Pykälän 3 momentti vastaisi asiallisesti nykyistä 2 momentin sakonuhkaista rangaistussäännöstä. Vaarallisten aineiden kuljetusrikkomuksena rangaistaisiin sellaisista vähämerkityksellisemmistä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten rikkomisista, joista ei rikoslain nojalla tuomita rangaistusta.

Vaarallisten aineiden kuljettaminen on hyvin yksityiskohtaisesti säänneltyä ja lakia alemmanasteisia säännöksiä ja määräyksiä on erittäin paljon. Vaarallisten aineiden kuljetamisesta vastaavat pääsääntöisesti alan ammattilaiset, joiden tiedossa on myös alaa koskeva sääntely. Sääntelyn runsaudesta johtuen rikkomussäännöksen yksilöintivaatimuksesta on joustettu. Samanlainen avoin rangaistussäännös säilytettiin myös esimerkiksi liikenerikossäännöksiä uudistettaessa tieliikennelaissa.

Vaarallisten aineiden tiekuljetusten valvonta tapahtuu pääosin teillä liikennevalvontana. Tilastotietojen mukaan poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen suorittamien vaarallisten aineiden tiekuljetusten tarkastuksissa useimmissa rikkomuksissa seuraamuksena on käytetty rangaistusmääräysmenettelyssä annettua sakkorangaistusta. Seuraavaksi eniten on käytetty varoitusta ja vain törkeimmissä tapauksissa säännösten rikkomiset ovat johtaneet laajempaan rikostutkintaan ja syyteharkintaan. Nykyisen kaltainen sakkosäännös mahdollistaisi rangaistusmääräysmenettelyn käytön myös jatkossa.

4 momentti. Pykälän 4 momentti vastaisi sisällöltään nykyistä 3 momenttia, jossa säädetään rangaistuksen ja uhkasakon suhteesta.

1.21. Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta

27 §:n 1 ja 2 momentti. Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään rangaistus eläinten tai tavaroiden maahantuonnista tai kuljetuksesta Suomen alueen kautta kyseisen lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti. Eläinten tai tavaroiden maahantuonti muun kuin hyväksytyyn rajanylityspaikan kautta tai eläinlääkinnälliselle rajatarkas-

tusasemalle kuljettamisvelvollisuuden laiminlyönti on rangaistavaa 2 kohdan mukaan sekä tarkastuttamisvelvollisuuden laiminlyönti 3 kohdan mukaan. Momentin 4 kohdassa säädetään välivarastoissa säilytettävien eläinten tai tavaroiden säilytys-, käsittely- tai kirjanpitovelvollisuuksien laiminlyönnistä. Valvontaviranomaisten antamien, osin rangaistussäännöksessä yksilöimättömien, määräysten laiminlyönnistä säädetään rangaistus 5 ja 6 kohdissa. Rangaistus 1 momentissa tarkoitetuista teoista on sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Törkeäksi teon tekee 2 momentin mukaan erityinen suunnitelmallisuus, huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu tai se, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa vaaraa eläinten tai ihmisten terveydelle. Jos teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rangaistus voi olla enimmillään kaksi vuotta vankeutta.

Ehdotuksen mukaan rikoslain 46 luvun 4 §:n uuden 2 momentin mukaan salakuljetuksena rangaistaisiin myös eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain säännösten rikkomisen. Ehdotetun rangaistussäännöksen sijoittaminen salakuljetussäännöksen yhteyteen perustuu asiayhteyteen, sillä myös nykyisen salakuljetussäännöksen yhtenä tavoitteena on turvata tuontiin liittyvien kieltojen ja rajoitusten noudattaminen siten, että vältettäisiin esimerkiksi terveydelliset vaarat tai eläintautien leviäminen. Ehdotettu säännös korvaisi eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain nykyiset rangaistussäännökset muutoin, mutta kyseiseen lakiin jäisi vielä sakkorangaistussäännös tuontierää koskevan kirjanpitovelvollisuuden rikkomisesta.

Rangaistavan käyttäytymisen ala säilyisi lähes entisellään, kuitenkin niin, että ehdotetun rikoslain säännöksen mukaan rangaistavan teon tulee olla tehty vähintään törkeästä huolimattomuudesta, kun nykyisen säännöksen mukaan riittävää on myös perustasoinen huolimattomuus. Laittoman maahantuonnin yritys olisi rangaistavaa vain tahallisenä. Rangaistusasteikko pysyisi nykyisellään, sillä salakuljetuksesta ja nykyisen eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain törkeästä rikkomisesta säädetty enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta.

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta an-

netun lain 27 §:n 1 momentiksi ehdotetaan viittaussäännöstä rikoslain salakuljetusta koskevaan säännökseen. Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan sakonuhkaista rangaistus-säännöstä tuontierää koskevan kirjanpito-velvollisuuden laiminlyönnistä. Kyseessä on sama velvollisuus, jonka rikkomisesta nykyisin säädetään 27 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

2. Voimaantulo

Tarkoituksena on, että ehdotetut lait tulisivat voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 34 luvun 4 § ja 44 luku, sellaisina kuin ne ovat, 34 luvun 4 § laissa 578/1995 ja 44 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

lisätään 23 lukuun, sellaisena kuin se on laissa 545/1999, uusi 11 a §, 28 lukuun, sellaisena kuin se on laissa 769/1990, uusi 12 a § ja 46 luvun 4 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

23 luku

Liikenne rikoksista

11 a §

Liikenteen häirintä

Joka huomattavasti haittaa yleisen ilma-, raide- tai vesiliikenteen kulkua, on tuomittava *liikenteen häirinnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tieliikenteen ja raitiovaunuliikenteen häirinnästä säädetään tieliikennelaisissa.

28 luku

Varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta käytöstä

12 a §

Murtovälineen hallussapito

Joka ilman hyväksyttävää syytä pitää hallussaan sellaista avainta toisen lukkoon taikka tiirikkaa tai muuta välinettä, jota voidaan perustellusti epäillä pääasiassa käytettävän tunkeutumiseen toisen hallinnassa olevaan suljettuun tilaan rikoksen tekemistä varten, on tuomittava *murtovälineen hallussapidosta* sakkoon.

34 luku

Yleisvaarallisista rikoksista

4 §

Terveysten vaarantaminen

Joka

1) myrkyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla saattaa terveydelle vaaralliseksi elintarvikkeen tai muun ihmisten nautittavaksi tai käytettäväksi tarkoitetun aineen taikka pitää sellaista vaaralliseksi saatettua ainetta muiden saatavilla,

2) levittää vakavaa sairautta,

3) käyttää säteilylähdettä säteilylain (592/1991) vastaisesti,

4) käyttää ydinainetta tai ydinjätettä taikka toimii ydinenergiaa käyttäessä ydinenergialain (990/1987) vastaisesti tai

5) geenitekniikkalain (377/1995) vastaisesti valmistaa, käyttää, tuo maahan, pitää myynnissä tai luovuttaa geenitekniikalla muunnettua organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa, on tuomittava *terveyden vaarantamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

1 §

Terveysrikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) torjunta-ainelain (327/1969),
2) tuoteturvallisuuslain (914/1986),
3) kemikaalilain (744/1989),
4) terveydensuojelulain (763/1994),
5) elintarvikelain (361/1995) tai
6) eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain (1195/1996) taikka niiden nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti valmistaa, käsittelee, tuo tai tahallaan yrittää tuoda maahan, pitää hallussaan, varastoi, kuljettaa, pitää myynnissä, välittää tai luovuttaa tavaraa tai ainetta siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *terveysrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *terveysrikoksesta* tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta tuoteturvallisuuslain taikka sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti suorittaa, pitää myynnissä tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa kuluttajapalveluksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle.

2 §

Terveydensuojelurikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) terveydensuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti jättää säädetyn ilmoituksen tekemättä taikka rikkoo viran-

omaisen antamaa kieltoa tai yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä tai

2) tartuntatautilain (583/1986) tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti jättää noudattamatta yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi annettua säännöstä tai yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *terveydensuojelurikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

3 §

Luvaton terveydenhuollon ammattitoimen harjoittaminen

Joka ilman laillista oikeutta toimii terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettuna ammattihenkilönä, on tuomittava *luvattomasta terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Luvattomasta terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisesta tuomitaan myös se, joka ilman lääkelain (395/1987) mukaista lupaa harjoittaa lääketukkukauppaa tai apteekkiliiikettä taikka ilman yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) vaadittua lupaa ylläpitää terveydenhuollon palveluja tuottavaa yksikköä.

4 §

Luvaton eläinlääkärinammatin harjoittaminen

Joka ilman laillista oikeutta toimii eläinlääkärinammatin harjoittajana, on tuomittava *luvattomasta eläinlääkärinammatin harjoittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

5 §

Lääkerikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta lääkelain (395/1987) tai lääkkeiden valvontaa koskevan, Euroopan yhteisön pe-

rustamissopimuksen 100 a tai 235 artiklan nojalla annetun asetuksen taikka niiden nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti

1) valmistaa, tuo maahan, varastoi, pitää myynnissä tai luovuttaa lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä,

2) laiminlyö lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan ilmoituksen tekemisen, tietojenantovelvollisuuden tai luettelon pitämisen tai

3) rikkoo Suomen valvontaviranomaisen taikka Euroopan yhteisöjen komission tai neuvoston antaman lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan kiellon,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *lääkerikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *lääkerikoksesta* tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta eläinten lääkitsemisestä annetun lain (617/1997) tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti

1) käyttää lääkkeitä, lääkeaineita tai muita eläinten käsittelyssä käytettäviä aineita taikka eläinten lääkitsemisessä käytettäviä välineitä,

2) rikkoo viranomaisen antamaa määräystä, kieltoa tai haltuunotto päätöstä,

3) rikkoo tunnistamista, merkitsemistä ja varoaikoja koskevat velvollisuutensa tai

4) laiminlyö tietojenantovelvollisuutensa.

6 §

Dopingrikos

Joka laittomasti

1) valmistaa tai yrittää valmistaa dopingainetta,

2) tuo tai yrittää tuoda maahan dopingainetta tai

3) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää dopingainetta,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *dopingrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Dopingrikoksesta tuomitaan myös se, joka

pitää hallussaan dopingainetta ilmeisesti tarkoituksenaan levittää sitä laittomasti.

7 §

Törkeä dopingrikos

Jos dopingrikoksessa

1) rikoksen kohteena on huomattavan suuri määrä dopingainetta,

2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

3) rikoksentehtäjä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä tai

4) dopingainetta levitetään alaikäisille ja dopingrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästi dopingrikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

8 §

Lievä dopingrikos

Jos dopingrikos, huomioon ottaen dopingaineen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *lievästi dopingrikoksesta* sakkoon.

9 §

Geenitekniikkarikos

Joka geenitekniikkalain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) valmistaa, käyttää, tuo maahan, pitää myynnissä tai luovuttaa markkinoille geenitekniikalla muunnettuja organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita,

2) ottaa käyttöön geenitekniikalla muunnettuja organismeja käyttävän laitoksen tai sen osan,

3) laiminlyö toiminnanharjoittajalle asetun huolellisuusvelvoitteen tai selvilläolovelvollisuuden taikka velvollisuuden ilmoittaa

uusista tiedoista tai onnettomuuksista ja vaaratilanteista,

4) laiminlyö geeniteknikalla muunnettuja organismeja koskevan kirjaamisvelvollisuuden tai

5) laiminlyö velvollisuuden ilmoittaa laitoksen tai geeniteknikalla muunnettujen organismien käyttöönotosta, tutkimus- ja kehittämiskokeesta tai sen tuloksista taikka tuotteen markkinoille luovuttamisesta

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *geenitekniikkariikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

10 §

Ydinenergian käyttörikos

Joka ydinenergiain taikka sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta

1) ilman lupaa käyttää ydinenergiaa tai jättää noudattamatta ydinenergian käyttöön myönnetyn luvan ehtoja,

2) jättää noudattamatta ydinenergian käytön turvallisuutta, ydinjätehuoltoon liittyvää huolehtimisvelvollisuutta, turva- ja valmiusjärjestelyjä taikka sellaisia pelastuspalvelujärjestelyjä, jotka eivät kuulu viranomaisille, koskevia säännöksiä tai yleisiä tai yksittäistapausta koskevia määräyksiä,

3) jättää jätehuoltovelvollisena täyttämättä ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisvelvollisuutensa tai ryhtyy käyttämään ydinlaitosta ennen kuin asianomainen viranomais on todennut mainitun velvollisuuden täytetyksi taikka jättää ilmoittamatta ilmoitusvelvollisuuden alaisesta toiminnasta,

4) ryhtyy käyttämään ydinlaitosta tai, aloittamatta ydinlaitoksen rakentamista, ryhtyy muutoin käyttämään ydinenergiaa ennen kuin asianomainen viranomais on todennut, milloin toiminta sitä edellyttää, turvallisuusvaatimukset täytetyiksi, turva- ja valmiusjärjestelyt riittäviksi, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellisen valvonnan asianmukaisesti järjestetyksi ja vahingonkorvausvastuun

toiminnan yhteydessä sattuvan ydinvahingon varalta järjestetyksi siitä säädetyllä tavalla,

5) muusta kuin turvallisuuden varmistamiseksi pakottavasta syystä estää tai haittaa ydinenergian käytön valvontaa varten asennetun laitteen toimintaa taikka

6) laiminlyö velvollisuutensa antaa vahvistettujen kaavojen mukaiset raportit tai muut tarvittavat tiedot ja ilmoitukset taikka jättää pitämättä vahvistettujen kaavojen mukaista materiaali- tai käyttökirjanpitoa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *ydinenergian käyttörikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Ydinenergian käyttörikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö ydinvastuulain (484/1972) mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai taloudellisen takuun asettamisen.

11 §

Räjähderikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta räjähdysvaarallisista aineista annetun lain (263/1953) tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti valmistaa, tuo maahan, käyttää, pitää hallussaan, varastoi, säilyttää, kuljettaa, pitää myynissä tai luovuttaa vaarallista ainetta tai tuotetta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *räjähderikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

12 §

Varomaton käsittely

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta lain tai lain nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka muuten varomattomalla tavalla käyttää, käsittelee tai säilyttää

1) ampuma-asetta, tulta tai räjähdysvaarallista ainetta tai tuotetta,

2) terveydelle tai ympäristölle vaarallista taikka palo- ja räjähdysvaarallista kemikaalia tai muuta vastaavaa ainetta taikka

3) radioaktiivista ainetta tai säteilylaitetta siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka että siitä on vaaraa toisen omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *varomattomasta käsittelystä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

13 §

Vaarallisten aineiden kuljetusrikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994) tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti lähettää, antaa lastiksi, laivaa, kuljettaa, ajaa, kuormaa, lastaa, purkaa, käsittelee, pitää matkatavarana tai tilapäisesti säilyttää vaarallista ainetta siten, että menettely on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka siitä on vaaraa toisen omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

14 §

Vaaranmerkintärikkomus

Joka

1) suorittaessaan rakennustyötä, maansiirtotyötä tai vesirakentamista,

2) rakentaessaan tie-, raide- tai vesiliikenneväylää taikka vastatessaan kadun tai muun liikenneväylän kunnosta taikka

3) ollessaan vastuussa yleisesti liikkumiseen käytetyssä paikassa olevasta kaivosta, kuopasta tai avannosta

tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta jättää asianmukaisesti merkitsemättä hengen tai terveyden vaaran tai muuten varoittamatta siitä, on tuomittava *vaaranmerkintärikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Vaaranmerkintärikkomuksesta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti tahallaan tai

törkeästi huolimattomuudesta poistaa 1 momentissa tarkoitettun, hengen tai terveyden vaarasta ilmoittavan merkin.

15 §

Eläimen vartioimatta jättäminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta jättää asianmukaisesti vartioimatta ihmisille vaarallisen eläimen, josta hän on vastuussa, on tuomittava *eläimen vartioimatta jättämisestä* sakkoon.

Tuomioistuimien voi määrätä eläimen tapettavaksi, jos se on eläimen vaarallisuuden vuoksi perusteltua.

16 §

Määritelmä

Dopingaineena pidetään tässä laissa:

1) synteettisiä anabolisia steroideja ja niiden johdannaisia;

2) testosteronia ja sen johdannaisia;

3) kasvuhormonia; ja

4) kemiallisia aineita, jotka lisäävät testosteronin, sen johdannaisten tai kasvuhormonin tuotantoa ihmiskehossa.

Tarkemmat säännökset siitä, mitä aineita pidetään 1 momentissa tarkoitettuina dopingaineina, annetaan valtioneuvoston asetuksella.

17 §

Menettämisseuraamus

Terveysrikoksen, lääkerikoksen, dopingrikoksen, törkeän dopingrikoksen, lievän dopingrikoksen, geenitekniikkarikoksen, räjähdetrikoksen, varomattoman käsittelyn ja vaarallisten aineiden kuljetusrikoksen kohteena ollut omaisuus tai sen arvo, rikosesineen säilyttämiseen käytetty astia, päällys tai väline sekä rikoksen tekemisessä käytetty kuljetusväline tuomitaan valtiolle menetetyksi noudattaen vastaavasti 46 luvun 8—13 §:n säännöksiä.

46 luku
Sääntöteryrikoksista ja salakuljetuksesta

4 §

Salakuljetus

jen säännösten tai yleisten tai yksittäistapausta koskevien määräysten vastaisesti tuo tai tahallaan yrittää tuoda maahan taikka kuljettaa, käsittelee tai säilyttää eläimiä tai tavaroita taikka laiminlyö velvollisuutensa tarkastuttaa eläimet tai tavarat.

Salakuljetuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) tai sen nojalla annettu-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

2.

Laki

pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 5 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 566/1998, seuraavasti:

5 luku

Etsintä

10 §

Henkilöntarkastuksen edellytykset

Henkilöntarkastus saadaan toimittaa takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos

on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilöntarkastus saadaan toimittaa myös, jos epäilyn kohteena oleva rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, murtovälineen hallussapito tai lievä petos.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200.

3.

Laki**torjunta-ainelain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä toukokuuta 1969 annetun torjunta-ainelain (327/1969) 10 §, sellaisena kuin se on laeissa 707/1995 ja 660/1999, seuraavasti:

10 §
 Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain 44 lu-

vun 1 §:ssä.

Rangaistus torjunta-aineen varomattomasta käsittelystä säädetään rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

4.

Laki**tuoteturvallisuuslain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1986 annetun tuoteturvallisuuslain (914/1986) 17 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 539/1993, seuraavasti:

17 §
 Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo 12, 12a, 13, 13a tai 13b §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa

säädetä ankarampaa rangaistusta, *tuoteturvallisuusrikkomuksesta* sakkoon.

Se, joka rikkoo 12, 12a, 13, 13a tai 13b §:n nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määräystä, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

5.

Laki**kemikaalilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 14 päivänä elokuuta 1989 annetun kemikaalilain (744/1989) 53 § ja
muutetaan 52 ja 52 a §, sellaisina kuin ne ovat, 52 § osaksi laeissa 720/1994, 706/1995, 659/1999 ja 1198/1999 sekä 52 a § mainitussa laissa 706/1995, seuraavasti:

52 §

Kemikaalirikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 25 §:ssä tarkoitetun hyväksymisen hakemisen, 30 c §:ssä tarkoitetun rekisteröinnin hakemisen, 30 e §:ssä tarkoitetun luvan hakemisen tai ilmoituksen tekemisen, 32 §:ssä tarkoitetun luvan hakemisen, 20 tai 32 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen, 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun käyttöturvallisuustiedotteen laatimisen ja antamisen taikka 18a §:ssä tarkoitetun tietojentoimittamisvelvollisuuden,

2) rikkoo valvontaviranomaisen 33 §:n nojalla antamia määräyksiä tai

3) laiminlyö 42 §:n 2 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai tiettyjen vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2455/92 4 artiklan mukaisen velvollisuuden antaa tietoja tai rikkoo 7 artiklan säännöksiä kemikaalin pakkaamisesta ja merkinnöistä taikka asetuksen 5 artiklassa ja liitteessä II tarkoitetun määräämään tekemää päätöstä,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *kemikaalirikkomuksesta* sakkoon.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määrystä voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

52 a §

Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysturvakoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus terveydelle tai ympäristölle vaarallisen taikka palo- ja räjähdysvaarallisen kemikaalin varomattomasta käsittelystä säädetään rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1 — 4 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

6.

Laki**terveydensuojelulain 54 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun terveydensuojelulain (763/1994) 54 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 709/1995, seuraavasti:

54 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesta toiminnasta, joka on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesta ilmoituksen tekemättä jättämisestä sekä viranomaisen antaman kiellon tai määräyksen rikkomisesta säädetään rikoslain 44 luvun 2 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) harjoittaa terveydelle haitallista toimintaa 17 §:n 2 momentin, 22, 26 tai 28 §:n,

30 §:n 2 momentin taikka 33 tai 35 §:n vastaisesti,

2) rikkoo 19 tai 23 §:ssä säädetyn vesijohdon tai viemäriin liittymisvelvollisuuden,

3) rikkoo 27 §:n 2 momentin nojalla annetun kiellon tai rajoituksen käyttää asuntoa tai oleskelutilaa tarkoitukseensa,

4) laiminlyö 36 §:ssä säädetyn omavalvontavelvoitteen tai

5) jättää ilmoittamatta 38 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla ruokamyrkytyksestä tai 44 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla onnettomuudesta tai muusta toiminnan häiriöstä,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *terveyden vaarantamisrikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan
kuuta 200 .

päivänä

7.

Laki**elintarvikelain 39 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun elintarvikelain (361/1995) 39 §:n 3 momentti ja
muutetaan 39 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti seuraavasti:

39 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) valmistaa, tuo maahan, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muutoin luovuttaa elintarvikkeen, joka ei täytä elintarvikemääräyksiä,

2) rikkoo 6 §:ssä säädettyä tietojenantovelvollisuutta,

3) laiminlyö 8 §:ssä säädetyn omavalvontavelvoitteen,

4) laiminlyö 23 §:ssä tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden tai menettelee 23 §:n nojalla tehdyn lupapäätöksen vastaisesti tai

5) rikkoo valvontaviranomaisen 27, 31 tai 34 §:n nojalla antamaa määräystä, 28, 29 tai 33 §:n nojalla antamaa kieltoa taikka 36 tai 38 §:n nojalla tekemää haltuunottopäätöstä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *elintarvikerikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

8.

Laki**eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1195/1996) 48 § sekä sen edellä oleva väliotsikko ja
muutetaan 46 § seuraavasti:

46 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) käyttää elintarvikkeeksi taikka käsittelee, kuljettaa, tuo maahan tai vie maasta eläimistä saatavia elintarvikkeita tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti,

2) harjoittaa tämän lain mukaista toimintaa sellaisessa laitoksessa tai kalastusaluksessa, jota ei ole tämän lain mukaisesti hyväksytty tai rekisteröity tai jonka hyväksyntä tai rekisteröinti on 38 §:n nojalla väliaikaisesti tai kokonaan peruutettu taikka jolla ei ole 21 §:n 1 momentin mukaista hyväksyntää omavalvontajärjestelmää,

3) rikkoo valvontaviranomaisen tämän lain nojalla antamaa määräystä, kieltoa tai halluunotuspäätöstä,

4) laiminlyö valvontaviranomaisen huomautuksesta huolimatta 16 §:n 3 momentissa

tarkoitettun kirjanpidon tai tietojen ilmoittamisen taikka 21 §:n 2 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,

5) valvontaviranomaisen huomautuksesta tai kiellosta huolimatta toimittaa tuotantotalta sellaista elintarviketta, joka ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia tai

6) laiminlyö 27 §:ssä säädetyn avunanto-velvollisuuden,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *elintarvikehygieniarikkomuksesta* sakkoon.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkitaviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jota on kokonaisuuden kannalta pidettävä ilmeisen vähäisenä.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

Tämä laki tulee voimaan
kuuta 200 .

päivänä

9.

Laki**tartuntatautilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 25 päivänä heinäkuuta 1986 annetun tartuntatautilain (583/1986) 38 § ja
muutetaan 37 § seuraavasti:

37 §

Rangaistus yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen rikkomisesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 2 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

10.

Laki**terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28 päivänä kesäkuuta 1994 annetun lain (559/1994) 35 § ja
muutetaan 34 § seuraavasti:

34 §

Rangaistuksia koskeva viittaussäännös

sesta ilman laillista oikeutta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 3 §:ssä.

Rangaistus tässä laissa tarkoitettuna terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimi-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

11.**Laki****eläinlääkäri­nammatin harjoittamisesta annetun lain 30 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkäri­nammatin harjoittamisesta 21 päivänä tammikuuta 2000 annetun lain (29/2000) 30 § seuraavasti:

30 §

*Rangaistuksia koskeva viittaussäännös*Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä
kuuta 200 .

Rangaistus eläinlääkäri­nammatin harjoit­
tamisesta ilman laillista oikeutta säädetään
rikoslain 44 luvun 4 §:ssä.

12.

Laki**lääkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 10 päivänä huhtikuuta 1987 annetun lääkelain (395/1987) 99 ja 100 § sekä niiden edellä olevat väliotsikot, sellaisina kuin ne ovat, 99 § osaksi laissa 1046/1993 ja 100 § viimeksi mainitussa laissa, sekä

muutetaan 96 ja 98 §, sellaisina kuin ne ovat, 96 § osaksi laissa 416/1995 ja 98 § viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

96 §

Rangaistus vastoin tätä lakia tai Euroopan yhteisön tässä laissa tarkoitettujen lääkkeiden valvontaan koskevia säädöksiä tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä lääkerikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 5 §:ssä.

Rangaistus lääketukkukaupan ja apteekki-liikkeen harjoittamisesta ilman tämän lain mukaista lupaa säädetään rikoslain 44 luvun 3 §:ssä.

98 §

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta tämän lain tai lääkkeiden valvontaa koskevan, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 100 a tai 235 artiklan nojalla annetun asetuksen taikka niiden nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti

1) valmistaa, tuo maahan, varastoi, pitää myynnissä tai luovuttaa tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä,

2) laiminlyö tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan ilmoituksen tekemisen, tietojenantovelvollisuuden tai luettelon pitämisen tai

3) rikkoo Suomen valvontaviranomaisen taikka Euroopan yhteisöjen komission tai neuvoston antaman tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan kiellon,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *lääkerikkomuksesta* sakkoon.

Lääkerikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 58 §:ssä tarkoitettua lääketaksan noudattamisen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

13.

Laki**yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yksityisestä terveydenhuollosta 9 päivänä helmikuuta 1990 annetun lain (152/1990) 24 §:n 3 momentti ja
muutetaan 24 §:n 1 momentti seuraavasti:

24 §

*Muut rangaistussäännökset*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

Rangaistus terveydenhuollon palvelujen
 antamisesta yksityisesti ilman lupaa sääde-
 tään rikoslain 44 luvun 3 §:ssä.

14.

Laki**eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinten lääkitsemisestä 27 päivänä kesäkuuta 1997 annetun
 lain (617/1997) 36 §:n 1 ja 2 momentti seuraavasti:

36 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla
 annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä
 lääkerikoksesta säädetään rikoslain (39/1889)
 44 luvun 5 §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) käyttää lääkkeitä, lääkeaineita tai muita
 eläinten käsittelyssä käytettäviä aineita taikka
 eläinten lääkitsemisessä käytettäviä välineitä
 tämän lain tai sen nojalla annettujen säännös-
 ten vastaisesti,

2) rikkoo 39 §:n nojalla säädettyjä vienti-
 tai tuontirajoituksia,

3) valvontaviranomaisen huomautuksesta
 huolimatta laiminlyö 19-21 §:ssä säädetyn
 kirjanpitovelvollisuutensa tai

4) laiminlyö 26 §:n mukaisen avunantovel-
 vollisuutensa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa
 säädetä ankarampaa rangaistusta, eläinten
lääkitsemisrikkomuksesta sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

15.

Laki**geenitekniikkalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun geenitekniikkalain (377/1995) 39—41 §
 sekä

muutetaan 42 §, sellaisena kuin se on laissa 1019/1995, seuraavasti:

42 §

Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveyden vaarantamisesta säädetään rikoslain 34 luvun 4 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä geenitekniikkarikoksesta säädetään rikoslain 44 luvun 9 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ym-

päristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Rangaistus 32 §:ssä säädetyn salassapito-velvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

—————
 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

16.

Laki**ydinenergiain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergiain (990/1987) 72 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 593/1995,
muutetaan 69 §:n otsikko ja 73 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 73 §:n 1 momentti mainitussa laissa 593/1995, sekä
lisätään 69 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 593/1995, uusi 5 momentti seuraavasti:

69 §

Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

 Rangaistus vastoin tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ydinenergian käyttör rikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 10 §:ssä.

73 §

Menettämisseuraamus

Ydinräjähde, ydinaine tai ydinjäte, jota on käytetty 69 §:n 1—4 momenteissa tarkoitettujen rikosten tekemiseen, sekä 69 §:n 3 momentissa tarkoitettu laite tai aine taikka valmistuskaava tai -piirustus on tuomittava valtiolle menetetyksi.

Rikoslain 44 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ydinenergian luvatonta käyttöä koskevan rikoksen johdosta voidaan vastoin ydinenergiain lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä:

- 1) rakennettu tai käytetty ydinlaitos;
- 2) toimintansa aloittanut kaivos tai rikastuslaitos ja sellaisessa kaivoksessa tai laitoksessa tuotettu uraania tai toriumia sisältävä malmi tai malmirikaste;
- 3) valmistettu, hallussapidetty, tuotettu, luovutettu, käsitelty, käytetty, varastoitu tai kuljetettu tahi maahan tuotu taikka maasta viety ydinaine tai ydinjäte sekä maahan tuotu taikka maasta viety uraania tai toriumia sisältävä malmi tai malmirikaste; sekä
- 4) hallussapidetty, valmistettu, koottu, luovutettu, maahan tuotu tai maasta viety aine, laite, laitteisto tai ydinenergia-alan tietoaineisto tai sen arvo
 tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 2000.

Tällä lailla kumotaan ydinenergiain muuttamisesta 30 päivänä kesäkuuta 2000 annetun lain (738/2000) 73 §:n 2 momentin 4 kohta.

17.

Laki**ydinvastuulain 41 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1972 annetun ydinvastuulain (484/1972) 41 § seuraavasti:

41 §

Rangaistus tämän lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai 28 §:n 2 momentissa tarkoitetun taloudellisen takuun asettamisen laiminlyönnistä säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 10 §:n 2 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

18.

Laki**räjähdysvaarallisista aineista annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan räjähdysvaarallisista aineista 19 päivänä kesäkuuta 1953 annetun lain (263/1953) 11 ja 12 §, sellaisena kuin niistä on 11 § osaksi laissa 89/1983, seuraavasti:

11 §

Rangaistus väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle säädetään rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä räjähdeterikoksesta säädetään rikoslain 44 luvun 11 §:ssä.

Rangaistus räjähdysvaarallisen aineen tai tuotteen varomattomasta käsittelystä säädetään rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

12 §

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti

1) valmistaa, tuo maahan, pitää myynnissä, luovuttaa, asentaa, huoltaa, tarkastaa tai käyttää räjähdysvaarallisten aineiden tai tuotteiden valmistus-, varastointi tai käyttölaitteita,

2) laiminlyö 4 tai 5 §:n mukaisen velvollisuutensa antaa valvontaa varten tarpeellisia tietoja tai 5 §:n mukaisen kirjanpitovelvollisuutensa tai

3) laiminlyö onnettomuuksien tai niistä aiheutuvien vahinkojen torjumiseksi säädetyn tai määrätyn ilmoitusvelvollisuutensa taikka selvityksen laatimisen ja siitä tiedottamisen, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *räjähdesäännösten rikkomisesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

19.

Laki**säteilylain 60 ja 61 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun säteilylain (592/1991) 60 §:n otsikko ja 61 §, sellaisena kuin niistä on 61 § osaksi laissa 1334/1994, ja
lisätään 60 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 594/1995, uusi 3 momentti seuraavasti:

60 §

Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

Rangaistus radioaktiivisen aineen tai säteilylaitteen varomattomasta käsittelystä säädetään rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

61 §

Säteilyrikkomus

Toiminnan harjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta olennaisesti

- 1) laiminlyö tässä laissa säädetyn turvallisuusluvan hakemisen,
- 2) rikkoo tai jättää noudattamatta turvallisuusluvan ehtoja tai sen, mitä viranomaisen

on tämän lain nojalla määrännyt turvallisuuden varmistamiseksi tai valvonnan kannalta tarpeellisten tietojen ilmoittamiseksi,

3) laiminlyö 15 §:ssä säädetyn tiedonantovelvollisuuden, 28 §:ssä säädetyn luovuttajan velvollisuudet, 29 §:ssä säädetyn huolehtimisvelvollisuuden, 52 §:ssä säädetyn luovuttajan selonottovelvollisuuden tai 52 a §:ssä säädetyn hyväksynnän hakemisen taikka

4) jättää noudattamatta 56 §:n nojalla määrättyä kieltoa,

on tuomittava, jollei teko ole 60 §:n mukaan rangaistava taikka, jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *säteilyrikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

20.

Laki**vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten aineiden kuljetuksesta 2 päivänä elokuuta 1994 annetun lain (719/1994) 19 § seuraavasti:

19 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä vaarallisten aineiden kuljetuksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 13 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Joka muutoin kuin 1 ja 2 momentissa tar-

koitetulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai yleistä tai yksittäistapusta koskevaa määräystä, on tuomittava *vaarallisten aineiden kuljetusrikkomuksesta* sakkoon.

Joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

21.

Laki**eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1192/1996) 27 §:n 1 ja 2 momentti seuraavasti:

27 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä salakuljetuksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 4 §:n 2 momentissa.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun tuon-

tierää koskevan kirjanpitovelvollisuutensa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain rikkomisesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

Helsingissä 2 päivänä maaliskuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

1.**Laki****rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 34 luvun 4 § ja 44 luku, sellaisina kuin ne ovat, 34 luvun 4 § laissa 578/1995 ja 44 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

lisätään 23 lukuun, sellaisena kuin se on laissa 545/1999, uusi 11 a §, 28 lukuun, sellaisena kuin se on laissa 769/1990, uusi 12 a § ja 46 luvun 4 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

23 luku

Liikenne rikoksista

11 a §

Liikenteen häirintä

(ks. 44 luku 14 §)

Joka huomattavasti haittaa yleisen ilma-, raide- tai vesiliikenteen kulkua, on tuomittava liikenteen häirinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tieliikenteen ja raitiovaunuliikenteen häirinnästä säädetään tieliikennelaissa.

28 luku

Varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta käytöstä

12 a §

Murtovälineen hallussapito

(ks. 44 luku 19 §)

Joka ilman hyväksyttävää syytä pitää hallussaan sellaista avainta toisen lukkoon taikka tiirikkaa tai muuta välinettä, jota voidaan perustellusti epäillä pääasiassa käytettävän tunkeutumiseen toisen hallinnassa olevaan suljettuun tilaan rikoksen tekemistä

varten, on tuomittava *murtovälineen hallussapidosta* sakkoon.

34 luku

34 luku

Yleisvaarallisista rikoksista**Yleisvaarallisista rikoksista**

4 §

4 §

*Terveyden vaarantaminen**Terveyden vaarantaminen*

Joka

Joka

1) myrkyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla saattaa terveydelle vaaralliseksi elintarvikkeen tai muun ihmisten nautittavaksi tai käytettäväksi tarkoitetun aineen taikka pitää sellaista vaaralliseksi saatettua ainetta muiden saatavilla,

1) myrkyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla saattaa terveydelle vaaralliseksi elintarvikkeen tai muun ihmisten nautittavaksi tai käytettäväksi tarkoitetun aineen taikka pitää sellaista vaaralliseksi saatettua ainetta muiden saatavilla,

2) levittää vakavaa sairautta,

2) levittää vakavaa sairautta,

3) käyttää säteilylähdettä säteilylain (591/91) vastaisesti tai

3) käyttää säteilylähdettä säteilylain (592/1991) vastaisesti,

4) käyttää ydinainetta tai ydinjätettä taikka toimii ydinenergiaa käytettäessä ydinenergiain (990/87) vastaisesti

4) käyttää ydinainetta tai ydinjätettä taikka toimii ydinenergiaa käytettäessä ydinenergiain (990/1987) vastaisesti *tai*

5) *geenitekniikkalain (377/1995) vastaisesti valmistaa, käyttää, tuo maahan, pitää myynnissä tai luovuttaa geenitekniikalla muunnettuja organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita*

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa, on tuomittava *terveyden vaarantamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa, on tuomittava *terveyden vaarantamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Yritys on rangaistava.

44 luku

44 luku

Hengen, terveyden tahi omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta**Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista**

1 §

Joka jättää ladatun ampuma-aseen taikka räjähdysainetta, myrkyä tahi muuta hengenvaarallista ainetta sellaiseen paikkaan, että lapsi tahi muu ihminen ymmärtämättömyydestä saattaa sillä vahinkoa tehdä, taikka muuten varomattomasti pitelee sellaista asetta tahi ainetta, rangaistakoon sakolla.

(ks. räjähdერიკոս 11 §, varomaton käsittely 12 § ja ampuma-aserikkomus, ampumasetelaki 103 §)

(2 ja 3 § kumottu aikaisemmin)

4 §

Joka ilman laillista oikeutta valmistaa, pitää kaupan tahi muulla tavoin toiselle jättää myrkyä tahi muuta sellaista hengenvaarallista ainetta, rangaistakoon enintään viidensadan markan sakolla taikka vankeudella korkeintaan kolmeksi kuukaudeksi.

(ks. terveysrikos 1 § ja varomaton käsittely 12 §)

Joka ilman laillista oikeutta valmistaa tahi pitää varastossa tahi kaupan ruutia tahi muutaräjähdysainetta, rangaistakoon sakolla tahi enintään yhden vuoden vankeudella.

(ks. räjähdერიkos 11 §)

Luvattomasti valmistettu tai kaupan tai varastossa pidetty aine menetettäkään.

(ks. menettämisseuraamus 17 §)

5 §

Joka pitää kaupan tahi myy ruokatavaraa tahi juomaa, joka pilaantumisen tähden tahi muuten hänen tietensä on terveydelle vahingollista, vetäkään sakkoa enintään viisisataa markkaa.

(ks. terveysrikos 1 §)

Kaupan pidetty tavara menetettäkään.

(ks. menettämisseuraamus 17 §)

6 §

Jos joku rikkoo ohjeen, joka ihmisissä liikkuvan kulkutaudin estämiseksi tahi ehkäisemiseksi on annettu; rangaistakoon enintään viidensadan markan sakolla.

(ks. terveydensuojelurikkomus 2 §)

Joka rikkoo ohjeen, joka kotoeläimissä liikkuvan kulkutaudin estämiseksi tahi ehkäisemiseksi on annettu, vetäkään sakkoa enintään kaksisataa markkaa.

(ks. eläintautilain 23 §)

7 §

Jos jollakulla on omanaan tahi vartioitavana kotoeläin tahi kesytön eläin, joka hänen tietensä on ihmisille vaarallinen, ja jos hän ei pidä sitä suljetussa paikassa tahi tarkasti kytkettynä; vetäkään sakkoa enintään kaksisataa markkaa, ja eläin tapettakoon, jos siihen on aihetta.

(ks. eläimen vartioimatta jättäminen 15 §)

8 §

Joka ilman pakkoa usuttaa koiraa ihmisten, taikka juhdan tahi muun kotoeläimen päälle, vetäkään sakkoa enintään sata markkaa.

(ks. eläimen vartioimatta jättäminen 15 §)

Sama olkoon laki, jos koiran omistaja tahi hoitaja ei pidätä tahi koeta pidättää koiraa ihmisiä tahi kotoeläimiä hätyyttämästä.

Voimassa oleva laki

(9 § kumottu aikaisemmin)

10 §

*Joka johtaa tahi toimittaa rakennustyötä, kaivon-, sillan- tahi tientekoa, taikka muuta senkaltaista, eikä ryhdy tarpeellisiin varokeinoin estääksensä vaaran ihmisiltä, taikka rakentaa niin, että siitä sellainen vaara syntyy, rangaistakoon sakolla taikka vankeudella korkeintaan neljäksi kuukau-
deksi.*

(ks. vaaranmerkintärikkomus 14 §)

11 §

Joka sellaiseen paikkaan, missä ihmisiä tavallisesti liikkuu, taikka sen ääreen jättää kellarin, kaivon, kuopan, avannon tai muun sellaisen aukon tahi jyrkänteen peittämättä, aitaamatta, taikka vaarinpitoa tahi tarpeenmukaista merkkiä vaille, niin että siitä syntyy muille vaara, vetäköön sakkoa enintään sata markkaa.

(ks. vaaranmerkintärikkomus 14 §)

12 §

Jos yleisellä tiellä tahi kadulla olevaan siltaan tahi rumpuun, taikka tien varrella olevaan käsipuuhun ilmestyy sellainen vika, joka on kulkeville vaaraksi, ja jos vikaa ei heti korjata; taikka jos sellaista vikaa yleisellä tiellä olevasta lossista tahi lauttasillasta ei heti paranneta; taikka jos talvitietä ei johdeta avannon tai railon ohitse tahi siltaa panna sen ylitse; vetäköön se, jonka tulee pitää tie kunnossa, sakkoa enintään sata markkaa.

(ks. vaaranmerkintärikkomus 14 §)

Jos yleisen lossin tahi lauttasillan kulku lakkautetaan; vetäköön se, joka on velvollinen sitä pitämään, sakkoa enintään viisisataa markkaa.

13 §

Joka yleiselle tielle, kadulle tahi torille taikka sen ääreen viskaa, kaataa, ripustaa tahi pystyttää jotakin, josta toinen taikka toisen rakennus tahi aitaus saattaa vahingoittua tahi ryvettyä, vetäköön sakkoa enintään sata markkaa.

(ks. jäterikkomus, jätelaki 60 § ja ympäristön turmeleminen RL 48 luku 1—4 §)

14 §

Joka huomattavasti haittaa yleisen ilma-, raide- tai vesiliikenteen kulkua, on tuomitava liikenteen häirinnästä sakkoon tai van-

(ks. liikenteen häirintä 23 luku 11 a §)

keuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tieliikenteen ja raitiovaunuliikenteen häirinnästä säädetään tieliikennelaissa (267/81).

15 §

Joka avaa toisen veräjän tahi hilan, eikä sitä jälleen sulje, vetäköön sakkoo, jos asianomistaja rikoksesta syyttää tahi sen syyteseen ilmoittaa, enintään kaksikymmentä markkaa.

(jää pois)

(16-17 § kumottu aikaisemmin)

18 §

Jos seppä avaa lukon, taikka tekee siihen avaimen, ilman sen lupaa, jolla on oikeus se lukko avata, taikka jos hän uskoo tiirikan tahi väärän avaimen sille, jota hänellä on syytä epäillä; vetäköön sakkoo enintään kaksisataa markkaa.

(vrt. murtovälineen hallussapito 28 luku 12 a §)

Jos hän pitää tiirikan tahi väärän avaimen huonossa tallessa, niin että toinen voi sen käsiinsä saada; vetäköön sakkoo enintään sata markkaa.

19 §

Irtolainen, jolta tavataan tiirikka tahi väärä avain, rangaistakoon enintään kahdensadan markan sakolla.

(ks. murtovälineen hallussapito 28 luku 12 a §)

Sama olkoon laki, jos palkollisella, ilman isäntänsä lupaa, on tiirikka, väärä avain, vara-avain tahi pääavain isännän huostassa olevaan lukkoon.

20 §

Jos joku kaupungissa, kauppalassa, kylässä tahi talossa huolimattomasti pitelee tulta tahi herkästi syttyvää ainetta, niinkuin jos hän itse vie tahi sallii toisen viedä ulos palavan kynttilän ilman lyhtyä, taikka muuta tulta ulkokuoneeseen tahi ullakkoon, taikka huoneeseen, missä tulenarkoja esineitä säilytetään, taikka tekee tulen uuniin tahi liedelle ja jättää sen hoitamatta, taikka polttaa tupakkaa riihessä, rehuhuoneessa tahi muussa sellaisessa paikassa, taikka tekee tahi antaa tehdä tulen tulisijalle, jonka hän tietää tulenvaaralliseksi; vetäköön sakkoo enintään viisikymmentä markkaa.

(ks. räjähdერიkos 11 §, varomaton käsittely 12 § ja pelastustoimilaki 82 §)

Jos joku huolimattomasti pitelee tulta aluksessa, jossa on väkeä, taikka joka on satamassa; olkoon sama laki.

21 §

Joka luvottomasti ampuu laukauksen tahi polttaa leikkitulitusta asumuksen tahi tulenarkain esineiden läheisyydessä, vetäköön sakkoa enintään sata markkaa.

(ks. varomaton käsittely 12 §)

22 §

Joka sytyttää valkean metsään tai kedolle tahi näiden läheisimpään ympäristöön eikä sitä tarkoin sammuta, taikka sinne sytyttää valkean kovan tuulen tai kuivuuden vallitessa ja pakottavan tarpeen sitä vaatimatta, taikka ilman lupaa tai pakottavaa tarvetta tekee valkean toisen omistamalle tai hallitsemalle maalle, taikka muutoin käsittelee tulta tai hehkuvaakin esinettä sillä tavalla tai sellaisissa olosuhteissa, että siitä voi syttyä metsäpalo, rangaistakoon enintään viidelläkymmenellä päiväsakolla.

(ks. varomaton käsittely 12 § ja pelastustoimilaki 82 §)

Sama olkoon laki, jos joku kaskeaa tai kydetää maalla, missä hänellä ei ole oikeutta sitä tehdä, taikka sytyttää kaskan tai kydön säädetyt varokeinoja noudattamatta tai huolimattomasti hoitaa siihen sytytettyä tulta.

23 §

Joka havaitsee tai muutoin saa tietoonsa kulon, josta paloviranomaisilla ei hänen tiensä ole tietoa, ja jättää itse tai toisen välityksellä ilmoittamatta siitä paloviranomaisille, taikka ei heti riennä läheiselle kulolle käskyä siihen odottamatta, rangaistakoon enintään kahdelläkymmenelläviidellä päiväsakolla.

(ks. pelastustoimilaki 82 §)

Joka laittomasti jättää kuljettamatta arpakapulan tai toimittamatta muun hänen levitettäväkseen tai perille saatettavakseen annetun käskyn väen kokoamisesta metsäpalon sammuttamiseen, taikka laittomasti, ilman pätevää syytä, jättää noudattamatta hänelle saatetun kutsun lähteä sammutustyöhön, vaikka on sammutusvelvollinen, tahi ei tottele sammutusta johtavan henkilön määräyksiä taikka ilman pätevää syytä luopuu sammutuksesta, ennenkuin lupa on annettu, rangaistakoon enintään viidelläkymmenellä päiväsakolla.

Sama olkoon laki, jos joku laittomasti jättää kuljettamatta arapakapulan, joka muussa luvallisessa asiassa on liikkeelle pantu.

(jää pois)

(24-27 § kumottu aikaisemmin)

1 §

Terveysrikos

(ks. torjunta-ainelaki 10 §, tuoteturvallisuuslaki 17 §, kemikaalilaki 52 §, terveydensuojelulaki 54 §, elintarvikelaki 39 § ja laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 46 §)

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) torjunta-ainelain (327/1969),

2) tuoteturvallisuuslain (914/1986),

3) kemikaalilain (744/1989),

4) terveydensuojelulain (763/1994),

5) elintarvikelain (361/1995) tai

6) eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain (1195/1996)

*taikka niiden nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti valmistaa, käsittelee, tuo tai tahallaan yrittää tuoda maahan, pitää hallussaan, varastoi, kuljettaa, pitää myynnissä, välittää tai luovuttaa tavaraa tai ainetta siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **terveysrikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kuukaudeksi.*

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, terveysrikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta tuoteturvallisuuslain taikka sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti suorittaa, pitää myynnissä tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa kuluttajapalveluksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle.

2 §

Terveysuojelurikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) terveydensuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti jättää sääde-

(ks. terveydensuojelulaki 54 §)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(ks. tartuntatautilaki 37 §)

tyn ilmoituksen tekemättä taikka rikkoo viranomaisen antamaa kieltoa tai yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä tai

2) tartuntatautilain (583/1986) tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti jättää noudattamatta yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi annettua säännöstä tai yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **terveysuojelurikkomuksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

3 §

Luvaton terveydenhuollon ammattitoimen harjoittaminen

(ks. laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 34 ja 35 §)

Joka ilman laillista oikeutta toimii terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettuna ammattihenkilönä, on tuomittava **luvattomasta terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

(ks. lääkelain 96 § ja laki yksityisestä terveydenhuollosta 24 §)

Luvattomasta terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisesta tuomitaan myös se, joka ilman lääkelain (395/1987) mukaista lupaa harjoittaa lääketukkukauppaa tai apteekkiliikettä taikka ilman yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) vaadittua lupaa ylläpitää terveydenhuollon palveluja tuottavaa yksikköä.

4 §

Luvaton eläinlääkäriammattitoimen harjoittaminen

(ks. laki eläinlääkäriammattitoimen harjoittamisesta 30 §)

Joka ilman laillista oikeutta toimii eläinlääkäriammattitoimen harjoittajana, on tuomittava **luvattomasta eläinlääkäriammattitoimen harjoittamisesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

5 §

Lääkerikos

(ks. lääkelain 96 §)

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta lääkelain (395/1987) tai lääkkei-

den valvontaa koskevan, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 100 a tai 235 artiklan nojalla annetun asetuksen taikka niiden nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti

1) valmistaa, tuo maahan, varastoi, pitää myynnissä tai luovuttaa lääkelaiissa tarkoitettuja lääkkeitä,

2) laiminlyö lääkelaiissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan ilmoituksen tekemisen, tietojenantovelvollisuuden tai luettelon pitämisen tai

3) rikkoo Suomen valvontaviranomaisen taikka Euroopan yhteisöjen komission tai neuvoston antaman lääkelaiissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan kiellon,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **lääkerikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

(ks. laki eläinten lääkitsemisestä 36 §)

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, lääkerikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta eläinten lääkitsemisestä annetun lain (617/1997) tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti

1) käyttää lääkkeitä, lääkeaineita tai muita eläinten käsittelyssä käytettäviä aineita taikka eläinten lääkitsemisessä käytettäviä välineitä,

2) rikkoo viranomaisen antamaa määräystä, kieltoa tai haltuunottopäätöstä,

3) rikkoo tunnistamista, merkitsemistä ja varoaikoja koskevat velvollisuutensa tai

4) laiminlyö tietojenantovelvollisuutensa.

6 §

Dopingrikos

(uusi)

Joka laittomasti

1) valmistaa tai yrittää valmistaa dopingainetta,

2) tuo tai yrittää tuoda maahan dopingainetta tai

3) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää dopingainetta,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **dopingrikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään

kahdeksi vuodeksi.

Dopingrikoksesta tuomitaan myös se, joka pitää hallussaan dopingainetta ilmeisesti tarkoituksenaan levittää sitä laittomasti.

7 §

(uusi)

Törkeä dopingrikos

Jos dopingrikoksessa

1) rikoksen kohteena on huomattavan suuri määrä dopingainetta,

2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

3) rikoksentehtäjä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä tai

*4) dopingainetta levitetään alaikäisille ja dopingrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava **törkeästä dopingrikoksesta** vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.*

8 §

(uusi)

Lievä dopingrikos

*Jos dopingrikos, huomioon ottaen dopingaineen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava **lievästä dopingrikoksesta** sakkoon.*

9 §

(ks. geeniteknikkalaki 39—41 §)

Geenitekniikkarikos

Joka geenitekniikkalain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) valmistaa, käyttää, tuo maahan, pitää myynnissä tai luovuttaa markkinoille geenitekniikalla muunnettuja organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita,

2) ottaa käyttöön geenitekniikalla muunnettuja organismeja käyttävän laitoksen tai sen osan,

3) laiminlyö toiminnanharjoittajalle asetetun huolellisuusvelvoitteen tai selvilläolo-

velvollisuuden taikka velvollisuuden ilmoittaa uusista tiedoista tai onnettomuuksista ja vaaratilanteista,

4) laiminlyö geenitekniikalla muunnettuja organismeja koskevan kirjaamisvelvollisuuden tai

5) laiminlyö velvollisuuden ilmoittaa laitoksen tai geenitekniikalla muunnettujen organismien käyttöönotosta, tutkimus- ja kehittämisskoikeesta tai sen tuloksista taikka tuotteen markkinoille luovuttamisesta

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **geenitekniikkarikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

10 §

Ydinenergian käyttörikos

(ks. ydinenergilaki 72 §)

Joka ydinenergilain taikka sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta

1) ilman lupaa käyttää ydinenergiaa tai jättää noudattamatta ydinenergian käyttöön myönnetyn luvan ehtoja,

2) jättää noudattamatta ydinenergian käytön turvallisuutta, ydinjätehuoltoon liittyvää huolehtimisvelvollisuutta, turva- ja valmiusjärjestelyjä taikka sellaisia pelastuspalvelujärjestelyjä, jotka eivät kuulu viranomaisille, koskevia säännöksiä tai yleisiä tai yksittäistapausta koskevia määräyksiä,

3) jättää jätehuoltovelvollisena täyttämättä ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisvelvollisuutensa tai ryhtyy käyttämään ydinlaitosta ennen kuin asianomainen viranomainen on todennut mainitun velvollisuuden täytetyksi taikka jättää ilmoittamatta ilmoitusvelvollisuuden alaisesta toiminnasta,

4) ryhtyy käyttämään ydinlaitosta tai, aloittamatta ydinlaitoksen rakentamista, ryhtyy muutoin käyttämään ydinenergiaa ennen kuin asianomainen viranomainen on todennut, milloin toiminta sitä edellyttää, turvallisuusvaatimukset täytetyiksi, turva- ja valmiusjärjestelyt riittäviksi, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellisen valvonnan

Voimassa oleva laki

asianmukaisesti järjestetyksi ja vahingonkorvausvastuun toiminnan yhteydessä sattuvan ydinvahingon varalta järjestetyksi siitä säädetyllä tavalla,

5) muusta kuin turvallisuuden varmistamiseksi pakottavasta syystä estää tai haittaa ydinenergian käytön valvontaa varten asennetun laitteen toimintaa taikka

6) laiminlyö velvollisuutensa antaa vahvistettujen kaavojen mukaiset raportit tai muut tarvittavat tiedot ja ilmoitukset taikka jättää pitämättä vahvistettujen kaavojen mukaista materiaali- tai käyttökirjanpitoa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **ydinenergian käyttörikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

(ks. ydinvastuulaki 41 §)

Ydinenergian käyttörikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö ydinvastuulain (484/1972) mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai taloudellisen takuun asettamisen.

11 §

Räjähderikos

(ks. laki räjähdysvaarallisista aineista 11 §)

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta räjähdysvaarallisista aineista annetun lain (263/1953) tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti valmistaa, tuo maahan, käyttää, pitää hallussaan, varastoi, säilyttää, kuljettaa, pitää myynnissä tai luovuttaa vaarallista ainetta tai tuotetta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **räjähderikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

12 §

Varomaton käsittely

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta lain tai lain nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka muuten varomattomalla tavalla käyttää, käsittelee tai säilyttää

(ks. 1, 4, 20—22 § ja laki räjähdysvaarallisista aineista 12 §)

1) ampuma-asetta, tulta tai räjähdysvaarallista ainetta tai tuotetta,

(ks. 1 ja 4 §, torjunta-ainelaki 10 § ja kemikaalilaki 52 §)

(ks. säteilylaki 60 §)

2) terveydelle tai ympäristölle vaarallista taikka palo- ja räjähdysvaarallista kemikaalia tai muuta vastaavaa ainetta taikka

3) radioaktiivista ainetta tai säteilylaitetta siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka että

siitä on vaaraa toisen omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **varomattomasta käsittelystä** sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

13 §

Vaarallisten aineiden kuljetusrikos

(ks. laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta 19 §)

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994) tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti lähettää, antaa lastiksi, laivaa, kuljettaa, ajaa, kuormaa, lastaa, purkaa, käsittelee, pitää matkatavarana tai tilapäisesti säilyttää vaarallista ainetta siten, että menettely on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka siitä on vaaraa toisen omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

14 §

Vaaranmerkintärikkomus

(ks. 10—12 §)

Joka

1) suorittaessaan rakennustyötä, maansiirtotyötä tai vesirakentamista,

2) rakentaessaan tie-, raide- tai vesiliikenneväylää taikka vastatessaan kadun tai muun liikenneväylän kunnosta taikka

3) ollessaan vastuussa yleisesti liikkumiseen käytetyssä paikassa olevasta kaivosta, kuopasta tai avannosta

tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää asianmukaisesti merkitsemättä hengen tai terveyden vaaran tai muuten varoittamatta siitä, on tuomittava **vaaranmerkintärikkomuksesta** sakkoon tai vankeuteen

enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Vaaranmerkintärikkomuksesta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta poistaa 1 momentissa tarkoitetun, hengen tai terveyden vaarasta ilmoittavan merkin.

15 §

Eläimen vartioimatta jättäminen

(ks. 7 ja 8 §)

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää asianmukaisesti vartioimatta ihmisille vaarallisen eläimen, josta hän on vastuussa, on tuomittava **eläimen vartioimatta jättämisestä** sakkoon.

Tuomioistuimien voi määrätä eläimen tapettavaksi, jos se on eläimen vaarallisuuden vuoksi perusteltua.

16 §

Määritelmä

(uusi)

Dopingaineena pidetään tässä laissa:

1) synteettisiä anabolisia steroideja ja niiden johdannaisia;

2) testosteronia ja sen johdannaisia;

3) kasvuhormonia; ja

4) kemiallisia aineita, jotka lisäävät testosteronin, sen johdannaisten tai kasvuhormonin tuotantoa ihmiskehossa.

Tarkemmat säännökset siitä, mitä aineita pidetään 1 momentissa tarkoitettuina dopingaineina, annetaan valtioneuvoston asetuksella.

17 §

Menettämisseuraamus

(ks. 4 ja 5 §, torjunta-ainelaki 10 §, kemikaalilaki 53 §, elintarvikelaki 39 §, laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 48 §, lääkelaki 99 § ja laki räjähdysvaarallisista aineista 11 §)

Terveysrikoksen, lääkerikoksen, dopingrikoksen, törkeän dopingrikoksen, lievän dopingrikoksen, geenitekniikkarikoksen, räjähdერიkoksen, varomattoman käsittelyn ja vaarallisten aineiden kuljetusrikoksen kohteena ollut omaisuus tai sen arvo, rikosesineen säilyttämiseen käytetty astia, päällyys tai väline sekä rikoksen tekemisessä käytetty kuljetusväline tuomitaan valtiolle menetyksi noudattaen vastaavasti 46 luvun 8–13 §:n säännöksiä.

46 luku

Säännöstelyrikoksista ja salakuljetuksesta

4 §

Salakuljetus

(ks. laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 27 §)

Salakuljetuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) tai sen nojalla annettujen säännösten tai yleisten tai yksittäistapausta koskevien määräysten vastaisesti tuo tai tahallaan yrittää tuoda maahan taikka kuljettaa, käsittelee tai säilyttää eläimiä tai tavaroita taikka laiminlyö velvollisuutensa tarkastuttaa eläimet tai tavarat.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

2.

Laki**pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 5 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 566/1998, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 luku

5 luku

Etsintä**Etsintä**

10 §

10 §

*Henkilöntarkastuksen edellytykset**Henkilöntarkastuksen edellytykset*

Henkilöntarkastus saadaan toimittaa takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilöntarkastus saadaan toimittaa myös, jos epäilyn kohteena oleva rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö tai lievä petos.

Henkilöntarkastus saadaan toimittaa takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Henkilöntarkastus saadaan toimittaa myös, jos epäilyn kohteena oleva rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, *murtovälineen hallussapito* tai lievä petos.

_____ päivä
 Tämä laki tulee voimaan _____
 kuuta 200 . _____

3.

Laki**torjunta-ainelain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä toukokuuta 1969 annetun torjunta-ainelain (327/1969) 10 §, sellaisena kuin se on laeissa 707/1995 ja 660/1999, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

10 §

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

(2 mom. kumottu aikaisemmin)

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla *tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo* tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä torjunta-aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, kaupasta, säilytyksestä, kuljetuksesta tai käytöstä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *torjunta-ainelain rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä maahantuotu, täällä valmistettu, hallussa pidetty, kuljetettu tai kaupaksi tarjottu tavara taikka sen arvo sekä rikoksen tuottama taloudellinen hyöty voidaan tuomita valtiolle menetetyksi.

Ehdotus

10 §

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain 44 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus torjunta-aineen varomattomasta käsittelystä säädetään rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

(ks. menettämisseuraamus RL 44 luku 17 §)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

4.

Laki**tuoteturvallisuuslain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1986 annetun tuoteturvallisuuslain (914/1986) 17 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 539/1993, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

17 §

Joka valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoiminnan yhteydessä luovuttaa tai tuo maahan 4 §:ssä tarkoitettuja kulutustavaroita taikka suorittaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa 4 §:ssä tarkoitettuja kuluttajapalveluksia ja siten tahallaan aiheuttaa vaaran kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *tuoteturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Tuoteturvallisuusrikoksesta on tuomittava myös se, joka tahallaan jättää noudattamatta 12, 12a, 13, 13a tai 13b §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä.

Joka törkeästi huolimattomuudesta tai varomattomuudesta syyllistyy 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun tekoon, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *tuoteturvallisuusrikoksesta* sakkoon.

Sitä, joka rikkoo 12, 12a, 13, 13a tai 13b §:n nojalla annettua uhkasakolla tehostettua päätöstä, ei kuitenkaan voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

Ehdotus

17 §

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo 12, 12a, 13, 13a tai 13b §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *tuoteturvallisuusrikkomuksesta* sakkoon.

Se, joka rikkoo 12, 12a, 13, 13a tai 13b §:n nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määräystä, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

_____ päivä
 Tämä laki tulee voimaan _____
 kuuta 200 .

5.

Laki**kemikaalilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 14 päivänä elokuuta 1989 annetun kemikaalilain (744/1989) 53 § ja
muutetaan 52 ja 52 a §, sellaisina kuin ne ovat, 52 § osaksi laeissa 720/1994, 706/1995,
 659/1999 ja 1198/1999 sekä 52 a § mainitussa laissa 706/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

52 §

Rangaistukset

Joka

1) valmistaa, tuo maahan, vie maasta, varastoi, luovuttaa, pitää hallussa, säilyttää, käyttää tai testaa kemikaalia taikka harjoittaa muuta tässä laissa tarkoitettua toimintaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti,

2) laiminlyö 25 §:ssä tarkoitetun hyväksymisen hakemisen, 30c §:ssä tarkoitetun rekisteröinnin hakemisen, 30e §:ssä tarkoitetun luvan hakemisen tai ilmoituksen tekemisen, 32 §:ssä tarkoitetun luvan hakemisen, 20 tai 32 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen, 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun käyttöturvallisuustiedotteen laatimisen ja antamisen taikka 18a §:ssä tarkoitetun tietojentoimittamisvelvollisuuden,

3) rikkoo 43 §:n nojalla annettua kieltoa tai määräystä taikka valvontaviranomaisen 33 §:n nojalla antamia määräyksiä tai

4) laiminlyö 42 §:n 2 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai tiettyjen vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annetun neuvoston asetuksen (ETY) n:o 2455/92 4 artiklan mukaisen velvollisuuden antaa tietoja tai rikkoo 7 artiklan mukaisia säännöksiä kemikaalin pakkaamisesta ja merkinnöistä taikka asetuksen 5 artiklassa ja liitteessä II tarkoitetun määräraaman tekemää päätöstä,

Ehdotus

52 §

Kemikaalirikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 25 §:ssä tarkoitetun hyväksymisen hakemisen, 30 c §:ssä tarkoitetun rekisteröinnin hakemisen, 30 e §:ssä tarkoitetun luvan hakemisen tai ilmoituksen tekemisen, 32 §:ssä tarkoitetun luvan hakemisen, 20 tai 32 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen, 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun käyttöturvallisuustiedotteen laatimisen ja antamisen taikka 18a §:ssä tarkoitetun tietojentoimittamisvelvollisuuden,

2) rikkoo valvontaviranomaisen 33 §:n nojalla antamia määräyksiä tai

3) laiminlyö 42 §:n 2 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai tiettyjen vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2455/92 4 artiklan mukaisen velvollisuuden antaa tietoja tai rikkoo 7 artiklan säännöksiä kemikaalin pakkaamisesta ja merkinnöistä taikka asetuksen 5 artiklassa ja liitteessä II tarkoitetun määräraaman tekemää päätöstä,
 on tuomittava, jollei teosta muualla laissa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *kemikaalirikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu teko on tehty tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta taikka teolla on aiheutettu merkittävää haittaa terveydelle tai ympäristölle, on rikoksen tekijä tuomittava, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, kemikaalirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(3 ja 4 mom. kumottu aikaisemmin)

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

52 a §

Rangaistuksia koskeva viittaussäännös.

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

53 §

Menettämisseuraamukset

Vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä valmistettu, maahantuotu, maastaviety, varastoitu, luovutettu, hallussapidetty, säilytetty tai muutoin käytetty terveydelle tai ympäristölle vaarallinen kemikaali voidaan tuomita kokonaan tai osittain valtiolle menetetyksi. Jollei kemikaalin tuomitseminen menetetyksi ole mahdollista, sen arvo voidaan vastavasti tuomita kokonaan tai osittain menetetyksi.

Edellä 52 §:ssä tarkoitettujen rikosten tuottaman taloudellisen hyödyn ja rikosten tekemiseen käytetyn esineen tai muun omai-

säädetä ankarampaa rangaistusta, *kemikaalirikkomuksesta* sakkoon.

(ks. terveysrikos ja terveydensuojelurikos RL 44 luku 1 ja 12 §)

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määrystä voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

52 a §

Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus terveydelle tai ympäristölle vaarallisen taikka palo- ja räjähdysvaarallisen kemikaalin varomattomasta käsittelystä säädetään rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1 — 4 §:ssä.

(kumotaan, ks. menettämisseuraamus RL 44 luku 17 §)

suuden tuomitsemisessa menetetyksi on muutoin noudatettava, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

6.

Laki

terveydensuojelulain 54 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun terveydensuojelulain (763/1994) 54 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 709/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

54 §

54 §

Terveyden vaarantamisrikkomus ja terveyden vaarantamisrikos

Rangaistussäännökset

Joka

(ks. 4 mom.)

1) laiminlyö tässä laissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisen,

2) rikkoo viranomaisen tämän lain nojalla antaman määräyksen; tai

3) muutoin rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *terveyden vaarantamisrikkomuksesta* sakkoon.

Jos 1 momentissa tarkoitettu teko on tehty tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ja teolla on aiheutettu haittaa terveydelle, rikoksentehtyjä on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *terveyden vaarantamisrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Rangaistus tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesta toiminnasta, joka on omiaan aiheuttaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesta ilmoituksen tekemättä jättämisestä sekä viranomaisen antaman kiellon tai määräyksen rikkomisesta säädetään rikoslain 44 luvun 2 §:ssä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

(ks. 1 mom.)

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) harjoittaa terveydelle haitallista toimintaa 17 §:n 2 momentin, 22, 26 tai 28 §:n, 30 §:n 2 momentin taikka 33 tai 35 §:n vastaisesti,

2) rikkoo 19 tai 23 §:ssä säädetyn vesijohdon tai viemäriin liittymisvelvollisuuden,

3) rikkoo 27 §:n 2 momentin nojalla annetun kiellon tai rajoituksen käyttää asuntoa tai oleskelutilaa tarkoitukseensa,

4) laiminlyö 36 §:ssä säädetyn omavontavelvoitteen tai

5) jättää ilmoittamatta 38 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla ruokamyrkytyksestä tai 44 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla onnettomuudesta tai muusta toiminnan häiriöstä,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **terveyden vaarantamisrikkomuksesta** sakkoon.

_____

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

_____

7.

Laki**elintarvikelain 39 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun elintarvikelain (361/1995) 39 §:n 3 momentti ja
muutetaan 39 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

39 §

39 §

Rangaistussäännökset ja menettämisseuraamukset

Rangaistussäännökset

Joka
 1) laiminlyö tässä laissa säädetyn velvoitteen suorittamisen,
 2) rikkoo viranomaisen tämän lain nojalla antaman määräyksen tai
 3) muutoin rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä,
 on tuomittava, jollei teosta tai laiminlyönnistä ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *elintarvikerikkomuksesta* sakkoon.
 Jos 1 momentissa tarkoitettu teko tai laiminlyönti on katsottava tahalliseksi ja tämä on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisen terveydelle, rikoksentekijä on tuomittava, jollei teosta tai laiminlyönnistä ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *elintarvikerikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta
 1) valmistaa, tuo maahan, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muutoin luovuttaa elintarvikkeen, joka ei täytä elintarvikemääräyksiä,
 2) rikkoo 6 §:ssä säädettyä tietojenanto-velvollisuutta,
 3) laiminlyö 8 §:ssä säädetyn omavalvontavelvoitteen,
 4) laiminlyö 23 §:ssä tarkoitettun ilmoitusvelvollisuuden tai menettelee 23 §:n nojalla tehdyn lupapäätöksen vastaisesti tai
 5) rikkoo valvontaviranomaisen 27, 31 tai 34 §:n nojalla antamaa määräystä, 28, 29 tai 33 §:n nojalla antamaa kieltoa taikka 36 tai 38 §:n nojalla tekemää haltuunotto päätöstä,
 on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, ***elintarvikerikkomuksesta*** sakkoon.

Omaisuus, joka on ollut 1 tai 2 momentissa mainitun rikoksen kohteena, tai sen arvo, on tuomittava osaksi tai kokonaan valtiolle menetetyksi sen mukaisesti kuin rikoslain 46 luvun 8—12 §:ssä säädetään. Rikoksen tai

(kumotaan, ks. menettämisseuraamus RL 44 luku 17 §)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

rikkomuksen tuottaman taloudellisen hyödyn, näiden tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisesta valtiolle menetetyksi noudatetaan muutoin, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

8.

Laki**eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1195/1996) 48 § sekä sen edellä oleva väliotsikko ja
muutetaan 46 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

46 §

- Joka tahallaan tai huolimattomuudesta
- 1) käyttää elintarvikkeeksi taikka käsittelee, kuljettaa, tuo maahan tai vie maasta eläimistä saatavia elintarvikkeita tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisesti,
  - 2) harjoittaa tämän lain mukaista toimintaa sellaisessa laitoksessa tai kalastusaluksessa, jota ei ole tämän lain mukaisesti hyväksytty tai rekisteröity tai jonka hyväksyntä tai rekisteröinti on väliaikaisesti tai kokonaan peruutettu taikka jolla ei ole hyväksytyä omavalvontajärjestelmää,
  - 3) rikkoo viranomaisen tämän lain nojalla antamaa määräystä, kieltoa tai haltuunotto päätöstä,
  - 4) laitoksen valvojan huomautuksesta huolimatta laiminlyö 16 §:ssä tarkoitetun kirjanpidon pitämisen tai tietojen ilmoittamisen taikka 21 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen,
  - 5) valvontaviranomaisen huomautuksesta tai kiellosta huolimatta toimittaa tuotantotalta sellaista elintarviketta, joka ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia, tai
  - 6) harjoittaa muuta kuin 1—5 kohdassa mainittua, tässä laissa tarkoitettua toimintaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti,

Ehdotus

46 §

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

- Joka tahallaan tai huolimattomuudesta
- 1) käyttää elintarvikkeeksi taikka käsittelee, kuljettaa, tuo maahan tai vie maasta eläimistä saatavia elintarvikkeita tämän lain tai sen nojalla annettujen *säännösten tai* määräysten vastaisesti,
  - 2) harjoittaa tämän lain mukaista toimintaa sellaisessa laitoksessa tai kalastusaluksessa, jota ei ole tämän lain mukaisesti hyväksytty tai rekisteröity tai jonka hyväksyntä tai rekisteröinti on *38 §:n nojalla* väliaikaisesti tai kokonaan peruutettu taikka jolla ei ole *21 §:n 1 momentin mukaista* hyväksytyä omavalvontajärjestelmää,
  - 3) rikkoo valvontaviranomaisen tämän lain nojalla antamaa määräystä, kieltoa tai haltuunotto päätöstä,
  - 4) laiminlyö valvontaviranomaisen huomautuksesta huolimatta 16 §:n *3 momentissa* tarkoitetun kirjanpidon tai tietojen ilmoittamisen taikka 21 §:n *2 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden*,
  - 5) valvontaviranomaisen huomautuksesta tai kiellosta huolimatta toimittaa tuotantotalta sellaista elintarviketta, joka ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia tai
  - 6) *laiminlyö* 27 §:ssä *säädety*n avunantovelvollisuuden,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkin-
taviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen,
jota kokonaisuuden kannalta on pidettävä
ilmeisen vähäisenä.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrät-
tyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai vel-
voitetta, voidaan jättää tuomitsematta ran-
gaistukseen samasta teosta.

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa
säädetä ankarampaa rangaistusta, *elintarvi-
kehygieniarikkomuksesta* sakkoon.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkin-
taviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen,
jota on kokonaisuuden kannalta pidettävä
ilmeisen vähäisenä.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrät-
tyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai vel-
voitetta, voidaan jättää tuomitsematta ran-
gaistukseen samasta teosta.

Menettämisseuraamus

(kumotaan)

48 §

Vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja
säännöksiä tai määräyksiä käsitelty, valmis-
tettu, kuljetettu, maahan tuotu, maasta viety
tai myytävänä pidetty eläimistä saatava
elintarvike taikka sen arvo voidaan tuomita
kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi.

Rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn
ja rikoksen tekemiseen käytetyn esineen tai
muun omaisuuden tuomitsemisesta valtiolle
menetetyksi säädetään rikoslain 2 luvun
16 §:ssä.

(kumotaan, ks. menettämisseuraamus RL
44 luku 17 §)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

9.

Laki**tartuntatautilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
*kumotaan 25 päivänä heinäkuuta 1986 annetun tartuntatautilain (583/1986) 38 § ja
 muutetaan 37 § seuraavasti:*

Voimassa oleva laki

37 §

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta
 1) jättää noudattamatta hänelle tartunta-
 taudin leviämisen estämiseksi annettuja
 määräyksiä,
 2) jättää laitokseen eristettynä noudatta-
 matta laitoksen järjestyssääntöjä tai
 3) rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettu-
 ja säännöksiä tai määräyksiä
 ja siten aiheuttaa yleisvaarallisen tartunta-
 taudin leviämisen vaaran, on tuomittava tar-
 tuntavaaran aiheuttamisesta sakkoon tai
 vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

38 §

*Jos 37 §:ssä mainittu teko tai laiminlyönti
 on vähäinen ja on aiheutunut olosuhteet
 huomioon ottaen anteeksi annettavasta
 huomaamattomuudesta, ajattelemattomuus-
 tasta tai tietämättömyydestä eikä yleinen
 etu vaadi toimenpiteitä sen johdosta, viral-
 linen syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta.*

Ehdotus

37 §

*Rangaistus yleisvaarallisen tartuntataudin
 leviämisen estämiseksi annetun säännöksen
 tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan
 määräyksen rikkomisesta säädetään rikos-
 lain (39/1889) 44 luvun 2 §:ssä.*

(kumotaan, ks. laki oikeudenkäynnistä ri-
 kosasioissa 1 luku 7 ja 8 §)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 . _____

10.

Laki**terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28 päivänä kesäkuuta 1994 annetun lain (559/1994) 35 § ja
muutetaan 34 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

34 §

34 §

Luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen

Rangaistuksia koskeva viittaussäännös

Joka ilman tähän lakiin perustuvaa oikeutta toimii tässä laissa tarkoitettuna terveydenhuollon ammattihenkilönä, on tuomittava *luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta* sakkoon.

Rangaistus tässä laissa tarkoitettuna terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta ilman laillista oikeutta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 3 §:ssä.

*Joka 1 momentissa tarkoitetun toiminnan yhteydessä antaa hoitoa, joka voi tuottaa vaaraa hoidettavan hengelle tai terveydelle, on tuomittava **hoidettavaa vaarantavasta luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.*

35 §

Ammattimainen luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen

*Joka ottaa 34 §:n 1 momentissa tarkoitettun toiminnan ammatikseen, on tuomittava **ammattimaisesta luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.*

(kumotaan, ks. luvaton terveydenhuollon ammattitoimen harjoittaminen RL 44 luku 3 §)

Jos 1 momentissa tarkoitettu toiminta lisäksi on sellaista kuin 34 §:n 2 momentissa

tarkoitetaan, on siitä tuomittava *hoidettavaa vaarantavasta ammattimaisesta luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 200 .

11.

Laki

eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkäriammattin harjoittamisesta 21 päivänä tammikuuta 2000 annetun lain (29/2000) 30 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 §

30 §

Luvaton eläinlääkäriammattin harjoittaminen

Rangaistuksia koskeva viittaussäännös

Joka korvausta vastaan harjoittaa eläinlääkäriammattia olematta siihen oikeutettu tai harjoittaa eläinlääkäriammattia laajemmassa mitassa kuin hänen oikeutensa edellyttää, on tuomittava *eläinlääkäriammattin luvattomasta harjoittamisesta* sakkoon.

Rangaistus eläinlääkäriammattin harjoittamisesta ilman laillista oikeutta säädetään rikoslain 44 luvun 4 §:ssä.

Joka ottaa 1 momentissa tarkoitetun luvattoman toiminnan *ammattikseen*, on tuomittava *ammattimaisesta eläinlääkäriammattin luvattomasta harjoittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 200 .

12.

Laki**lääkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 10 päivänä huhtikuuta 1987 annetun lääkelain (395/1987) 99 ja 100 § sekä niiden edellä olevat väliotsikot, sellaisina kuin ne ovat, 99 § osaksi laissa 1046/1993 ja 100 § viimeksi mainitussa laissa, sekä

muutetaan 96 ja 98 §, sellaisina kuin ne ovat, 96 § osaksi laissa 416/1995 ja 98 § viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

96 §

Joka

1) valmistaa, myy tai muutoin luovuttaa, pitää kaupan, tuo maahan, varastoi tai pitää hallussaan tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä tämän lain tai Euroopan yhteisön säädösten vastaisesti;

2) laiminlyö tässä laissa tarkoitettua luettelon pitämisen, ilmoituksen tekemisen, lääketaksan noudattamisen tai tietojenantovelvollisuuden taikka Euroopan yhteisön säädöksissä tarkoitettua, tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan ilmoituksen tekemisen tai tietojenantovelvollisuuden;

3) rikkoo valvontaviranomaisen tämän lain nojalla antaman tai Euroopan unionin toimielimen antaman, tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan kiellon; tai

4) harjoittaa ilman lupaa lääketukkukauppaa tai apteekkiliiikettä,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *lääkerikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

98 §

Joka muulla tavoin rikkoo tätä lakia tai Euroopan yhteisön tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevia säädöksiä taikka niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *lääkerikoksesta* sakkoon.

Ehdotus

96 §

Rangaistus vastoin tätä lakia tai Euroopan yhteisön tässä laissa tarkoitettujen lääkkeiden valvontaan koskevia säädöksiä tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä lääkerikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 5 §:ssä.

Rangaistus lääketukkukaupan ja apteekkiliiikkeen harjoittamisesta ilman tämän lain mukaista lupaa säädetään rikoslain 44 luvun 3 §:ssä.

98 §

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta tämän lain tai lääkkeiden valvontaa koskevan, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 100 a tai 235 artiklan nojalla annetun asetuksen taikka niiden nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti

1) valmistaa, tuo maahan, varastoi, pitää

myynnissä tai luovuttaa tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä,

2) laiminlyö tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan ilmoituksen tekemisen, tietojenantovelvollisuuden tai luettelon pitämisen tai

3) rikkoo Suomen valvontaviranomaisen taikka Euroopan yhteisöjen komission tai neuvoston antaman tässä laissa tarkoitettuja lääkkeitä koskevan kiellon,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **lääkerikkomuksesta** sakkoon.

Lääkerikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 58 §:ssä tarkoitettua lääketaksan noudattamisen.

Menettämisseuraamukset

99 §

Vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä valmistettu, myyty tai muutoin luovutettu, kaupan pidetty, maahantuotu, varastoitu tai hallussa pidetty lääke tai sen arvo sekä rikoksen kautta saatu taloudellinen hyöty on tuomittava valtiolle menetetyksi.

Menettämisseuraamus voidaan myös jättää tuomitsematta tai rajoittaa koskemaan vain osaa omaisuudesta tai taloudellisesta hyödystä, jos seuraamus muuten olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuuton.

(kumotaan)

(kumotaan, ks. menettämisseuraamus RL 44 luku 17 §)

Takavarikko

100 §

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa takavarikoida tässä laissa tarkoitettua lääkettä, jos on todennäköistä, että se tulitisiin tuomitsemaan valtiolle menetetyksi.

(kumotaan)

(kumotaan, ks. takavarikon edellytykset pakkokeinolaki 4 luku 1 §)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

13.

Laki**yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yksityisestä terveydenhuollosta 9 päivänä helmikuuta 1990 annetun lain
 (152/1990) 24 §:n 3 momentti ja
muutetaan 24 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

24 §

Muut rangaistussäännökset

Joka ilman asianmukaista lupaa antaa yksityisesti terveydenhuollon palveluja, on tuomittava luvattomasta yksityisen terveydenhuollon palvelujen antamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitetusta rikkomuksesta voidaan jättää ilmoitus tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikkomus on ollut vähäinen ja se on viivyttelämättä korjattu.

Ehdotus

24 §

Muut rangaistussäännökset

Rangaistus terveydenhuollon palvelujen antamisesta yksityisesti ilman lupaa säädetään rikoslain 44 luvun 3 §:ssä.

 (kumotaan, ks. esitutkintalaki 2 §, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1 luku 7 ja 8 § sekä RL 3 luku 5 §)

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

Voimassa oleva laki

Ehdotus

huolimatta laiminlyö 19-21 §:ssä tarkoitettun kirjanpidon, taikka

3) kieltäytyy antamasta 22 §:ssä tarkoitettuja tietoja taikka 26 §:ssä tarkoitettua apua valvontaviranomaiselle tai 24 §:ssä tarkoitettulle ulkomaiselle tarkastajalle,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläinten lääkitsemisrikkomuksesta* sakkoon.

huolimatta laiminlyö 19-21 §:ssä säädetyn kirjanpitovelvollisuutensa tai

4) laiminlyö 26 §:n mukaisen avunantovelvollisuutensa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläinten lääkitsemisrikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

15.

Laki

geenitekniikkalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun geenitekniikkalain (377/1995) 39—41 §
sekä
muutetaan 42 §, sellaisena kuin se on laissa 1019/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

39 §

Geenitekniikkarikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) valmistaa, käyttää, tuo maahan, myy tai muutoin luovuttaa markkinoille geenitekniikalla muunnettuja organismeja tai niitä sisältäviä tuotteita tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten, määräysten tai kieltojen vastaisesti tai

2) ottaa käyttöön geenitekniikalla muunnettuja organismeja käyttävän laitoksen tai sen osan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti siten, että hänen menettelynsä on omiaan aiheuttamaan vaaraa tai haittaa ihmisen ter-

(kumotaan, ks. geenitekniikkarikos RL 44 luku 9 § ja ympäristön turmeleminen RL 48 luku 1—4 §))

veydelle tai ympäristölle,

on tuomittava *geenitekniikkarikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Geenitekniikkarikoksesta tuomitaan myös se, joka laiminlyö

1) toiminnanharjoittajalle asetetun huolellisuusvelvoitteen tai selvilläolovelvollisuuden,

2) geenitekniikalla muunnettuja organismeja koskevan kirjaamisvelvollisuuden,

3) 11 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa uusista tiedoista,

4) 12 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa onnettomuuksista ja vaaratilanteista,

5) 14, 17 ja 20 §:ssä asetetun ilmoitusvelvollisuuden tai

6) 19 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa tutkimus- ja kehittämiskokeen tuloksista

siten, että hänen menettelynsä on omiaan aiheuttamaan vaaraa tai haittaa ihmisen terveydelle tai ympäristölle.

40 §

Törkeä geenitekniikkarikos

Jos geenitekniikkarikoksessa aiheutetaan ihmisen terveydelle tai ympäristölle vakavaa vaaraa, ottaen huomioon vaaran laaja ulottuvuus, pysyvyys ja muut seikat ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä geenitekniikkarikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

41 §

Geenitekniikkarikkomus

Jos geenitekniikkarikos, huomioon ottaen terveydelle ja ympäristölle aiheutetun vaaran tai vahingon vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *geenitekniikkarikkomuksesta* sakkoon.

(kumotaan, ks. terveyden vaarantaminen RL 34 luku 4 § 1 mom. 5 kohta, geenitekniikkarikos RL 44 luku 9 § ja ympäristön turmeleminen RL 48 luku 1—4 §)

(kumotaan, ks. geenitekniikkarikos RL 44 luku 9 § ja ympäristön turmeleminen RL 48 luku 1—4 §)

42 §

Rangaistuksia koskeva viittaussäännös

Rangaistus 32 §:ssä säädetyn salassapito-
velvollisuuden rikkomisesta tuomitaan ri-
koslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei
teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n
mukaan tai siitä muualla laissa säädetä an-
karampaa rangaistusta.

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ym-
päristön turmelemisesta säädetään rikoslain
48 luvun 1—4 §:ssä.

42 §

Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

*Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen
nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä
tehdystä terveyden vaarantamisesta sääde-
tään rikoslain 34 luvun 4 §:ssä.*

*Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen
nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä
tehdystä geenitekniikkarikoksesta säädetään
rikoslain 44 luvun 9 §:ssä.*

(ks. 4 mom.)

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ym-
päristön turmelemisesta säädetään rikoslain
48 luvun 1—4 §:ssä.

Rangaistus 32 §:ssä säädetyn salassapito-
velvollisuuden rikkomisesta tuomitaan ri-
koslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei
teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n
mukaan tai siitä muualla laissa säädetä an-
karampaa rangaistusta.

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 200 . _____

16.

Laki**ydinenergiain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergiain (990/1987) 72 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 593/1995,
muutetaan 69 §:n otsikko ja 73 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 73 §:n 1 momentti mainitussa laissa 593/1995, sekä
lisätään 69 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 593/1995, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

69 §

Viittaussäännös

72 §

Luvaton ydinenergian käyttö ja ydinenergiain säännösten rikkominen

Joka ilman tämän lain mukaista lupaa käyttää ydinenergiaa, on tuomittava luvattomasta ydinenergian käytöstä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) jättää noudattamatta, mitä 9 §:ssä, 20 §:n 2 momentissa, 21 §:n 2 momentissa, 36 §:ssä tai 76 §:n 1 momentin nojalla on säädetty;

2) rikkoo tai jättää noudattamatta 25 §:ssä tarkoitettuja lupaehtoja tai sen, mitä viranomainen on tämän lain nojalla määrännyt turvallisuuden varmistamiseksi, turva- tai valmiusjärjestelyistä tahi muista ydinvahinkojen rajoittamisesta tarpeellisista järjestelyistä huolehtimiseksi;

3) muusta kuin turvallisuuden varmistamiseksi pakottavasta syystä estää tai haittaa

Ehdotus

69 §

Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ydinenergian käyttörikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 10 §:ssä.

(kumotaan, ks. ydinenergian käyttörikos RL 44 luku 10 §)

63 §:ssä tarkoitettua valvontaa varten asennetun laitteen toimintaa; tai

4) rikkoo 63 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla asetetun velvollisuuden,

on tuomittava, jollei rikos ole rangaistava 69 §:n mukaan, *ydinenergiain rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään *kahdeksi* vuodeksi.

73 §

Menettämisseuraamus

Ydinräjähde, ydinaine tai ydinjäte, jota on käytetty 69 §:ssä tarkoitettujen rikosten tekemiseen, sekä sanotun pykälän 3 momentissa mainittu laite tai aine taikka valmistuskaava tai -piirustus on tuomittava valtiolle menetetyksi.

Tämän lain 72 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rikosten johdosta voidaan vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tahi määräyksiä:

- 1) rakennettu tai käytetty ydinlaitos;
- 2) toimintansa aloittanut kaivos tai rikastuslaitos ja sellaisessa kaivoksessa tai laitoksessa tuotettu uraania tai toriumia sisältävä malmi tai malmirikaste;
- 3) valmistettu, hallussapidetty, tuotettu, luovutettu, käsitelty, käytetty, varastoitu tai kuljetettu tahi maahan tuotu taikka maasta viety ydinaine tai ydinjäte sekä maahan tuotu taikka maasta viety uraania tai toriumia sisältävä malmi tai malmirikaste; sekä
- 4) hallussapidetty, luovutettu, maahan tuotu tai maasta viety aine, laite, laitteisto tai ydinenergia-alan tietoaaineisto tai sen arvo tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi.

73 §

Menettämisseuraamus

Ydinräjähde, ydinaine tai ydinjäte, jota on käytetty 69 §:n 1—4 momenteissa tarkoitettujen rikosten tekemiseen, sekä 69 §:n 3 momentissa tarkoitettu laite tai aine taikka valmistuskaava tai -piirustus on tuomittava valtiolle menetetyksi.

Rikoslain 44 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun ydinenergian luvaton käyttöä koskevan rikoksen johdosta voidaan vastoin ydinenergialakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä:

- 1) rakennettu tai käytetty ydinlaitos;
- 2) toimintansa aloittanut kaivos tai rikastuslaitos ja sellaisessa kaivoksessa tai laitoksessa tuotettu uraania tai toriumia sisältävä malmi tai malmirikaste;
- 3) valmistettu, hallussapidetty, tuotettu, luovutettu, käsitelty, käytetty, varastoitu tai kuljetettu tahi maahan tuotu taikka maasta viety ydinaine tai ydinjäte sekä maahan tuotu taikka maasta viety uraania tai toriumia sisältävä malmi tai malmirikaste; sekä
- 4) hallussapidetty, valmistettu, koottu, luovutettu, maahan tuotu tai maasta viety aine, laite, laitteisto tai ydinenergia-alan tietoaaineisto tai sen arvo tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2000.

Tällä lailla kumotaan ydinenergiain muuttamisesta 30 päivänä kesäkuuta 2000 annetun lain (738/2000) 73 §:n 2 momentin 4 kohta.

17.

Laki**ydinvastuulain 41 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1972 annetun ydinvastuulain (484/1972) 41 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

41 §

Joka laiminlyö tämän lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai 28 §:n 2 momentissa tarkoitettua taloudellisen takuun asettamisen, tuomitaan sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen.

Ehdotus

41 §

Rangaistus tämän lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai 28 §:n 2 momentissa tarkoitettua taloudellisen takuun asettamisen laiminlyönnistä säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 10 §:n 2 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

18.

Laki**räjähdyksvaarallisista aineista annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan räjähdysvaarallisista aineista 19 päivänä kesäkuuta 1953 annetun lain (263/1953) 11 ja 12 §, sellaisena kuin niistä on 11 § osaksi laissa 89/1983, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

11 §

Joka antamalla väärän ilmoituksen tai salaamalla laadun tahi muuta vilppiä käyttämällä rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä, rangaistakoon, jollei muualla ole ankarampaa rangaistusta säädetty, sakolla tai vankeudella enintään kahdeksi vuodeksi.

Joka muulla kuin 1 momentissa mainitulla

Ehdotus

11 §

Rangaistus väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle säädetään rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä räjähdერიkoksesta säädetään rikoslain 44 luvun 11 §:ssä.

Rangaistus räjähdysvaarallisen aineen tai

tavalla rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä, rangaistakoon sakolla, mikäli siitä ei muualla laissa ole ankarampaa rangaistusta säädetty.

Vastoin tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä valmistettu, kuljetettu, hallussa pidetty, luovutettu tai maahantuotu aine, tuote tai laite taikka sen arvo sekä rikoksen tuottama taloudellinen hyöty voidaan tuomita valtiolle menetetyksi.

12 §

Joka tekee itsensä syyppääksi huolimattomuuteen tämän lain alaisten aineiden tai tuotteiden käsittelemisessä tai varomattomasti pitelee niitä siten, että joku saattaa tehdä niillä vahinkoa, rangaistakoon, niin kuin rikoslain 44 luvussa säädetään.

tuotteen varomattomasta käsittelystä säädetään rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

(ks. menettämisseuraamus RL 44 luku 17 §)

12 §

(ks. varomaton käsittely RL 44 luku 12 §)

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti

1) valmistaa, tuo maahan, pitää myynnissä, luovuttaa, asentaa, huoltaa, tarkastaa tai käyttää räjähdysvaarallisten aineiden tai tuotteiden valmistus-, varastointi tai käyttölaitteita,

2) laiminlyö 4 tai 5 §:n mukaisen velvollisuutensa antaa valvontaa varten tarpeellisia tietoja tai 5 §:n mukaisen kirjanpitovelvollisuutensa tai

3) laiminlyö onnettomuuksien tai niistä aiheutuvien vahinkojen torjumiseksi säädetyn tai määrätyn ilmoitusvelvollisuutensa taikka selvityksen laatimisen ja siitä tiedottamisen,

*on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **räjähdesäännösten rikkomisesta** sakkoon.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

19.

Laki**säteilylain 60 ja 61 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun säteilylain (592/1991) 60 §:n otsikko ja 61 §, sellaisena kuin niistä on 61 § osaksi laissa 1334/1994, ja
lisätään 60 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 594/1995, uusi 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

60 §

60 §

*Säteilyrikkokset**Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset*

Rangaistus radioaktiivisen aineen tai säteilylaitteen varomattomasta käsittelystä säädetään rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

61 §

61 §

*Säteilylain säännösten rikkominen**Säteilyrikkomus*

Toiminnan harjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta olennaisesti

Toiminnan harjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta olennaisesti

1) laiminlyö tässä laissa säädetyn turvallisuusluvan hakemisen;

1) laiminlyö tässä laissa säädetyn turvallisuusluvan hakemisen,

2) rikkoo tai jättää noudattamatta turvallisuusluvan ehtoja tai sen, mitä viranomaisen on tämän lain nojalla määrännyt turvallisuuden varmistamiseksi tai valvonnan kannalta tarpeellisten tietojen ilmoittamiseksi,

2) rikkoo tai jättää noudattamatta turvallisuusluvan ehtoja tai sen, mitä viranomaisen on tämän lain nojalla määrännyt turvallisuuden varmistamiseksi tai valvonnan kannalta tarpeellisten tietojen ilmoittamiseksi,

3) laiminlyö 15 §:ssä säädetyn tiedonantovelvollisuuden,

3) laiminlyö 15 §:ssä säädetyn tiedonantovelvollisuuden, 28 §:ssä säädetyt luovuttajan velvollisuudet, 29 §:ssä säädetyn huolehtimisvelvollisuuden, 52 §:ssä säädetyn

4) laiminlyö 28 §:ssä säädetyn velvollisuuden;

*luovuttajan selonotto*velvollisuuden tai 52 a §:ssä säädetyn hyväksynnän hakemisen taikka

5) laiminlyö 29 §:ssä säädetyn huolehtimisvelvollisuuden,

6) laiminlyö 52 §:ssä säädetyn velvollisuuden;

7) laiminlyö 52a §:ssä säädetyn hyväksynnän hakemisen; tai

8) jättää noudattamatta 56 §:n nojalla määrätyn kiellon,

4) jättää noudattamatta 56 §:n nojalla määrättyä kieltoa,

on tuomittava, jollei rikos ole 60 §:n mu-

on tuomittava, jollei teko ole 60 §:n mu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kaan rangaistava tai siitä muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *säteilylain säännösten rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

kaan rangaistava taikka, jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *säteilyrikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

20.

Laki**vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten aineiden kuljetuksesta 2 päivänä elokuuta 1994 annetun lain (719/1994) 19 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

19 §

Rangaistukset

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää noudattamatta tätä lakia tai tämän lain nojalla kuljetuksen turvallisuuden vuoksi annettuja säännöksiä tai määräyksiä siten, että hänen menettelynsä on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, omaisuudelle *tai ympäristölle*, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Joka muuten kuin 1 momentissa mainituin tavoin rikkoo tämän lain säännöksiä tai jättää noudattamatta sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *vaarallisten aineiden kuljettamisrikkomuksesta* sakkoon.

Joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 13 §:ssä.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Joka muutoin kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla *tahallaan tai huolimattomuudesta* rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai *yleistä tai yksittäistä pausta koskevaa* määräystä, on tuomittava *vaarallisten aineiden kuljetusrikkomuksesta* sakkoon.

Joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 . _____

21.

Laki**eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1192/1996) 27 §:n 1 ja 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

27 §

27 §

Rangaistussäännökset

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) tuo maahan tai kuljettaa Suomen alueen kautta eläimiä tai tavaroita tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisesti;

2) tuo tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten mukaisesti eläinlääkinnällisellä rajatarkastusasemalla tarkastettavia eläimiä tai tavaroita maahan muun kuin tämän lain nojalla hyväksytyyn rajanylityspaikan kautta tai laiminlyö velvollisuutensa kuljettaa ne välittömästi eläinlääkinnälliselle rajatarkastusasemalle;

3) laiminlyö 7 ja 10 §:ssä säädetyn velvollisuutensa saattaa eläimet tai tavarat tarkastettavaksi;

4) laiminlyö noudattaa tullivarastoissa, vapaa-alueilla tai vapaavarastoissa säilytettävien tuontierien osalta 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja määräyksiä tuojan tai tämän edustajan tuontierän säilytys- ja käsittelyvelvollisuudesta tai tuontierää koskevasta kirjanpitovelvollisuudesta;

5) laiminlyö noudattaa valvontaviranomaisen 16 18 §:n nojalla antamaa määräystä; tai

6) muulla tavoin rikkoo valvontaviranomaisen tämän lain nojalla antamaa määräystä,

on tuomittava, jollei teosta muulla lailla säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä salakuljetuksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 4 §:n 2 momentissa.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua tuontierää koskevan kirjanpitovelvollisuutensa, on tuomittava, jollei teosta muulla lailla säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain rikkomisesta* sakkoon.

Jos 1 momentissa tarkoitettu teko on erityisen suunnitelmallinen, sillä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, se on omiaan aiheuttamaan huomattavaa vaaraa eläinten ja ihmisten terveydelle ja teko on myös muutoin kokonaisuutena arvostellen törkeä, on rikoksentekejä tuomittava *eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain törkeästä rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 200 .